De viiața cea de bunătăț și cum sintem datori spre nălțimea smereniei a pune bunătățile noastre

Iară voi, dragii miei, să nu vă închipuiți necredincioșilor farisei, ce râvniți acelor năroade, carii ieșiră în timpinarea lui Hristos, Împăratului și Dumnezeului nostru, cu credință și cu dragoste, având în mâini stâlpări[910] de finic. Căruia acmu și voi curund cu credință dreaptă să ieșiți de-ntunearecul[911] păcatelor și den zidurele ceale de piatră a învârtoșeriei[912] [sic!] răutăților, în timpinarea Împăratului nostru și vă închipuiț lui acmu, nu celui ce șade spre mâșcoiu, ce căruia șade spre scaunul heruvimilor de-a dreapta lui Dumnezeu și a Tatălui și de îngeri lăudat! Aduceți-i lui darure, nu veșmente și stâlpări[913] de finic[914], ce inimi curate și suflete cu dulce miroseală svințite cu darul Duhul Svânt, mestecate cu credință și cu dragoste.

Că, iată, semnează finicul: de firea lui iaste mai nalt de toate leamnele și are stâlpări[915] în vârh[916], iară floarea lui iaste albă în vedeare și dulce mirositoare și însuși e direpț și scropos la coaje și rău de suit și poamele lui furii nu le fură, viermi n-are în firea lui.

Așa și tu, cre/[372]știne te chipuiaște finicului, cum grăiaște prorocul: „Direptul ca finicul va înfluri[917]; arată-te înalt întru viața bunătăților și ascuțit întru osteneale și întru nevoințe sufletești; așijderea să nu plodească viermii cei răi ai cugetelor celor iubitoare de păcate întru inima ta, carii mănâncă sufletul, și, de să vor arăta aceastea, mainte întru firea ta, atunce vei înfluri alb în vedeare și tu și se va arăta întru mintea ta lumina cea fără-moarte și purtătoare de lumina blagosloviei cea văzătoare de Dumnezeu și să vei ascunde spre nălțimea smereniei poamele tale, atunce nu le vor fura nevăzuții furi, puterile ceale drăcești și așa slava ta va ieși mai presus de ceriu și te vei arăta înaintea feației lui Dumnezeu ca o stâlpare[918] de finic și cu aceastea vei da lui cinste, ca unui biruitoriu morției și spărgătoriu adului.

Și un poclon [sic!] ca acesta și cinstei-i trebuiaște lui Hristos, acmu de la tine, Fiiul beseareciei Sionului[919], că acela pururea stă înaintea ta și bate

[910] Scris: стлъпжри.
[911] Scris: деꙟтꙋнѣрекꙋл.
[912] Scris: ꙟнврътоширіеи.
[913] Idem.
[914] Marginal: маѳ. 5.
[915] Scris: стлъпъри.
[916] Scris: връхъ.
[917] Marginal: ѱалом 91.
[918] Scris: стлъпаре.
[919] Marginal: ѱалом 94.

întru ușa svatului tău, iară tu, deaca auzi glasul lui nu îngreuia inima ta cu necredința, ce numai cât deșchide lui ușa sufletului tău, iară el va întru înlăuntrul inimiei tale și ca un-împărat[920] înfricoșat va goni de la dinsul toate puterile dracilor ceale întunecate, vulpile ceale hicleane și împuțite, dracii și lea/[273]nea ca boii și pohta de curvie ca porumbii și iubirea de argint ca tablele ceale cu bani răsipeaște.

Și așa va curăți casa ta și și luminată o va face și se va împărăți întru ea în veaci, cum au grăit cu rosturile svinților săi proroci[921]: „«Veseli-mă-voiu într-înșii și voiu îmbla și voiu fi lor Dumnezeu, iară ei, – oamenii miei», grăiaște Domnul întrutot țiitoriu. și, de va fi Dumnezeul vostru cu voi, dară cine va putea spre voi?”[922]. Că acela e vârtutea cea de veaci și îngrădirea credincioșilor săi și păstoriul carele goneaște toate fierile ceale nevăzute, iară însuși mână oile sale întregi până la staul [sic!] împărăției ceriului, căreia să fie tuturor noao a o dobândi cu bun darul Domnului nostru Isus Hristos, a căruia e slava depreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acmu și pururea și în veacii veacilor. Amin. /[274]

ÎNVĂȚĂTURĂ A DOAO ÎN DUMINICA ÎNFLURITĂ: DE FATA SIONULUI CE SEMNEAZĂ ȘI DE VENIREA LUI HRISTOS CU BUCURIE CĂTRĂ EA

Minunează-mi-se mintea foarte de minunata și marea mila lui Dumnezeu și de socotința lui, carea arată neamului omenesc, spământează-mi-se sufletul de atâta plecare a marelui Dumnezeu, că se smeri pre sine tocma până la chip de rob[923] și cum cu multă bucurie se apropie la noi, să dea noao mântuire, că de-aceastea[924] mai deșchis vom auzi den cuvintele preaînțeleptului Solomon[925], că acesta mainte de cădeare văzu de departe cu duhul prorociei venirea cea cu bucurie a Fiiului lui Dumnezeu, preaînțelepciunea de veaci în lume și așa grăiaște dinsul întru cântările ceale iubite[926]:

„Iată, așa vine iubitul mieu, ca un cerb tinăr sare pre măgurile Bethiliei[927] și pre munți joacă. Și, iată, acela stă derept păreatele nostru și caută pre fereastră la noi prin mreaje, că, iată, acmu auz glasul iubituilui mieu, că dulceața lumii den gura lui iase chiemându-mă: «Scoală», grăiaște,

[920] Scris: оунпърат. Altă lecțiune: um-părat.
[921] Marginal: ерем. 31.
[922] Marginal: 3 кор 6.
[923] Marginal: филип. 2.
[924] Scris: дѣачѣстѧ.
[925] Marginal: к тит. 2.
[926] Marginal: пѣс. 2.
[927] Scris: беѳиліеи.

«Soața mea și cea frumoasă în featele Ierusalimului, vino, porumbița mea cea iubită, și den prăpastii și din vârtoape/[275]le[928] pământului, că iată, iarna au trecut și ploile cu vihor încetară! Scoală, turtureaoa mea, și vino de-mi arată fața ta că, iată, vița viei noastre frumos înflureaște și mirosală bună dentr-însa iase mai vârtos, o, de miroseala Libanului! Prindeți noao vulpile ceale mici, carile pierd viia mea!»"[929].

Acicea Solomon grăiaște cu purtare de zicere acoperită den fața preaînțelepciuniei cătră cei ce osibesc pre ea și chiamă pre înțelepciunea soață lui și porumbiță.

Iară pre alt chip, aceastea voroave sămnează prorociia de Hristos și de besearecă, că adevărată spunere are, după înțelesul văzutei de Dumnezeu bogoslovii: Hristos iaste adevărat preaînțelepciunea lui Dumnezeu și putearea cuvântului Părintelui și țineare [sic!] și frate, iară porumbița cea iubită e bisearecа, că așa o iubi pre ea, cât și pre sine să deade pentru ea spre moarte de ocară[930] ca să o curățească de spurcăciunea cea dentâiu și de sângele jârtvei cea idolească, cu sângele său.

Și, iară, se chiemă bisearecă fata Sionului că și prorocii mainte chiema tot omul jidovesc cu acest nume: „fata Sionului" și „fata Ierusalimului". Așa și apostolii și cuvântătorii de Dumnezeu, cu acest nume slăvit chiemară besеareca lui Dumnezeu „fata Sionului", cum și Svântul Pavel grăiaște: „Iată-vă apropiiat [sic!] cătră măgura Sionu/[276]lui, cătră cetatea lui Dumnezeu celui viu, cătră zborul a întunearece!".

Și, mai vârtos de aceastea, multe nume are bisearecа. Chiamă-se întru scripturi și „măgura cea grasă, hrănită cu multe den darul Duhului Svânt", „măgura Sionului întru carea bine vru Dumnezeu să viețuiască într-însa[931]". Chiamă-se și svinții „măgură", cum fură[932] patriarșii și prorocii și apostolii, pentru viața lor cea înaltă că și în sufletele lor bine vru Dumnezeu să viețuiască. Și, iară, Sionul se chiamă „zborul cel frumos și jeluit[933]", că cu multă bucurie jeluiră svinții să aibă pre Dumnezeu întru sufletele sale.

Și lucrure minunate lucrează Hristos într-acest zbor: orbilor lumina preamândriei ceriului le dăruiaște să vază. Și, de vei vrea, vedea-vei lucrure minunate într-acest zbor al Sionului. Acolo îngerii cu dragoste oamenilor slujesc, iară păcătoșii neoprit găzduiesc în ceriu, tâlhariul[934] credință arată,

---

[928] Scris: врътоапеле.
[929] N.n.: citat din Cântarea cântărilor.
[930] Marginal: ефес. 5.
[931] Marginal: ѱалом 67.
[932] B.: fără.
[933] Marginal: ѱалом 7.
[934] Scris: тлъхарюл.

iară vameșul sufletul de păcate le scumpără. Aceaste lucrure minunate isprăveaște Hristos, Dumnezeul nostru, în besеareca Sionului.

Nu se chiamă în deșert „fata Sionului" Besеareca noastră svântă a Răsăritului, că aceaea întâiu cu Duhul Svânt începu a se zidi, proroci întru Ierusalim[935], în măgura Sionului și iară de făcătoriul și ziditoriul Hristos, Dumnezeul nostru ziditită iaste cu toată împlearea și de apostolii lui.

Că într-acest Sion se puse piatra cea den marginea /[277] unghiului, a tăriei cea de veaci, Hristos – temeliia cea neclătită a besеarecii Sionului.

Deci aceastea taine toate le văzu mainte prorocul lui Dumnezeu cu duhul lui, că vrea Împăratul Îngeresc întru mare smerenie să vie cătră însa spre mâșcoiu micu și limba lui iaste purceasă de Duhul Svânt și cu mare propovedanie strigă: „Bucură-te, foarte, fata Sionului, că, iată, Împăratul tău vine cătră tine blând și smerit să te spăsască, vine cu bucurie mare!", cum au zis rostul preamândrului, sărind pren măgurile Betiliei și jucând pren munți cum se chiamă, pren patriarși și proroci se apropiia de noi Dumnezeu, cu acelora minte purtat cătră ceriu și au călcat și preste apostoli au îmblat ca și pren munți, cătră fata Sionului, să o logodească pre ea, lui – fată curată.

Și era trebuindu-i acestuia smerenie, carele întru mărire – neajunsu cu mentea de om, cu acoperirea trupului – carele are strălucirea lumiei ceii nerăbdate și mâșcoiu mic întru ședeare lui, carele are ceriul scaun și pământul perină supt picioare, să nu fugă săraca fata Sionului, temându-să de mărirea aceluia și studindu-se de slava lui[936]. Derept aceaea, Fiiul lui Dumnezeu, Cuvântul Părintelui, să smeri pre sine și luo chip de rob, de acoperi lumina nerăbdatei Dumnezeiri cu stramnța meseretăției [sic!] lui Adam[937] și așa cu bucurie sărind pren măguri, degrabă să /[278] apropiia până la dinsa, aducându-i mântuire de veaci, lumină și viață. Iară săritura semnează bucuriia lui Dumnezeu, purtătoriului de trup, că acela foarte se bucură cu îngerii săi de întoarcerea și pocaaniia păcătoșilor[938] și de sârg[939] vine spre spaseniia lor, sărind ca un cerb tinăr reapede și curund lucrează lor mântuire.

Pentru păcătoș sări cu bucurie dentru mărirea slavei sale întru adânca plecare, iară cu bucurie den lumina cea neapropiiată, den sânul Părintelui întru cinstitul strat al Pururea Fecioarei Mariei, sărit-au den ceriu pre pământ și de pre scaunul heruvimilor spre un mâșcoiu mic, și, iară, au sărit den pântecele Preacinstitei Feate pentru păcătoș spre moarte și spre cruce.

---

[935] Scris: ієрслимь.
[936] Marginal: 2 мои. 11.
[937] Marginal: фил. 2.
[938] Marginal: лȣк. 15.
[939] Scris: сргъг.

De-aciia, după aceastea de pre cruce – în iad, ca să slobozască de-acolo[940] pre carii era întru întunearec, pre patriarşi şi pre proroci şi să lumineaze cu lumina Dumnezeirei sale[941]. Şi, iară, de la pământ au sărit la ceriu şi şade de-a direapta lui Dumnezeu, Părintelui său, cu luarea trupului, mai sus de toate domniile şi puterile ceale din ceriu[942].

Iară, văzând aceastea fata Sionului, beseareca cea svântă, muma noastră, aduce acmu glas de bucuriia veseliei cea de veaci şi chiamă pre fiii şi pre featele sale să iasă în timpinarea Domnului: „Ieşiţ în timpinarea iubitului mieu! Ieşi/[279]ţi şi vedeţi pre Împăratul vostru şi pre ginerele sufletului mieu[943] cel iubit, într-atâta smerenie şezând spre un mâşcoiu mic, ca spre scaunul heruvimilor! Ieşiţi degrabă şi sărutaţ pre iubitul mieu cu sărutare svântă şi daţ lui slavă şi poclon cumu se cade Împăratului Îngeresc şi vă înfrâmţeşaţi pre voi cu toată frâmseaţea sufletească[944] den toată inima voastră! Îmbrăcaţi-vă întru veşmente luminate, gătite de nuntă! Aveţi întru mâinile voastre făclii cu untul milei şi lumânări arzând[945] cu focul dragostei dumnezăieşti şi stâlpări[946] de finic – semnul învincerei voastre! Că, iată, dragii miei, al mieu apropie către mine şi stă derept zidul nostru, caută pre fereastră la noi pren zăbreale!".

Zidul e păcatul omenesc şi aceastea [sic!] opreaşte a veni Hristos către noi şi nu ne dă a vedea lumina ceriului şi dentr-aceaste zidure întunecate ne porânceaşte muma noastră să ieşim în timpinarea lui Hristos, Dumnezeul nostru, cu grabă, carele stă afară de păcate, de caută la noi pre fereastră pren zăbreale, ce să chiamă pren proroci, pren apostoli, pre-nvăţătorii lumiei, pren Scriptura Svântă, carea e scrisă cu mâna acelora, ca neşte zăbreale cu măiestrii în toate chipurile şi cu pilde şi tocmite cu arătare de taine.

Pentru ce aceştia sânt închipuiţi ferestrilor în mijlocul de zidure? Fiindcă şi cum întră lumi/[280]na soarelui în casă pre fereastră şi luminează pre toate cealea ce sânt în casă, aşa şi pren proroci şi prin apostoli au venit lumina înţelepciuniei ceriului a înţelesului nostru, şi ochii mintei noastre neoprit văd strălucirea aceluia astăzi. Că aceaea ne luminează pre noi într-aceale zidure întunecate ca şi într-o casă în veacul acesta şi aceia sfinţi dau noao ferestri să vedem lumina ceriului. Şi Hristos caută la noi şi se apropie prentr-însele cu lumina cea înţelegătoare către sufletele noastre şi cu glas dulce pre fietecare suflet de noi chiamă pre sine, grăind aşa: „Scoală, grăbeaşte, soaţa mea, iubita mea turturea, ieşi din prăpastii şi den vârtoapele pământului".

Şi ce glasu mi-e mai înfrâmseţat şi mai dulce, mai vârtos de tot mirul şi mireznele, dulce e acest glas sufletului mieu[947], mirosirea dulce a rostului lui, foarte dulce – acest glas, că, deaca-l aud, îngerii să veselesc, morţii să scoală din morminte. Acest glas porunceaşte vânturilor şi măriei şi ascultă pre el; acest glas, deaca-l aud dracii, se cutremură şi se duce în beznă, acest glas cheamă pre păcătoş la pocaanie şi pre cei osteniţ la răpaosul de veaci şi pre direpţi la împărăţiia ceriului şi pre fietecare suflet de noi îl[948] chiamă soaţă, că se apropie cu luarea trupului. Şi într-acest cuvânt arată noao mila iubirei /[281] sale de oameni şi pre lesne apropiiarea către însul[949]. Că tuturor noao ne iaste acela tată şi frate, cum zise şi către ceale mironosiţe surori: „Duce-mă-voiu către Părintele mieu şi Părintele vostru"[950].

Acela e capul nostru, iară noi – trupul lui. Derept acea chiamă „soaţă" lui sufletul cel credincios şi „frumos" chiamă cei ce sânt întru curăţie şi cei ce strălucesc întru post[951], că aceştia mai vârtos de toţ feciorii şi featele Ierusalimului ceriului, mai înfrâmseţaţ sânt spre măgrua Sionului, cu Hristos să vor veseli ca nişte născuţi întâiu ai lui Dumnezeu, carii strălucesc cu firea cea frumoasă, dentâiu îngerească. „Porumbiţă"-i chiamă pre direpţi pentru blândeaţele şi nerăutatea lor, „iubită" chiamă pre bisearecă, căce foarte o iubeaşte, că şi muri pentru dragostea ei[952]. Că zice: „Ce iaste mai mare decât această dragoste să moară cineva pentru soţul său? Iară voi – soţii miei şi eu puiu sufletul mieu pentru voi!".

Aşijderea şi „turturea" o chiamă pre ea pentru iubirea de soţie. Deci se cade a tot sufletul iubitoriu de Hristos să se închipuiască tutrturealii, că aceasta foarte e iubitoare de soţie de-i[953] piiarde soţul său, deacii nu ca mai priimeaşte pre altul, până la moarte şi în toată vreamea tristă şi cu jale după el şi niceodată nu şade pre lemn vearde, ce numai pre uscat[954].

Aşa şi tu, suflete credincioase, datori eşti /[282] a dori şi a jelui către Hristos, ginerele şi soţul tău, şi altui bărbat să nu fii, fără numai a lui Hristos, logoditului tău, nu te împreuna cu păcatele satanei, să nu fii una cu nusul, ce, când nu vezi pre Hristos întru inima ta, atunce cu amar doreaşte după nusul. Şi nu şedea pre lemnul cel vearde al veacului dulceţii acestuia,

[940] Scris: дѣаколо.
[941] Marginal: Grigorie Naziaz. 2.
[942] Marginal: ефес. 4.
[943] Scris: міѹ.
[944] Marginal: софон. 3.
[945] Marginal: маѳ. 22.
[946] Scris: стлъпжри.

[947] Marginal: маѳ. 11.
[948] Scris: ѱл.
[949] Marginal: іоан 20.
[950] Marginal: ефес. 4.
[951] Marginal: апок. 14.
[952] Marginal: іоан 5.
[953] Scris: дѣи.
[954] Marginal: 2 Col. 3.

ce spre uscata plângere şi suspinare, c-ai pierdut pre soțul şi ginerele tău cel iubit, până vei afla pre el iară. Că şi acela doreaşte pentru tine şi cu glas dulce te chiamă cătră el: „Scoală, soața mea, şi nu zăcea în păcate! Ieşi den prăpastii şi den vârtoapele[955] pământului, den vizuniile păcatelor ceale întunecate, unde viețuiesc vulpile ceale împuțite! Ieşi den vârtopul[956] trupului cel de pământ, ca den mormânt, de ia adaogere păcatelor, den dulceața pohtelor ceale pămenteşti!”.

Şi, iară, acest glas usebit şi acelor ce lăcuiesc pren pustiile şi măgure şi vârtoapele[957] ceale văzute, carii se ascund denaintea înşelăciunii lumiei, în străminele pământului[958]. „Scoală, iubita mea”, zice, „şi vino cătră mine, că, iată, iarna vieții voastre cea iubitoare de usteneale şi scârbitoare au trecut şi ceasul cel de moarte s-au tăiat şi ploile lacrămelor încetară de-a se vărsarea, c-au şters Dumnezeu toate lacrămele den ochii lor!”.

Iară pre alt chip şi aimentrea putem înțeleage /[283] iarna cea fără de rod, acea vreame când nime nu se naşte întru pocaanie den păcătoş şi ploile ceale cu vihor încetară, că se viscoliia şi se drăciia atunce năroadele ceale păgâne fără Hristos, întru slujba cea drăcească a închinăriei la idoli, pretutindenea viscoliia şi suna gâlcevi[959], făcând cinste dracilor, iară nu lui Dumnezeu, pretutindinea sfâr[960] şi fumure, în toate laturile fugând şi arde feciorii şi featele sale dracilor, făpturilor, iară nu făcătoriului. Şi toate aceastea acmu se ostoiră şi trecură, iară primăvara cea de bucurie şi mult roditoare au sosit, venirea lui Hristos, şi vântul cel veasel umbreaşte pre noi cu darul Duhului Sfânt şi flori s-au arătat în pământul şi în marginea noastră, dulci mirositoare, mulțime de suflete de sfinți, înflurit cu floare neveştejită, albă în vedeare, purtătoare de lumină fără-de-moarte şi viia noastră Hristos înflureaşte şi mirizmă dentru ea dă, mai vârtos decât mirosul şi miroseala cea de Liban.

Viia iaste beseareca lui Hristos[961], mulțime de suflete de sfinți ale credincioşilor lui şi de luminatele ceateri ale mincinoşilor [sic!], carii înfluresc ca neşte ruji roşii cu vărsarea[962] sângelui lor pentru Hristos, cu bărbăție şi cu răbdare, cu credință tare, cu dragoste fierbinte de Dumnezeu, dulce mirosind den sațiul[963] Duhului Sfânt şi într-această miroseală foarte /[284] se

[955] Scris: врътоапеле.
[956] Scris: вртопꙋл.
[957] Scris: врътоапеле.
[958] Marginal: ерем. 35.
[959] Scris: гльчеви.
[960] Scris: сфжрь.
[961] Marginal: маѳ. 20.
[962] Scris: врьсарѣ.
[963] Scris: сацꙋл.

bucură Domnul viei şi aceasta iaste viia lui cea iubită, carea de pururea înflureaşte cu fără-de-moarte şi aduce lui plod în veaci.

Iară căce zice: „Priinde-ți-mi vulpile ceale mici, carele pierd viia[964] mea”, iată porunceaşte îngerilor să apuce şi să leage în snopi depreună cu pleavele şi să arunce în cuptoriul de foc, pre toț feciorii ereticilor, vulpile ceale hicleane şi răzvrătiotoare[965] şi reale, carii pierd prea ascuns[966] viia lui Hristos cu învățăturile lor ceale mincinoase. Pre aceştea-i chiamă mici, că zice: „Cela ce va smenti pre unul de ceştia ce cred întru mine, aceasta mic se va chiema întru împărăția ceriului[967]”.

„Iară tu, iubita fata Sionului, înfrâmțeşază-te pre tine den toată inima ta, cu înfrâmțeşare sfântă, cu milosârdie[968], cu milostenie, ca cu mente întreagă, cu rugăciune, cu post, cu lacrăme, cu curăție trupască şi sufletească, cu plecare şi cu răbdare, cu direptate, cu bărbăție, că aceasta iaste adevărată frâmseațea sufletului şi aceasta iaste veşmântul cel de nuntă şi, înfrâmțeşindu-te cu aceastea, curund vei ieşi den prăpastiia ta în timpinarea lui Hristos, având întru mâinile voastre stâlpări[969] de finic, semnul învencerii tale şi lumina arzând în mâna ta aprinsă cu focul dragostei lui Dumnezeu şi pururea arzând şi luminând calea carea te duce până la viața veacilor.

Şi, să vei birui /[285] pre diavolul şi înşelăciunea lumiei aceştiia şi țăriile ceale protivitoare şi puterile ceale întunecate şi însăşi pohta trupului tău şi vei ieşi de-ntunearecul păcatelor cătră lumina lui Hristos, ginerului tău, că şi acela cu bucurie jăluiaşte să vază fața ta. Şi îngerii lui Dumnezeu vor ieşi ție întru timpinare şi te vor lua de mână şi te vor duce întru cămara slavei Împăratului Ceriului şi la împărăția lui. Până la aceaea care pre toț pre noi ne du, Hristoase, Dumnezeul nostru, acolo să te lăudăm cu Tatăl şi cu Duhul tău Sfânt, acmu şi pururea şi în veacii veacilor. Amin.

ÎNTRU SFÂNTA ŞI MAREA JOI ÎNVĂȚĂTURĂ DE MUNCA DOMNULUI NOSTRU ISUS HRISTOS DE ADUCERE AMINTE A CELOR CINCI RANE ALE LUI PREASFINTE, LA SPĂLAREA PICIOARELOR. CAZANIE DENTÂIU

Vine acmu den creştini nu se va mira şi cu inima nu se va spământa de nemăsuarata iubire de oame/[299]ni şi smereniia a Domnului nostru, a marelui

[964] Marginal: маѳ. 13.
[965] Scris: ръзвртитоаре.
[966] Scris: прѣ аскꙋнс. Altă lecțiue: prea-ascuns.
[967] Marginal: маѳ. 5.
[968] Scris: милосрьдие.
[969] Scris: стлъпъри.

Dumnezeu, că aşa să pleacă până la plecarea cea de apoi, că plecă genunchele sale de începu a spăla picioarele ucenicilor săi, cum mai deşchis ne arată noao evanghelia.

є͠vгліє ѡт іѡанна зач. м͠д[970]

Mainte de praznicul Paştilor ştiu Isus că-i vine lui ceasul ca să meargă den lumea ceasta către Dumnezeu. Iubi pre ai lui, carii era în lume, până la sfârşit[971] iubi pre ei. Şi, fiind la cină, diavolul întră întru inima Iudei den Scariot ca să-l vânză. Ştiu Isus, că toate i-au dat lui Părintele în mână, şi cum de la Dumnezeu au ieşit şi către Dumnezeu mearge. Sculă-se de la cină şi puse veşmintele şi luo fota de se încinse. După aceaea turnă apă în lighin şi începu a spăla picioa/290rele ucenicilor şi a le ştearge cu pomesealnicul cu carele era încins. Veni către Simon Petru şi grăi lui acela: „Doamne, au tu să speli picioarele meale?". Răspunse Isus şi zise lui: „Care fac eu, tu nu ştii acmu, ce vei înţeleage după aceasta!". Grăi Petru[972] lui: „Nu vei spăla picioarele meale niceodată!". Răspunse Isus lui: „De nu voiu spăla eu pre tine, n-ai parte cu mine!". Grăi lui Simon Petru[973]: „Doamne, nu picioarele meale numai, ce şi mâinile şi capul!". Grăi Isus lui: „Spălare nu trebuiaşte numai picioarele a spăla, că iaste tot curat, şi voi sinteţi curaţi, ce nu toţ!". Că ştiia pre cela ce-l vânduse pre el. Derept aceasta zise: „Că nu sinteţ /291 toţ curaţ!". Iară, deaca spălă picioarele lor, luo veşmintele sale şi şezu iară şi zise lor: „Oare ştiţ ce făcuiu voao? Voi mă chiemaţ învăţătoriu şi Domn şi bine grăiţi că sânt! Deci, deaca spălaiu eu picioarele voastre, Domn şi învăţătoriu, şi voi sinteţi datori unul altuia să vă spălaţ picioarele! Că chip am dat voao: cum am făcut eu voao şi voi să faceţ! Adevăr, adevăr grăiesc voao! Nu iaste robul mai-mare decât domnul său, nice solul mai-mare decât cel ce l-au trimis pre el! Să veţ şti aceastea, fericiţ sinteţ de le veţ face!". /292

Partea dentâiu: De mărirea lui Hristos şi de Dumnezăirea Lui

Această Evanghelie, dragii miei, arată noao deşchis doao firi întru Hristos: mărirea şi plecăciunea, Dumnezeirea şi omeniia. Cu mărirea Dumnezeirei toate le ştie, cealea ce vor fi înainte şi ceale de acmu şi ceale ce vor veni, cum am zice prost, că toate sânt goale înaintea ochilor lui şi celuia ce ştie toate, nemică nu i-e ascunsu. Derept aceasta zice evanghelistul: „Ştiu Isus ceasul ca să treacă den lumea aceasta către Părintele".

970 În slavonă: Evanghelie din Ioan, zaceala 44.
971 Scris: сфръшит.
972 Scris: петръ.
973 Idem.

Cu mărirea Dumnezeirei cu amăruntul ştie acel svat de mainte de veaci al Dumnezeirei întreită şi vreamea cea trecută mainte de firea a toate fapturile, întru carea vru se săvârşască[974] spăseniia[975] noastră unul născut, Fiiul lui Dumnezeu şi taina minunatelor judecăţi ale lui cea cu ascunsă den veaci şi de neamure pitulată[976], vru să o arate; toate aceastea le ştiu Isus ca un Dumnezeu adevărat.

Cu mărirea Dumnezeirei, Isus în lume fiind, minunate ciude au făcut: den apă – vin, şi den puţineale pâini – în mulţime şi ceale den mare cu cutremur ascultă pre el; cu cuvântul acestuia den mulţi ieşiră dracii cu cutremur şi stricaţii se curăţiră şi slăbănogii se întăriră şi zgârciţii[977] să dereptară şi şchiopii reapede începură a îmbla şi surzii neoprit a auzi şi muţii derept grăiesc, /293 orbii lumina îndoită văzură, cu putearea şi cu cugetul lui Isus Hristos, morţii den morminte se sculară, necărturarii[978] preamândriia crinului luară. Faţa acestuia, deaca văzu, marea se ruşină şi ceale nestătute ale sale îmblânzi. Glasul acestuia auziră vânturile şi se temură şi îndărăt se întoarseră.

Şi nu aceastea feaceră numai, ce şi mai vârtos de aceastea cu mărirea Dumnezeirei toate văzutele şi nevăzutele feace neamure de îngeri, în multe chipure şi cinurele lor mai presus de lume, în sălaşul cel de sus întru hotarăle ceale neştiute şi, iară, întru ceale văzute[979], ceriul şi pământul, marea şi toate câte-s într-însa, vânturile, adâncurile, vremile şi anii şi veacii, că toate cu el fură şi nemică fără el nu fu care fu[980]. Acestuia toate fapturile ceale înţelegătoare întru cei de sus cu cutremur slujesc şi heruvimii cu spaimă i stau înainte şi serafimii se ruşinează de slava lui şi feaţele sale acopere şi toate puterile[981] ceale înţeleapte robeaşte i stau înainte, slujindu-i cu frică mărirei lui.

Ce, să v-aş fi întrebat de voi, carii staţ înainte, oare ce e mai minunat de aceasta, care feace Dumnezeu cel mare şi minunat întru lucrurile sale sau iară, aceasta, că aşa făcătoriul cel minunat şi marele Dumnezeu veni într-atâta plecare, cea mai dea-apoi[982] /294 şi întru răbdare, acest mare şi minunat Dumnezeu să smeri pre sine şi luo chip de rob, meserătatea şi slaba

974 Scris: се съвръшасцъ.
975 Scris: сп͠сениѧ. Altă lecţiune: spaseniia.
976 Marginal: колас 1.
977 Scris: зграчицїй.
978 Scris: некрътѹрарїй.
979 Marginal: евреом. 1.
980 Marginal: іоан 1.
981 Scris: пѹтерире.
982 Scris: дѣапой.

firea noastră şi atâta mărie, lumină şi bogăţie împreună cu micşurare şi cu meserătate şi acea spăimată slavă a lui cu smerenie.

Partea a doao: De plecarea lui Hristos şi de minunate slujirea Lui

Cum plecă preacinstite genunchele sale şi se închină prahului – podmojiei picioarelor sale şi slujba cea mai proastă slujiia, de spăla picioarele ucenicilor minunat lucru mai vârtos decât toate lucrurile tale, Doamne! Şi foarte mi se minunează mintea de aceastea, cum aşa cel mare Dumnezeu slujaşte slujba cea mai proastă, făcătoriul – făpturiei, Domnul slugiei, spală picioarele şi acesta pleacă genunchele sale naintea zidiriei[983], căruia toate rudele ceale den ceriu şi ceale de pre pământ şi ceale dedesupt se închină şi toată limba mărturiseaşte mărirea lui[984]? Acesta acmu pre pământ slujaşte căruia în ceriu îngerii robeaşte-i slujesc şi fără pesteală voia lui fac!

O, adâncul judecăţilor tale, ceale minunate, Împăratul Sfinţilor! Cine acmu nu se va mira de a ta dulceaţă nemăsurată şi de plecare nespusă, că aşa foarte te plecaşi, fiind Dumnezeu de fire, înaintea oamenilor morţi, genunchele /[295] tale pleci şi picioarele lor speli, că, văzând ceastea, pare-mi-se că tocma şi cinurele îngereşti se vor spământa!

O, prealuminate ceriure, semnul [sic!][985] şi uşa voastră deşchideţi, iară voi, cei mai presus de lume neamure îngereşti, ochii voştri spre padina pământului întoarceţi şi vedeţ acmu pre Împăratul vostru şi pre făcătoriul vostru, fiind într-atâta smerenie! Şi tu, pământe, miră-te de aceasta şi iubeaşte foarte pre cel ce te-au iubit pre tine, că toate aceastea făcătoriul tău le face pentru tine şi pentru feciorii tăi!

Adecă iubi Hristos pre carii sânt credincioşii săi în lume până în sfârşit[986] cum pentru ei şi sufletul său pune, ca să nu moară aceia cu moartea de veaci[987].

Şi, fiind la cină, şi diavolul întră numai cât [sic!] în Iuda den Scariot, iubitoriul de argint, ca să-l vânză pre argint trecătoriu, preţul a toată lumea! Iară Domnul, ştiutoriu de toate, văzu că Părintele, blagoslovitul Dumnezeu,

[983] Marginal: фил. 2.
[984] Marginal: ѱал. 102.
[985] Probabil: sânul.
[986] Scris: сфр͠шит.
[987] Marginal: ιосїє 13.

toată vrearea sa o deade în mâinle Fiiului, şi spuse ucenicilor că den sânul aceluia au ieşit şi den ceriu pre pământ în trup şi iară den lume acolo se întoarce şi cătră Tatăl mearge.

Atunce, la acea cină de apoi, au sfârşit[988] Paştile legiei ceii vechi şi prinoasele dobitoacelor ca să nu se mai aducă sânge de capră şi de viţel şi cenuşe de juncu, căce vrea al său sânge preasfânt să-l aducă şi să-l vearse /[296] jâtrvă[989] şi curăţenie a toată lumea; atunce şi picioarele ucenicilor spălă, de arătă chipul cel prea-nalt şi desăvârşit[990] al smereniei sale.

Şi când începu a spăla picioarele ucenicilor săi, atunce veni cătră Petru şi vrea să-i speale picioarele lui, şi, aceastea văzând Petru[991], se spământă cu sufletul şi se umili cu inima şi cu lacrăme cu suspini grăiia: „Doamne, au tu să speli picioarele meale cu aceale mâini, carele ai deşchis ochii orbului den născută şi ai curăţit stricaţii, carele cu un cuvânt ai învis morţii şi toată spurcăciunea curăţeşti şi necurăţiia păcatului a toată lumea vei să o speli cu sângele tău şi genunchele înaintea mea să le pleci, acesta, căruia împăraţii Persiei veniră cu darure şi căzură de să închinară? Creade-mă, nu vei spăla picioarele meale niceodată!”.

Iară Domnul zise lui: „Care fac eu tu nu ştii acmu, iară vei înţeleage după ceastea, când voiu învie [sic!] den groapă şi mă voiu sui cătră Părintele mieu, unde eram întâiu şi de acolo voiu trimite voao mângâitoriul, Duhului mieu şi al Părintelui, şi, când va veni acela, Duhul cel adeverit, carele de la Părintele iaste, acela mărturiseaşte de mine, că eu sânt Fiiul cel de pururea al Părintelui mieu[992]! Acmu voia lui fac şi acela va derepta pre voi spre tot adevărul şi ceale ce vor veni va spune voao şi el mă /[297] va proslăvi, că eu sânt cel dentâiu şi cel de-apoi[993], începutul şi sfârşitul[994], înfricoşatul mai vârtos decât împăraţii pământului şi de faţa mea fuge ceriul şi pământul! Iară tu acmu aceastea nu le ştii, Petre, că cu îndrăznire înaintea mea stai pre pământ, acestuia căruia sus cu frică-i stau înainte puterile ceale nevăzute! Ce aceastea toate le vei înţeleage după aceasta! Iară carea mai grăieşti, că «Nu vei spăla picioarele meale!», nu ştii ce grăieşt! Priceşti socotinţei ziditoriului! Ce faci, o, Petre? Încă nu te-ai înţeleptit şi nu-ţ aduci aminte de zicerea cea mai denainte, când ai zis «Mlislostiv eşti tu, Doamne», cum ai

[988] Scris: сфр͠шит.
[989] Scris: жрътвъ.
[990] Scris: десъвръшит.
[991] Scris: петръ.
[992] Marginal: ιоан 13.
[993] Scris: дѣапои.
[994] Scris: сфр͠шитѹл.

luat răspunsu! Du-te de la mine, satana, ce încă foarte ești îndrăzneț! „Ei”, zice „Domnul mieu, văz lucrul tău foarte mare[995] și plin de spaimă și de dragoste aceasta fac!”. Iară Domnul luo den ceale mai denainte și cumu-l certă acolo foarte, așa și acicea „Să nu voiu spăla eu pre tine, n-ai parte cu mine!”.

Dară ce grăiaște iubitoriul cald: „Doamne, nu numai picioarele meale, ce și mâinile și capul!”. Acicea foarte se temu Petru[996] a se împărți de învățătoriul său cel dulce, că-l știia pre el că iaste lumină lumiei, viață și înviere morților[997]. Dirept aceasta foarte-l supără și de tot se plecă învățătoriului.

Spălă atunce Domnul picioarele nu numai lui Petru sin/[298]gur ce și tuturor apostolilor și tocma vânzătoriului Iudei, cum zise Sfântul Zlatoust „Mie mi se pare că întâiu Iudei au spălat Domnul picioarele lui, spurcatul; de-acii, după aceaea au mers cătră Petru și la alți”. Și cine, acmu, nu se va mira de răbdarea și blândeațea Domnului său, atotțiitoriul, că atâta facere de bine arată vânzătoriului, iutelui și neîmblânzitului vrăjmașului său, plecă genunchele sale de spală spurcatele picioarele lui, ca să-ș vie încai în minte și să se întoarcă cu aceastea den periciunea de veaci.

Ce nice așa nu se îmblânzi începătoriul răului: în tot chipul vrea Domnul să-l oprească de rău, spălă picioarele lui, căce putea-i-se lui să i le ususce, ca celui smochin oarecând și să-l rumpă ca o zăvasă și să-l frângă pre el ca piietrile, ce nu vrea cu aceastea să izbândească vrăjmașului său, învățându-ne pre noi tot să căutăm spre începătoriul vieției și pre urma lui să meargem.

Căce Domnul îndelung răbdă vrăjașului său, nu izbândeaște și cu mânie nu-l ceartă, vrând să-l mântuiască pre el, ce cu blândeațe rabdă lui și facere de bine arată cătră mai-marii apostolilor, lu [sic!] împreunează și-i dă puteare și dracii să gonească și picioarele-i spală și la masă întinse pâine și întâiu deade lui. Iară el, fără rușine, după atâtea faceri /[299] de bine nu să înțelepți, ce cu voia lui să despărți de învățătoriul. Lăsă lumina și viața veacilor, nesățiosul, iubitoriul de argint și priimi pre diavolul pierzătoriul sufletului său în tunearecul și moartea de veaci. Derept aceasta zise Domnul: „Nu sintet tot curaț” că știia sufletul spurcat și necurata inemă și cugetare a Iudei.

Iară de alții grăiaște că „Voi toți sinteț curaț pentru cuvântul care am zis voao!”. Știa Domnul ce zace în inimile lor, că nu au vicleșug, că luară

[995] Marginal: маѳ. 16.
[996] Scris: петрь.
[997] Marginal: іоан 11.

lumina învățăturii dreaptă și cum se slobozîră de rătăcirea ovreiască și se spălară; după glasul prorocului, „luară hicleniia de la ei”[998].

Așa și noi să ne învățăm a face bine, milostenie mișeilor și săracilor, să ne părăsim de pohta trupului și de cugetele păcatelor de curvie, ca să fim și noi curați. Deci, de veț face porunca Domnului, atunce el va curăți păcatele voastre și va-nălbi sufletele voastre cu lumina de veaci.

Adecă însuși Domnul învață pre voi a face bine nu numai priiatenilor ce și vrăjmașilor și ne aduce den toată răutatea, că nu iaste mai rău decât a cădea în groapa periciuniei, că de-acii nu e lesne a se direpta sufletul. Derept aceasta te păzeaște întâiu să nu cazi, că mai lesne-i a cădea decât a se scula, căce, deaca cade, și îngerul[999], nu e lesne să-l rădice pre el.

Cugetă de cădea/[300]rea Iudei, că nu-l scula pre el înger, ce făcătoriul îngerilor. Că sufletul, prins de răutate fiind, mai nebun iaste de toate: lasă pre Dumnezeu, lumina și viața, și priimeaște păcatul, pre diavolul, întunearecul și moartea. Așa feace Iuda și câte fapte bune i arătă lui Domnul, de vrea să-l derepteaze pre el și nu-l putu; pre cel volnic cu putearea lui nu nevoiaște, ce numai spre vreare caută Dumnezeu.

Iară, deaca spălă Domnul picioarele ucenicilor, atunci iară șezu și zise cătră înșii: „Oare știț ce făcuiu voao? Voi mă chiemaț învățătoriu și Domn; deci cu adevăr sânt, nu den zicerea voastră numai, ce den firea mea. Deci, să sânt eu Domn și învățătoriul vostru, spălaiu picioarele voastre și voi datori sinteți unul altuia a vă spăla picioarele, că am dat chip voao! Și, să veți face aceasta, ai miei ucenici veți fi!”.

Cu aceastea toată trufa o leapădă Domnul de la credincioșii săi, Dară unde sânt acmu cei înalți cu mintea, carii scuiepă[1000] pre soții săi și se scârbesc de frații săi și de săraci? Ce-ți ado [sic!] aminte de Domnul cum nu se scârbi de vrăjmașul său. Iară tu – rob, te scârbești,! Dară ce lucru mare ai face de-ai și spăla unui rob cumpărat picioarele, că acela numai cu numele e rob, iară după fire ți-e frate și slobod de la Hristos. Acicea – cinste, iară acolo – adevăr, deci acela de fire e Domn și făcătoriu, iară noi /[301] – robi și prah și cenușa picioarelor lui. Dară tu, deșarte ome, ce te trufești de cei [sic!] boierie, ca să te înalți spre frați și pre săraci să nu socotești? Cu trufă sufli și te socotești derept, înțelept, cinstit, mai vârtos de toți și cu lucrure bune te lauz! Ce-ți ado aminte de Domnul și te pleacă supt mâna cea tare a lui și acela te va înălța, de la pământ la ceriu întru împărățiia sa cea de sus, carea să fie tuturor noao a o dobândi, cu bună darea Domnului nostru Isus Hristos, căruia i se cade toată slava și cinstea, împreună cu Tatăl și cu Duhul lui Sfânt, acmu și pururea și în veacii veacului. Amin.

[998] Marginal: ісаи. 1.
[999] B.: îngerul.
[1000] Scris: скѹепѫ.

ÎNVĂŢĂTURĂ A DOAO ÎNTRU SFÂNTA ŞI MAREA JOI, DE CINA CEA DE TAINĂ ŞI DE PREACINSTITA[1001] TAINĂ, CUM ADEVĂRATUL TRUPUL ŞI SÂNGELE SĂU FIIUL LUI DUMNEZEU SUPT ZĂVASA CEA VĂZUTĂ A PÂINIEI ŞI A VINULUI NE DEADE NOAO

„Minunatu e Dumnezeu întru toate lucrurile şi credincios întru toate cuvintele sale”[1002], că/[302]ce câte vru feace, ceale văzute şi ceale nevăzute[1003] den nemică; acmu acelaş Dumnezeu, iară nu altul, feace minunate şi premeneaşte firea cea văzută, întru taină nevăzută şi negrăită, cum zise Sfântul Zlatoust şi dă noao trupul şi sângele său cel de viaţă făcătoriu, întru pâine şi vin văzut să-l mâncăm ca, mâncând aceastea, să avem viaţa de veaci şi împreună cu Hristos. Că de aceasta mai deşchis ne învăţăm den cuvintele Evangheliei ѡт ιωанна, зач. кг.[1004]

Zise Domnul cătră ovreaii carii veniia cătr-însul[1005]*: „Eu sânt pâinea vieţiei. Părinţii voştri mâncară mannă*[1006] *în pustie şi muriră. Aceasta iaste pâinea ca [sic!] au pogorât den ceriu, ca cine va mânca dentr-însa, nu va muri. Eu sânt pâunea vieţiei carea au pogorât den ceriu. Să va mânca cineva den pânea aceasta viu va fi în veaci şi pâinea carea o dau eu, trupul mieu iaste, carea am dat eu pentru /*[303] *viaţa lumiei!”. Deci să priciia jidovii întru eiş grăind: „Cum poate da acesta noao trupul său să-l mâncăm?”. Iară Isus zise lor: „Adevăr grăiesc voao: Să nu veţi mânca trupul Fiiului Omenesc şi să beaţi sângele lui, viaţă nu aveţi întru voi! Cel ce mănâncă trupul mieu şi bea sângele mieu are viaţa de veaci şi eu voiu învie [sic!] pre el la zua de-apoi*[1007]*, că trupul mieu iaste adevărată mâncare şi sângele – adevărată beare; cel ce mănâncă trupul mieu şi bea sângele mieu întru mine lăcuiaşte şi eu întru el!”.*

Şi această făgăduială adevărată feace Domnul[1008] la cina de-apoi cea de taină, când au sfârşit[1009] Paştile legii ceii bătrâne şi începu taină noao şi leage a pune.

Atunce luo întru preasfinte mâi/[304]*nile sale pâine, laudă deade, blagoslovi*[1010] *şi frânse, da ucenicilor săi şi zise: „Luaţ de mâncaţ, acesta iaste trupul mieu cel frâmt pentru voi!”. Şi, iară, luo păhar, deade laudă, deade lor, grăi: „Beţi dentr-acesta toţi, că acesta iaste sângele mieu a legiei cei noao, carea e pentru voi şi pentru mulţi vă arată întru iertăciunea păcatelor. Iară vă grăiesc voao că nu am avea de acmu de acest neam de viţă, până la zua aceaea când voiu bea cu voi nou întru împărăţiia Părintelui mieu!”.*

[1001] Scris: прч҃тита.
[1002] Marginal: ѱал 144; ѱал. 134.
[1003] Marginal: колас 1.
[1004] În slavonă: Din Ioan, zaceala 23.
[1005] Scris: кътрънсѹл.
[1006] Scris: маннѫ.
[1007] Scris: дѣапои.
[1008] Marginal: маѳ. 26, мар 14.; лѹк. 22; 1 кор 11.
[1009] Scris: сфръшит.
[1010] Scris: бл҃ви.

Partea dentâiu: De premenirea firiei la preacinstita taină

Cină puse înainte Hristos, preaveacinicul Dumnezeu, mare tainică şi minunată şi negrăită, saţiu întru ea găti, cina cea desăvârşit[1011] la sfârşeniia[1012] veacului acestuia, fără preţ /[305] întru carea toate – minunate şi împlute de preamândrie, acolo lumina trei-luminătoarei Dumnezeiri desfătat străluceaşte. Tatăl masă bogată găti şi viţelul cel hrănit puse înainte, acolo Fiiul vin meaşte[1013] al veseliei de veaci şi Duhul Sfânt cu voinici minunaţi îndulceaşte oaspeţii, acicea arhanghelii[1014], slugi cu frică, ginerelui stau nainte şi îngerii străji, de necăirea nu lasă să se apropie necuraţii. Pature – acolo cu lumină acoperite, gătite întru răpaosul de veaci. Pre adevăr mare şi tainică e această cină, întru carea se junghe mielul lui Dumnezeu, carele ia păcatul a toată lumea şi manna[1015] cea fără-moarte pusă înainte.

O, preasfântă şi blagoslovită – această cină şi fericit de cela ce va gusta de dulceaţa ei, adecă mare e aceasta, pentru [că][1016] o făcu marele Dumnezeu! Acesta carele şi veacii şi toată făptura văzută făcu cu un cuvânt, acesta toate noao şi minunate face[1017] cu tainica socotinţei sale, cu moartea cea de voie a omeniei priimit de Dumnezeu, când se apropie vreamea cea trecută den veaci, întru care vrea să se junghe mielul cel nevinovat[1018] pentru curăţiia a toată lumea şi de mâncare credincioşilor să se dea şi să se împreuneaze cu ei. Atunce puse înainte atâta mâncare sufletească nevăzută a sufletului celui fără-moarte şi se apropie însuşi cătră cuviosul cei /[306] cuvioşi sufletului celui nevăzut cu Dumnezeirea cea nevăzută şi iară cătră trupul cel văzut – cu văzuta şi aleasa pâine şi vin.

Şi aşa deade să mănânce, dulceaţa mannei[1019] ceriului, pâinea îngerească şi vinul veseliei de veaci, departe mai mare şi mai desăvârşit

[1011] Scris: десъвръшит.
[1012] Scris: ѕсфр҃шениѧ.
[1013] Scris: нѣще.
[1014] Scris: архаггли.
[1015] Scris pes: манна.
[1016] Cuvânt lipsă în text.
[1017] Marginal: евреом. 1.
[1018] Marginal: іоан 1.
[1019] Scris: маннеи.

mannă[1020] şi pâinea ceriului, acmu ne dărui noao Hristos de mâncare, decât la Moisi în pustie neamului jidovesc. Cum iaste mai-mare Fiiul lui Dumnezeu decât Moisi[1021] aşa e şi manna[1022] lui. Derept aceasta zise Domnul către neamul cel rău credincios: „Părinții voştri mâncară manna[1023] în pustie şi muriră! Eu sânt pâinea vieții de veaci, carea pogorî den ceriu! Cine va mânca cu credință de pâinea aceasta viu va fi în veaci! Şi pâinea carea dau eu, trupul mieu iaste, care dedei[1024] eu pentru viața lumiei!”.

Că multu se lăuda ovreaii cu trufa de manna[1025] carea au fost în pustie, iară Domnul arată lor că toate acealea, vechile, nu-s nemică, numai umbră şi chip fu mannei[1026] cei adevărate. Derept aceasta aduse aminte de pâinea cea sufletească. Şi, s-ară zice cineva: „Ba, pentru ce Hristos aşa grăi nalte slabului neam?”. Era trebuit de ceale nalte să-ntreabe, iară să nu se turbure. Ioan pre el chiamă Mielul lui Dumnezeu înaintea lor şi nu pricepură aceasta. Atunce lor Domnul le aduce aminte pâinea ceriului şi le arătă taina cea mare a spăseniei[1027], că Ioan pomeneaşte lor chipul mielului den Eghipet, iară Hristos /[307] iaste pâinea ceriului şi manna[1028] carea au fost în pustie, încai de acolo să înțeleagă adevărul şi să se învețe ce iaste cea sufletească şi ce e cea trupască.

Iară când zise Domnul: „Pâinea carea eu dau. trupul mieu iaste”, ce se priciia jidovii întru eiş grăind: „Cum poate acesta da trupul său să-l mănânce?”

Acicea se cade a se învăța când Domnul voroveaşte de ceale lucrure sufleteşti, atunce noao nemică de-ale lumiei să nu fie întru suflet şi nemică de-ale[1029] pământului întru cuget şi toate aceastea să se ducă de la noi, ce numai să ascultăm cuventele dumnezăieşti, că, măcară împăratul pământesc de va întra în săborul robilor săi, atunce toată voroava şi întrebarea tace. Departe, mai mult se cade a avea tăceare când Duhul Sfânt grăiaşte şi dascalul preamândriei cei[1030] mainte de veaci, că, iată, ucenicului se cade, măcară ce va spune dascalul, nu cu price a-ntreba, ce numai se cade a asculta şi a creade şi vreame în prilij[1031] [sic!] către dezlegare a aştepta.

[1020] Scris: маннѫ.
[1021] Marginal: євреом. 3.
[1022] Scris: манна.
[1023] Scris: маннѫ.
[1024] Scris: дєд҃.
[1025] Scris: манна.
[1026] Scris: маннєи.
[1027] Scris: спсєниєи. Altă lecțiune: spaseniei.
[1028] Scris: манна.
[1029] Scris: дѣалє.
[1030] Altă lecțiune: ce-i.
[1031] Scris: прилиж.

Sânt acmu şi [în][1032] mijlocul nostru necredincioşi ca aceia, carii sânt farisei noi şi fățarnici[1033] ponurți, ariani şi alți eretici, carii în trufă cu dosadă pricesc socotinției lui Dumnezeu şi a celor necredincioşi ovreai iau glas grăind: „Cum poate fi în pâine trupul Fiiului lui Dumnezeu şi întru vin sângele lui?” şi grăiesc spre batjo/[308]cură credincioşilor: „Să ați fi mâncând cu adevărat trupul lui Hristos, mulți Hristoşi aț fi mâncând!”, pentru ce Hristos nu zace în oltariu, ce în ceriu şade de-a direapta lui Dumnezeu.

Iară tu, creştin dirept, aşa eşti datoriu a răspunde necuratului eretic şi hulnicului de taina sfântă: Întreabă-l pre el: „Oare poate Dumnezeu face ceva mai mult decât omul şi mai sus de înțeleagerea lui?”. Şi, de-ț va zice: „Poate!”, zi-i lui: „Dară pentru ce nu poate da noao trupul său de mâncare?”. Şi iară-i zi lui: „Ce e la tine nelesne şi nevăzut, aceasta are Dumnezeu – foarte lesne şi cu puteare[1034]. Iară să nu-m crez mie, fă întrebare cu îngerul, căce el grăiaşte că toate se pot de la Dumnezeu[1035]; «Acela zise şi fură toate vâzutele şi nevăzutele, cu cuvântul Domnului ceriurile se întăriră». Şi cu acela cuvânt al lui Dumnezeu se schimbă pâinea şi vinul în trup şi sângele său; şi întocmai se dă noao tuturor această taină”.

Ce împărțit, întreg tot să face şi pre încheieturi neîmpărțit iaste cel împărțit, cu trupul nostru se împarte, iară nu se împuținează, înlăuntrul sufletelor noastre şi trupurelor întră[1036] şi nu se încuie, cu cei slabi lăcuiaşte şi însuşi nu boleaşte[1037]; cându-l luom, întăreaşte, iară nu slăbeaşte. Derept aceasta să nu ne teamem, fraților, a mânca[1038] această pâine a ceriului, să ne paie că se sfârşaşte[1039] el, iară apoi să nu avem ce mânca[1040]. Mănâncă/[309]-se[1041] Hristos şi iaste viu mâncat. Acesta carele s-au sculat den morți ucis, împărțit se mănâncă la preacinstita taină şi tot întreg lăcuiaşte în ceriu şi tot întreg lăcuiaşte întru inima noastră. Iară, să te miri de aceasta, că acela iaste Hristos în oltariu carele e şi în ceriu.

1[1042]. Miră-te şi de aceasta că un soare, carele pre noi ne luminează acicea şi încălzeaşte, şi aciiş într-o vreame iaste şi în ceriu şi pre pământ, la răsărit şi la apus şi prespre toate laturile lumiei. Aşa şi Hristos, întru o

[1032] Cuvânt lipsă în text.
[1033] Scris: фъцаничи.
[1034] Marginal: лȣк. 30.
[1035] Marginal: иоан 1.
[1036] Scris: ꙟнтрѫ.
[1037] Marginal: кор 11.
[1038] Scris: мьнка.
[1039] Scris: сфрьшаще.
[1040] Scris: мьꙟка.
[1041] Scris: мънънкъсє
[1042] Slovele, cu valoare de cifră, sunt scrise marginal.

vreame în ceriu și pre pământ și în preacinstita taină, ca un putearnic întrutot și tare, în ceriu – cu adevărătura firei, iară pre pământ cu putearea Dumnezeirei lucrează.

2. Și iară, de te miri că unul Hristos înreg întru multe părți, întocma se dă credincioșilor, nu e mai mic într-una și nice mai mare într-alta, miră-te și de aceasta că unul glasul mieu la mine iaste deodată în gură și în urechile voastre tuturor împreună un glas și, de aflăm noi aceasta în fāpturi, dară cu cât mai mult și mai lesne poate fi aceasta întru Soarele Derept, Hristos, decât în soarele cel făcut și întru cuvântul lui Dumnezeu mai vârtos decât în cuvântul omenesc.

3. Și, deaca te miri cum trupul nu se frânge în zdrobitura tainei, când zdrobim mielul sau în fietecare parte deplin și întreg iaste Hristos, miră-te și de aceasta /[311] când se frânge oglinda și se face sfămituri[1043] mici, iară chipul omului nu se zdrobeaște într-însa, ce în fietecare părticea întreg se arată, ca-ntr-o oglindă deplin.

4. Miri-te [sic!] și de aceasta, că Hristos adeseori iaste mâncat și nu se împuținează, ce întreg în veaci lăcuiaște, atunce te miră și de aceastea, când dentru o lumânare aprinzi o mie, de alte lumânări și nu împuținez lumina aceiia în lumina cea mai denainte.

Și, deaca afli aceasta în lumina cea văzută, cu cât mai mult și mai vârtos întru cea neajunsă[1044] și nevăzută lumină a Dumnezeirei lui Hristos, că acela iaste lumină adevărată celor ce sânt în casa lui și lumină lumiei.

5. Ce, de întrebi și de aceastea cum Hristos, intrând în lăuntrul firiei noastre, nu se spurcă și nu se încuie și eu pre tine voiu întreba: Dară soarele îmblând pren locure împuțite spurcă-se au ba? Știu că credinciosul și înțeleptul nu va îndrăzni a zice de aceastea și, deeca nu se spurcă soarele cel trecătoriu, cu mult mai departe cel veacinic și fără de patimă, lumina a toată curățiia nu se spurcă, nice să încuie acesta, pre carele nu-l putu iadul ținea și pecețile mormântului[1045].

6. Așijdere și de carele se tâmplă întru înfricoșatele taine înțeleage, și de partea cea mâncată, că nu mearge în putrejune cu alalte bucate dempreună, cum grăiaște Sfântul Zlatoust: /[312] ce se schimbă, într-un abur supțire oarece, acea pâine și vin sfințit și se răsipeaște pren toate închieturile trupului nostru așijdere și de care se tâmplă, de se va tâmpla tainei sfinte, pentru nesocotința, a cădea, a[1046] se pârli[1047], a se bășica, a se usca, a

[1043] Scris: сфръмитꙋри.
[1044] Marginal: ıоан 1.
[1045] Marginal: мав. 27.
[1046] Scris: аа.
[1047] Scris: пьрли.

înghieța, a se vărsa în gunoaie și altele, nu pate trupul lui Hristos aceasta, ce cea de afară, apa, pâinea, vinul, iară acea jârtvă[1048] fără patimă, neceum nu e împreunată acestora. Să nu fie aceasta! Căce că Dumnezăirea întrutotu e deplin lăcuind întru Hristos, nemică nu păți pre cruce, numai însăși omeniia, așa și întru preacinstita taină, trupul și sângele Domnului nostru Isus Hristos nemică nu pate, numai chipurele ceale desupra, pâinea și vinul[1049].

7. Și de te miri că întru o părticea așa mică a tainei tot deplinu e și întreg Hristos, miră-te și de aceasta, că așa într-un grăunț mic al luminei tale[1050], așa cetăț mari și măguri încap și de ea se cuprind. Ce tu, știind aceastea, nu ispiti taina cea neispitită, ce cu credință înfricoșatului și întrutot putearnicului dă mulțemire de darurele lui ceale nespovedite.

Și, iară, să grăiască ereticii cu necredință. Cum poate fi aceasta, ca să se schimbe firea pâiniei în trup și vinul – întru sângele lui Hristos, nelesne iaste aceasta înțelesului nostru.

Răspunde-i lui pentru ce cuvântul lui Dumnezeu /[313] viu iaste și întrutot lucrătoriu, tuturor zidirilor rând făcătoriu, „Cu cuvântul Domnului toate au fost ce-au fost și fără el nimic nu fu"[1051]. Cu cuvântul lui Dumnezeu ceriurele să întăriră și pământul. „Și au zis Dumnezeu «Să fie lumină!» și fu așa"[1052], îndoită, preceputā și înțelegătoare, să e ceriul și pământul, focul și apa și văzduhul și toată frâmeațea lor cu cuvântul lui Dumnezeu sânt făcute și nu aceastea numai, ce și însuși omul.

Și, să fu însuș cu cuvântul lui Dumnezeu trup, cu însăși voia lui se omeni den Preacinstita Fată Mariia, om era fără sămânță, cu voia și cu putearea Dumnezeirei sale. Au doară nu poate acesta să facă pâinea trupul său și vinul – sânge?

Acesta au zis dentâiu. „Să crească pământul iarbă pre dealurile sale și leamnele să crească rodul lor!"; și fu așa tocma, și-i până astăz. Același Cuvântul lui Dumnezeu, iară nu altul, supt ani s-au făcut trup al Fiiului Omenesc și au luat pâine întru preacinstite mâinile sale înaintea ucenicilor săi și au zis: „Luați și mâncați, acesta e trupul mieu!"; și fu așa. De-acii, după aceasta – păharul de vin și au zis: „Beți dentr-acesta toț, acesta iaste sângele mieu!"; și fu așa. Schimbă-se acea pâine în trup și vinul întru sânge, cu neminciunosul și întrutot putearnicul cuvântul lui Dumnezeu și nececum pâine și vin prost întru mâinile lui Hristos nu /[314] era, ce trupul și sângele lui cel adevărat.

[1048] Scris peste tot: жрътвъ.
[1049] Marginal: зт.
[1050] E vorba de lumina ochilor, „pupila".
[1051] Marginal: ıоан 1.
[1052] Marginal: ѱал. 32.

Că de-nceput au luat țărână den pământ și feace omul[1053] și de-acii nu mai fu Adam țărână, ce om viu fu; și iară luo den coastele aceluia un os și zise să fie muiare și fu așa și de-acii nu ca mai fu Evva[1054] os, ce muiarea. Așujdere și toiagul lui Moisi să schimbă întru șarpe[1055] și apa întru sânge[1056] și, supt ani, sălășluind pre pământ, apa – în vin și pâinea în trupul său și vinul – întru sânge cu putearea Dumnezăirei sale și cu vrearea adevăratului Dumnezeu[1057] să adevără întru nemincinoasa făgăduire, cum zise: „Pâinea, carea o dau eu trupul mieu iaste și vinul – sânge" și fu așa.

Acolo să se rușineaze ereticii, necredincioșii, evanghelistii[1058] cei noi, carii scad cuvântul lui Dumnezeu, putearea dumnezăiască.

Și, de-aș întreba pre ereticul: „Pânea aceastea la cina cea de taină și vinul când au zis Hristos: «Iată trupul mieu și sângele», oare iaste așa au ba?".

Și, de-ară zice: să se schimbă pâinea în trup și vinul întru sânge, bine vor zice. Iară tu iară întreabă: „Acmu – Dumnezeu același, pentru ce nu poate aceasta să facă? Ei, că și acmu acela aceastea lucrează și nu cu destoiniciia preoțască, nice pentru slujbele lor și rugăciunile, ce cu putearea Dumnezăirei sale și cu umbrirea Duhului Sfânt?!

Iară, de vor și zice iară cu limbă necredincioasă /[315] că nu să schimbă pâinea întru trup și vinul întru sânge, atunce fac pre Dumnezeu a nu putea și cuvântul lui Hristos ară fi neașezat și pentru aceastea toate întru nemică ară fi, prorocii n-ară fi cu prorociile și apostolii mencinoși mărturisitori ară fi și evanghelia – întru deșert și tocma acelor eretici – perirea de veaci.

Iară pre noi, mult milostive Doamne Hristoase, fereaște-ne de-acea[1059] orbiciune și întru cugetele credincioșilor tăi robi, marilor și micilor, carii te cinstesc, nu lăsa să vie o hulă ca aceasta, carea se poartă acmu întru rosturile fiilor protivirei.

Iară noi, iubiții de Hristos, să lăsăm aceasta, înșine să socotim, cu vedearea cea de minte a sufletului celui înțelegătoriu și cu credință neîndoită, așa cu minunata și negrăita judecata și taina lui Dumnezeu, că așa lucră mântuirea noastră, cu chipzuiala și cu socotința sa și cu svatul cel mainte de veaci.

Și întâi cunoaștet cine puse aceastã leage svântă și jârtvă de taină: nu înger, nice proroc, ce făcătoriul lor, acesta din carele altă nemică nu iaste,

[1053] Marginal: 1 мои. 2.
[1054] Scris: євва.
[1055] Marginal: 1 мои. 4.
[1056] Marginal: єрєм. 14.
[1057] Marginal: ιωан 2.
[1058] Scris: єѵг҃листїй.
[1059] Scris: дѣачѣ.

numai darul cel bun și desăvârșit. Însuși Domnul nostru Isus Hristos, Dumnezeul cel adevărat și om desăvârșit a fapturiei lui, den bunătatea sa cea dumnezeiască la cina cea de taină, înaintea morției sale spre spaseniia noastră, cum mărturise/[316]sc evanghelistii[1060] spre aducere aminte acei negrăite facere de bine a sale, lăsă Hristos în locul său dulceața cea mântuitoare, jeluită de îngeri, a sufletelor noastre, la cina cea de apoi, săvârșind[1061] agnețul legiei cei vechi. Când vrea să meargă den lume cătră Părintele, atunce a legiuit taina aceasta, jârtva cea fără sânge, cum să fie morției sale pomenire în veaci și chipuire de împlearea legiei și ciudă a ciudelor lui mai mare și după ducerea lui, celor scârbiț[1062] mângâiare, mai bună. Și, de vom cunoaște aceasta, atunce nu te vei trufi cu acest dar mare al lui Dumnezeu, și nime să nu pestească a veni cătră însul și nice, iară, să îndrăznească cineva nedestoinic a-l lua[1063].

Partea a doa aceluiaș cuvânt de preacinstita taină: Că pentru luarea acelora desăvârșit Hristos depreună cu Dumnezeirea întră întru sufletele noastre, carii priimesc pre El cu destoinicie[1064]

Toate câte sânt preacinstite[1065] bune, lăudate și de folos, aceastea noao acmu de la Dumnezeul nostru se dăruiră, lucrure bune și mari în multe chipure nevăzute. Și pre adevăr cade-mi-să mie a zice glasul prorocului, că nu era, nice iaste, /[317] nice va fi așa cinstit avându-l întru ei, așa e aproape de Dumnezeu[1066], cum iaste aproape de noi Domnul nostru. Pentru ce unul născut, Fiiul lui, vru pre noi să ne facă părtaș cu firea sa cea dumnezeiască și priimi spre sine firea noastră cea omenească, ca să ne facă și pre noi, oamenii, dumnezăi. Iară aceastea toate, care ia de la noi, le dă iară pentru spasenia noastră. Că și trupul său cel fără păcate i-l deade spre jârtvă și spre cruce, acesta ca spre oltariu jârtvă de Dumnezeu priimită, aduse lui Dumnezeu și Părintelui, ca să pleace mânia aceluia împrotiva rodului omenesc[1067].

Așijdere și sângele său cel svânt vărsă-l pentru schimbul și spre spălarea noastră[1068], ca să ne scumpere pre noi cu acela, cei vânduț păcatului

[1060] Scris: єѵангєлистию.
[1061] Scris: свршинд.
[1062] Scris: скръбици.
[1063] Marginal: златооуст. 85.
[1064] Marginal: оѵ моѳ.
[1065] Scris: прчстите.
[1066] Marginal: 5 мои. 1.
[1067] Marginal: 1 пет 1.
[1068] Marginal: Chiril. 8.

cu voie, şi să ne curăţească de toate spurcăciunile[1069], ce, ca să fie pururea întru noi[1070], pomenirea unii lucrare bună ca aceasta neuitată, au lăsat noao, trupul său de mâncare şi sângele său de băutură supt chip de pâine şi de vin, împreunat firei noastre, că pâinea întăreaşte inima omului, iară vinul veseleaşte. Derept aceasta Fiiul lui Dumnezeu cu aceale firi împreună Dumnezeirea sa şi orândui acea fire cu trupul şi cu sângele său, ca pentru[1071] împreunarea lucrului şi a firiei ne împreunăm cu firile darurilor lui Dumnezeu.

Că trupul adevărat împreunat cu Dumnezeire, din Prea/[318]cinstita Fată fiind, – grăiaşte сти҃[1072] Chiril Ierusalimleanul[1073], – că nu însuşi trupul acel priimit au pogorât den ceriu, ce însăşi pâinea şi vinul o schimbă Fiiul lui Dumnezeu în trup şi în sângele său. Iară, să vei ispiti, că au fost aceasta, destulu ţi-e că e cu lucrarea Duhului Svânt, iară mai mult nu ispiti taina celui neispitit, care face Dumnezeu şi Cuvântul lui. Nu ajunge la aceastea înţelesul omenesc şi nu numai omenesc, ce şi îngeresc, că, de nu e lesne a spune cineva aceastea, carile sânt lângă noi, cum pâinea cea mâncată şi vinul cel băut să schimbă în trupul nostru şi în sânge şi nu se face acest trup, ce acela carele e şi[1074] dintâiu, aşijdere fu şi aceasta pâine de fire, vin şi apă; cu chiemarea şi cu venirea Duhului Svânt să schimbă preste fire în trup şi în sângele lui Hristos. Şi nu-s doao trupure, ce tot acela unul şi nu iaste pâinea şi vinul chip trupului Domnului Hristos, cum grăiesc ereticii – nu da, Doamne, aceaea! – ce iaste însuşi adevărat trupul Domnului împreunat cu Dumnezeirea. Cum au zis Domnul însuşi: „Acesta iaste trupul mieu! şi nu «chipul trupului», ce trupul, şi nu «chip sângelui», ce „sângele mieu pentru voi vărsat". Cum şi cătră ovreai au zis: „De nu veţi mânca de [sic!] trupul Fiiului Omenesc şi nu veţ bea sângele lui, nu veţ avea întru voi viaţa veacilor! Cela ce va mânca trupul mieu şi va bea sângele[1075] /[319] mieu, avea-va viaţa veacilor şi acela lăcuiaşte întru mine şi eu întru el".

O, câte-s minunate şi negrăite lucrurile tale, Doamne întrutot ţiitoare, şi neispitite judeaţele tale, că aşa bine ai vrut pre noi să ne împreunezi ţie cu trupul şi cu sângele tău cel sfânt, cum ai zis: „Părinte, să fie întruna cu noi!"

Şi aş-ai dat noao precinstitul [sic!] trup şi sângele tău[1076], întru care vieţuiaşte toată împlearea Dumnezeirei trupeaşte şi cu acela în veac

---

[1069] Marginal: лимонтамилж. [?]
[1070] Marginal: ѱал. 103.
[1071] Scris: прє҄тръ. Altă lecţiune: prentru.
[1072] În slavonă: sfântul.
[1073] Scris: кирил єрѹсалимлѣнѹл.
[1074] Scris: єши. Altă lecţiune: ieşi.
[1075] Silaba finală, **-le**, este prezentă doar în custodele paginii, nu e reluată în pagina ulterioară.
[1076] Marginal: колас 2.

împreunat supt zăvasa firiei văzute, a pâiniei şi a vinului, căce că-ş trebuiia Dumnezeirea cea nevăzută să fie acoperită cu omenie văzută, aşa şi preacinstitul trup al lui Hristos şi sânge, care vrea să se dea noao întru mâncare i trebuiia zăvase de pâine şi de vin, cu cuviinţa celui cuvios. Căce, când vru Dumnezeu cel nevăzut să se apropie omului celui văzut şi să vorovască cu nus, nu cu vorbă de îngeri, ca oarecând cătră Moisi, ce însuş cu sine, atunce cum se cădea celui cuvios luo, acoperitura firei trupului nostru şi cu aceaea acoperi nerăbdata lumina Dumnezeirei sale.

Aşijdere, când vru să împreuneaze pre noi cu sine, şi să dea noao preacinstitul trup al său întru mâncare şi sângele întru beare, atunce luo întru acoperemânt pâine, lucru mâncătoriu şi vin – băutoriu şi această fire schimbă: pâinea în trup şi vinul întru sângele său, /[320] cu umbrirea Duhului Svânt, cu putearea şi tăriia Dumnezeirii sale. Şi, cum era acolo întru împeliţarea lui întrutot deplin şi adevărată, Dumnezeirea s-au ascuns supt zăvasa omeniei cea văzută, aşa şi acicea, adevăratul trup şi sângele lui acoapere-se supt zăvasa pâiniei cea văzută şi a vinului, cu carea acmu credincioşii cu frică să împreunează. Şi aşa împreunează. Dumnezeu pre noi cu sine şi sintem împreunaţi firiei lui Dumnezeu[1077], lipimu-ne Domnului şi sintem un duh cu Domnul, cum însuşi au zis: „Cela ce va mânca de trupul mieu şi va bea de sângele mieu, întru mine va lăcui şi eu întru el, Părintele mieu cel svânt să fie una cu noi!".

Den aceasta zise nu căce să ne premenim noi întru firea lui Dumnezeu şi să fim dumnezei – ba, să nu fie aceaea! –, ce căce că va să nu puie pre noi aproape de Dumnezeu, Fiiul lui, unul născut. Derept acea dărui noao trupul său şi sângele preasvânt, depreună cu Dumnezeirea sa cea nevăzută, întră întru sufletele şi trupurele noastre ca într-atâta svinţie să avem împreunare cu Dumnezeu şi viaţa veacilor.

Căce că împărţeala de Dumnezeu iaste moarte de veaci[1078] şi fiece trup fără cap mortu e şi putred şi împuţit, aşa şi ceia ce-s împărţiţi de Dumnezeu şi de Hristosul[1079] lui, morţi sânt. Ce noao se cade să cunoaştem şi aceasta: Cine ne împarte pre noi de Dumnezeu şi ne pune departe de el în porţile ce/[321]lor morţi. La arătare că păcatele noastre, de carile grăiaşte prorocul: „Păcatele voastre împart pre voi de la Dumnezeul vostru, iară nu se împarte Dumnezeu de voi"[1080]. Cu aceasta împărţire se împărţi Adam în ocina raiului de Dumnezeu[1081] şi fiiul cel curvariu şi, cum am zice, toţi păcătoşii.

[1077] Marginal: 2 пєт 1; 1 кор 6; иоан 6.
[1078] Marginal: єфєс. 5.
[1079] Scris: χристолѹл.
[1080] Marginal: ісаи. 59.
[1081] Marginal: 1 мои. 3.

Şi, iară, împreunarea cu Dumnezeu iaste viiața veacilor[1082] şi uciderea morției de veaci. Derept aceaea, Dumnezeu cel adevărat dărui noao atâta bine întru preacinstita taină a trupului şi sângelui său, că pren luarea acelora, însuş nevăzut întră întru sufletele şi inimile noastre, aducând ei lumină şi viața veacilor.

De această înfricoşată jârtvă, de taina preasvântă, tot creştinul direpț iaste dator neîndoit vârtos a creade şi a mărturisi de spaseniia sa şi a astupa gura necuraților eretici, carii s-au arătat într-această vreame de acmu suspinătoare în țara noastră, carii leapădă înfricoşata jârtva creştinătăției noastre şi credința cea svântă. Aceaea iaste învârtoşată[1083]; dentâiu cu lămuritul cuvântul lui Dumnezeu şi cu ispovedaniia într-această beseareca săbornică şi apostolească şi de cei svinți învățători de demult ai lumiei, cu date întru cuget şi-ntr-un svat a săboarălor şi cu ciude în multe chipure şi preste multe vremi, strigate înaintea necredincioşilor. /[322]

Cade-se şi aceasta să ştiți, dragii miei, derep ce iaste această jârtvă înfricoşată şi legiuită de Dumnezeu şi noao dată şi cum avem a ne găti către luarea aceiia şi, deaca o luom, ce folos ne aduce.

În doao chipure iaste rânduită şi legiuită taina acestora: Întâiu purururea să fie înaintea ochilor noştri adusă amente moarte lui cea de voie; cu carea lucră spăseniia[1084] noastră, ca să socotim să cunoaştem într-aceaea şi să vedem neurmata bogăție a dulceției lui Dumnezeu carea fu spre noi şi într-aceasta facerea de bine a Domnului nostru să o pomenim şi a doao venire a lui, cum însuşi au zis: „Aceasta să faceț întru pomenirea mea, până voiu veni iară!".

Iară a doao rânduitură, acela însuşi de mila sa cea dumnezăiască nicedenăoară [sic!] să nu se desparță de noi, ce să lăcuiască întru noi purururea şi noi întru el, după făgăduința sa cea neschimbată, că zise: „Acela ce va mânca trupul mieu şi va bea sângele mieu, întru mine va fi şi eu – întru el". Într-aceaste cuvinte va fi una cu noi şi ne adaoge pre noi cu cinstite şi vii mădularele sale, ca de-aciii să nu mai viețuim noao, ce lui Hristos şi acela – cu noi, pentru ce cu bucuriia lui iaste a viețui cu oamenii.

Şi, pre adevăr, această sfinție, mai vârtos decât toate sfințiile iaste[1085], mai mare şi mai cinstită, pentru ce păcatele noastre le curățeaşte şi cu Dumnezeu ne /[323] împreunează şi sufletul întru bunătăț lu [sic!] îmbogățeaşte. Pre aceasta o aduc în[1086] beseareca pentru vii şi pentru morți,

[1082] Marginal: лѹк. 15.
[1083] Scris: ⸕нврътощатѫ.
[1084] Scris: сп҃сениѧ. Altă lecțiune: spaseniia.
[1085] Marginal: галат. 2; прит. 8.
[1086] Scris: ⸕м.

ca tuturor să le dea spasenie, – dulceața aceştiia sfinții mai vârtos decât toate sfințiile, de care jeluiesc îngerii să se sature[1087].

Derept acea, nime să nu se arate nemulțemitoriu, să se trufască de acest dar mare şi ciudat al lui Dumnezeu, ce, arzând cu dragoste, să veniț şi cu credință către masa lui Dumnezeu şi gustați nu carne de țap sau de vițel, ce pre Dumnezeu, şi vedeț că iaste dulce şi toate bunătățile ceale negrăite le dăruiaşte celor ce-l iubesc pre el, celor ce-l priimesc cu destoinicie.

Ce, de va zice cineva: „Cum mi se cade să mă gătesc către trupul şi sângele lui Hristos?", întreabă[1088] pre fericitul Pavel. Acela te va învăța doao bunătăț folositoare de suflet. Întâiu zice să se ispitească omul pre sine şi aşa să mănânce den pâine şi să bea den păhar; a doao să semuiască ce iaste trupul şi sângele Domnului.

Aşa se cade a se ispiti pre sine însuşi, pre el să se cunoască şi, deaca vei vedea că ai mente curată întru inima ta şi cum ai pace cu Dumnezeu şi un cuget cu beseareca lui şi dragoste cu vecinii tăi. Că, până zaci tu în păcate, n-ai pace cu Dumnezeu, căce păcatele noastre împart pre noi de Dumnezeu şi fac pre noi vrăjmaşii Dumnezeu/[324]lui nostru, urâți şi neiubiți.

Aşijdere, de lăcuieşti au în ce eres neisprăvit şi nu crezi aşa cum beseareca lui Hristos cu Duhul Sfânt şi cu cuvântul lui Dumnezeu învață pre feciorii săi, atunce n-ai pace cu nusa şi vrăjmaş te arăți ei. Aceastea cugetă: de ai mânie, urăciune spre vecinul tău, iată n-ai pace cu nus şi nedestoinic priimeşti trupul şi sângele lui Hristos, carea iaste împreunarea şi împăcarea noastră cu Dumnezeu şi cu vecinii noştri. Şi fiind tu mădulariu şi nu te împaci întâiu cu trupul, iată, n-ai parte cu capul, cum ai zice, cu Hristos şi cu besereca lui. Şi iară, semuirea trupului Domnului să crezi derept că besereca de înfricoşata taină, deşi[1089] vezi pâine şi vin aiave cu ochii cei trupeşti, iară tu, creade vârtos fără îndoire că firea acestora cu pogorârea Duhului Sfânt şi cu lucrarea lui şi cu putearea atotputearnicului cuvântul lui Dumnezeu schimbă-se în trup şi sângele lui Hristos, aşa cum nemică altă nu rămâne, numai însuş adevărat trupul şi sângele Domnului supt chipul pâiniei şi a vinului.

Pentr-acea apropiiați-vă către această taină minunată şi înfricoşată cu credință şi cu dragoste, curățindu-vă pre voi de toată spurcăciunea trupului şi a sufletului şi aşa să vă împreunați cu Dumnezeu curați fără de păcate, luminaț. Iară cine nu se va curăți de pă/[325]cate şi va priceştui [sic!], unul ca acela judecată lui mănâncă şi bea, pentru că nu socoteaşte ce iaste trupul şi

[1087] Marginal: ѱал. 33.
[1088] Scris: ⸕нтрѣлабъ.
[1089] Altă lecțiune: de şi.

sângele lui Hristos, că Hristos Dumnezeu – capul tău, iaste curat şi luminat, iară tu – spurcat şi întunecat şi n-are parte lumina cu întunearecul[1090].

Iară vă[1091] teameţ, voi aceştia mai vârtos, carii ţineţ în mâinile voastre trupul şi sângele lui Hristos, ca să nu se arate vrunul de voi vânzătoriu lui Hristos, vânzând pre cel nevândut pentru argintul celor fără leage şi nedestoinici. Că, de va face cineva aceasta, cu Iuda se va osândi acela.

Ce nu te ruşina de faţa celor putearnici[1092], nice te spământa. S-ară fi şi împăratul sau boiarii sau domnu oştilor sau viteaz şi, să va arăta nedestoinic, nu-i da lui sfânta şi înfricoşata taină, ce, cu judecata lui Dumnezeu, ceartă pre el: întâiu să se curăţască şi să se împace cu Dumnezeu şi atunce-l priimeaşte la moşiia svinţilor. Deci să cunoască aceştia, carii cu destoinicie să priceştuiesc cu trupul şi sângele Domnului, a câte darure se spodobesc, că aceasta svinţie iaste izvor a toate bunătăţile şi darurele ceriului şi sângele lui Hristos al nevinovatului miel al lui Dumnezeu Paştile noastre ceale jungheate pentru noi acest folos aduc noao: Împreunează pre noi cu Dumnezeu, curăţeaşte păcatele, ucide moartea cea de veaci, aduce viaţa cea fără svârşenie[1093], aduce cătră noi îngerii lui Dumnezeu /[326] goneaşte pre draci de la noi, slobozeaşte-ne de robiia lui Faraon cel chibzuit şi ne scoate den Eghiptetul turburealei întunearecului păcatelor. Şi, de ne vom vom pecetlui cu dins, nu se vor apropiia cătră noi îngerii satanei, ucigătorii cei iuţi, carii nu ucig pre mâşcoiul Eghiptului cel născut întâiu, ce sufltetul cel născut întâiul al iubitorilor de păcate, a eghipteanilor celor întunecaţ.

Acest sânge svânt duce pre noi în Ţara cea Făgăduită, la împărăţiia ceriului, carea să ne fie tururor noao a o dobândi cu bun darul Domnului nostru Isus Hristos, a căruia se cade toată slava cinstea şi închinăciunea, depreună cu Tatăl şi cu Svântul Duhul lui, acmu şi purururea şi în veacii veacilor. Amin.

Cade-se a şti şi aceasta creştinului dirept

Că pentru trei lucruri piiare omul: Întâiu pentru viiaţa curviei şi necurăţiei trupului; a doao pentru beţiia are mentea întunecată pururea; al treilea fealiu de periciune pentru ce nu ispovedeaşte ades păcatele sale şi nu ia ades trupul şi sângele lui Hristos întru sufletul său. Pentru aceastea, fără Hristos, lesne venează[1094] pre el satana cu păcatul şi, derept acea, creştinii în

[1090] Marginal: 2 кор 6.

[1091] B.: bă.

[1092] Marginal: златооустыи бесѣд п҃г оу маѳ. [În slavonă: „A lui Zlataust, predica 83 din Matei"].

[1093] Scris: сфръшенїе.

[1094] Scris: венѣаазъ.

veacul cel de demult a săptămâna [sic!] sau a doao săptămână şi la svinţii mari să priceştuia cu taina lui Hristos cu suflet curat şi cu credinţă dreaptă şi, mergând la /[327] oaste au la mare, lângă[1095] sine purta la piept trupul lui Hristos şi pre vasele lor avea sămnul cinstitei cruci pus. Iară acmu, întru neputinţele noastre, mai puţin, de şase ori au de patru ori într-un an datoriu iaste fietecare creştin dirept să se priceştuiască cu taina lui Hristos, să va fi destoinic; şi aşa să ispovedească păcatele sale duhovnicului lui, după cumu e învăţătura a svintelor pravile ale săboarălor.

Cuvânt înainte celui ce va vrea să între întru vistiiariul dulceţiei ceii minunate şi preamândriei patimei şi morţiei cea de voie a Domnului nostru Isus Hristos, a tot cetitoriu iubitoriu de Hristos

Cum era în umbrariul cel de demult, acel sveaşnic cu frâmseaţe şi cu lumină în şapte chipure văzut[1096], aşa e şi în umbrariul cest nou, nefăcut cu mâna în beseareca lui Dumnezeu – moartea cea de voie a Domnului nostru ca un sveaşnic înţelegătoriu arde purururea şi luminează[1097] şapte taine ale spase/[328]niei noastre acmu înaintea noastră; derept acea, datori sintem cu dragoste şi cu credinţă să previm cu ochiul sufletului cel înţelegătoriu spre acest svânt sveaştnic în şapte numărat al luminiei cea de mente şi a frâmseţiei. Deci într-acea lumină vedem lumina cea minunată a preamândriei lui Dumnezeu şi adâncul dulceţiei lui cel neulmat [sic!], den toate laturile tot omul iubitoriu de Hristos mult folos află sufletului său şi adevărat să ştie ce semnează[1098] numărul celŏr şapte taine al morţiei cea de voie a Domnului nostru Isus Hristos.

1[1099]. Taina dentâiu arată că i se-au urât lui Dumnezeu, Tatăl cel den ceriu, cu păcatele noastre şi se-au scârbit şi urgiia mâniei sale împrotiva acestora arată, pentru ce, spre aceaste munci şi dureri greale pentru păcatele noastre şi au dat pre Fiiul său cel iubit, nu vrea să le iarte fără izbânde şi pedeapse. Şi de acmu tot omul să cunoască carea iaste răotatea şi urâciunea păcatelor noastre şi nu iaste lor într-alt chip iertare, numai cu munca şi cu scumpărarea sângelui cel de mult preţ al Fiiului lui Dumnezeu. Derept acea să urâm păcatele ca un lucru drăcesc, întunecat şi spurcat, carele ne aduce

[1095] Scris: лъ҆ргж.

[1096] Marginal: 4 мои 25.

[1097] Scris: лȣминѣазъж.

[1098] Scris: семнѣазъ.

[1099] Slovele cu valoare numerică ce marchează paragrafele sunt scrise marginal.

pre noi întru urâciune şi la mâniia lui Dumnezeu şi ucide sufletul cel iubitoriu de păcate cu moartea de veaci, că, la arătare, că păcatele noastre au adus pre Fiiul lui Dumnezeu la acea muncă grea şi şi /[329] dureare spre cruce şi spre moarte de ocară.

2. A doao taină arată liubovul cel negrăit şi dulceaţa cea multă a lui Dumnezeu Tatălui şi a unuia născut Fiiul lui către neamul omenesc[1100], că aşa iubi Dumnezeu lumea, cât şi pre Fiiul său cel iubit îl[1101] deade spre muncă şi spre moarte pentru păcatele ei şi, iară, Fiiul arată liubovul său cel deusebi, că, când rabdă mai mare muncă şi dureri, atunce mai mare liubov arată către noi şi mai desăvârşit face spăseniia[1102] noastră, că mai mare de liubovul nime n-are ca să-ş puie cineva sufletul pentru soţul său. Ce încă mai mare liubovul Domnului nostru Isus Hristos pentru ce viaţa sa ş-au pus pentru vrăjmaşii şi protivnicii săi. Încă fiind noi slabi, în vremile acealea Hristos pentru cei necuraţ muri, că până în svârşit[1103] iubi pre ei[1104]; aşa sintem şi noi datori să-l iubim pre el şi cu liubov împrumutat şi pentru numele lui să punem aşujdere viaţa noastră. Iară, să nu – aceastea, încai să se părăsască cineva de păcate, că tot omul ce greşaşte, unul ca acesta pre Hristos nu iubeaşte, iară carele nu iubeaşte pre Hristos, aceasta zace în blăstemul apostolesc[1105].

3. Şi, iară, a treia taină arată noao o nădeajde bună şi îndrăznire către Dumnezeu, că Fiiul lui, unul născut, cu moartea sa au împăcat pre noi către Dumnezeu şi îngăduială[1106] feace înaintea lui pentru păcatele noastre, că cu acela avem ducere /[330] către Dumnezeu şi case la împărăţia ceriului[1107].

4. Taina de-a patra arată mare dulceaţa şi dar minunat, carele dărui noao Fiiul lui Dumnezeu, că cu moartea şi cu sângele său cel preasvânt ne-au împreunat pre noi cu Dumnezeu[1108], că zice: „Cine va mânca de [sic!] trupul mieu şi va bea de [sic!] sângele mieu, acela întru mine lăcuiaşte şi eu întru el!", şi tot omul care se lipeaşte Domnului un duh iaste cu Domnul; dară aceasta zice nu căce doară ne-am adaos întru firea lui Dumnezeu şi să fim dumnezăi – să nu fie aceaea! – ce cinste mare, arătare înainte întru slava lui Dumnezeu şi fiind aproape de mărirea aceluia.

[1100] Marginal: ιωαн 3.
[1101] Scris: ꙟл.
[1102] Scris: сп͠сениѧ. Altă lecţiune: spaseniia.
[1103] Scris: свръшит.
[1104] Marginal: к рим. 8.
[1105] Marginal: 1 кор 16.
[1106] Scris: ꙟгъдѹıалѫ.
[1107] Marginal: ефес. 5.
[1108] Marginal: 2 пет. 1; ιωан 6; 1 кор 6.

5. A cincea taină arată că Domnul nostru Isus Hristos ne scoate pre noi den Eghipetul cel cugetat de-ntunearecul[1109] păcatelor[1110], den muncă şi den ţinutul satanei şi cu sângele său Mielul lui Dumnezeu Paştile noastre carele-s jungheate pentru noi slobozeaşte sufletul nostru cel născut întâiu den uciderea îngerilor celor iuţi şi ne petreace pre noi de-ntunearec la lumină den moarte întru viaţă în Ţara cea Făgăduită, de la păcat la ceriu, de la eghipteanii cei întunecaţ şi urâţi a puterilor drăceşti, întru moşiia svinţilor, în dvorba luminaţilor îngeri ai lui Dumnezeu.

6. A şasea taină a morţiei cea de voie a lui Hristos, aceasta arată noao că moartea ce de veaci iaste ucisă cu moartea Fiiului lui Dumnezeu, păcatul – /[331] arsu cu focul Dumnezăirei lui, dracii – legaţi, puterile ceale întunecate – ruşinaţ, boiarenul lumiei aceştiia – gonit afară, blăstemul – călcat, împărăţiia vrăjmaşului – spartă, adul – deşert, legaţii patriarşi şi prorocii de-ntunearecul lui – scoş întru lumina împărăţiei lui Hristos.

7. A şaptea taină aduce noao mai den destul bucurie negrăită şi săvârşenia[1111] mântuiriei noastre arată, învierea noastră den morţi întru viaţa de veaci şi neputrezire trupurelor şi fără-de-moarte, că însuşi Domnul ca o viaţă adevărată morţilor şi înviere şi mărturisitoriu den destul credincios, cu sine arătă noao învierea, că pentru aceasta muri, ca să învie, şi noao să ne dea nădeajde de învierea noastră, ca să aşteptăm cu credinţă neîndoită zua aceaea şi ceasul. Într-aceaea, carii vor fi în mormente, deaca vor auzi glasul Fiiului lui Dumnezeu, atunce vor învie [sic!] şi vor ieşi destoinicii în bucuriia cea veacinică şi bucuroasă, întru împărăţiia slavei lui şi se vor lumina cu slava ceriului mai vârtos decât soarele.

Deci toate aceastea bunătăţ care sânt zise înainte le-au isprăvit noao moartea lui Hristos şi ca dentr-un izvor dentr-însa cură noao şi se dau darurele mântuirei noastre că şi întru soarele cel văzut; a toată zidirea arată veselie şi lumină, aşa şi întru toate darurele lui Dumnezeu, carile avem de la Dumnezeu, sânt noao cu lumină şi cu veselie. /[332] Moartea Domnului; aceasta întunearecul păcatelor afară-l goneaşte şi sufletul nostru mult roditoriu îl[1112] face întru lucrure bune, că, pre adevăr, moartea lui Hristos şi crucea lui foc iaste de arde sufletele şi inimile credincioşilor cu dragoste către Dumnezeu, iară patima lui Hristos şi răbdarea veselie iaste tuturor celor den scârbe şi den nevoi.

[1109] Altă lecţiune: de întunearecul.
[1110] Marginal: 1 кор 5; 2 мои. 12.
[1111] Scris: свршеніѧ.
[1112] Scris: ꙟл.

Deci, pentr-acea, tot omul carele are suflet amorțit cătră Dumnezeu, fără dragoste, atunce să se apropie cătră acest foc numai cât să-l încălzească și să-l lumineaze, fiind în grijile lumiei și în scârbe; așidere dentr-acest izvor să mească [sic!] veseliia cea de veaci, numai cu credință să vie.

Că toți svinții dentr-acest har cu dulce veselie sânt adăpaț și den vistiariul lui den destul îmbogățiț și întru veșmântul fără-morției cel în chip de lumină îmbrăcați și cu lumina aceii călduri încălziți și într-această svântă oglindă a bunătăției cea de veaci văzură, lumina preamândriei ceriului și nevăzuta[1113] adâncare a dulceției lui Dumnezeu și foarte se veseliră și cu râmnea [sic!] dragostei lui se încinseră și cu vârtute se apucară de crucea lui Hristos, apostolii, mucenicii, postnicii și cei ce țin călugăriia curat.

Postnicii și iubitorii de trudă cu îndrăznire vor răspunde muncitorilor veacului acestuia, grăind: „Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos, Dumnezeului nostru?”. Aiave e că nice moartea, nice viață, nice îngerii, /[333] nice puterile, nice ceale ce stau, nice cealea ce vin[1114], nice nălțimea, nice adâncul și nice altă făptură, au carea nu poate să ne împarță pre noi de dragostea lui Hristos! Cu Hristos pătimim și murim, cu nusul preslăvit și înviem și împărățim cu nus în veaci!”. Așijdere și măcenicii, într-acea oglindă socotiră stând pre cruce, [pre][1115] acela carele au pus pământul de stă pre nemică și adăpaț cu dragoste cătră însul nesățioasă, așijdere vor răspunde vrăjmașilor, muncitorilor, deregătorilor veacului acestuia, grăind: „Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Dumnezeu? Pre adevăr, nice moartea, nice spata, nice focul, nice închisoarea, nice temnița, nice fiiarberea[1116] căldărilor, nice pornirea și iuțimea fierilor! Pentru Hristos ne muncim și murim acmu, ca să împărățim cu nus în veaci!”.

După acest chip feaceră și biruitorii lumiei aceștiia: pustinicii[1117] și devesteavnicii, carii sânt întocma cu îngerii, într-aceaea oglindă văzură lumina slavei de veaci și, de acolo, cu dragoste – aprinși cătră Dumnezeu. Și aceștia, fără de teamere răspunseră țietoriului de lume, grăind: „Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos, Dumnezeul nostru? Aiave că nice strânsura, greotatea, nice goliciunea, nice seatea, nice foamea, nice gerul și zăduhul zilei, nice înșelăciunea cea trecătoare a dulceției veacului acestuia, nice fiiarberea măriei cea neîncetată /[334] a tinereațelor noastre? Că cu Hristos murim și ne răstignim lumiei, ca să înviem cu Hristos și să împărățim cu nus în veaci!”.

[1113] B.: necăzuta.

[1114] Marginal: к рим. 8.

[1115] Cuvânt lipsă în text.

[1116] Scris: фїꙗрберѣ.

[1117] Scris: пꙋстїиничїи.

Neşte darure ca aceastea, bărbăție și dragoste cătră Dumnezeu dobândiră toț sfinții în veacul acesta nu dentr-alt lucru, ce numai den moartea cea de voie a Fiiului lui Dumnezeu, de pururea spri-însa[1118] prevind cu ochiul înțeleageriei sufletului cel nearumit și de multe semuind de ia la inimă, de-acolo[1119] întru teamerea lui Dumnezeu îmbogățiț și cu dragoste înfierbântați și cu umilință de lacrăme plini.

Într-aceaea și eu acestor vederi râmniiu și cu ochiul sufletului mieu căutaiu spre acel semn luminat, iară Domnul mieu lumina cea de purururea cu zarea bunătăției sale lumină lumea mentei meale. Și văzuiu întru ea stând[1120] la straja mea vistiiariul bunătăției lui Dumnezeu și adâncul cel nevăzut al tainelor celor negrăite și lumina cea minunată a premândriei [sic!] cea neajunsă și mă spământaiu cu minune, cum Cel-fără-patimă pate și Cel-fără-moarte cu trupul ia moarte. Și, iară, văzuiu într-însa sveașnicul cel în șapte numărat purururea arzând cu văpaia cea nestinsă a luminei cea de mente. Și, deaca o văzuiu, atunce toate măruntaiele mi se cutremurară cu bucurie și rugaiu pre Domnul mieu să-mi poruncească să mă ating cu mâna de limba mea și să zic: „Atinge-te neoprit, luminează[1121] și arată lumina /[335] celora ce îmblă în tunearec!”. Iară eu cu frică și cu bucurie-l priimiiu pre el și văzuiu bunătatea lui cea negrăită și lumina lui mai vârtos decât punerea a toată lumina, gonind întunearecul iubiriei de păcate și luminând pre toate sufletele iubitoare de Hristos.

Derept acea rog pre tot cetitoriul iubitoriul de Hristos: Uită-te purururea la moartea Domnului cu ochiul sufletului tău ca într-o oglindă luminată și întru ea vei vedea toată taina spăseniei[1122] tale! Caută spre sveașnicul cel cu vedeare de șapte și cu lumina aceluia luminează sufletul tău și întru străluca luminei lui purururea îmblă, că într-acela vei vedea și vei cunoaște pentru ce au murit Fiiul lui Dumnezeu și au învis, a căruia e slava, cinstea și închinăciunea depreună cu Tatăl și cu Duhul lui Sfânt, acmu și pururea și în veacii veacilor! Amin.

Cade-se și aceasta să știi, mulțemitoare cetețule, că nu numai în Joia cea Mare să ceteaște această învățătură, ce și în toate zilele șezând în casa ta ceteaște și cugetă ades de moartea Domnului și cu aceasta, carii te vor asculta pre tine, spăsenie de veaci le isprăvește. /[336]

[1118] Scris: сприѫса.

[1119] Scris: дѣаколо.

[1120] Scris: стъѫнд. B.: стъѫѧ.

[1121] Scris: лꙋминѣазъ.

[1122] Scris: сп҃сениеи. Altă lecțiune: spaseniei.

ÎNVĂȚĂTURĂ ÎNTRU SFÂNTA ȘI MAREA VENERI, CÂND PUN PÂNZA ÎN GROAPĂ, FOARTE CU OMILINȚĂ ȘI CU FRÂMSEAȚE

Care făptură acmu cu mine nu va suspina și carele ochiu cu nevoie nu va vărsa lacrăme, văzând lucrure minunate, care den veaci nu s-au văzut, nice ureachea au auzit întru socotința tainei Dumnezeului tuturor, că acesta, carele ceriul și pământul pune de stă pre nemică, acela însuși bine vru cu trupul să se tinză pre cruce și întru groapă întunecată să se puie, cum auzim astăz întru Evanghelie den Marco зач. ѯѳ.[1123]

În vreamea aceaea, fiind sara, veni oarecine, un om bogat den Arimatei[1124]*, ce-i era numele Iosif, sveatnic de frunte, și acela era ucenic lui Isus, îndrăzni /*[337] *către Pilat și ceru trupul lui Isus. Iară Pilat se miră că au murit așa curund. Deaca știu de la*[1125] *sutaș, deade trupul lui Isus. Iară Iosif cumpără pânză, veni și Nicodim, ucenicul lui Hristos cel ascuns, carele venise noaptea mainte către el, purtând mestecătură de zmirnă și unsori ca la o sută de litre și luo trupul lui Isus de-l înfășură cu pânză curată și cu mirodiile [sic!], cum era obiceaiul jidovilor să îngroape pre oamenii cei de cinste. Era într-acel loc o grădină și întru acea grădină fu o groapă noao tăiată den piatră, întru carea nimene niceodănăoară nu fu pus și acolo puseră trupul lui Isus și răsturnă /*[338] *o piatră mare spre ușa groapei. Iară Mariia Magdalina și Mariia lui Iosif căuta unde-l puseră pre el.*

Partea dentâiu: De întruparea lui Hristos și de meserătatea lui cea de apoi și de umilința și de plângerea pururea featei Mariei, Maiciei Lui

Minunat iaste Domnezeu [sic!] întru toate lucrurele lui și toate le lucrează[1126] după vrearea sa și den cealea ce nu sânt face carele sânt și den ucenicii cei fricoși – inimă netemoasă. Aceasta acmu cum vedem la Iosif și la Nicodim. Că, mainte de-aceastea[1127], când slava lui Hristos să tindea întru toate margenile lumiei și veastea lui ieșiia prespre toată Siriia, atunce ei să ascundea pentru frica jidovască și să rușina să se arate pre ei la arătare că sânt ucenici lui Hristos, iară când fu Domnul mieu întru întunecarea morției

[1123] În slavonă: zaceala 69.
[1124] Scris: аримаѳєю
[1125] Scris: ка.
[1126] Scris: лѹкрѣазѫ.
[1127] Scris: дѣачѣстѧ.

și întru ocara cea de-apoi[1128], atunce ei lepădară frica și rușinea și, la arătare, înaintea[1129] tuturor, să arătă pre ei că sânt ucenicii lui Hristos și gata întru slujba lui și cu îndrăznire să apropie către Pilat și cer trupul lui și înșiși-l luară de pre cruce, carele alți oameni nu s-ară fi apropiiat, avându-l pre el cap de blăstem, iară acești cinstiți bărbaț nemică /[339] de-aceastea[1130] nu cugeta, ce fără teamere să tinseră de-acel[1131] trup mort, având nădeajde mai vârtos să se sfințească de dinsul.

De îngruparea lui Hristos, să vom vrea să știm, foarte iaste cinstită întruparea lui ca să se împle prorociia[1132]: „Și va fi", zice, „groapa lui slăvită". Că fu îngrupat [sic!] de doi bărbați cinstiți și bogați cu cinste și cu unsori de mult preț, de-acii în groapă noao, întru carea iară nime nu era pus. Iată, socotirea lui Dumnezeu era ca să nu zică cineva după aceasta, că altcineva au învis în locul lui Hristos.

Mai slăvită fu groapa Domnului decât toate ale veacului acestuia, că și ovreaii, den turbarea lor, spre slava lui Hristos, pecetluiră groapa, ca un vistiiariu al vieției și au pus voinicii straje să-l străjuiască ca pre un împărat adormit. Mai vârtos de aceastea de toate, să proslăvi groapa Domnului Hristos, când învise din morți și îngerii ședea spr-insa[1133] de striga slava lui.

Și, iară, să ne întoarcem la cuvântul cel dentâiu, care zice evanghelistul[1134] «fiind sara», cum ară fi lângă vineri sara, cându se răsipiră ucenicii lui Hristos și pentru frica ovreailor se ascunseră și știuții lui departe stătură de el, numai însuși viața rămase pre cruce stând slobozit, în mijlocul celor fără leage trupul cel fără păcate al Domnului nostru Isus Hristos.

Atunce veni Iosif, carele era den Arimathei[1135] /[340] cu dulce chip sveatnic, deci acest bărbat cinstit nu întră în svatul celor necuraț, ucigători de Hristos, că foarte iubiia pre Hristos, că Iosif era ucenic lui pre-ascuns[1136], și acela aștepta împărățiia lui Dumnezeu. Ce, deaca văzu pre dulcele dascalul său stând pre cruce și de toț lăsat, atunce foarte se jeli și numai cât lepădă frica și rușinea și cu îndrăznire se apropie către Pilat, de cerea trupul lui Isus și zice: „O, Pilate den Pont, rogu-te dă-mi trupul dereptului Isus, cel pârât de ovreai și pentru pizma cu judecată nedireaptă osândit spre moarte și

[1128] Scris: дѣапои.
[1129] Scris: ꙟнаинтѣ.
[1130] Scris: дѣачѣстѧ.
[1131] Scris: дѣачел.
[1132] Marginal: ісаи. 12.
[1133] Scris: спринса.
[1134] Marginal: маѳ. 28.
[1135] Scris: аримаѳєй.
[1136] Scris: прѣааскѹнс.

cu ruşine pre cruce slobozit în mijlocul tâlharilor[1137] şi fără milă rănit cu piroanele şi cu ascuţita suliţă în coaste împunsu!". Şi, deac-au zis, atunce izvoarăle lacrămilor den-destul[1138] se vărsa pre obrazul lui şi abiia se mai opri.

Iară zise: „O, mai-marele domniei Rimului, dă-mi trupul dulcelui învăţătoriului mieu, al striinului Isus, carele s-au striinat dentru mărire întru smerenie şi întru striinătatea lui pre pământ[1139] nu avea unde-ş pleca capul său! Dă-mi trupul smeritului Isus Nazareaneanul [sic!], cel scuiepat, cu fiiare şi cu oţăt adăpat şi fără de milă ucis şi de toţ soţii şi priiatenii lui lăsat pre cruce şi spânzurând gol în piroane ascuţite! Dă-mi trupul cel fără păcate, den fată fără bărbat născut, trupul Dumnezeului mieu, lu Emmanoil[1140] cel făcătoriu de minuni, carele au îmblat pre mare cu urmele ne/[341]udate, iară acmu cel de voie mort şi spre un lemn de ocară spânzurând[1141], cel dirept pentru cei nedirepţi la Golgotha[1142]! O, Pilate, dă-mi trupul direptului acestuia, de carele tu însuţi mărturisiiai naintea năroadelor grăind:[1143] «Curat sânt eu de sângele direptului acestuia!». Dă-mi trupul împăratului izrail-teanilor cel cununat cu cunună de spini şi de voinicii tăi batjocurit, trupul lui Isus, vraciul cel minunat, carele numai cu un cuvânt dracii-i goneaşte din oameni, şi pre morţi-i înviia şi lumină orbilor le da să vază şi den puţinteale pâini mărirea acestora înmulţiia şi apa în vin schimba! Frâmseaţea acestuia acuma să schimbă şi slava pentru pizma cu fără cinste se acoperi!".

Atunce, [lui!][1144] Pilat i să feace milă şi, deaca chiemă sutaşul de-l întrebă: „Au murit-au Isus?". Şi, deaca ştiu de la sutaşul c-au murit, se miră de-acea moarte de pripă şi lui Iosif – trupul lui Isus.

Iară el mearse de cumpără pânză curată şi-l luo de pre cruce. Veni cătră însul şi Nicodim, alt ucenic ascuns al lui Hristos, de purta mestecătură de smirnă cu unsori balsanovi [sic!][1145], ca la o sută de litre şi, deaca-l luo trupul lui Isus de pre cruce, lu înfăşură cu pânză curată cu miroseale, după obiceaiul ovreiesc, cum îngrupa pre cei semnaţ şi-l puseră într-o groapă noao în grădina lui Iosif, care o era tăiat noao în piatră şi puseră o piatră

[1137] Scris: тлъхарилор.
[1138] Scris: де ꙟдестꙋл. Altă lecţiune: de îndestul.
[1139] Marginal: евреом. 14.
[1140] Scris: емманоил.
[1141] Marginal: ісаи. 7.
[1142] Marginal: маѳ. 1.
[1143] Marginal: маѳ. 27.
[1144] Cuvânt lipsă în text.
[1145] Din sl. балсамовыи „cu balsam". Aici, cu sensul „substanţe aromatice".

mare de o ră/[342]sturnară pre uşa groapei. Iară acolo era şi muieri, Maria Magdalina şi alte creştine.

Întâiu Preacinstita[1146] Fată Maria, muma Domnului nostru Isus Hristos fost-au atunce în jale nespusă cu plâns ţinută, întru spaimă de suspini aciia vie şi cu dureri mumeşti cuprinsă, rădică-ş cătră ceriu plângătorii ochii ei şi mâinile cu spaimă le tinse spre aceale minunate judecăţ ale lui Dumnezeu şi se miră de mare milosârdie[1147] a lui Dumnezeu, carea arătă neamului omenesc şi de-atâta[1148] facere de bine şi dragoste, mulţemire da lui.

Plângerea preacinstitei[1149] feate Mariei[1150], Maicei Domnului

Iară să întoarse cătră trupul preasvântului[1151] Fiiului său unul născut căutând spre ranele lui ceale cu dureare şi întru jale de mumă cu inima se dosădiia şi cu milă începu a grăi:

„O, Fiiul mieu cel iubit şi Dumnezeul mieu cel minunat! Păzit-au naşterea mea fără dureare mumască, ce acmu sufletul mieu – turburat şi inimă plângătoare ajunse dureare carea den veaci nu e auzită! Ia amente, ceriu, socoteaşte, pămente, graiu[ri]le[1152] rostului mieu, ceale de plângere. Iară tu, toată zidirea cea înţelegătoare, acmu suspină cu mine de obidă mare şi de moartea cu ocară a Fiiului mieu, unul născut! Suspinaţi cu jale cu mine, /[343] cu maica cea duioasă, toate maicele fiilor celor întâiu născuţi, ce aveţi numai câte unul născut, că Fiiul mieu muri de voie şi lumina cea dulce den ochii miei să stinse acmu!

Plângeţi cu mine, fata, toate featele Sionului, că soarele luminei ceii dumnezăieşti, carele au luminat cu raze zgăul mieu! Acmu den ochii miei au apus soarele supt pământ, să lumineaze pre cei de-ntunearec pre cei ţinuţi în umbra morţiei!

Plângeţi cu mine, tinerilor, că frâmseaţea voastră se schimbă!

Şi voi, bătrânilor, carii înfluriţi cu cărunteaţele, cu amar suspinaţi, că vârtutea voastră au slăbit!

Plângeţi cu mine, văduolor şi săracelor, pre sărăcita de mine că Fiiul mieu şi Dumnezeu şi ginerele sufletului mieu, iară hrănitoriul vostru, acmu se dă gropiei!

[1146] Scris: пр҃чнстита.
[1147] Scris: милосръдие.
[1148] Scris: дѣатъта.
[1149] Scris: прч҃стител.
[1150] Scris: марі҃ей.
[1151] Scris: пресв҃нтꙋлꙋй.
[1152] Scris: граюле.

Şi voi, iubitorii preamândriei, cu mine suspinaţi, că dascalul vostru şi lumina înţelesului acmu cu morţii în groapă se pune!

O, cerurilor, sânul şi porţile voastre deşchideţ! Iară voi neamure îngereşti carele sinteţ mai presus de lume, ochii voştri cu plângere spre pământ sloboziţ şi vedeţi pre făcătoriul şi Împăratul vostru în mijlocul rodului cel păcătos lăsat întru batjocură şi ruşine mare şi de ovreai fără milă ucis! Acela însuşi, carele înviiază pre cei uciş în păcate, acesta acmu se goleaşte de voie! Şi într-o /[344] groapă întunecată se pune, carele se îmbracă cu lumina ca şi cu o cămeaşe şi vieţuiaşte în lumina cea neapropiiată"! Şi cu cunună de spini se cunună, acesta carele cunună capetele împăraţilor pămenteşti şi iară de la aceia diadimele [sic!] ia!

Iară tu, văzând aceastea, spământează-te, pămente! Şi tu, ceriu, te miră, că într-atâta smerenie şi răbdare făcătoriul tău se arată de voie a se munci!

Şi cine acmu cu mine nu suspină de marea obidă a făcătoriului său, nu eu sângură, ci şi toate făpturile amar suspină de-aceasta[1153]! Că şi ceriure [sic!] de jale frâmseaţea sa au schimbară [sic!] şi lumina lor, întru spaimă fiind! Cu întunearec se acoperi, pământul văzând aceastea, cu frică să cutremură şi pietrile se desplăturară! Şi besearecile zăvasa ca veşmântul său de jale o sparse, nu răbdă să vază dosadele Domnului său!

Şi cum nu voiu suspina eu de-acesta[1154], carele toate făpturile acmu cu amar suspină, văzând pre el socotindu-să cu morţii!

O, vai de mine! Unde eşti[1155] acmu Fiiul mieu şi Dumnezeul mieu, bucuriia ceaea ce mie – bună vestită de înger mai de mult, carele-mi grăi Gavriil, «împărat» pre tine şi «Fiiul lui Dumnezeu celui de sus» te chiema? Iară lumina mea cea dulce – gol şi rănit şi mort!

Derept acea cu milă şi cu lacrăme strig: „Plângeţi cu mine, toate cinurele domniilor celor den ceriu, voinicamea, voivozii /[345] cei mari, că Împăratul vostru şi făcătoriul vostru acmu căzu în războiu şi – foarte rănit şi veşmântul lui – cu sânge stropit[1156]!

Plângeţi cu mine cinurele heruvimeşti şi serafimeşti, că frâmseaţea şi slava voastră într-o groapă întunecată să-ncuie!".

Cu o jale ca aceasta plângea Cinstita Fată Maria[1157] de moartea Fiiului său aproape de groapă ţiindu-l în mâini şi cu cuvente suspinătoare şi cu milă grăi cătră însul: „O, Fiiul mieu cel iubit, lumina cea dulce a ochilor miei,

---

[1153] Scris: дѣачаста.

[1154] Scris: дѣачеста.

[1155] Scris: еще.

[1156] Marginal: апок. 19.

[1157] Scris: мрі҃а.

nădeajdea veseliei meale, lăsatu-m-ai pre mine foarte scârbită, muma ta cea săracă!".

Şi după aceasta sărută rostul cel mai dulce al preamândriei ceriului[1158] şi capul cel vătămat cu ascuţiţii spini şi începu cu milă a grăi: „Slava capului mieu cea bună, frâmseaţea îngerească pentru ce au schimbat acmu bunătatea sa şi buzele ceale dulci grăitoare cu tăceare să închiseră? Ochii tăi cei veseli întrutot văzători pentru ce aşa sânt împăinjeniţi şi cu milă întunecaţ? Iară eu, scârbită întru lume, toată veseliia pierduiu! Iară pentru ce pre tine, cel iubit, Fiiul mieu, acmu te văz, socotindu-te cu morţii?".

Şi aşa cu cuvente de plângere, tot trupul lui cu dragoste săruta şi cu lacrăme-l uda şi toţ carii era acolo, cătră umileniia lacrămilor purcedea, cât să aprinse inima tuturor, carii sta /[346] acolo[1159] către neopritele suspine să plângă pre dulcele dascalul său.

Iară, mai vârtos Mariia Magdalina, iubitoare [sic!] cea mare a lui Hristos, carea de multe ori spăla cu lacrăme picioarele lui, dară cu cât mai vârtos atunce când vedea pătrunzăturile piroanelor, fără de milă şi fără cruţare pre aceastea neîncetat le săruta cu lacrăme, carele mai vârtos de toţ iubiia.

Aşijdere şi Iosif atunce cu Nicodim[1160] foarte se întristară şi lacrămi pre obraz i cura şi zise cu suspini:

„Cum mă voiu atinge de neputredul trupul tău, Isus, dulcele mieu dascal, sau cu ce pânză voiu înfăşura trupul tău cel îmbrăcat cu lumina Dumnezeirei[1161] sau cu care mâini te voiu pune întru întunecata groapă, pre Dumnezeul mieu cel ce vieţuiaşte în lumina cea neapropiată? Vai de mine, dulcele mieu Isuse, ce iaste această taină a socotinţei răbdăriei tale, slava milosârdiei[1162] tale şi a vreriei, că aceasta cu groapă întunecată se cuprinde, carele nu-l pot ceriurele să-l cuprinză sau cum să acopere acmu cu piatră căruia i se ascund înaintea feaţei lui împăraţii pămenteşti şi cei slăviţi ai veacului acestuia în străminele[1163] pământului şi zic măgurilor şi peitrilor: «Măgurilor, măgurilor, cădeţi spre noi şi ne acoperiţi de faţa celuia ce şade pre scaun şi de mâniia mielului!»[1164]. Acesta acum cu morţii[1165] /[347] să pune,

---

[1158] Scris: чѣрюлꙋи.

[1159] Prima literă a cuvântului, а, este prezentă şi la sfârşitul paginii precedente.

[1160] Marginal: маѳ. 13.

[1161] Marginal: 1 тим 6.

[1162] Scris: милосръдией.

[1163] Scris: стръмънинеле. Cu sensul: „măruntaiele".

[1164] Marginal: апок. 6.

[1165] B.: Scris: люрцїй.

carele cu cuvântul au rădicat pre morți şi iară va toată firea neamului nostru să o învie cu glasul pute[r]iei[1166] sale!":

Şi, grăind aceastea, căzu de se închină preacistitului[1167] trup şi zise: „Înviiază-mă cu tine, viața tuturor!".

Atunce puseră în groapă preacinstitul trup al Domnului nostru Isus Hristos.

Aşijdrerea şi Fata Preacurata se închină şi zise cu lacrăme: „Fiiul mieu şi Dumnezeu, au doară afli pre vrunul întru neamul omenesc să fie cineva destoinic milii tale şi mulțămitori morții şi patemei tale?"

Acicea se cunoaşte meserătatea cea de apoi a Domnului nostru Isus Hristos, că, şi după moarte în groapă să puse şi cu striin unt se unge şi cu striină pânză se îmbracă.

Aceasta auzind, să se mângâie[1168] săracii şi mişeii şi tuturor să cade de acmu să se înveațe cu meserătatea de bună voie şi a nu socoti toate frâmsețile lumiei aceştiia şi rădăcina iubirei de argint-tăiare şi [a][1169] nu se nădăjdui pre bogățiia lumiei aceştiia, că nemică nu ducem den lumea aceasta, cum n-am adus nice în lume nemică, numai goliciune şi plânset[1170] [sic!].

Să se înveațe acmu şi aceştia, carii fac spre morți, znamenii afară de leage, alergare cu cai şi cu căruțe, uspeațe, mâncări[1171] cu lăcomie, beții şi răsipire de avuție în deşert, nu în mâinile săracilor, ce pre mărie deşartă şi fără treabă, iară Împăratul carele împără/[348]teaşte cu tot, nemică de aceastea nu-i trebuie, ce toate aceastea le leapădă, că se naşte în case striine şi în iaslea dobitoacelor şi în groapa striină se pune într-un loc de ruşine. Cu aceastea toată trufa împăraților pământeşti şi mărirea cea deşartă a lor o sparse cu a sa meserătate, bogatul şi slăvitul Împăratul Ceresc mai vârtos de toți.

Partea a doao: De dragostea carea iaste către Dumnezeu şi cum sintem datori, priimind trupul lui Hristos, a-l cinsti pre El. Învățătură

Cade-se şi noao să ne învățăm, dragii miei, cum sintem datori a priimi pre Hristos şi cinste a face preacistitului[1172] trup al lui. Că acolo Iosif cu

[1166] Scris: пѹтєїєй.

[1167] Scris: пр҃чиститѹлѹй.

[1168] Scris: мъ҆ргьє.

[1169] Cuvânt lipsă în text.

[1170] Scris: пл҃ьнсє.

[1171] Scris: мъ҆къри.

[1172] Scris: пр҃чиститѹлѹи.

Nicodim de pre cruce, luară cu adevăr trupul lui Hristos mort, iară noi acmu-l priimim den oltariu, adevărat pre Hristos viu, depreună cu nevăzuta Dumnezeire, întru sufletele noastre

Şi întâiu sintem datori a-l lua să-l înfăşurăm cu pânză curată, ce să zice, cu direaptă credință şi neîndoită şi cu curat svat şi să-l ungem pre el ca şi cu neşte mir de mult preț – cu pocaanie adevărată, că aceasta iaste jârtva cea dulce mirositoare înaintea lui Dumnezeu. Deci aceasta, cu a sa fire, ucide pre toată împuți/[349]ciunea păcatelor.

După aceasta să avem a-i găti lui, în loc de groapă, inimă noao, lepădând toată vechitura a omului cel de păcate şi tăiată den vârtoasa piatră, lepădând toată greotatea şi învârtoşarea[1173] nemilosârdiei[1174]. Şi, iară, inimă împetrită a vârtoasei credințe carea e către Dumnezeu, găteaşte spre luarea lui Hristos şi, priimindu-l pre el întru inimă ca în groapă, avem a răsturna piatră mare – vârtoasa nădeajde şi frica lui Dumnezeu, ca să nu lăcuiască întru ea altceva fără singur Hristos tocma până la învierea morților în viața veacilor şi întru moşiia împărăției ceriului.

Numai ce rădică ochii sufletului tău spre nălțimea vederiei ceriului, atunce vei căuta spre crucea celuia ce te iubeaşte şi mâinile spre a ta sărutare şi cuprindere aceluia ce s-au tins pre cruce, Dumnezău purtătoriul de trup că acel ispolin [sic!] al ceriului, să aprinde cu dragoste către tine, deşarte ome!

Că n-am pomenit în deşert eu de acest pelican, că, iată, iaste o pasăre pre limba grecească de se chiamă «nesățios de ceale de fire». Grăiesc filosofii, de zic că iaste această pasăre foarte iubitoare de feciori şi ciudată de firea ei, căci, când aduce puii în lume îş face cuibul pre piatră şi bate războiu cu şarpele, că mearge şearpele şi pre feciorii lui omoară cu suflarea veninului, /[350] nefiind el lângă feciori. Iară, deaca vine şi-ş veade puii omorât de şarpe şi foarte se jeleaşte şi se aprinde de dragostea feciorilor şi începe a-ş rumpe pieptul său şi-ş scură[1175] sângele spre pui şi cu acela i înviază pre ei, iară însuşi dureare şi moarte rabdă pentru ei.

Aşa feace şi Pelicanului Ceriului pentru tine, mult păcătoase ome: Văzu moartea ta şi de şerpe cu veninul păcatelor duhnit [sic!] şi omorât. Într-aceaea, se jeli de moartea ta şi cu dragoste se aprinse şi-ş vărsă sângele său spre ranele sufletului tău să-l vindece şi să-l învie în viața veacilor. Deci însuşi răbdă durerile şi moarte luo, numai să te înviiaze şi să te slobozască den moartea cea de veaci şi se ocărî vedearea lui şi se goli ca să te îmbrace pre tine în neputrezire şi şi întru fără-moartea slavei de veaci. În mijlocul celor fără de leage se numără ca să te ducă pre tine să vietuieşti în mijlocul

[1173] Scris: ҆нврътошарѣ.

[1174] Scris: нємилосръдиєи.

[1175] Scris: скѹрѫ.

luminaților îngeri. În groapă întunecată să puse, ca să te încape [sic!] pre tine întru luminatul ceriu, acolo să împărățești în veaci cu nus, întru lumina bucuriei, ceaea ce e de pururурea. Ia cunoaște că toată rușinea, ocara Domnului tău, iaste slava ta cea de veaci[1176] că pentru tine cel mort și blăstemat să deade morției și blăstemului[1177]!.

Și cum pre acesta nu iubești, carele dărui ție atâtea darure și toate bunătățile carile ochiul[1178] /[351] nu le-au văzut și ureachea n-au auzit. Ce și mai multu de măsură-l iubeaște așa și te împreunează cu nus, cu legătură nedezlegată a dragostei de veaci, cazi către preacinstitul trupul lui, caută spre ranele lui ceale cu dureare și le sărută cu dragoste! Și cunoaște că pentru tine fu rănit și vătămat cu o dureare ca aceasta, părintele tău cel iubit, fată fără de năroc și mult păcătoasă – sufletul mieu.

Derept aceaea iubeaște pre el cu toată vârtutea ta și te prinde cu tărie de crucea lui Hristos, răspunse[1179] cu bărbăție către puterile ceale drăcești și tăriile întunearecului! Iani, glasul lui Pavel, grăind către aceștia; „Cine ne va despărți de dragostea lui Dumnezeu?”! Iară tare iaste, că nemică nu ne va despărți, nice spata, nice focul, nice moartea, nice viața, nice greotatea, nice goliciunea, nice foamea, nice cealea ce stau, nice cealea ce vor să fie, nice nălțimea, nice adâncul și nice altă făptură, au carea, nu poate să mă despartă de dragostea lui Hristos[1180]. Cu această dragoste sânt adăpați apostolii, mucenicii, devestăvnicii[1181], postnicii, pustinicii și toț direpții carii au fost în veacul acesta, ceia ce au mersu după Hristos.

Așijdere ești datoriu și tu, creștine, a răspunde către aceștia, carii vor să te despartă de Hristos cu meșteșugure în multe chipure, aorea cu frică și, iară, cu făgăduință. Iară voi, de frica lor nu vă teamereți, /[352] nice de făgăduială vă blăznireți, că e cu noi Dumnezeu[1182]: Că, de ț-ară și făgădui ție cineva den cei necredincioși slavă și bogăție și toată împărățiia lumiei aceștiia și țe-ară[1183] porunci să te leapezi de Hristos răstignitul, pentru păcatele tale, răspunde-i că „Nice cealea ce stau în veacul acesta toate nu mă pot împărți de dragostea lui Hristos!”.

De-acii, după aceastea, să ară înceape cineva a făgădui ție slavă și bucurie a veacului care va să vie și ț-ară porunci să te desparți de Hristos, răspunde-i lui că „Nice aceastea nu mă pot despărți de dragostea lui!”.

[1176] Marginal: галат. 13.
[1177] Marginal: ıсаи. 13.
[1178] Marginal: 1 кор 2.
[1179] Probabil greșeală de tipar: răspunde.
[1180] Marginal: к рим. 8.
[1181] Scris: девестъвничїи.
[1182] Marginal: исаи. 9.
[1183] Scris: шѣаръ.

Și, iară, să ară[1184] înceape cineva den cei mari ai lumiei aceștiia să te îngrozească cu spata, cu focul, cu foamea, cu temnița, cu moartea, cu adâncarea matcei și ț-ară porunci ție să te leapezi de Hristos, atunce cu îndrăznire-i răspunde lui că „Nice aceastea, nice acealea nu mă pot împărți de dragostea lui Hristos, Dumnezeului mieu!”.

Și, iară, să ț-ară făgădui ție cineva slavă, cunună spre nălțimea ceriului și te învață să te leapezi de Hristos, cela ce au murit pentru tine, întru care viețuiaște toată împlearea Dumnezeirei trupeaște, răspunde-i lui, cu îndrăznire grăind: „De frica voastră n-avem a ne teame, nice de făgăduiri a ne săblăzni, că noi cu Hristos murim și cu Hristos înviem și împărățim în veaci. Căce Hristos – Dumnezeul nostru, îmbrăcat cu trup, cu care chinui odată la svârșeniia[1185] veacurelor întru curățiia păcatelor noastre! /[353] Al lui Hristos, Dumnezeul nostru iaste ceriul și pământul, al celuia ce stau și cealea ce vor să vie, iară noi – ai lui Hristos. Derept aceaea, aceastea toate sânt ale noastre, fără făguduirele voastre, că voi sinteți vrăjmașii lui Hristos, Dumnezeul nostru și nice o frică a voastră nu poate să ne despartă pre noi de dragostea lui!”.

Așa răspundea apostolii și mucenicii către muncitorii veacului acestuia și așa iubiră pre Dumnezeu cela ce iubiia pre ei și cela ce să deade pre sine schimb odor pentru dinșii, cu dragostea aceluia adăpați, stând supt crucea lui Hristos, căutând spre ranele lui și spre moartea cea de ocară, pentru dinșii lepădați.

Așijdere și ei înșiși, cu bărbăție degrabă mearseră la moarte în multe chipure și munci pentru numele lui în temnițe la coasele ceale ascuțite, spre rumpere fierilor și de bună voie plecară cerbicea lor supt spată pentru numele lui Hristos, carele se puse cu trupul în groapă.

Și iară, alți svinți cu aceaeaș dragoste adăpat, să schituiia în pustii și pren măguri, în seate și în foame[1186], întru goliciune îmblând în cojoace și în piei de capră asunzându-se pren vârtoape[1187] și prin[1188] prăpastiile pămatului și pre despicăturile pietrilor, pentru numele celuia ce s-au pus în groapă și s-au acoperit cu pietr așa răspunseră și aceștia țietoriului [sic!] de lume și dracilor lui necurat, grăind: „Cine va să ne despartă pre noi de dragostea Dumnezeului no/[354]stru? Nice foamea, nice seatea, nice goliciunea, nice gerul, și zăduhul zilei, nice dulceața acestui veac trecătoriu! În toată vreamea cu Hristos murim și moartea lui o purtăm spre trupurele noastre! Că mai bine iaste noao să murim cu Hristos decât să gonim noi umbra

---

[1184] Scris: сааръ. Altă lecțiune: s-ară.
[1185] Scris: свр҃шениѧ. Altă lecțiune: săvârșeniia.
[1186] Marginal: евреом. 14.
[1187] Scris: врътоапе.
[1188] Scris: при҆.

morției în lume. Că moartea aceluia e viața noastră, că acela nu cu morții să pune în groapă întunecată, ca să ne încape [sic!] pre noi luminatul ceriul și să ne împreuneaze cu cinurele ceale vii a îngerilor, carile sânt mai pre sus de lume? Într-aceaea nemică pre noi nu ne desparte de dragostea lui Hristos, Dumnezeul nostru și de spaimele voastre!”.

Iară noi acmu împotriva acestora facem! Aceia pentru Hristos muriră, iară noi pentru păcat! Pe; pre aceia nice spata, nice focul nu-i putu despărți de dragostea lui Hristos, iară pre noi nice una de-aceastea[1189], ce numai un păcat ne desparte pre noi de la Dumnezeu și afară de împărățiia lui ne pune!

Pentr-acea să urâm pre acest drac iute și despărțitoriu, că acela pre sufletul cela ce-l iubeaște pre el, ucide-l cu moartea de veaci!

Derept acea curund să fugim de la dinsul ca de un șarpe veninat și întunearec de veaci în hotarul luminiei, întru sloboda și cu pace împărățiia lui Hristos, carea să fie tuturor noao să o dobândim cu însuș darul aceluia, că a lui e cinstea și închinăciunea, depreună cu Tatăl și cu Duhul lui Sfânt, acmu și puru/[355]rea și în veacii veacilor. Amin.

ÎNVĂȚĂTURĂ ÎNTRU SFÂNTA ȘI MAREA SÂMBĂTĂ LUATĂ O PARTE DE LA EPIFANIE, ALTĂ PARTE DENTR-ALTE BOGOSLOVII[1190] DE POGORÂREA LUI HRISTOS ÎN IAD

De pogorârea lui Hristos în iad și de slobozirea patriarșilor și a prorocilor chiiar[1191] grăiaște Sfântul Pavel în Cartea la Efeseani în 4 capete, într-acest cuvântu zicând: „Suitu-te-ai pre înălțime[1192] și ai scos robii den robie și ai împărțit darure întru oameni”. Carea iaste ce zice că s-au suit, numai aceasta caută, carele s-au pogorât mainte în laturea pământului cea mai de jos. Acela iaste cela ce au pogorât, acela iaste ce s-au suit mai sus de ceriu și de toate începăturile și tăriile și puterile mai sus de toate neamurele îngerești și șade de-a direapta lui Dumnezeu și a Părintelui său.

Dară acmu, care făptură nu se va mira și carea inimă nu se va înspăima de oameni credincioș, pentru ce Dumnezeu, făcătoriul de lucrurile ceale minunate, Împăratul cel înfricoșat, carele viețu/[356]iaște în lumina cea neapropiată, acmu se puse cu trupul într-o groapă întunecată?

Și aceasta văzând toată făptura de spaimă iaste ținută, ceriurile frâmseațea sa o schimbară, că lumina ale [sic!] acestora, lumina sa întru

[1189] Scris: дѣачѣстѧ.

[1190] Scris: б͠гословїй.

[1191] Scris: кїѧрь.

[1192] Scris: прєꙟнълцимє. Altă lecțiune: pre-nălțime.

întunearec o ascunseră; pământul se spământă și tremură, nerăbdând să vază pre cel fără-de-moarte întru cei morți; pietrile se desplătura, spăimându-se de puterile răstignitului Hristos și cel pus în groapă strimtă în mijlocul unor pietri, pre acesta, carele nu-l pot cuprinde ceriurile ceale late.

Ce și heruvimii să mirară de taina socotinței lui Dumnezeu și cinurele serafimești cu milă spre fața pământului ochii săi întoarseră, îngerii și voivozii, mai-marii voinicamei ceriului foarte se jeliră și, den ceale dezmierdări cu veselie, se părăsiră, căci Împăratul acestora în războiu fu rănit și veșmântul lui cu sânge stropit.

Și ce e această taină înfricoșată acmu și tăceare mare? Toate se potoliră, duhurele ceale reale și vihorăle puterilor celor protivnice, astăzi sânt legate cu putearea lui Hristos celui legat și marea cea multă drăcită – zborul ovreiesc astăz se domoli. Că ieri mulți boiari omenești, arhierei și farisei se învăța celor deșarte și se aduna spre Domnul și spre Hristosul lui[1193] și încungiurară pre Dumnezeul lui Avraam, sta ca niște câini mulți, /[357] zbierând spre însul ca nește lei întru urgie, grăind: „Ia-l, ia-l de-l răstigneaște! Sângele lui – spre noi și spre feciorii noștri în veaci!”.

Iară acmu aceastea toate tăcură și se potoliră, că Împăratul feace biruire și pre toț vrăjmașii săi supt picioare-i plecă. Și, iară, zic: Ce taină înfricoșată e aceasta și mâlcomie mare să feace astăzi? Căce Împăratul, carele împărățeaște cu toț, într-această sâmbătă blagoslovită doarme cu trupul și cine va îndrăzni să-l deșteapte? Cum zice direptul Iacov: „Adurmi-va ca un leu și se va scula ca un puiu de leu și cine-l va deștepta pre el?”.

Și Dumnezeu odihneaște, c-au svârșit[1194] lucrurele sale ceale noao carile au făcut. Că lucrul dentâiu făcut-au ceriul și pământul, raiul și pre omul cel putred și toate cealea văzute și trecătoare. Iară acicea – mai vârtos de-acestea[1195], că toate-s neputrede și veacinice. Derept acea sânt minunate lucrurele lui și nice un înțeles nu ajunge către lauda ciudelor lui, carile feace, când sloboziia pre omul den robiia vrăjmașului.

Că întru acealea, deși[1196] feace ceriul și pământul, cu toată frâmseațea lor, ce nu ne foarte așa mirăm de podoaba lor și mărie, cum ne mirăm astăz într-aceaste lucrure noao.

Că făcătoriul acestor lucrure ciudate, smeri a sa mărie și lumina cea nerăbdată a Dumnezeirei o acoperi cu stramița [sic!] meserătății lui Adam /[358] și a cărui mărire nu o încape largile și luminatele ceriure, pre acesta-l încape o groapă strimtă și întunecată.

[1193] Marginal: ѱалм 46.

[1194] Scris: свршит.

[1195] Scris: ачѣастѧ.

[1196] Altă lecțiune: de și.

Acolo, întru cei de sus, se spământează şi se cutremură de înfricoşata slava lui heruvimii cei cu mulţi ochi şi serafimii cei purtători de văpaie, iară întru cei de jos îl[1197] încuie pre el şi-l pecetluiesc într-o groapă întunecată necredincioşii şi oamenii cei morţi, pre carele dărui viaţă şi mişcare rodului ceresc şi pămentesc, iară acmu însuşi acela, dătătoriul vieţiei, cu morţii se pune!

Deci, pre adevăr, minunate-s lucrurele lui aceastea, mai vârtos decât ceale de demult, că acealea sânt văzute, iară aceastea sânt nevăzute. Că nu-s auzite den veaci nice de ochi – văzute, carile astăz să feaceră înaintea ochilor noştri într-aceaste lucrure noao ale Domnului nostru Isus Hristos. Că acmu moartea cea de veaci iaste ucisă cu moartea lui, păcatul – ars cu focul Dumnezeirei, blăstemul – călcat, munca peri, împărăţiia diavolului se sparse, dracii cu întunearec – legaţi, adul – deşert, legaţii den ţinearea lui – scoşi cu biruirea lui Hristos şi mormentele se deşchiseră şi morţii cei de veaci ieşiră de-ntunearec la lumină, den moarte întru viaţă şi întrară întru svânta cetate Sion, în Ierusalimul cel de sus, căruia-i iaste meşter şi lucrătoriu Dumnezeu[1198].

Adevăr minunate-s lucrurele /[359] tale, Doamne întrutot ţiitoriu şi mare e taina socotinţei tale şi spământată tăceare, că toate astăzi tăcură, sunetul râşniţei şi învârtitura[1199] roatei de purururea carele spărgea stihiile cu frică să legară şi toate luminatele lumiei aceştiia – întunecate, că apuse soarele cel mult luminătoriu al dereptăţiei în laturea cea deadesuptul [sic!][1200] pământului, să lumineaze cu zarea sa cea dumnezeiască pre carii era ţinuţ întru întunearec şi în umbra morţiei, patriarşii şi prorocii, carii cu multă bucurie aştepta acolo venirea lui.

Pentr-acea toate trupurele acmu să tacă şi cu frică să stea şi nemică de ceale pămenteşti să nu cugete, nice să ispitească mult de judecăţile lui Dumnezeu ceale neispitite, ce numai să se mire cu credinţa de negrăita mila lui, că pentru aceasta se pune în groapă cu trupul şi cu morţii se numără să deşarte mormentele şi morţii să-i învie în viaţa de veaci.

Ce şi eu acmu vă rog, dragii miei, să faceţi şi voi tăceare întru sufletele voastre şi nemică de ceale trupeşti întru graiurele meale să trageţi, ce cu înţeleagerea sufletească ceale sufleteşti semuiţi, celor de mente ceale de mente daţ şi cu vedearea sufletelor voastre vă apucaţi de mâna mentei meale. Şi vino cu nus, tocma în vistiariul adului, nu pentru păcate, ce spre vedearea celor taine săvârşite de Hristos /[360] acolo, carele arătat le voi vedea,

[1197] Scris: ꙟл.
[1198] Marginal: евреом 11.
[1199] Scris: ꙟврътитѹра.
[1200] Scris: дѣдесѹптѹл.

nu den proaste cuventele meale, ce, mai vârtos, den bogoslovia[1201] cea purceasă de Dumnezeu şi den Sfintele Scripturi, cum Hristos birui pre diavolul cu judecată şi cu dereptate şi sufletele ceale ţinute de întunearecul adului le slobozi şi derep ce pogorî în laturea cea mai de jos a pământului.

Deci se cade întâiu a şti derep ce feace Hristos doao pogorâri: Întâiu den ceriu spre pământ pogorî, ca să spăsască suflete cu trupure depreună; derept acea luo sufletul şi trupul firei noastre. A doao oară feace pogorâre de pre pământ în iad, cu un suflet gol şi dumnezăit, ca să spăsască şi să înnoiască pre un sufle. Pentru credinţa unuia, aşijdere şi în groapă se puse ca să înnoiască trupul cel putred cu neputrejune şi pământul să-l sfinţască spre priimirea celor ce vor veni pentru trupul celor ce vor creade lui.

Pogorî Hristos în iad cu sufletul cel nevăzut şi dumnezeit, întru carele se pitulă nevăzuta Dumnezăire, ascunsă undiţa spre meşterul şarpe, cu trup omenesc ca şi cu un viiarme se acoperi. Că de această taină şi prorocul spuse înainte ca den faţa lui Hristos zise: „Sânt viiarme, iară nu om"[1202]. Şi această undiţă cu teamerea morţiei firiei omeneşti, vână pre diavolul şi birui putearea lui[1203], că diavolul socotiia pre Hristos a fi om prost, iară nu Dumnezeu, şi, cum se temea de moarte, /[361] dirept aceaea să ispiti de moartea lui. Iară Hristos toate ale sale atunce ceale dumnezeieşti le arătă, de aştepta până când va scoate judecată întru biruire şi să biruiască cu judecată şi cu dereptate pentru a lui nedereptate, că şi diavolul– nedereptatea de veaci, osândi pre Domnul Slavei cu judecată nedireaptă cu săborul fariseilor, pre Cel-fără-de-păcate – cu moartea cruciei. Şi aşa se osândi judecătoriul cel dirept şi, prin moarte, pogorî în temniţa adului cu sufletul cel de mente, cu Dumnezeirea cea ascunsă.

Iară cându se apropie Domnul către temniţa adului, atunce goli zarea nerăbdatei lumini a Dumnezeirei sale. Iară, deacă văzură dracii aceastea, cu frică legaţi, căzură jos tremurând şi nu putea căuta împotriva aceii lumini. Legaţii, carii era acolo ţinuţi se bucura foarte, că se apropie slobozitoriul şi mântuitoriul lor.

Atunce Domnul zise către diavolul: „Pentru ce m-ai adus acicea, ruşinate, nedireptatea cea de demult şi lucrul mâinilor meale l-ai robit cu înşelăciuni?".

Iară el, duhul hiclean, se întriia [sic!][1204] – de răspunse: „Pentru Adam!". Şi aducea zapisul lui şi grăiia: „Acesta au ascultat svatul mieu, derept acea am ţinut pre el acicea!".

[1201] Scris: бгословїа.
[1202] Marginal: ѱалом 6.
[1203] Marginal: маѳ. 25.
[1204] Scris: ꙟтрїꙗ..

Şi, iară, zise Domnul; „Patriarşii şi prorocii ce-au făcut de i-ai ţinut pre ei acicea? Că Avraam şi Moisi – capetele /[362] prorocilor şi a patriarşilor? Ce şi aceştia nu fură fără păcate?". De carii îndrăzniia a răspunde că: „Avraam mainte de conoaştere [sic!] închinătoriu la idoli fu, iară Moisi mainte de chiemare, fu ucigaş de oameni! Pentr-acea-i aduş pre ei în temniţa mea!"[1205].

Iară Dumnezeu – judecătoriul cel dirept şi direptatea sa cea den veci – neschimbată, derept acea tocma nice dracilor nu feace silă, ce cu minunata socotinţă slobozi pre Adam şi cu feciorii lui şi pre diavolul birui cu judecată şi cu dereptate.

Şi grăi hicleanului: „Ascultatu-te-au Adam şi ai ţinut pre el întru inima ta! Ascultatu-te-au omeniia cea schimbată! Dară trupul mieu şi sufletul cel fără păcate, ce rău au făcut şi pentru ce-i el adusă [sic!] în temniţa ta? Că acel suflet al lui Adam dator era ţie şi pre direptate ai ţinut zapisul lui!

Dară mie-m mărturisesc toate scripturile şi prorocii că n-am greşit, nice am fost ţie datoriu ceva. Şi cum sânt Fiiul lui Dumnezeu[1206] mărturiseaşte-mi mai sus de ceriu glasul Părintelui şi tu auziiai, ruşinate drace, şi iară însuţi mărturisiiai mie grăind[1207]: «Ştimu-te cine eşti tu, sfântul lui Dumnezeu!". Dară tu pentru ce gustaş de svântul şi dereptul şi pentru ce m-ai osândit, cu judecată nedireaptă?".

Aceasta auzi diavolul şi începu a tremura cu frică şi fără de glas legat, nu putea răspunde împrotiva adevărului cela ce-i /[363] de pururea.

Atunce răspunse Domnul: „Eu te osândesc cu direptate şi te biruiesc, şarpe hiclean, iară s-ai îndrăznit a te atinge de mine, cel dirept şi fără păcate şi nemică al tău având întru mine şi cu nedereptate mă aduseş acicea, pre făcătoriul tuturor! Iată, şi lucrul mâinilor meale fără vină cu nedireptate l-ai adus acicea în temniţa ta şi cu înşelăciune ai furat chipul mieu întru Adam. Derept acea eu mă smeriiu dentru mărirea mea şi veniiu tocma până la margenile pământului să caut pre cel perit şi chipul mieu cel căzut să-l înviez!".

Şi aciiş Domnul luo sufletele dereptilor şi grăi celor den legături: „Ieşiţi şi cei de-ntunearec arătaţi-vă, că răsări spre voi lumina Dumnezeirei meale!"

Atunce robiţii se bucurară foarte, că făcea îmblare[1208] pren lumină, den moarte întru viaţă şi mergea pre urma lui Hristos cu bucurie mare, vareunde-i va duce pre ei.

[1205] Marginal: 2 мωи. 6.

[1206] Marginal: ісаи. 73.

[1207] Marginal: іωан 14.

[1208] Scris: ⱶблари.

Atunce adul văzu şi se cutremură şi de nevoie slobozi legaţii cei ţinuţi den veaci către lumină şi den moarte la viaţă, că şi întunearecul lui răsipit fu şi diavolul, biruit şi ruşinat lăcuiaşte, în veaci cu biruinţa lui Hristos, Dumnezeu purtătoriului de trup.

Spăsit-au Hristos, deac-au pogorât în ad, ce nu pre tot, aşa prost, ce numai pre cei destoinici spăseniei[1209], prea-aceştia[1210] numai, carii crezură venirei lui, cum grăiaşte şi Svântul Zlatou/[364]st. Iară Iuda, necuratul, şi cetaşii lui rămas-au în ad, tocma şi până în zua de astăz, munciţi cu întunearec şi cu nălucurele ceale urâte şi înspăimate ale dracilor.

Iară, să va zice cineva în price den cei necredincioşi cum putură în ad să se slobozască prorocii şi patriarşii, că aceştia direpţi se chiema, ce de aceasta nu eu, ce fericitul Pavel grăiaşte de aceasta cu îndrăznire că pentru călcarea poruncіei a unuia, lu Adam intră păcatul în lume şi, cu păcatul, moartea în toţ oamenii[1211] şi aşa şi moartea împărăţi şi spre cei negreşiţ, cum am zice spre patriarşi şi spre proroci, tocma până la împeliţarea Fiiului lui Dumnezeu. Că, la arătare grăiaşte apostolul că Hristos începătoriu morţilor, fu şi cel dentâiu den morţi. Deci, cum fu pentru Adam cel den pământ[1212] moartea, aşa şi pentru Adam cel den ceriu – Hristos – viaţa veacilor intră întru toţ şi învierea.

Şi iară, să va zice cineva den cei priceavi[1213] cu necredinţă: „De unde ştiţ aceastea, că au pogorât Hristos în ad?", cade-se a răspunde de loc: „Den Dumnezeieştile Scripturi ştim, pentru ce grăiaşte prorocul chiar de taina aceasta den faţa Părintelui către Fiiul: „Da-te-voiu", zice, „Întru leage rodurelor şi întru lumină laturelor să deşchizi ochii orbilor, să scoţi pre cei legaţ den legătură şi den casa temniţei şi pre ceia ce şed întru întunearec!". «Casa temniţei» nemică altă nu semnează, numai locul adului. /[365] şi, iară, şi alt proroc grăiaşte: „Şi tu în sângele legiei tale slobozit-ai legaţii den groapa carea nu avea apă", cum se zice dentr-adâncul adului, unde apă vie a bucuriei nu iaste şi darul Duhului Svânt.

Ce încă arătăm den Leagea cea Noao că mulţi svinţi ziseră de aceasta: Întâiu Petru[1214] şi Pavel apostolii lui Hristos şi spuietorii tainelor celor negrăite: Petru[1215] grăiaşte că Hristos direpţ pentru cei nederepţi au murit şi învie cu Duhul, cu carele intră în temniţă[1216]. Cade-se a-ntreba pre ereticul:

[1209] Scris: с͠псенїей. Altă lecţiune: spaseniei.

[1210] Scris: прѣачещѣ.

[1211] Marginal: к рим 10.

[1212] Scris: демпън т.

[1213] Scris: причави.

[1214] Scris: птръ.

[1215] Idem.

[1216] Marginal: 1 пет 3.

În care temniță au mers Hristos cu Duhul să propoveduiască celor ce sânt întru protivire? La arătare că nu în groapă, ce în ad, că în groapă cu trupul și în ad cu sufletul propoveduiaște și dăruiaște slobozie strămoșilor întru protivire. Iară «protivirea» se cade a-nțeleage, puterilor celor protivnici, începătoriul răutăției și tăriile întunearecelor. Aceaea și Pavel Svântul o chiamă laturea cea mai de jos și acolo se pogoară Hristos[1217] și să scoață robii și să-i ducă pre ei de-acolo întru sloboda împărăția sa[1218].

Și, iară, altul mai chiar de aceasta mărturisească, cum Grigorie назиански[1219] și Dionisie Areopaghit, Epifanie și Zlatoust întru învățăturile sale deșchis spune.

Iară pentru numele adului mulți se pârăsc ande sine; unii grăiesc a fi adul groapă după cuvântul lui Iacov patriarhul, când grăi: „Să nu duci /[366] bătrâneațele meale cu dureare în ad". „Adul" groapă-l chiamă ereticii, ce acesta nu grăiaște de groapă că nu iaste în groapă suspini și munci, nice osteneale. Că și prorocul spune aceasta că nu e adul groapă, ce alt loc mai groznic decât groapa, că groapa priimeaște trupul întru putrejune, iară adul-sufletul către muncă oarecare trecătoare. Derept aceaea se roagă prorocul[1220] de zice: „Izbăveaște sufletul mieu de adul cel dedesupt, că în ad cine se va ispovedi ție; usteniiu-mă întru suspiniele meale". Și cine va îndrăzni acmu den cei înțelepți să zică că sufletele după moarte sânt ținute în groapă? Aceasta să nu-i fie a zice creștinului! Că, de va fi lăcuind sufletul după moarte în groapă! Dară și Hristos era cu sufletul. Și, să n-au murit cu sufletul, iată, de n-au murit, nice om nu era și nice s-au răstignit! Deaca n-au murit, iată, n-au nice înviș! Iară aceasta grăim de astupăm gura ereticilor, carii nu ispovedesc a fi ad, ce numai groapă, ce-l chiamă adul. Iară de adeverința locului adului și de numele lui cu direptul nu e lesne a se spune: adul se chiamă cel loc dedesupt întunecat și închis, întru carele se încuie diavolii[1221] și sufletele păcătoșilor până la a doao venirea lui Hristos. Și, iară, adul se chiamă acel loc carele – despărțitoriul între Dumnezeu și între oameni. Așijdere și Grigorie назиан/[367]ски[1222] adu-l chiamă ținutul diavolului și putearea morției cea muncitoare[1223].

Iară veninul lui iaste păcatul și mâncarea lui – dulceață și biruința lui – înșelăciunea lumiei aceștiia. Boiarenul întunearecului socoteaște voirea către

[1217] Marginal: єфєс. 4.
[1218] Marginal: к рим҃ї.
[1219] În slavonă: Din Nazianz.
[1220] Marginal: ѱал. 85.
[1221] Marginal: Dionisie Areopag. 20.
[1222] Scris: надиански. În slavonă: „Din Nazianz".
[1223] Marginal: їос. 80.

păcat; poarta cea de arame și verigile ceale de fier – puterile vârtuției[1224] drăcești[1225], moartea de veaci – despărțirea de Dumnezeu. Păcatu-l dă pre om diavolului, iară diavolu-l dă morției, moartea-l dă adului, adul – matcei focului, iară aceasta e munca de veaci.

Ce toate aceastea de la Hristos se deșertară[1226] și periră, căce nu feace păcat, nice se află vicleșug întru rostul lui și cu aceastea birui pre diavolul și putearea lui deșertă și puterile ceale întunecate le rușină și cu crucea le înfruntă și le pierdu și putearea adului sparse și pre cei legați den robiia lui i întoase.

Iară se cade și aceasta a ști că putea-vrea Dumnezeu să sloboază pre Adam și cu îngerii și să biruiască pre diavolul, ce acesasta biruire să vrea socoti fapturilor mai vârtos, iară nu făcătoriului și ară fi zis dracii că „Cu sila au luat noao Dumnezeu pre omul, carele s-au închinat noao de voie!". Derept aceaea, Dumnezeu n-au făcut silă, nice tocma dracilor, ca o direptate întrutot desăvârșită și însuși cu sine slobozi pre Adam și pre feciorii lui den morâncitura[1227] [sic!] vrăjmașului și smeri a sa mărire de veni pre pământ și /[368] lumina Dumnezeirei cea nerăbdată o acoperi cu trup și cu cel suflet cu mente se apropie în ad și sufletele carele era acolo le scoase cu slavă și le aduse de-ntunearec către lumină, den moarte către viața veacilor și dentr-adâncul adului spre nălțimea ceriului la împărățiia sa, carea să fie tuturor noao a o dobândi, de la Isus Hristos, Domnul nostru, a căruia e slava, cinstea și ținearea, depreună cu Tatăl și cu Duhul lui cel Svânt, acmu și pururea și în veacii veacilor. Amin.

ÎNVĂȚĂTURĂ LA PREASLĂVITA ZI A ÎNVIERII LUI HRISTOS: DE BUCURIE CEAEA CE E DE PURUREA ȘI DE VIAȚA VEACILOR

Trecut-au turbureala întunearecului și suspinile a toate fapturile, iară lumina veseliei de veaci au răsărit, învierea lui Hristos, cum mai deșchis auzim astăzi de la sfânta Evanghelie, маѳ. зач. рєі҃[1228] /[369]

În vreamea aceaea învise Isus demâneața într-una de simbete [sic!] și se arătă întâiu muierilor, carele veniră să vază groapa și grăi lor: „Bucurați-vă!", Iară eale se apropiiară de se apucară de picioarele lui și i

[1224] Scris: врътѹцией.
[1225] Marginal: исаи. 53.
[1226] Marginal: кор 15.
[1227] Scris: морьѧнчитѹра. Probabil: porâncitura.
[1228] În slavonă: din Matei, zaceala 115.

se închinară lui. Atunce grăi lor Isus: „Nu vă teamereț! Spuneți fraților miei să margă în Galilei și acolo mă vor vedea!".

Acmu trecu sara cea de plângere și de întristare, iară zua bucuriei de veaci se apropie, zua cea veaselă a învierii lui Hristos și cu lumina slavei lui cea luminată.

Într-aceaea și eu astăz iau acel glas prorocesc, că sara de ieri se sălășuise mare plânsu întru inimile credincioșilor și suspini prespre toată lumea fu, că sara de ieri cu amar suspina, toate făpturile cu noi depreună de marea obidă și de moartea cu batjocură a Făcătoriului nostru. Sara de ieri fu o vedeare înspăimată și un zbor de întris/[369]tare întru voinicamea ceriului, că heruvimii și serafimii, îngerii și arhanghelii și mai-marii lor voivozii foarte se jeliia și plânsu mare feaceră, căce Împăratul lor și Făcătoriul fu rănit în războiu. Și nu numai aceștia înșiș, ce și ceriurile frâmseațea sa o schimbară și soarele lumina sa cea văzătoare de lumină, cu dârstina[1229] întunearecului o acoperi și luna fugi de strălucitura sa și stealele cu întunearec feațele sale acoperiră. Deci și aceaste făpturi fără suflet, nu răbdară să vază pre Făcătoriul pre cruce spânzurând gol, ce și pământul, când se spământă și cu frică se cutremură și cu nevoie se scutură dentr-adâncul său, nu răbda să vază pre făcătoriul său obidit de cei fără de leage. Așijderea și pietrile de jale se spărgea, nu răbda văzând pre lucrătoriul său de farisei batjocurit.

Pre adevăr plânsul se sălășui sara, iară demâneața – bucurie, că în sara de ieri cea de plângere, toată lumea cu amar suspina de moartea cea cu ponos a făcătoriului său. Numai rodul jidovăsc cu dracii să veseliia.

Ieri plânsul și întunearecul se purta pretutindinea, iară acmu, în zua de astăzi, străluci lumina și bucuriia cea den veaci se arătă noao, că Hristos, Fiiul lui Dumnezeu învise den morți cu biruirea slavei de veaci și den groapă ieși ca un ginere den cămară.

Derept acea, toată /[370] lumea să se bucure acmu cu noi, ceriurile se veselesc și luminile se înnoiesc cu lumina strălucirei lui Hristos, rodurile ceale îngerești mai presus de lume dezmierdare fac și, bucurându-se, strigă[1230]: „Astăzi mântuirea lumiei fu cu biruirea Domnului nostru Isus Hristos!. Să ne bucurăm și să ne veselim și să dăm slavă lui! Să propoveduim putearea lui, că smeri pre clevetnicul și legă pre cel tare și birui pre cel hiclean, ucise pre șarpele cu duhului rostului său și puterile ceale întunecate rușină și tăriile ceale protivnice cu crucea le răni și moartea cu moartea sa o ucise și putrejunea goni, iară neputredire și fără-de-moarte

[1229] Scris: дрьстина. Altă lecțiune: drăstina.

[1230] Marginal: апок. 19.

neamului omenesc cu învierea sa astăzi dărui. Cu slavă, ca un Dumnezeu și înnoitoriu făpturilor; astăzi învise den groapă!".

Ce și prorocii, deaca văzură învierea lui Hristos se bucura și cu veselie nemăsurată adăpaț striga. David, cântărețul, cel dulce de Duhul Svânt purces, bate în strune, începând mainte de toț, cu bucurie strigă: „Aceasta e zua care feace Domnul să ne bucurăm și să ne veselim întru ea! Că într-această zi ceriul și pământul și ceale dedesupt de lumină se împlură și întunearecul morției fugi și ținearea vrăjmașului se sparse, boiarenul lumiei aceștiia – gonit afară, moartea cea de veaci – ucisă și fără de abur zace cu moartea lui Hristos.!Că cine e Dumnezeu mare ca Dumne/[371]zeul nostru, carele feace așa minune?".

Și iară, alt proroc[1231], bucurându-se, strigă: „Unde ți-e, moarte, veninul? Unde ți-e, adule, biruirea? Că întunearecul tău se răsipi cu lumina venirei lui Hristos, temnița ta rămase pustie! Legații tăi scoș cu dereapta Domnului și întru lumina învierei lui Hristos acmu se dezmiardă în veaci[1232]! Unde ți-e, moarte, veninul? Că păcatul fu ars cu focul Dumnezeirei lui Hristos, slugile tale, dracii – legaț, cu întunearec, ținearea ta se sparse și împărățiia ta peri cu biruința lui Hristos și cu învierea lui!".

Derept aceaea și noi acmu, cu veasele inimi și cu bucuroase[1233] suflete să prăznicim această zi preaslăvită a învierei lui Hristos întru carea se arătă înnoirea firei noastre, neputredire și fără-de-moarte. Că, adevăr, acmu e zua veseliei de veaci, că bucuriia noastră, Hristos, au învis den morți, începătoriu morților și petrecătoriu den moarte cătră viața veacilor și de-ntunearec la lumină, de la pământ la ceriu.

Aceastea, de va auzi cineva den cei păcătoș,* atunce să-i vie lui bucurie și de moarte să nu se teamă, că peri munca ei și de cei scârbiți astăz, nime să nu plângă, că Hristos au învis den morți. Celor trișt – veselie de veaci și celor ce plâng – mângâiare. Și de cei săraci nime să nu se teamă de meserătate, că Hristos se arătă bogățiia celor săraci, sculare celor căzuți, slobozitoriu celor robiți, scumpărătoriu /[373] celor vânduți, lumină celor de-ntunearec, viață celor morți, înviere celor ce dorm întru putrejiune. Acesta e mărturisitoriul cel adevărat al învierei noastre cea depreună a toată lumea, Domnul nostru Isus Hristos însuși cu sine arătă putearea învierei, că pentru aceasta de voie și muri, ca să învie a treia zi den morți, cu putearea Dumnezeirei sale și întru a sa preaslăvită înviere să ivească și deșchis să arate a noastră înviere, carea va să fie în veacul ce va să vie.

[1231] Marginal: їос. 3.

[1232] Marginal: 1 кор 15.

[1233] Scris: бꙋкꙋроа.

Că nainte de moartea sa au zis[1234]: „Eu sânt viață și înviere și tot omul cel ce va creade întru mine nu va avea a gusta de moarte în veaci, ce va avea viața veacilor!”. Toate aceastea cu adevăr însuși întru el le arată robilor săi, că acela iaste viața noastră cea veacinică și învierea. Că de aceasta și Scriptura grăiaște[1235], că viața noastră ascunsă iaste cu Hristos întru Dumnezeu și, când va veni Hristos a doao oară și se va arăta întru slavă, atunce și viața noastră se va arăta întru slava lui, cu cea puternică și minunată lumină a fericiei lui, că Hristos învise întru slava Părintelui. Și de acmu, iată, nu va mai muri și moartea cu nus nu va mai birui, ce, viu fiind, acmu în ceriu mărturisitoriu adevărat, al învierii noastre și povețitoriu în viața de veaci, den putrejune și den[1236] moarte întru fără-de-moarte.

Așa și pre noi ne va învie [sic!] den morți întru începătura veacu/[374]lui care va să vie, cu putearea Dumnezeirei sale și va schimba podoaba trupului nostru [cu][1237] podoaba slavei luminei sale[1238], carea avea, spre trupul său cel preasvânt și lăudat învis den morți. Cu acea slavă și lumină va acoperi trupul nostru cel fără cinste și gol și putrejunea o va premeni întru neputrejune și cel mort – întru cel viu și întru fără-moarte și cel grozav – întru frâmseațea slavei cei minunate.

Că, îm pare, și îngerii înșiși să vor mira de frâmseațea slavei lor cea minunată, de carea însuși Domnul au spus mainte de-au zis: „Atunce dereptii să vor lumina ca soarele întru împărățiia Părintelui lor”[1239]. Că, cum fu pentru om moartea, așa și pentru omul Hristos învierea, că pentru Adam toț muriră[1240], așa și pentru Hristos toți înviiară[1241], pentru ce Adam cel dentâiu den pământ fu pămentean putred, mort, iară al doilea Adam – ceresc din ceriu[1242]. Cum fu cel pămentean, așa și feciorii lui– pămenteani și, iară, cum iaste cel ceresc, așa și feciorii lui – cerești, născuți cu Duhul[1243] Sfânt. Și cum ne-am îmbrăcat și în chipul celui den pământ, așa să ne îmbrăcăm și în chipul celui den ceriu.

Spune noao, o fericite Pavle[1244] [sic!], cum iaste chipul lui Adam cel den ceriu? Ei, chipul lui Adam cel den ceriu – întrutot de dereptate plin, fără

[1234] Marginal: иоан 11.
[1235] Marginal: колас 3.
[1236] Scris: де ⸙м.
[1237] Cuvânt lipsă în text.
[1238] Marginal: фил. 3.
[1239] Marginal: маѳ. 13.
[1240] Marginal: мȣдр. 3.
[1241] Marginal: дан. 2.
[1242] Marginal: 1 кор 15.
[1243] Scris: дхл.
[1244] Scris: павле.

păcate, fără nice o răotate, blând, smerit, poslușnic, mult milostiv, svânt, neputred, fără-moarte[1245], /[375] întrutot cu lumina Dumnezeirei mestecat și îmbrăcat și mai presus de toate, domniile și boieriile și puterile neamurelor îngerilor ceale den ceriu, șezătoriu pre scaun de-a direapta lui Dumnezeu. Într-acest chip iaste Adam cel den ceriu, întru carele vom să ne îmbrăcăm carii creadem într-îns, iară, mai vârtos, va să ne îmbrace el însuși pre toți întru chipul slavei sale, întru chipul învierei sale și va pune spre noi cununa împărăției de veaci, ceaea ce o poartă însuș, pre carea o jeluiesc și îngerii să vază frâmseațea.

Că însuși Domnul au învis trupul nostru cu acea puteare întru carea viețuim acmu în veacul acesta și le-au chipuit pre eale întru chipul slavei sale. Den moarte și den putrejune le-au premenit întru fără-moarte și învierei sale. Den moarte și den putrejune le-au premenit întru fără-moarte și neputrejune și le-au tocmit pre eale luminate dulci mirositoare iușoare, supțiri, neîmbătrânind neceodată, sănătoase, netrebuindu-le mâncare, nice îmbrăcămente putrede, că le-au îmbrăcat pre eale Domnul întru veșmântul luminei slavei cea minunată și le face pre eale ca singuri îngerii, care nu le trebuie nemică de ceale putrede a lumiei aceștiia[1246].

Ce și aceasta mi se cade a zice, cu ce vor trăi dereptii într-acel veac ce va să vie și care bucate și hrană vor avea ei. Întâiu, se vor vedea pre ei înșiș întru trupure lăudate și neputrede, fără-de-moarte, dulci mirositoare, luminate, strălucind /[376] mai vârtos decât soarele și împreunați într-o ceată cu îngerii, cu heruvimii și cu serafimii. De-acii, vor auzi dulce cântarea lor și de-acolo[1247] le va veni o bucurie minunată și dulceață sufletului de veaci. De-acii, după aceastea, vor vedea bunătaea cea mai de sus și dulceața vieții de veaci, prealuminata față a lui Dumnezeu, făcătoriul său, pre carele cu bucurie jeluiesc[1248] îngerii să-l vază și scaunul slavei lui cea cu mare frâmseațe[1249] și strălucitura luminei cea neapropiată, întru carea vor vedea vistiiarul a toate bucuriile și izvorul bunătăților ceriului, pre Dumnezeu, chiemându-i spre sine într-a lui mărire și fire, față către față[1250].

Atunce sufletele lor, cu bucurie negrăită se vor împlea și cu această vedeare, ca și cu o hrană dulce va fi dereptul viu în veaci și de acolo va veni lor bucurie și dulceață fără acopericiune a dragostei cea nesățioasă către Dumnezeu.

[1245] Ultima silabă a cuvântului, **-te**, este conținută doar de custodele paginii și nu e reluată în pagina următoare.
[1246] Marginal: маѳ. 2.
[1247] Scris: дѣаколо.
[1248] Scris: кȣлȣнеск.
[1249] Marginal: фръмсѣце.
[1250] Marginal: 1 кор 13.

Şi iară, după aceastea, va vedea neşte locure minunate şi cămar[1251] luminate ale Împăratului Ceriului, unde se varsă păraiele veseliei şi bucuriia prisoseaşte. Acolo sânt cununi gătite celor purtători de biruire, adecă a măcenicilor şi paturile iubitorilor de usteneală[1252] aşternute cu lumina răpaosului de veaci, unde nu iaste suspini, nice plâns[1253]! Că şteargе Dumnezeu toate lacrămele den ochii iubitorilor săi, /[377] şi-i împle cu veselie şi cu blagosloveniia[1254] sa până la saţiu şi acolo-i împărăţeaşte pre ei în veaci să împărăţească înaintea feaţei sale cea luminată şi cu bucurie şi cununa unii bucurii ca aceştiia va pune spre ei acei slave cu bucurie. Cununaţi împărăţiei sale pre noi toţ credincioşii tăi spodobeaşte-ne, Hristoase, Doamne, se [sic!] dobândim! Că ţie se cade slava cea de veaci, cinstea şi ţinearea şi închinăciunea de la toţi înţelepţii, depreună cu Tatăl şi cu Duhul a lui Svânt, acmu şi pururea şi în veacii veacilor. Amin.

ÎNVĂŢĂTURĂ A DOA LA PREALUMINATA ZI A ÎNVIEREI LUI HRISTOS: DE FIREA LUI CEA DEN VEACI, DE DUMNEZEIRE ŞI DE UNA FIRE A LUI CU TATĂL на є҃ѵлїю[1255]

Cumu e în făpturile ceaste văzute soarele şi lumina lui mai cinstite decât alte zări, de luminează[1256] toate pre supt ceriu şi veseleaşte pre toţ carii aşteaptă lumina lui, şi împărţea/[378]lă arată celor neamure carele sânt întru semuirea înţeleagerei sufletului, aşa şi începătura aceştii dumnezeieşti Evanghelii mai vârtos decât soarele slobozeaşte astăz zarea luminei a preamândriei ceriului. În lumea cea înţelegătoare, ce se zice în beseareca lui Hristos, luminează[1257] şi înţelepţază [sic!] tot sufletul cel iubitoriu de Hristos cu cunoaşterea Dumnezăirei cea în trei făpturi: Tatăl şi Fiiul şi Duhul Svânt, cu cunoaşterea cea direaptă într-o fire Cuvântului şi lui Dumnezeu şi tot întunearecul necredinţei şi îndoirei goneaşte den sufletele moarte şi, la ivire, arată mult în multe chipure preamândriia lui Dumnezeu şi deşchis propoveduiaşte noao firea a Fiiului lui Dumnezeu cea mainte de veaci cu Tatăl, de pururea fiind în sânul aceluia, cum vom auzi astăz, mai chiar den ceteniia svintei Evanghelie ѡт іѡанна, зач. а҃.[1258].

[1251] Scris: къмжръ.
[1252] Scris: оустенѣалж.
[1253] Scris: плъ҆с.
[1254] Scris: блсвенїѧ.
[1255] În slavonă: la Evanghelie.
[1256] Scris: лꙋминѣаазъ.
[1257] Scris: лꙋминѣазъı.
[1258] În slavonă: din Ioan, zaceala 1.

De-nceput era Cuvântul şi Cuvântul era de la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era dentâiu de la Dumnezeu, toate cu acela fură şi fără el nemică nu fu de care fu. Şi într-acela era viaţă şi viaţa /[379] *era lumină oamenilor şi lumina în tunearec străluciia; şi întunearecul pre el nu-l prindea. Fu om tremes de la Dumnezeu, numele lui – Ioan; acesta veni întru mărturie să mărturisască de lumină, ca să crează într-însul. Şi nu era acela lumina, ce ca să mărturisască de lumină. Şi era lumină adeverită, care luminează*[1259] *pre tot omul ce vine în lume. În lume era şi lumea cu el fu şi lumea pre el nu-l cunoscu. Întru ai săi veni şi ai săi pre el nu-l priimiră, iară câţi-l priimiră, le deade lor puteare să fie fiii lui Dumnezeu, carii cred întru numele lui. Carii nu-s den*[1260] *sânge, nice den*[1261] *pohtă trupască /*[380] *şi nice den pohtă bărbătească, ce de la Dumnezeu se născură. Şi Cuvântul trup fu şi se sălăşui întru noi şi am văzut slava lui, slavă ca a unui născut de la Părintele. Plin de dar bun şi de adevăr. Ioan mărturiseşte de el şi strigă grăind: „Acesta era carele am zis, carele vine după mine, mainte de mine era! Şi dentru împlearea lui noi toţ am luat dar preste dar, că leagea lui Moisi fu dată, iară darul cel bun şi adevărul cu Isus Hristos fu dat.*

Partea dentâiu: De firea cea de pururea den veaci a Fiiului lui Dumnezeu şi cum iaste făcătoriu a toate făpturile

Pre carele acmu den cei credincioşi nu va veseli acest cuvânt, carele grăi noao chiar Ioan – floarea curăţiei cea neveştejită şi pre carele nu va lumina această vorbă întru înţeles, carea /[381] ne pune noao înainte Ioan – vâlturul[1262] cel zburătoriu sus, carele neoprit zboară până la noao ceriure văzute şi într-acealea dvorbe de îngeri carii sânt mai presus de lume, neţinut mearge, ce şi hotarăle a înseşi luminei cea neapropiiată treace, iară însuşi se apropie către neajunsa Dumnezăire. Şi întru lumina aceluia văzu lumină a Fiiului lui Dumnezeu cel fiind de pururea, Ioan, văzătoriul cel deşchis a Dumnezăirei cea în trei făpturi, Ioan, Fiiul Tunetului, tună înfricoşat de înălţimea ceriului, înfricoşind cu limba cea cu glas de tun toată tăbărătura vrăjmaşului, fiii ereticilor, arianii şi ponurţii, carii grăiesc pre Fiiul lui Dumnezeu făptură a fi, iară nu Dumnezeu, nice într-o fire cu el.

Şi, iară, pre noi, credincioşii, ca şi cu un fulger ne luminează[1263] cu strălucirea Duhul Svânt şi cu cunoaşterea a unuia Cuvântului, Fiiului lui

[1259] Scris: лоуминѣазъ.
[1260] Scris: де ꙟн.
[1261] Idem.
[1262] Scris: влътꙋрꙋл.
[1263] Scris: лꙋминѣаазъ.

Dumnezeu, carele noao ne arată în sânul Părintelui, înlăuntrul firei aceluia ce-i de pururea şi înceaperea celui neînceput. Deci, cu această lumină luminează[1264] mentea noastră întru cunoaşterea cea adevărată a Fiiului lui Dumnezeu, unuia fiind.

Şi, de nu ne-ară fi noao arătat aceastea Ioan, solul ceriului, atunce mulţi ară fi rătăciţ den adevăr cu îndoirea de Hristos, că şi Hristos, măcară de s-au şi născut den fată, şi multe ciude au făcut, /[382] şi den morţi au învis, iară de una firea lui cu Tatăl nime noao să nu ne-ară fi spus, atunce nădeajdea noastră ară fi o îndoire. Ce toate aceastea acmu se deşertară şi întunearecul necredinţei şi îndoirea firiei peri den cuvintele acestui bărbat svânt, Fiiul Tunetului.

Că aceasta, mai vârtos decât serafimii se-nălţă cu vedearea şi mai vârtos decât patriarşii şi prorocii şi alţi evanghelisti[1265] cu înţelesul se înfrâmţeşa, că Moisi de făpturi înceape a grăi: „Dentâiu feace Dumnezeu ceriul şi pământul", iară Ioan de – Făcătoriu: „De-nceput era Cuvântul". Matei[1266] şi Marco şi Luca de socoteala trupască şi de naştere grăiră, iară Ioan răspunse cel suflătoriu de Dumnezeu, de naşterea cea fără trup şi sufletească şi de una fire a Fiiului lui Dumnezău grăiaşte „Şi Cuvântul era de la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul", că nemică noao de ceale omeneşti şi pămenteşti nu ne grăi, ce toate ceale den ceriu şi ceale dumnezăieşti nainte le zise, ca un soţ Împăratului Îngeresc. Derept acea mai vârtos de îngerii răspunde ceale nalte, ca aceia – neşte slugi de nu ştiu cu adevăr tainele Împăratului[1267], care le[1268] ţinură besearecile după aceasta.

O, preamândrie a lui Dumnezeu ca aceasta minunată şi în multe chipuri cu glasul lui Ioan fu noao arătat într-aceaea multă tăceare ne trebuiaşte noao acmu şi luare amente cu înţelesul sufletesc, toate ceale trupeşti şi /[383] ceale văzute să le lepădăm, că nu ne pune noao înainte cuvânt de făpturi, ce de însuşi făcătoriul a toate făpturile, de unul, fiind Cuvântul lui Dumnezeu, pre carele-l văzu Ioan întocma a fi cu Tatăl şi unul fiind cu Duhul Svânt.

Şi aşa începu a cuvânta de Dumnezeu înalte d-insul: „De început era Cuvântul". Cu «înceaperea» semnează[1269] însăşi Dumnezăirea cea neîncepută, carea n-are înceapere, nice svârşenie[1270] şi hotar, că Dumnezăirea iaste începăturilor, nu Cuvântului său celui neînceput, ce a toate ziditurile, carele

[1264] Idem.
[1265] Scris: єѵ͠гλисти.
[1266] Scris: мартей.
[1267] Marginal: єфєс. 3.
[1268] Altă lecţiune: carele.
[1269] Scris: сємнѣазж.
[1270] Scris: свр͠шєнїє.

au începătura sa de la el. Că toate făpturile văzute şi nevăzute de la Dumnezeu au înceaperile sale şi Dumnezăirea se chiamă înceapere, după cuvintele bogoslovului[1271], că de la acela luară înceapere de ale sale firi, câte-s în ceriu şi pre pământ, den firea ceaea ce-i preste toate firile şi putearea lui a sa puteare cătră care sânt.

Iară, acel Cuvânt, carele iaste întru înceapere, ce se zice înlăuntrul Dumnezăirei, iată într-o fire şi adeverinţă iaste cu Dumnezeirea şi firea cea de pururea, că Dumnezăirea niceodată nu era fără Cuvântul şi Părintele fără Fiiul, ce pururea avea întru sine Dumnezeu pre Cuvântul.

Iară, deaca iaste într-o fire Cuvântul Dumnezăirei, iată şi însuşi acela Cuvântul iaste unul cu acea adevărată Dumnezăire, iară care era de-nceput, ce se zice înlăuntrul Dumnezăirei, să nu zi/[384]că ereticul sau arianul că e mai mic acesta, Cuvântul, decât Dumnezăirea, pentru [că][1272] cuprinde pri [sic!] el[1273], că nu iaste de-nceput mai mic Cuvântul carele de-ntâiu nice e puteare înseşi adeverinţei să se micşureaze dentr-a sa fire şi întocmire şi şi împreunare, arătând acel bărbat svânt, una fire a Cuvântului cu Dumnezăirea, iară arată chiar de pururea fiind el cu Dumnezeu mainte de toţ veacii şi de toate făpturile, cu acesta când zice şi „Cuvântul era de la Dumnezeu".

Acicea chiamă acea înceapere dentâiu cu Dumnezeu şi pentru ce zice lui a fi de la Dumnezeu, iară nu de aiurea, de altundeva, numai de la însuşi Dumnezeu, că încă nu era atunce nice o făptură den ceale făcute, numai însuşi Dumnezeu singur, fără nice o făptură şi mainte de toate făpturile, vremile şi veacurile, însăşi una Dumnezăirea în trei făpturi, numai ce era atunce, ce pentru ce acel Cuvânt n-avea[1274] aiurea şi unde întru ce fi, numai întru Dumnezăire şi la Dumnezeu.

Iată acela Cuvânt însuşi tocma cu acea Dumnezăire şi cu Dumnezeu iaste. Aceastea deşchis vrea să le arate văzătoriul de Dumnezeu de zise: „Şi Cuvântul Dumnezeu era", pururea fiind cel neînceput, cel mainte de veaci şi cel neajunsu, dentâiul veacurelor cu Tatăl şi cu Duhul Svânt unul fiind şi într-un scaun şi într-o fire, neîmpărţit /[385] cu Dumnezăirea şi cu firea.

Acicea cu dereptul cade-se a se mira de înţelesul acestuia dumnezăiesc bărbat, că cuventele lui sânt mai lămurite decât soarele, carele arată una fire a Fiiului că [sic!][1275] Părintele şi firea lui cea den veaci şi întocmirea întru Dumnezeire şi ca o cunună împleteaşte şi vârstează[1276] cu preamândrie

[1271] Scris: богословꙋлꙋй.
[1272] Cuvânt lipsă în text.
[1273] Scris: прї єл.
[1274] Scris: наабѣ,
[1275] Probabil: cu.
[1276] Scris: връстѣазж.

cuventele cu bogosloviia cea purceasă de Dumnezeu, că începu den neajunsa Dumnezăire și den nemăsurata nălțime în jos a pogorî. Întâiu zise începătura Dumnezăirei cea fără înceapere, după aceasta arătă întru Dumnezăire Cuvântul – una fire a Dumnezăirei și, iară, preste puținel, acel Cuvânt cu Dumnezeu-l împreună. Și, iară, întru ceale mai mici cătră fãpturi pogoară și de-acea fire grăiaște, vrând să astupe gurile ereticilor și să arate deșchis că acel Cuvânt iaste adevăratul Dumnezeu, cel întrutot tare și întrutot putearnic și făcătoriu a toate făpturile.

Pentru ce încă adaose a zice „Și toate cu acel Cuvânt fură, ceale văzute și ceale nevăzute și fără dinsul nemică nu fu de care fu", arată noao acicea Ioan, văzătoriul cel deșchis al tainelor ceriului, că acel Cuvânt iaste Dumnezeu adeverit, lucrătoriu și făcătoriu a toate făpturile și acel Cuvânt aduce den ce n-au fost întru ce sânt, neamurele îngerești în multe chipure, toată voroaba[1277] și do/[386]mniia cinurilor lor, măcară și măriile și tăriile, puterile, domniile scaunele, heruvimii și serafimii, îngerii și arhanghelii[1278], toate cu acel Cuvânt fură[1279] și fără dins nemică nu fură de care fu. Că acel Cuvânt al lui Dumnezeu au făcut ceriul și pământul, marea și beznele, vânturile și toată firea, întru făpturile ceale văzute, luminile, vremile, anii și veacurile[1280].

Ce și acicea astupăm gura ereticilor ariani, carii grăiesc Fiiul lui Dumnezeu a fi făptură, iară nu făcătoriu.

O, orbiciunea duhului cel de hulă! Cum poate fi acesta făptură, pentru ce el toate le-au făcut, văzute și nevăzute, au den ceriu au pre pământ? Și cum va fi acesta vreminatec [sic!], carele au făcut vremile și anii și înseși veacurile, carele vor fi mainte cu soarele și cu luna nemăsurate. Și acesta, ce iaste măsurat, și cel ce va să fie, carele n-are svârșit, nice hotar? Că, pre-adevăr[1281], acesta minunat făcătoriu iaste, fără de ani, nefăcut, ce născut, mainte de toți veacii de la Dumnezeu Tatăl cu strălucirea cea de pururea fiind și nu cu tăiarea, nice cu chipul și cu nașterea trupască, iară Cuvântul lui Dumnezeu!", Și întru strălucirea nașterei sale, nu se desparte den sânul Părintelui, nice să depărtează[1282] de a sa fire, după chipuirea cuvântului nostru și sufletul, iară, deși[1283] iaste făptură, dară e chi/[387]pul lui Dumnezeu! Că sufletele noastre au mente, cuvânt și duh, trei feațe întru o fire nevăzută, și cuvântul nostru în doao chipure are naștere: Întâiu den mente se naște

[1277] Scris: ворⷶ҇ава.
[1278] Scris: архагглїй.
[1279] Marginal: колас 1.
[1280] Marginal: евреом. 4.
[1281] Scris: прѣ адевър. Altă lecțiune: prea [sic!] adevăr.
[1282] Scris: депъртѣаазъ.
[1283] Altă lecțiune: de și.

întru sufletul cel nevăzut și nu se desparte mentea. Iară a doa oară se naște den gură, și cu această naștere, se îmbracă cu glas ca și cu trupul și așa se arată și îmblă întru auzul oamenilor, apropiindu-se de altă mente, svaturele inimiei le arată cu glasul, iară însăși mentea sa nece odată nu se desparte, că, de s-ară împărți, atunce noi un cuvânt am zice, de-acii am fi fără cuvente, ca vitele, ce glasul piiare în văzduh, iară cuvântul rămâne întru mente nedespărțit.

Așa și acel Cuvânt al lui Dumnezeu preaveacinic îndoită naștere are, una cea mainte de veaci, pentru ce se naște înlăuntrul Dumnezăirei cu strălucirea celui ce-i pururea, cu fealiu necurmat, că nu se curmă, nice se împarte, ca coconul de muiare, ce cu chipul neajuns, tócmeaște făptură și altă față întru Dumnezăire razna [sic!] de făptura Părintelui, iară neosebită și neîmpărțită cu firea Dumnezăirei, că acela e însuși Dumnezeu: însuși știe a sa naștere, iară de făpturi aceasta e pitulată și ascunsă, nu numai de oameni ce și de îngeri.

Iară a doao naștere a Cuvântului lui Dumnezeu – supt ani și într-a doao naștere, în locul glasului, se îmbrăcă /[388] cu trup. Pentr-acea zise: „Și Cuvântul fu trup" și acela, Cuvântul lui Dumnezeu, se apropie făpturiei cei înțelegătoare, cătră luminarea mentei noastre. Și voia cea zăcătoare denlăuntrul Dumnezăirei arată noao una fire a Fiiului lui Dumnezeu și luminează[1284] mințile noastre cu cunoașterea lui Dumnezeu, carele dăruiaște viața veacilor celor ce-l știu pre el. Derept acea zise „Și într-acela era viață și viața era lumină oamenilor". Arată deșchis că întru Cuvântul lui Dumnezeu întru unul născut Fiiul lui, viață iaste carea e de pururea și veacinică și lumina Dumnezăirei cea neschimbată – lumina preamândriei și a înțelesului.

Iară pentru ce zice „Și viața era lumină oamenilor", căce că moartea cea de veaci iaste întunearec oamenilor păcătoși, așa și viața veacilor lumină iaste direpților și veselie și lumina în tunearec străluci și întunearecul pre el nu-l cuprinse. Lumina Dumnezăirei, Cuvântul Părintelui – lumină întru întunearec, în trupul firei păcatelor, «întunearecul pre el nu-l cuprinse», cum se zice păcat nu feace, nice se află hitleșug în rostul lui[1285]. Și, iară, întunearecul iaste necredința inimiei și înșelăciunea drăcească, de slujirea la idoli a elinilor și închiăciunea de idoli a toată lumea «nu-l cuprinse», ce să zice, nu învancu pre lumina lui Hristos cea adevărată ce cu /[389] venirea aceluia întunearecul păcatelor și drăciia idolească se râsipi și puterile ceale protivnice rușinate și călcate supt picioarele lui Hristos.

[1284] Scris: лꙋминѣаазъ.
[1285] Marginal: ісаи. 23.

Ce încă şi într-alt chip putem înţeleage întunearecul: trupul cel mort. Şi întunearecul morţiei nu învâncu lumina şi viaţa de veaci, ce însăş cu putearea aceluia fu ucisă şi pedepsa [sic!] ei peri şi ţinearea ei se deşertă şi întunearecul ei înfricoşat cu lumina lui Hristos se izgoni.

Pentru aceastea şi mărturisitoriu de la Dumnezeu să trimease Ioan, iară n-au venit însuşi de sine, ce de la Dumnezeu s-au trimes. Ca un glas înaintea Cuvântului lui Dumnezeu alerga şi nu era însuşi acela lumina, ce ca să mărturisească de lumină, ca să vază toţi lumina Fiiului lui Dumnezeu şi să crează întru numele lui, că acela iaste lumina cea adevărată, care luminează[1286] pre tot omul ce vine în lume, den ce n-au fost întru ce iaste, cu lumina cea de simţire şi înţelegătoare, însuşi acela lumina cea de pururea strălucitoare în lume era, ascunsă în trupul omeniei lui Hristos şi lumea cu acela era.

Iară de «lume», să bagi samă în trei chipure. Întâiu lumea cea nevăzută, neamurele îngerilor în multe chipure, duhurele ceale înţelegătoare şi luminate în vedeare. A doao lume iaste cea văzută, ceriul şi pământul şi toate care sânt într-înse. A treia lume iaste în veacul ca/[390]rele va să fie, întru carele vor fi direpţii şi credincioşii să vieţuiască, unde iaste bucuriia şi viaţa noastră cea de veaci ascunsă. Această lume toată Fiiul lui Dumnezeu o au făcut şi iaste a lui cu Domnul şi cu împăratul.

Partea a doa: Iară aceaea de împeliţarea Cuvântului şi Fiiul lui Dumnezeu

De firea cea den veaci a Cuvântului şi de una fire a lui cu Tatăl şi cum cu acel Cuvânt fură toate; de aceasta destul ne învăţă pre noi dumnezeiescul evanghelist şi iară începe a răspunde de întruparea a Cuvântului lui Dumnezeu şi de arătarea lui în lume. Derept acea zise „Şi Cuvântul fu trup". Care Cuvânt? Acesta carele am zis „şi Dumnezeu era Cuvântul" şi acest Cuvânt e Dumnezeu cel adeverit, făcătoriul tuturor văzutelor şi nevăzutelor, «trup fu», trup luo spre sine den Preacinstita Fată Mariia, cu soliia arhanghelului[1287] şi cu lucrarea Duhului Svânt. Fără sămânţă Cuvântul fu trup, sălăşlui-se întru noi, întru firea noastră. Aseamenea, Cuvântul lui Dumnezeu şi Tatălui trup fu, luo chip de rob şi în chipul omenesc se arătă pre pământ, acoperind lumina sa cea dumnezeiască, nerăbdată, cu trup ca şi cu o zăvasă. Şi aşa-ş plecă mărirea sa.

[1286] Scris: лꙋминѣазъ.
[1287] Scris: архаггꙋлꙋи.

Dumnezeu veni cătră oameni şi cu nuşii vie/[391]ţui şi cel vechiu de zile ca un cocon tinăr se deade în mâinile Fecioarei[1288], aceasta fiind lumina cea de pururea. Cuvântul Părintelui, cu trup se acoperi şi se apropie de spaseniia trupului[1289]. Acesta Dumnezeu veni în lume

„Şi în lume era şi lumea pre el nu cunoscu". Că Dumnezeu fu om şi stăpânul luo chip de slugă şi Cuvântul lui Dumnezeu fu trup şi Dumnezeu pre pământ ca un om să striină, cel tare – ca un slab şi cel nevăzut – văzut. Derept acea lumea pre el nu-l cunoscu. Şi nu zise că nu-l cunoscură tot, ce lumea, cum să zice, carii socotesc ceale lumeşti şi ceale pămenteşti, iară nu ceale cereşt. Pre aceştia şi Hristos lume rea i chiamă, când grăi: „Părinte svinte, lumea pre tine nu cunoscu!", că nu numai pre Fiiul nu cunoscu ce şi pre Tatăl, tot săborul iubitorilor de lume şi oamenii cei făcătoriu [sic!] de păcate şi rău necredincioşi,

„Într-ai săi veni şi ai săi nu-l priimiră". „Ai săi" zice oamenii cei jidoveşti, că aceştia întâiu se însoţiră lui Dumnezeu cu leagea de la patriarşi şi de la proroci. Cătră aceştia veni Mesia cel făgăduit, iară ei, cu necredinţa, nu-l priimiră, că se îngroşe inima lor şi ochii săi se împăinjiniră, să nu vază lumina cea adevărată, căutând să-ş puie direptatea lor, dereptăţiei lui Dumnezeu neplecându-se, cu basnele sale învăţându-se şi rânjind[1290]. Pentr-aceaea păţiră aşa şi lumina cea adevărată şi viaţa veacilor nu priimiră. Iară câţi-l priimiră pre /[392] el, le deade lor puteare să fie fiii lui Dumnezeu.

„Puteare", zice putearea botejuniei, că aceasta face pre noi fiii lui Dumnezeu şi ne luminează co [sic 1] soliia aceluia. Şi cu lucrarea Duhului Svânt den nou ne naştem întru viaţa veacilor, dezbrăcându-ne de omul cel vechiu cu pohtele lui ceale de păcate şi iară ne, îmbrăcăm întru Adam cel Nou al ceriului, că „Cât v-aţ[1291] botezat întru Hristos, întru Hristos v-aţ îmbrăcat". Zis iaste aceştea den darul lui Dumnezeu, cu Duhul Svânt se nasc şi se aduc, derept acea sânt fiii lui Dumnezeu şi de-aceştia[1292] grăiaşte, „Câţi-l priimiră pre el şi crezură întru el, le deade lor puteare să fie fiii lui Dumnezeu".

Dară ce e mai mare decât acest dar şi ce cinste să fie fiii lui Dumnezeu şi moşteani împărăţiei lui? Un dar ca acesta nu e de la noi, nice de pohtă trupului, ce den darul lui Dumnezeu şi den Duhul lui cel Svânt s-au dăruit, acelora ce cred întru Domnul nostru Isus Hristos şi-l priimesc pre el cu dragoste şi cu bucurie.

[1288] Marginal: барꙋχ. 3.
[1289] Marginal: ıсаи. 9.
[1290] Scris: ръ҆жиндь.
[1291] B.: v-am.
[1292] Scris: дѣаачеща.

Deci se cade a tot omul care se naşte den Duhul Svânt să se curăţască pre sine de toate spurcăciunile şi păcatele şi, de vei păzi învăţătura lui Dumnezeu, atunce vei fi Fiiul lui Dumnezeu, nu după fire, ce după dar şi vei fi frate şi soţ şi ucenic lui Hristos, iară, să nu –, iată, vei fi striin aceştii făgăduiri.

Că pre cei plecaţ şi blânzi, curaţ, fără păcate, luminaţ cu mentea Duhul Svânt i naşte[1293] şi ace/[393]ştia ca neşte feciori lui Dumnezeu să chiamă şi pentru aceştia fu „Cuvântul lui Dumnezeu fu trup" ca să se sălăşluiască într-înşii şi să îmble întru firea lor şi să le fie lor Dumnezeu Tată, iară ei lui – feciori şi feate. Iară când auzim că s-au îmbrăcat Dumnezeu cu trup şi Fiiul lui Dumnezeu fu şi Fiiu Omenesc, atunce nu te îndoi aducându-ţi amente de ceale înalte ale lui că nu s-au schimbat Dumnezeirea lui în trup, nice, iară, trupul întru Dumnezeire, ce amândoao firile întregi le feri: Cuvântul lui Dumnezeu luo trup spre sine den Preacinstita Fată şi derept acea se chiamă Născătoarea lui Dumnezeu Preasvânta Mariia[1294], că adevăratul Dumnezeu cu trupul l-au născut desăvârşit[1295] într-amândoao firile, Dumnezeu şi om desăvârşit[1296], având[1297] trup dirept şi suflet cu mente, întrutot noao, chipuit fără păcate, iară întru una făptură şi faţa Fiiului lui Dumnezeu ispovedim.

Ce ş-aicea să se ruşineaze procleaţii ereticii, manahiianii [sic!] şi arianii şi ucenicii lui Apolinarie[1298], de manahianii grăiesc c-au luat Hristos trupul cu nălucă cu păreare, iară ariianii grăiesc că iaste făptură, iară nu făcătoriu, iară apolinarii grăiesc că Hristos nu avea întru sine suflet de minte, ce, în locul sufletului – dumnezăire vie, ce şi acesta eres iaste iute şi supţire, că aduce acea patimă Dumnezăirei cei fără patimă şi Cuvântul lui Dumnezeu nu s-ară fi acoperit /[396] cu omenie vie, ce cu trup fără suflet şi Dumnezăirea, fără de voie s-ară fi muncit pre cruce Fiiul lui Dumnezeu şi să moară; ce toate aceastea Duhul Svânt le taie şi limba cea cu glas de tun astupă gurile ereticilor ceale de hulă când zice „Şi Cuvântul fu trup". Ce şi aceasta se cade a cunoaşte, derep ce nu zise: „şi Cuvântul fu suflet", ce «trup», că pentru ce sufletul iaste nevăzut mai aproape şi împreunat cu Dumnezeu, iară trupul – ca o parte mai departe de Dumnezeu; pentru ce Dumnezăirea e fără trup.

Derept acea adaose „Şi Cuvântul fu trup", ca să cunoaştem că întru toată firea noastră, Dumnezeu se sălăşlui desăvârşit în trup şi în suflet şi-l

[1293] Marginal: євреом б.
[1294] Scris: мр͠їа.
[1295] Scris: десъвръшит.
[1296] Scris: десвръшит.
[1297] Scris: абьндъ.
[1298] Scris: иполинарие. Este, evident, o greşeală tipografică.

svinţi, pururea întru el vieţuiaşte şi mai presus de îngeri îl[1299] puse să şază pre scaunul slavei sale şi această taină minunată şi dar mare, carele e dăruit noao de la Hristos Dumnezeul nostru chiar văzu Ioan, Fiiul Tunetului. Dirept acea zise „Şi am văzut slava lui", slavă ca a unui născut de la Părintele plin de dar bun şi de adevăr.

După aceale cuvinte smerite, iară de ceale înalte aduce amente de zice: „Văzut-am slava lui". «Slavă» grăiaşte ca să se smerească lui Dumnezeu celui mare şi înfricoşat şi neîncăput în ceriu, să încape în stratul Preacinstitei Fecioare şi celuia ce vieţuiaşte în lumină, să se puie întru învârtop[1300] întunecat şi celui ce poartă /[395] cu graiul puteriei sale[1301], să se poarte spre mâinile Featei. Şi «de faţa celuia ce fuge ceriul şi pământul», acesta însuşi fugi în Eghipet, denaintea featei muncitoriului celui mort.

O, ciudă preslăvită şi slavă nespusă a bunei vreri a lui Dumnezeu!

Văzut-am slava lui întru înceapere şi întru naştere şi în vârstă[1302] deplin, întru înceapere arhangel[1303], vestitoriul cel bun şi Duhul Svânt lucrează întru naştere făptură, cu frică Domnului slujaşte, steaoa den ceriu slavă celui născut propoveduiaşte şi împăraţii persilor spre închinăciune Născutului celui nou, Împăratului, cu darure chiamă, mulţimea de îngeri pre biruitoriu-l încungiură şi-l umbreaşte păstorii, – bunii vestitori, Simeon şi Ioan prorocesc mărirea lui Dumnezeu şi venirea lui Dumnezeu cătră oameni.

Şi, iară, întru vârstă[1304] desăvârşit, mai vârtos decât aceastea am văzut slava lui, cât de acmu nu numai steaoa şi ceriul şi nice îngerii şi arhangelii[1305] mărturisesc slava lui, ce însuşi Părintele de sus mărturiseaşte şi propoveduiaşte slava lui şi una firea a lui şi a Părintelui în ceriu, grăind: „Acesta iaste Fiiul mieu cel iubit, de carele bine vruiu! Pre acela ascultaţ!" şi Duhul Svânt cu lumină desupra capului umbreaşte!

Ce şi după aceastea am văzut slava lui cum, de-acmu nu păstorii şi bă/[396]trânii şi văduole spun noao, ce însuşi Cuvântul lui Dumnezeu îmbrăcat cu trup, vrearea lui Dumnezeu şi a Părintelui său şi tainele lui noao ne arată şi facerea lui cea bună tuturor o descoapere şi auzul slavei lui ieşi nu numai în Siriia ce şi întru toate marginile lumiei.

[1299] Scris: ꙟл.
[1300] Scris: ꙟнвrътоп. Altă lecţiune posibilă: puie întru în [sic!] vârtop.
[1301] Marginal: євреом 1.
[1302] Scris: ꙟнврьстъ.
[1303] Scris: архагглъ.
[1304] Scris: врьстѫ.
[1305] Scris: архагглїи.

Şi însuşi pământul propoveduiaşte Domnul ceriului şi slava lui tuturor o arată chiar, cum denaintea feaţei lui dracii fug şi tremură puterile lui şi diavolul ruşinat, trist să duce şi muncitorii lui pier şi tot fealiul de neputinţă se sparse: în partea slăbănogului, încheieturile ceale moartea se întăresc[1306] şi mâna cea uscată şi zgârcită[1307] se întinde şi picioarele şchiopilor[1308] derept îmblă[1309] şi limba gângavilor deşchis grăiesc [sic!] şi ochii celor orbi den născută cu tină se ung şi se deşchid şi curat văd lumina lumiei aceştiia şi pre Dumnezeu trupeaşte şi slava lui, ce şi mormentele slobozesc pre morţi.

Şi, însăşi moartea moare şi împărăţiia ei piiare cu putearea Cuvântului lui Dumnezeu, care e în trup, stihiile se schimbă şi vânturele şi marea înaintea feaţei lui se smeresc şi blânzie arată. Şi, pre adevăr, au ce vedea, lucrure minunate şi slavă a lui Dumnezeu, carele e în trup, stihiile se schimbă şi vânturile[1310] şi marea înaintea lui se smeresc şi blânzie arată. Şi, pre adevăr, au ce vedea: lucrure minunate şi slavă a lui Dumnezeu carele e în trup. Că mulţi patriarşi, proroci şi împăraţ jeluiră să vază aceastea şi nu văzură, carele văd acmu ochii /397 noştri: slava a unuia născut Fiiul lui Dumnezeu, că cu darul aceluia nu numai trupurele priimesc facere de bine, ce şi sufletul, den răotăţi se[1311] slobozeaşte şi la vârhul[1312] bunătăţilor se suie: vameşul bun mărturisitoriiu fu, gonaciul – propoveadnic direptăţiei, tâlharul[1313] – vieţuitoriu raiului, pre pământ viaţa îngerească răsădită fu cu dereapta aceluia şi lumina preamândriei ceriului străluci.

Ce şi întru patima lui înalte minuni şi ciude am văzut, că viaţa tuturor se apropie de moarte şi pre carele întru cei de sus cu frică-i stau împrejur cinurele îngereşti, fiind întru cei de jos se dă în mâinele oamenilor păcătoş şi de ei legat şi batjocurit, lovit cu palma preste obraz, scuiepit, cu oţet şi cu fiiare[1314] adăpat şi de ei dezbrăcat, acesta, carele se îmbracă cu lumina ca şi cu un văşmânt şi spre cruce cu cei făcători de răstignit, acesta, carele au aşezat ceriul, pământul pre nemică. A căruia obidă văzând toată făptura spământă-se şi se jeli, pământul cu frică se cutremură, soarele în tunearec se îmbrăcă şi lumina sa ascunse, pietrile se desplăturară şi mormentele se deşchiseră şi morţii înviseră întru mărturirie adevăratei învieri a Fiiului lui

[1306] Marginal: ісан. 35.
[1307] Scris: згръчоутѫ.
[1308] Scris: шкоѡпилор.
[1309] Marginal: маѳ. 11.
[1310] B.: vânturele.
[1311] B.: să.
[1312] Scris: бръхоул.
[1313] Scris: тлъхарюл.
[1314] Scris: фїѧре.

Dumnezeu, că acesta iaste slava cea den veac, a unuia născut, Fiiul lui Dumnezeu, carele are scaun întru cei de sus spre he/398ruvimi.

Şi acela mearse în laturea cea mai de jos a pământului, spre căutarea oiei cea perită şi tocma până la însuşi adul pogorî, întru vârtutea Dumnezeirei sale şi acolo arătă slava sa: cu moartea sa moartea cea de veaci ucise, pre draci cu crucea răni, adul deşertă, pre cei legaţ, pre patriarşi şi pre proroci, pre strămoşul cel zidit dentâiu den temniţă-l scoase pre el, de-ntunearec la lumină, den moarte cătră viaţa veacilor şi însuşi ca un biruitoriu adevărat morţiei şi adului.

Acmu preslăvit învise den morţi, cu putearea sa cea dumnezeiască şi împlu de bucurie pre cei 12 ucenici ai săi, arătându-se lor de multe ori după învierea sa întru seamne şi întru minuni. Iară, după aceaea, în ceriu cu slavă se înălţă[1315], cu trupul cel priimit de Dumnezeu cătră Părintele, unde era întâiu şi pre cei ce plângea i mângâie cu vedearea îngerească. După aceasta mai mult arătă slava sa: pre Duhul Svânt mângâitoriu trimease în lume lumina cea strălucitoare de pururea, spre luminare credincioşilor săi şi apostolilor limbă de foc şi gură le tocmi, cu acealea să arză toate hrasturile [sic!] fărălegiei în lume şi pre aceia i trimease învăţători întru toate limbile şi vraci bolnavilor, dracilor gonitoriu şi noao, vestitorilor, carii bine vestesc sufletelor bucuriia cea negrăită şi trupurelor – înviere. Aceaste ciu/399de toate şi slava Domnu [sic!] nostru Isus Hristos, Svântul Ioan deşchis le văzu şi întru spaima bucuriei strigă: „Văzut-am slava lui, ca a unui născut de la Părintele!”.

Acicea aduce pre noi evanghelistul de la făpturi şi spre însuşi vârhul[1316] al nălţimei cel neajunsu ne scoate, că pentru ce nice proroc, nice înger, nice heruvim, nice puterile ceale de sus, nice altă făptură oarecarea fire au adus amente, ce însuşi Stăpânul şi Împăratul şi pre însuşi cel ce iaste de pururea şi unul născut, Fiiul lui Dumnezeu, zise „Slava am văzut, pre cel Dumnezeu strălucitoriu, lumina cea dumnezeiască, slava acestuia am văzut, ca a unuia născut de la Părintele”, iară adaoge «Părintele», pentru ce mulţi şi den proroci se proslăviră, cum Moisi şi Ilia şi alţii, den aceştia, să fură şi slăviţi, dară nu den firea lor, ce de la Dumnezeu se proslăviră şi cinstiţi fură într-această lume.

Iară Cuvântul lui Dumnezeu, Fiiul lui unul născut, însuşi den firea sa cea dumnezeiască, are slavă preaveacinică, cum zise însuşi: „Părinte, proslăveaşte-mă cu slava aceasta, carea avuiu de la tine mainte de ce n-au fost lumea!”. Şi această slavă, supt ani o parte mică arătă ucenicilor săi, de

[1315] Scris: ѧннънцѫ.
[1316] Scris: бръхѹл.

carele zise Fiiul Tunetului: „Văzut-am slava lui ca a unuia născut de la Părintele plin de dar bun şi de adevăr!".

Că într-acela-s toate bunătăţile şi făgăduinţele ceale adevărate /400 ascunse sânt, carile ochiul nu le-au văzut şi ureachea n-au auzit şi la inima omului n-au sosit. Acela au gătit noao împărăţiia ceriului mainte de rânduiala lumiei. Deci acesta însuşi mainte de totţi veacii era în sânul Părintelui, nu numai mainte de Ioan Botezătoriul, ce şi mainte de Avram şi de Adam şi de împlearea lui noi toţ credincioşii am luat dar, luminare sufletelor, iertăciune păcatelor, slobozie den robiia vrăjmaşului[1317], darul punerei de feciori, împreunarea firiei lui Dumnezeu, înviere şi neputrejune trupurelor, fără-moarte şi viaţa veacilor, moşiia ceriului. Derept aceaea zise: „Leagea fu dată lui Moisi" ca un chip şi umbră bunătăţilor carele vor să fie, iară darul cel bun şi adevărul fu dat cu Isus Hristos, că într-acela vieţuiaşte trupeaşte, toată împlearea Dumnezeirei[1318], că de la acela am luat dar să fim vorovitori cu îngerii şi soţi unuia născut şi moşteani împărăţiei ceriului, carea să fie tuturor noao, a o dobândi cu darul însuş aceluia unuia născut, Fiiului lui Dumnezeu. Că aceluia e slava, cinstea şi ţinearea depreună cu Tatăl lui şi cu Duhul Svânt, acmu şi pururea şi în veacii veacilor. Amin. /401

ÎNVĂŢĂTURĂ DE DUMINECA A DOAO DUPĂ PAŞTI

Minunat iaste Dumnezeu întru lucrurile sale şi ceale minunate lucrează[1319]: pentru un ucenic ranele picioarelor [sic!][1320] le arătă pre trupul său cel neputred, ca să-l aducă pre acesta den necredinţă în credinţă, cum mai chiar vom auzi astăzi întru Evanghelie ѡт іѡанна зач. ѯк[1321].

*În vreamea aceaea fiind sara, într-una de simbete [sic!] şi uşile închise, unde era ucenicii lui adunaţ pentru frica ovreiască, veni Isus şi stătu în mijlocul lor şi grăi lor: „Pace voao!", şi, deaca zise aceasta, arătă lor mâinile şi picioarele sale şi se bucurară ucenicii deaca văzură pre Domnul şi le zise lor iară: „Pace voao! Cum /*402 *mă trimease pre mine Părintele şi eu tremeţ pre voi!". Aceasta zise şi suflă şi grăi lor: „Priimiţ Duh Svânt, varecăruia veţi lăsa păcatele, lăsa-se-vor lor şi cui veţ ţinea, ţinea-se-vor lor!". Iară Thoma*[1322]*, unul den cei doisprăzeace, carele se grăiaşte Geamăn, nu era atunce cu nuşii când veni Isus. Ce-i grăiră lui*

[1317] Marginal: 2 пєт 1.
[1318] Marginal: колас 2.
[1319] Scris: лꙋкрѣалзъ.
[1320] Probabil: piroanelor.
[1321] În slavonă: din Ioan, zaceala 65.
[1322] Scris peste tot: ѳома.

*alalţi ucenici: „Văzut-am pre Domnul!". Iară el zise lor: „De nu voi vedea pre mâinile lui semnele piroanelor şi să-m bag deagetul mieu în ranele piroanelor şi să-m bag mâna mea în coastele lui, nu voiu creade!". Şi după a opta zi, iară era ucenicii lui înlăuntru şi Thoma cu nuşii. Veni Isus şi uşile închise şi /*403 *stătu în mijlocul lor şi zise: „Pace voao!". După aceaea grăi Thomei: „Ado deagetul tău încoace şi vezi mâinile meale şi ado mâna ta şi bagă în coastele meale şi nu fii necredincios, ce credincios!". Şi răspunse Thoma şi zise lui: „Domnul mieu şi Dumnezeul mieu!". Grăi Isus lui: „Pentru ce mă văzuşi, crezuşi! Fericiţ de cei ce nu văzură şi-mi crezură!". De alte seamne multe feace Isus înaintea ucenicilor săi, carile nu sânt scrise în cartea aceasta, iară aceastea fură scrise, ca să aveţi a creade că Isus Hristos iaste Fiiul lui Dumnezeu şi, crezând, să aveţi viiaţă întru numele lui. /*404

Partea dentâiu: Pentru dulceaţa lui Dumnezeu şi cum îngăduiaşte Dumnezeu slăbiciuniei omeneşti şi-i arată ranele spre lăudatul trupul său

Să vedem şi noi acmu noao şi preaslăvită taină a socotinţei lui Hristos şi se [sic!] cunoaştem că acela iaste adevăratul Dumnezeu, în trup mort de se munceaşte de voie pentru păcatele noastre şi cu putearea Dumnezăirei învise den morţi să încredinţeaze învierea depreună a toată lumea cu sculearea sa. Cum încredinţă pre ucenici de-ş arătă lor mâinile şi coastele sale şi cu darea pacei mângâie inima lor, aşa ne mângâie şi pre noi după al optul veac cu mângâiarea de veaci şi în toată frica den suflet[1323] şi toate lacrămele şterge den ochi şi cu veselie nespusă veseleaşte pre credincioşii săi[1324], cându le arată lor nepăcătoasele ranele sale şi coasta împunsă cu suliţa.

Şi iară, pre cei necredincioşi cu acesta-i scârbeaşte[1325], pentru ce văd pre Împăratul Slavei, pre carele-l împunseră şi plâns fac[1326] spre sine ucigaşii de Hristos, că nu văd slava Domnului, necuraţii[1327].

Iară credincioşii atunce văzură nădeajdea spaseniei[1328] sale, foarte se bucurară de-acea[1329] preslăvită arătare.

[1323] Marginal: ісаи. 25.
[1324] Marginal: апок. 21.
[1325] Scris: скрълѣаще.
[1326] Marginal: Zac. 12.
[1327] Marginal: апок. 1.
[1328] Scris: сп҃сеніеи.
[1329] Scris: дѣачѣ.

Iară de-acii den cuventele Evangheliei adâncul şi putearea să ştim pentru ce Domnul, fiind sara şi uşile închise, stătu înainte-le. În zua dentâiu după sâmbătă, întru carea şi învise den morţi, foarte de demineaţă[1330] şi într-acel ceas se a/[405]rătă Mariei[1331], Precinstitei [sic!] Maicei sale şi schimbă grija ei întru bucurie şi după aceasta, altor mironosiţe cum şi Mariei Magdalinei. Şi acealea mearseră de spuseră ucenicilor că s-au sculat Domnul den morţi. Şi nu le crezură, ce mai vârtos se ciudiia şi – cuprinşi cu îndoire de necredinţă; şi foarte se întrista cum nu se spodobiră şi ei să-l vază pre dins.

Iară când fu sara se adunară într-un loc şi înlăuntrul casei se încuiară, pentru frica jidovască. Atunce, în pripă stătu înaintea lor Domnul, fiind uşile închise şi grăi lor: „Pace voao!". Cu aceaste cuvinte goneaşte afară scârba den inema lor şi îndoirea den suflet şi dă de sine cunoaştere adevărată şi le aduce lor amente cuvântul carele zisease mainte de patimă[1332]: „Pacea mea dau voao, să mă cunoaşteţ pre unul dătătoriu de pace! Întru mine să aveţi răpaos că eu sânt pacea, carea am împăcat amândoao întruna, ceriul cu pământul, îngerii cu oamenii şi toată vrajba uciş şi pre învrăjbitoriul uciş, luptătoriul legaiu. Iară acmu pacea mea dau voao!"

Şi zicând aceastea, arătă lor mâinile şi coastele sale şi se bucurară ucenicii, deaca văzură pre Domnul. Acest glas ca un veastnic îl[1333] tremise înainte şi însuşi pren uşa cea încuiată neoprit întră; cu putearea Dumnezăirei sale face ciude, arătân/[406]d că toate le poate şi să-l cunoască pre el că iaste Dumnezeu întrutot putearnic, carele ieşi den groapă şi peceatea nu sparse şi cum de-acmu, nu – trup gros, ce supţire şi plin de dar bun şi sufletesc. Că Domnul Dumnezeu se îmbrăcă şi toate ceale putrede le treace şi tot trupul neoprit, mai sus de înţeleagere şi de fire făpturiei cei morţi, cel fără-de-moarte şi întrutot putearnicul Dumnezeu toate le face câte va.

Iară ucenicii, văzând aceale lucrure preslăvite, se mirară şi fură întru spaimă, cugetând a fi o nălucă şi de-acea[1334] stare de pripă şi neaşeptată vedeare a Domnului său. Iară Domnul iară întăreaşte inimile lor şi îndoirea afară o goneaşte, arătându-le lor mâinile şi coastele sale, ca să cunoască şi să crează[1335] că iaste adevărat Domnulo, iară nu cu păreare şi nice duh de nălucă, ce trupul iaste văzut, carele luo den[1336] Preacinstita Fată Mariia[1337], arătându-le lor adevărat că acel trup au îmblat pre mare oarecând cu talpele neudate, carele şi atunce nălucă şi păreare cugeta că iaste.

Derept acea, le arătă lor ranele piroanelor, ca să cunoască trupul cel fără păcate, carele era pre cruce răstignit şi cu suliţa împuns, iară acmu cu slava ceriului cununat, întru carele vieţuiaşte toată împlearea dumnezăiască trupeaşte şi cum acela iaste carele s-au răsti/[407]gnit de voie între doi tâlhari[1338] şi de Iosif pus în groapă şi de ovreai pecetluit şi după aceastea toate a treia zi învis den morţi cu vârtutea Dumnezăirei sale, iară nu altul în locul lui. Derept acea, arătă lor coasta cea împunsă cu suliţa şi mâinile ceale pătrunse de piroane.

Iară, deaca văzură ucenicii aceastea, cu adevăr se încredinţară şi de bucurie nespusă se împlură şi-l cunoscură că acela iaste cel ce ucise moartea cu moartea lui şi pre diavolul birui şi puterile ceale întunecate, cu crucea le ruşină şi le înfruntă şi pre adul deşertă şi pre strămoşi den legătura cea de veaci i dezlegă. Şi toate aceastea le văzură şi se bucurară cum se spodobiră de văzură pre Domnul şi pre dulcele său învăţătoriu sculat den morţi.

De arătarea preacinstitelor rane ale lui Hristos mulţi den svinţi ziseră că între neputredul şi lăudatul trup arătă Domnul ranele. Iară tu, deaca auzi aceastea, să nu te întristezi, nice te îndoi, că pogorârea ce-au fost, făcutu-s-au pentru neputinţa şi slăbiciunea omenească. Iară pogorârea lui Dumnezeu înţeleage nu aşa, cum ară fi însuşi cu firea, ce ca unui om mort, poţ să-l vezi[1339] pre el, aşa arătă slava lui.

Aşa şi de mâncare socoteaşte: Nu-i trebuiia să mănânce trupul [sic!][1340] cel fără-moarte, ce, ca să-ş încredinţeaze învierea sa înaintea ucenicilor şi cum nu cu nălucă sau cu păreare s-au sculat /[408] den morţi, ce cu adevăr şi nice fără trup, ce cu acel trup cu carele să şi munci. Derept acea luo înaintea lor den fagur de miiare şi den[1341] peaşte de mâncă, de tot încredinţă pre ei şi îndoirea afară o goni den sufletele lor.

Acicea feciorii ereticilor mare hulă grăiesc spre Domnul zicând: „De-au mâncat Hristos după înviere, iată, au luat trup putred şi i-au trebuit mâncare! Iară, de n-au mâncat, iară, iată, c-au înşelat pre ucenici!".

Iară tu, credincioase, auzind aceastea, nu te turbura, nice da cugetului tău să se clătească de limba cea necurată şi rea hulitoare, ce-ţ ado amente că toate se pot lui Dumnezeu şi judecăţile lui – neispitite. Şi ereticii, procleaţii, arianii şi ponurţii, deaca zic ei Fiiului înşelătoriu, pot să zică şi Tatălui, pentru ce niceodată n-au arătat slava feaţei lui prorocilor: Isaiei şi lui Daniil

[1330] B.: demeneaţă.
[1331] Scris: мр͠їєй.
[1332] Marginal: ıоан. 14.
[1333] Scris: ꙟл.
[1334] Scris: дѣачѣ.
[1335] Scris: крѣаазъ.
[1336] Scris: де ꙟм.
[1337] Marginal: маѳ. 14.

[1338] Scris: тлъχари.
[1339] B.: văzi.
[1340] Probabil: trupului.
[1341] Scris: де ꙟм.

întru bătrâneațe, cu părul cărunt și, iară, Iezechiei[1342] – cocon tinăr. Și, deaca iaste Dumnezeu așa iată că e schimbat, iară să nu –, dară au înșelat pre proroci! Iară, tu, credincioase, adâncul înțeleagerei lui Dumnezeu nu ispiti, ce cu apostolii te încredințază că iaste Hristos, Fiiul lui Dumnezeu, într-o fire Tatălui după Dumnezeire[1343] și toate le poate câte va.

Că și apostolii acest semn sus și jos poartă lăudându-se și grăind: „C-am mâncat și am băut cu nus după învierea lui[1344] și mâinile noastre-l pipăiră și ochii noștri-l vă/[409]zură pre el și sintem mărturie acestora".

Și, iară, după aceasta zise Domnul ucenicilor săi: „Pace voao! Îndrăzniți și pacea mea întru voi să aveți! Că această leage vă puiu voao întâiu, ca unor coconi născuți întâiu ai besearecіei, ca să lăcuiț întru ea în veaci!". Că nu iaste nemică mai cinstit[1345] decât pacea și dragostea, că aceasta iaste înceapere a tot omul credincios, cu aceasta e apropiiare cătră Dumnezeu! Că pacea și dătătoriul pacei Dumnezeu iaste și izvor dragostei!

Aceastea Hristos le dă ucenicilor săi ca un Dumnezeu adevărat ce iaste, ca să priimască pacea lui și războiul cu ovreaii să-l domolească și toată lumea den vrajba vrăjmașului să o slobozască și cu pacea, carea le e dată lor de la Dumnezeu, să împace cu Hristos multe năroade și limbi, cătră carii vrea să trimiță pre ei. Domnul le spuse înainte de zise: „Cum m-au tremes pre mine Părintele, așa trimeț și eu pre voi! Că acesta iaste lucrul mieu să-l pliniț voi, o, soții miei! Pentr-aceaea îndrăzniți și pacea mea să o aveț cu voi, că eu de pururea voiu fi cu voi și nemică rău nu veți păți și nice deșertare veți lua, ce pentru mine și evanghelia. Și cum am pățit eu pentru voi și m-am proslăvit, așa și voi pentru mine vă veț munci și vă veț proslăvi cu slava ceriului.

Și cum am biruit eu lumea și am făcut mântuire neamului omenesc și cu moartea mea am svărâmat[1346] muncile morției și am spart ținearea vrăjmașului, /[410] adul călcaiu și viață morților dăruiiu, așa și voi aveți a încungiura toată lumea cu usărdie[1347] și cu pace și tuturor oamenilor să mărturisiț atâtea darure ale meale bune și luminare înțeleagerei, cunoaștere credinței, slobozie den robiia vrăjmașului, curățire păcatelor și darul punerei de feciori, înviere morților, fără-moarte trupurelor priimire de împărățiia ceriului împreunare cu îngerii, toate aceastea aveț a le propovedui și bine a le vesti și până la moarte de aceastea a vă nevoi! Derept acea vă trimeț pre voi și nu prost, ce cu putearea Duhului mieu!".

[1342] Scris: ієзєкїєи.
[1343] Marginal: 1 іоан 1.
[1344] Marginal: дѣан. 1.
[1345] Scris: чи͠нтит.
[1346] Scris: свρмат.
[1347] Scris: оүсьрдїє.

Și zicând aceastea, suflă asupra lor și zise lor: „Priimiț Duh Svânt: Cărora veț ierta păcatele lăsa-se-vor lor și varecui le veț ținea, ținute vor fi lor!".

Partea a doa: Iară acea învățătură de încredințarea Thomei[1348] și de cinstea preoțască

Cum ară fi un împărat oarecine, de trimite domni pren toate laturele să domească, și le dă lor puteare, pre cei greșiț să-i arunce în temnițe și iară să-i lase la slobozie, așa și Domnul, trimețându-i întru toată lumea, le dă lor putearea Duhului Svânt, spre iertarea[1349] păcatelor și ținearei Duhului Svânt un dar oarece și o lucrare spre iertăciuniea păcatelor, ce nu ca să învie morții /[411] și într-alte limbi să grăiască și seamne și minuni întru limbi să facă, ce numai a ierta păcatele.

Că în multe chipure darure ale Duhului Svânt deade Domnul ucenicilor săi și nu odată, ce de trei ori. Întâiu deade putearea Duhului, să vendece neputințele și să gonească dracii, iară a trei [sic!] oară în zua de Pendesetniță[1350].

Și această dare covârși prespre alte darure cu mărirea. Aceastea fu după înălțare, toată putearea și tăriia Mângâietoriului cea desăvârșit nu numai a goni draci, și a dezlega păcatele și a lega, ce și pre morți a învie [sic!] și într-alte limbi a grăi și tainele preamândriei ceriului adevărat să o știe și seamne și minuni multe a face întru limbi. Cu suflarea arată Domnul putearea sa cea dumnezăiască naintea ucenicilor și înnoiaște vechitura lor[1351] și chipul slavei sale cel mai vechiu, că și întâiu suflă în fața lui Adam și-i dărui lui suflarea vieții, așa și acicea suflare dăruiaște viața veacilor și înnoirea neputrejuniei și fără-morției.

Iară după aceasta iară arată dulceața sa cea nemăsurată, celui ucenic rămas, a căruia și noi să cunoaștem iubirea de oameni, că, derept un ucenic, iară se arată după a opta zi de pripă, preslăvit și cu ciudă le stătu înainte și pre ușa închisă neoprit trecu și-ș arătă ranele despre trupul lui cel lăudat și neputred.

Pogorâia[1352] neputearea lui, că nu era atunce /[413] Thoma cu nușii când se arătă Domnul lor, iară alalții[1353] ucenici ziseră lui „C-am văzut pre Domnul!", iară el – cuprinsu de mirăciune și necredință și zise lor: „De nu

---

[1348] Scris peste tot: ѳома, ѳомеи.
[1349] B.: arătarea.
[1350] Scris: пендесетницъ.
[1351] Marginal: 1 мои. 2.
[1352] Scris: погорьѧ.
[1353] Scris: а͠лцїи. Altă lecțiune: alții.

voiu vedea spre mâinile lui seamnele piroanelor şi să-m bag mâna mea în coastele lui, nu voi creade aceasta, carea grăiţi voi că iaste viu şi e văzut de voi! Dară pentru ce nu m-am spodobit să-l văz şi eu? Au, doară, nu-s şi eu ucenicul lui sau m-au lepădat Domnul den ceata voastră?". Şi, deaca zise aceastea, foarte se obidi şi începu cu amar a suspina şi se scârbi de aceasta, de se socotiia pre sine mai nedestoinic de toţ.

Deci grăind ei aceastea şi suspinând înlăuntru, fiind uşile încuiate, iară de pripă se arătă lor Domnul cu slavă şi stătu în mijlocul lor şi grăi lor: „Pace voao!". După aceaea grăi Thomei: „Ado deagetul tău încoace şi vezi mâinile meale ceale pătrunse pre cruce! Aşijdere, ado mâna ta şi bagă în coastele meale şi mă cunoaşte că eu sânt însumi acela, carele am luat coasta lui Adam şi am făcut dentr-însul muiare în chipul lui şi rană în Adam n-am făcut[1354]? Ce însumi eu acmu pentru el fuiu rănit şi împunsu[1355] în coasta mea! Cunoaşte-mă, Thomo, soţul mieu, pre cela ce-au grăit cu Moisi în Sinaia oarecând în văpaie[1356] de foc şi mai apoi în măgura Thaborului!

Ado deagetul tău şi-l bagă în ranele meale ceale de piroane şi cunoaşte mâinile meale aceastea, /[413] carile luară ţărână şi făcură pre Adam şi sădiră raiul şi în Sinaia tablele legiei lui Moisi deaderă! Cunoaşte deagetele meale aceastea, carile puseră tină la fruntea celui orb den născută şi lumina aceştii lumi i dăruiră să vază şi se atinseră de gura celui fără glas şi limba i dezlegară şi-l tocmiră derept a grăi şi pre fata lui Air [sic!] cea moartă o rădicară!

Vezi, Thomo, şi cunoaşte mâinile meale şi picioarele meale, carele îmblară pre mare ca şi pre uscat şi cu carele călcaiu putearea vrăjmaşului şi sparşu vârtutea adului! Şi aceastea acmu pre cruce pentru tine se răniră! Iară tu, ado deagetul tău şi-l udă în sângele mieu şi unge cu nus ochii orbilor, să li să deşchiză lumina să vază şi urechile surzilor să auză dereptatea. Şi, de-l vei pune la gura muţilor, atunce dirept vor răspunde şi vor grăi preamândrie!

Vino, Thomo, şi vezi mâinile şi coastele meale ceale rănite pentru tine! Pipăie şi mă cunoaşte pre Domnul şi învăţătoriul tău acmu a opta zi înviş den morţi şi nu fi necredincios! Ce-m creade, că eu sânt acela carele am legat pre draci pre dedesuptul pământului, pre adul deşertaiu şi pre legaţ sloboziiu! Uciş moartea cu moartea mea, cu crucea pre diavolul biruiiu, tăriile ceale întunecate ruşinaiu şi acmu, pentru tine, coasta mea cea neputredă o goliiu şi o deşchiş!". /[414]

[1354] Marginal: зах. 13. B.: зах. 3

[1355] Scris: ꙟмпꙋнцꙋ.

[1356] B.: văbaie.

Răspunse Thoma şi cu bucurie strigă grăind: „Crez, Doamne, că tu eşti Domnul mieu şi Dumnezeu! Pentru mine te-ai[1357] smerit[1358], dentru mărie ai venit întru plecare şi ai luat chip de rob, cu carele ai şi muncit, cel fără păcate, pentru cei păcătoş! Crez, Doamne, că tu eşti Domnul mieu şi Dumnezeul mieu, acesta carele ai înviș morţii cu putearea Dumnezăirei tale şi văz coasta ta dentru carea au ieşit sânge şi apă! Apa – pentru curăţeniia a toate spurcăciunele trupeşti, iară sângele – de învierea sufletului! Văz şi mâinile de carele fu zidit cel zidit dentâiu şi eu!".

Iară Isus zise: „Deaca mă văzuşi, crezuş! Ferici̧t de carii nu m-au văzut fiind în trup şi au crezut întru mine. Pre aceştia mai vârtos laud şi fericez şi nu numai eu, ce şi Părintele mieu cel den ceriu şi îngerii lui. Că nu mă văzură şi crezură şi mă proslăviră în lume! Şi eu i voiu proslăvi pre ei în ceriu cu slavă de veaci şi-i fericez cu fericie neschimbată!".

Întru[1359] arătarea ranelor Domnului şi întru graiurele Thomei – doao lucrure-s minunate: bunătatea făcătoriului şi cutezarea ucenicului, că nu-i era lui destul să vază, ce jeluia să şi pipăie; iară Domnul îl[1360] lăsă pre jilaniia [sic!] lui şi însuşi spre aceasta-l chiamă. Iară, deaca văzu dulceaţa Domnului său cea nemăsurată şi cu ranele lui şi cu adevărul, să încredinţă şi ispovedeaşte întru Hristos doao firi: omeniia deplin şi Du/[415]mnezeirea adevărată: Pre omenie se chiamă Domn iară pre Dumnezeire Dumnezeu. Şi nu-i opri lui Fiiul lui Dumnezeu o ispită ca aceasta, că pre adevăr, Dumnezeu era, unul fiind şi atocma [sic!][1361] Părintelui după Dumnezăire.

Această credinţă şi noi, fraţilor, să aducem lui Hristos şi să dobândim de la el fericie şi viaţa veacilor şi împreunare cu ceata apostolilor şi însoţie [sic!] cu îngerii lui, în curţile ceale den ceriu ale lui Hristos, Împăratului şi Dumnezeului nostru, întru împărăţiia lui cea cu pace şi cu bucurie, carea pre toţ pre noi ne spodobeaşte, Hristoase, Doamne. Că ţie se cade toată slava, cinstea depreună cu Tatăl şi cu Svântul tău Duh, acmu şi pururea şi în veacii veacilor. Amin.

ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN DUMENECA A TREIA DUPĂ PAŞTI, CAREA E DE MIRONOSIŢE ŞI DE IOSIF

După acea bucurie şi cântare, carea am cântare [sic!], carea am cântat în preaslăvita zi a învierii lui Hristos, acmu iară se aduce amente acea

---

[1357] B.: теъи.

[1358] Marginal: филип 2.

[1359] Scris: ꙟꙟтроу.

[1360] Scris: ꙟл.

[1361] Probabil: întocma.

suspinare și vreame de întristare și plângere sosi astăzi, pentru ce patima Domnului nostru și moartea cea cu ponos aduce amente și ranele lui ceale prea/[416]svinte înaintea ochilor sufletelor noastre se pun.

Că nu iaste bucurie feciorilor cându-ș aduc amente de moartea iubitului părintelui său, așa și noao acmu, feciorilor lui Hristos, nu iaste acmu bucurie lumiei aceștiia și veselie trupască, ce numai a duhului bucurie întru suflete și umilință întru inimile noastre se arătăm, să cugetăm că fără vină au răbdat unul născut Fiiul lui Dumnezeu cel fără de păcate și direpti[1362], pentru păcatele noastre și cu moarte au murit pentru moartea noastră, acel Părinte milostiv, carele ne-au născut pre noi cu cuvântul cel adeverit.

Și s-au răstignit pre cruce și s-au golit, fiind împărat înfricoșat, carele se îmbracă cu lumina ca și cu o cămașe și ceriul și pământul l-au pus de stă pre nemică și căruia-i stau împrejur cu frică voinicii îngerești; acesta spre un lemn de ocară fu pironit în mijlocul a doi tâlhari[1363] și de toț părăsit și lăsat spre cruce, cum mărturisește de aceasta evanghelia ѡт марка, зач. ѯ҃ѳ[1364].

În vreamea aceaea veni Iosif den Arimathei[1365], sveatnic cu dulce chip și acela era de aștepta împărăția lui Dumnezeu, cuteză de întră cătră Pilat /[416] *și cerșu trupul lui Isus. Iară Pilat se miră unde-au murit și știu de sutașul. Deade trupul lui Iosif și acela cumpără pânză și luo trupul de pre cruce și-l înfășură cu pânză și-l puse în groapă, carea era tăiată den piatră și răsturnă o piatră mare desupra lui. Iară Maria[1366] Magdalina și Maria lui Iacov căuta unde-l punea. Și, deaca trecu sâmbăta, Mariia Magdalina și Mariia lui Iacov și Salomi, cumpărară miroseale, ca să meargă să ungă pre Isus și foarte de demeneață într-una de simbete [sic!], se sculară și mearseră la groapă. Iară, deaca răsări soarele, grăiră una cătră altă: „Cine va răsturna noao piatra despre ușa groa/*[417]*pei și căutară și văzură că era piatra răsturnată, că era mare foarte. Și mearseră la groapă, văzură pre un voinic șezând de-a direapta[1367], îmbrăcat într-un veșmânt alb și să spământară. Și zise cătră eale îngerul: „Nu vă spământareți! Știu că căutaț pre Isus Nazareaninul cel răstigni! Nu iaste acicea, ce s-au sculat! Iată și locul unde zăcea Domnul! Ce vă duceți de spuneți ucenicilor și lui Petru[1368] că vă va ieși nainte în Galileiu și acolo îl[1369] veți vedea cumu și v-au zis voao!". Iară ieșiră și fugiră de la groapă, că le luo un cutremur și o spaimă și nemică nemărui nu spuseră, că se temea. /*[418]

[1362] Marginal: ісан. 53.
[1363] Scris: тлъхари.
[1364] În slavonă: din Marcu, zaceala 69.
[1365] Scris: аримаѳеи.
[1366] Scris: маїра.
[1367] Scris: дирѣапта.
[1368] Scris: петръ.
[1369] Scris: ꙟл.

Partea dentâiu: De[1370] bărbăția și bunătățile lui Iosif

Cine nu se va mira acmu de cutezarea și credința și dragostea acelui bărbat cinstit și acelor muieri creștine? Că, fiind atunce într-atâta turbare ovreaii și rânjire spre Hristos Domnul, Iosif și muierile dragoste, râvne, îndrăznire arată, toată certarea și frica întru nemică nu socotiră, că dragostea cea desăvârșit afară gonează frica. Și înșiș cu focul dragostei lui Dumnezeu să înfierbântară cătră dulcele său învățătoriu și toate ale sale întru nemică nu le băgară samă, numai să afle pre singur Hristos. Că și Iosif, fericitul era un bărbat vestit întru ovreai și bogat foarte, de-acii sveatnic[1371] cu dulce chip în săborul jidovesc și legiei cu de-adins slujiia. Ce și acesta era ucenic lui Hristos prea-ascuns[1372], că crezu într-însul cu inimă direaptă și cu cuget curat.

Derept aceaea, și după moartea lui slujba acea mai de-apoi[1373] arată dascalului său celui iubit, că-ș aducea amente de lucrurile lui ceale bune și multe, care feace rodului omenesc Hristos, Fiiul lui Dumnezeu.

„Mainte apa în vin o schimbă și neputințe în multe chipure vendeca, pre stricaț i vendeca cu cuvântul și mulți draci goniia den oameni și orbilor ochii le dăruiia și pre morți înviia și pre mare îmblă ca și pre uscat. Și de atâtea prea/[419]mândrii și ciude era plin dulcele mieu dascal! Și pentru aceastea fapte bune apoi fuseși urât, tuturor și pârât de ruda mea cea necredincioasă și spre moarte cu judecată nedireaptă osândit, batjocurit, scuiepit[1374], cu trestie pre cap bătut, cu oțăt și cu fiiare adăpat și fără milă spre cruce răstignit, în mijlocul tâlharilor[1375]. Și toate aceastea cu blândeațe le răbdă!". Și, cându-ș aduse amente de aceastea, atunce cu suspini se osârdi[1376] și lacrăme începu a vărsa și a grăi întru sine: „Vai de mine, câtă slavă a învățătoriului mieu acmu se întoarse întru necinste și bucuriia noastră întru jale se schimbă! Și pentru ce încă eu, robul lui cel nemulțemitoriu, acmu încă șez în casa mea? Pentru ce nu alerg curând unde se[1377] muncește cel direpi pentru cei nedirepți fără vină?".

[1370] Scris: дꙋ.
[1371] Scris: свт҃ник.
[1372] Scris: прѣ аскꙋнс. Altă lecțiune posibilă: prea ascuns.
[1373] Scris: дѣапой.
[1374] Scris: скꙋепит.
[1375] Scris: тлъхарилор.
[1376] Scris: осръди.
[1377] Scris: ле.

Şi, deaca zise aceastea ohilit, numai cât se sculă şi curând mearse la Golgotha şi văzu acolo pre Domnul său spre un lemn de ocară spânzurând, tins, gol, mâinile şi picioarele crunte de sânge şi coastele prăvăluite [sic!] de suliţă fără milă şi capul cu spini ascuţiţi cununat. Iară văzând aceastea, începu a grăi cu suspini şi cu lacrăme: „O, dulcele mieu învăţătoriu, Isuse, putearea lui Dumnezeu şi preamândriia! Unde ţi-e acmu, frâmseaţea? Apuse! Pentru ce buzele tale ceale dulci răspunzătoare cu înţelepciune fără de glas sânt închise, şi ochii cei /[421] văzători de toate cu milă – împăienjeniţi? Pentru ce vârtutea ta slăbi, că mainte de aceaste şase zile se temea moartea de vârtutea ta şi adul tremura[1378] şi cu frică slobozi pre Lazar mort de-a patra zi.

Dară tu, acmu, vârtoase Împărate te-ai lăsat ca un slab! Nădeajdea izrailtenească şi viaţa tuturor, te-ai asămănat cu morţii şi toate aceastea de voie le-ai făcut, slava îndelungiei răbdăriei tale şi socotinţei cea cu milă!".

Iară grăind aceastea Iosif, cu milă suspinând şi ucidea pieptul său şi lacrăme neoprite vărsa[1379] pre obrazul lui şi abiia se mai conteni, puţinel de plâns. Şi-ş căută împrejur şi pre nime de ucenicii lui nu văzu, că toţ fugise, numai – Viaţa Tuturor, ce rămăsease singur, spânzurând între ochii necuraţilor batjocuritori, a sălbatecilor[1380] curteani.

Aceastea văzu Iosif şi se întoarse înapoi în cetate, ohtând cu amar, fiind sufletul lui aprins de dragoste şi de dor. Şi multă îndrăznire luo cel dirept şi curând mearse cătră Pilat şi începu a-l ruga cu milă, grăind aşa: „O, Pilate den Pont, ţietoare, voivodule, rogu-mă ţie cu toată inima, nu treace rugăciunea mea cea cu lacrămi, ce-m dă trupul striinului Isus, carele nu avea pre pământ unde-ş pleca capul său, trup [sic!] cel născut fără de bărbat den Preacinstita[1381] Fată, trupul cel făcătoriu de minuni, carele /[422] au îmblat pre mare ca pre uscat! Dă-mi trupul lui Isus, făcătoriul de bine, carele niceodinioară pre nime n-au obidit, ce tuturor le făcea bine, neputinţele în multe chipure vendeca şi pre morţi înviia.

Iară acmu e însuşi obidit de neamul mieu cel necredincios prins[1382], legat, batjocurit, scuiepit, cu palma preste obraz bătut, cu judecată nedereaptă obidit spre moarte şi pre cruce răstignit, cu oţet şi fiiare adăpat, gol în mijloc de tâlhari[1383] şi fără de milă de voinici cu suliţa împuns[1384] în

[1378] Marginal: ерем. 14.
[1379] Scris: връса.
[1380] Scris: слъбатецилор
[1381] Scris: прчистита.
[1382] Scris: прї҆с.
[1383] Scris: тлъхари.
[1384] Scris: ҆пꙋ҆с.

coaste, a căruia obidă văzând şi fără vină chinuindu-se, toate făpturile se spământa şi şi cu amar suspina, soarele în zăblău de întunearec se îmbrăcă şi lumina o ascunse, pământul de frică se clătiia şi pietrile se spărgea, nu răbda să vază dosada Ziditoriului său.

Ce mă rog ţie, doamne Pilate, dă-mi trupul lui Isus, preamândrului învăţătoriu şi porâncitoriul cel tare: cu a lui poruncă adul şi moartea slobozi morţii de nevoie, pre acest trup fără păcate, acmu spânzură spre cruce cu cei păcătoş, singur gol, lăsat de ucenicii lui! De acest mort şi sărac te rog, carele nu avea pre pământ nice aur, nice argint, nice voinici, nice ajutoriu, ce numai o mumă săracă şi acmu e şi mai săracă şi de jale e abiia vie! Trupul acestui Isus derept mi-l dă, al căruia-l mărturisiia ieri muiarea ta /[423] şi tu insuţi ziceai că «Curat sânt eu de sângele direptului acestuia!». De-acesta[1385] te rog şi eu acmu, dă-mi trupul acesta, golul, să acoperiu goliciunea lui cu pământ!".

Atunce i se feace milă lui Pilat şi chiemă pre sutaşul şi întrebă d-inusul: „Au murit-au Isus?". Şi, deaca ştiu de sutaşul c-au murit, se minună şi deade trupul lui Isus lui Iosif den Arimathei. Iară el mearse de-l luo de pre cruce. Şi veni cătră însul şi Nicodim, alt ucenic al lui Hristos pre-ascuns[1386] de purta mestecături de zmirnă şi cu unsori ca la o sută de litre şi luară trupul dulcelui dascalului lor de-l învăliră cu pânză curată, cu miroseale, cum era obiceaiul ovreailor să îngroape pre cei semnaţ. Şi era într-acel loc o grădină, unde se răstigni Domnul şi în grădina aceaea era groapă noao săpată în piatră, întru carea încă nime nu era pus şi într-acea groapă puse Iosif cu Nicodim trupul lui Isus şi o piatră mare puseră pre uşa groapei.

Puse-se Domnul în groapă noao ca, deaca va învie [sic!] den morţi, să nu zică jidovii c-au învis altul în locul lui. Iară Domnul văzu hicleşugul lor şi tot prepusul luo întru învierea sa; derept acea în groapă noao întru carea nime niceodată nu se pusease, numai însuşi svinţiia sa s-au pus. Iară Iosif, deaca puse trupul cu cinste, însuşi cu lacrăme se[1387] întoarse acasă-şi. /[424]

Acicea se cade să se înveaţe de Iosif bogaţii şi domnii cetăţilor, că toate să cade a nu le băga în samă pentru slujba lui Dumnezeu, nu numai avuţiile şi deregătoriile, ce şi însăşi viaţa. Că aceastea le feace Iosif şi nice-ş chiti el întru sine să zică că „Sânt sveatnic cu dulce chip şi înţelegătoriu, sau bogat şi de rudă bună şi am scaun de şedeare cu fariseii, cu boiarii oamenilor miei! Ce, de voiu ceare trupul cel osândit, voiu cădea den cinstea mea. Atunce şi de bogăţie voiu fi lipsit[1388] şi mă voiu despărţi de cinste şi de

[1385] Scris: дѣачеста.
[1386] Scris: прѣаскꙋнс.
[1387] B.: să.
[1388] Scris: липит.

săbor şi voiu piarde şedearea cea de cinste!". Ce toate aceastea întru nemică nu le socoti şi toate frâmseţile lumiei aceştiia nu le băgă în samă pentru Hristos. Într-acea şi Hristos mări numele lui în ruda celor direpţi în ceriu şi pre pământ.

Iară boiarii noştri acmu şi deregătorii nu fac aceastea, ce – împrotiva acestora, de-ş cheltuiesc avuţiile sale rău, nu la îngroparea săracilor şi a striinilor, ce la păcate şi la curvii şi la mâncări fără saţiu şi la beţii[1389], la lucrure fără treabă. Cu covoară ţolesc câinii şi-ş feareca cu aur podoabele cailor şi măgarilor, iară mădularele lui Hristos sânt goale, săracii – înghieţaţi de ger; mâncătorii în cinste – şutealnci [sic!] sătui de-aceastea[1390] de toate, iară slugile lui Hristos de ce le trebuiaşte n-au. Şi nu numai aceastea fac, ce şi de Hristos şi de leagea lui se leapă/[425]dă naintea păgânilor.

Deci aceştia, de nu se vor chipui lu [sic!] Iosif aceluia, iată, judecată vor lua fără milă, carii n-au făcut înşiş milă.

Că şi Iosif la îngruparea [sic!] lui Hristos nu numai avuţiia sa nu cruţă, ce tocma şi pre sine însuş, şi pânză cumpără şi cu unsori de balsam unse trupul, ca pre Împăratul Slavei şi în groapa sa cea noao-l puse şi piatră desupra răstrună şi sufletul lui Pilat cel cu rău nărav muie, că putearea Răstignitului ajuta lui. Iară când punea trupul Domnului în groapă, atunce acolo şi neşte muieri blagocestivi [sic!][1391] socotiia acel loc de îngrupare.

Partea a doa: De bunătăţile mironosiţelor

După ce luară pre Domnul de pre cruce şi după ce-l puseră în groapă, trecând sâmbăta, în zua aceaea foarte de demâneaţă iară veniră muierile către groapă, Mariia Magdalina şi altă Mariia a lui Iacov şi Salomi cu nusele. Cumpărară miroseale să vie se [sic!] ungă pre Isus, iară aceasta făcură pentru liubovul care avea mainte către însul şi, mai vârtos, Mariia Magdalina[1392], den carea goni Domnul şapte draci. Aceasta cu caldă inimă fu ucenică lui Hristos, după aceaea, că de pururea şedea aproape lângă picioarele lui de asculta cu dulceaţă cuventele lui /[426] ceale purtătoare de viaţă şi de multe ori spăla cu lacrăme picioarele lui ceale preacinstite. Şi alte muieri carile slujiia lui den avearea lor, veniră den Galileiu, de îmblară după însul, priimind cu dragoste învăţătura şi poruncile scriindu-le la inimă.

Întâiu era Mariia Magdalina, după Mariia, Maica Domnului, carea se chiamă «a lui Iacov» şi Salomi, muma feciorilor lui Zevedeiu. Aceastea, ca

[1389] Marginal: и кост жртва.
[1390] Scris: дѣачѣстѣ.
[1391] Scris: благочестиви.
[1392] Marginal: маѳ. 26.

neşte mai iubite şi dentâiu ucenice lui Hristos era; aceastea şedea aproape lângă groapă, prevind locul unde puseră Iosif cu Nicodim trupul Domnului. Şi văzură locul cu de-adins, cu suspini şi cu lacrămi să întoarseră pre la casele-şi şi veniră în cetate de cumpărară miroseale de ungerea trupului Domnului şi iară curând cale feaceră către groapă. Cu unsori de mult preţ veniră foarte de demâneaţă, după sâmbătă, lepdând toată frica aleanului jidovesc. Că, adevăr, liubovul cel desăvârşit afară goneaşte frica. Cu acest liubov se aprinseră aceale muieri svinte, că nu le răbdară numai frică, ce şi a muri încă era bucuroase numai să slujască lui Hristos slujba cea de apoi.

Şi nemică altă nu cugeta, numai cine le va piatra prăvăli, că era mare foarte. Iară Domnul văzu credinţa lor şi liubov, ce era către însul. Atunce trimease lor îngerul într-ajutoriu să le ia piatra de /[427] de [sic!] pre groapă şi să le spuie lor veaste bună de învierea lui.

Deci veni îngerul Domnului den ceriu cu chip înfricoşat, în vedeare ca de foc, ca fulgerul i străluciia faţa, iară veşmentele lui fură albe ca zăpada şi răsturnă piatra de pre uşa groapei şi şezu spre ea. Iară pentru ce s-au arătat înfricoşat, aceasta au făcut nu pentru să spaie pre muieri, ce pre voinicii carii străjuia groapa, că, când au pogorât, atunce au fost un trăsnet mare, de s-au cutremurat pământul într-acel loc, cât au căzut şi piatra despre uşa groapei şi strejarii, de frică au amorţit ş-au fost ca neşte morţi multă vreame. Iară îngerul Domnului zise către muieri: „Nu vă teamereţi!". Şi cu acest glas luo frica de la eale şi iară zise că: „Pre Isus căutaţi, Nazareaninul cel răstignit? Nu iaste acicea, că s-au sculat den morţi cu putearea Dumnezăirei sale ca un biruitoriu morţii! Şi, iată, locul unde zăcea Domnul! Ce meargeţi voi de spuneţi scularea lui ucenicilor şi lui Petru[1393], să margă în Galileiu şi acolo îl[1394] vor vedea, cumu le-au zis lor mainte!".

Iară eale – înspăimate şi de bucurie minunată se împlură, văzură arătarea îngerului şi auziră de el c-au învis Domnul, numai cât cu veselie alergară către apostoli şi spuseră c-au învis Domnul.

Deci cu neşte darure ca aceastea dărui Domnul pre muie/[428]ri[1395] cu doao bunătăţ, că eale se spodobiră întâiu a vedea învierea lui Hristos, ieşirea îngerului, ce, şi mai vârtos de aceastea, pentru ce şi însuşi Domnul se arătă lor întâiu învis den morţi şi grija lor întru bucurie o premeni şi le învăţă pre eale că acela iaste biruitoriul morţiei, începătoriu morţilor, viiaţă şi înviere tuturor celor ce cred lui.

[1393] Scris: петръ.
[1394] Scris: іл.
[1395] Scris: мꙋ. În custodele paginii apare forma completă: мꙋєри, secvenţa ри fiind reluată şi în pagina următoare.

Aceaste taine cu darure bune, deşchis şi mainte arătă Domnul mironosiţelor şi pentru al lor mir pămentesc, le dărui lor mirul cel dulce cu mirosala ceriului, dulceaţa bucuriei.

Zise Mariei: „Bucură-te cu bucuriia cea de veaci, că acmu osânda Evvei[1396], strămoaşei tale, se sparse şi aceaea se dereptă întru feciorii săi; aceastea carele-mi slujiră cu credinţă şi cu dragoste. Deci eu astăzi sloboziiu strămoşii tăi şi-i scoş den casa temniţei întru lumina aceasta carea o vezi astăzi întru întru [sic!] învierea mea.

Că eu sânt cela ce-am biruit pre cela ce birui neamul vostru şi călcaiu pedepsa[1397] [sic!] lui şi putearea vrăjmaşului pierduiu, adul deşertaiu, moartea şi împărăţiia ei sparşu. Aceastea voi, o muierilor, acmu le vedeţi şi meargeţi de spuneţi ucenicilor miei. Şi lui Petru[1398] – să nu-ş strice inima căce s-au lepădat de mine de trei ori, că eu am văzut pocaaniia lui şi lacrămele, ce să meargă în Galileiu şi acolo mă vor vedea şi le voiu spune ce se cade lor a face după ducerea mea, cându mă voiu duce unde am /[429] fost şi întâiu către Părintele mieu şi Dumnezeul vostru!

Iară voi meargeţi, o muierilor[1399], şi mărturisiţ tainele spăseniei[1400], carile aţ văzut întâiu şi fiţi învăţătoare a toată lumea şi ca să ştie şi Petru[1401] că şi den muieri poci face apostoli[1402] şi den cel slab – tare temelie besearecіei meale!".

Dară cine nu se va mira, acmu, de cei înţelepţi de bărbăţiia acelor svinte muieri mironosiţe, de credinţa lor şi dragostea carea avea către Hristos Dumnezeu, că cu îndrăznire foarte de demâneaţă aleargă către groapă şi mir de mult preţ aduc, să ungă trupul Domnului Isus[1403].

Pre adevăr, harnice sânt, a mari laude bărbăţiia şi bunătatea lor, cât, de va zice cineva, că-s mai sus de proroci şi de apostoli, pare-mi-se că nu va greşi acela om, că pre Elie cel slăvit în[1404] proroci, o muiare curvă cu moarte-l îngrozi. Atunce el se spământă de urgiia Beselzavelei şi den slujba prorocească fugi şi mearse de se ascunse în pustiia Horivului, apostolii, de frica ovreailor, se spăreară de fugiră; şi Petru[1405] să lepădă! Iară aceaste

[1396] Scris: єввєи.
[1397] Scris: пєдєпса.
[1398] Scris: пєтръ.
[1399] B.: luierilor.
[1400] Scris: спсниєи. Altă lecţiune: spaseniei.
[1401] Scris: пєтръ.
[1402] Scris: поц фач апли.
[1403] Marginal: 3 цар. 19.
[1404] Scris: ꙟм.
[1405] Scris: пєтръ.

svinte muieri tare stătură, învârtoşate[1406] cu putearea şi cu dragostea celui răstignit şi nice de o muncă a morţiei nu se temea, câtă certare lua de la arhierei de moarte şi de tot săborul fariseiesc şi câtă dosade [sic!] şi mustrări şi îmbulzire de voinici den cetate! Eale tot mergea după dulcele învăţătoriul său, cu amar suspine de lacrăme, tocma /[430] până la locul unde-l răstigniră neîndoit mergea după însul, pren mijlocul atâta mulţime de nărod drăcit al jidovilor, pren mijlocul dărăbanilor ca neşte oi în mijlocul unor lupi iuţi. De aceştea batjocură, ocară, dosadă, bătaie, laudă de moarte, toate aceastea aleanuri ale diavolului fără frică, cu blândeaţe, le răbdă, cu bărbăţiia inimiei şi cu dragoste adăpate şi, de li[1407] s-ară lor fi putut, însuş de voie ară fi murit pentru el, iară nu se ascundea ca prorocii şi ca apostolii! Aceastea grăiesc nu că doară ocărăsc ei pre oamenii cei svinţi – să nu fie aceaea! –, ce bărbăţiia acelor cinstite muieri laud şi credinţa şi dragostea lor către Hristos propoveduiesc, că aceia se războliră de frică, iară alţii în ziduri de piatră se încuiară.

Iară muierile sta lângă cruce lăcrămând cu amar şi ucigându-ş pieptul tocma până la însăşi svârşeniia[1408] învăţătoriului său şi nu numai lângă cruce, ce şi până la groapă îl[1409] petrecură şi locul cel de îngrupare previia, suspinând cu amar şi plângând. Şi mai vârtos – Mariia, Muma Domnului şi Mariia Magdalina, carea de multe ori, încă fiind el viu, i spăla cu lacrăme picioarele lui şi cu părul capului său le ştergea.

Cu dereptul a multe laude sânt destoinice muierile aceastea că nu păţiră numai atâta rău, ce şi den avuţiile sale de îndestul[1410] aur deaderă /[431] pentru mirul cel de mult preţ şi unsorile de balsam spre ungerea trupului Domnului şi, după sâmbătă, foarte demâneaţă, încă fiind întunearec, alergară către groapă. Câte usteneale şi frică răbdară pre cale până la groapă, cugetând de străjarii carii păziia groapa! Că zicea întru sine: „De ne vom apropiia de groapă, iată, ne vor prinde curteanii şi vor zice c-am venit spre furtişag şi ne vor duce pre noi către arhierei! Iară, să vom scăpa şi de aceasta şi vom ajunge la groapă, dară cine ne va prăvăli piatra, că era mare foarte?". Ce nice aceastea nu le înspăimă pre eale de Hristos, nice le împărţi de dragostea lui[1411], nice moartea, nice lauda muncilor, nice spata, ce toate aceastea svintele muieri le arătară, chip şi învăţătură muierilor creştineşti, carile sânt acmu.

[1406] Scris: ꙟнврътошатє.
[1407] B.: le.
[1408] Scris: свршєнїѧ.
[1409] Scris: ꙟл.
[1410] Scris: дє ꙟндєстꙋл. Altă lecţiune posibilă: den-destul.
[1411] Marginal: к рим. 8.

Învăţătură pre obiceaiu: De milostenie şi cum să nu se înfrâmţeşaze muierile cu veşminte trecătoare

O, muierilor! Învăţaţi-vă acmu de-aceaste[1412] muieri svinte a face bine, că acealea sânt învăţătoare şi apostoli tuturor muierilor creştine! Numai ce râvniţi la bunătăţile lor! Că şi voi, de veţi vrea să ţineţi picioarele lui Hristos ca şi acealea, /[432] putea-veţ pre lesne a face şi acmu aceastea lui Hristos! Şi nu numai picioarele ce şi capul lui a ţinea, numai ce vă apropiiaţi cătră însul cu credinţă şi cu dragoste şi cu cuget curat, cătră preacinstita[1413] taină a trupului şi sângelui [lui][1414] Hristos şi acolo veţ priimi pre el întrutot întreg împreună cu Dumnezăirea lui, nu e mort, ce viu, de pururea mâncat şi nicedânăoară nu e svârşit[1415], căce întreg lăcuiaşte şi în ceriu şi întru inima ta, carele ucis era şi învis iaste cu putearea Dumnezăirei sale! Şi nu-l veţi vedea numai în groapa lui şi în oltariu, ce şi într-aceaea zi, când va veni întru întunearece de îngeri şi va şedea spre scaunul slavei sale.

Şi, să veţi vrea să faceţ acmu milostenie lui Hristos şi să ungeţi cu mir trupul lui şi goliciunea[1416] lui să o îmbrăcaţ cu pânză, iată, faceţi milostenie săracilor şi mişeilor şi ungeţi pre ei cu unt de milostenie şi cu mir de îndurare. Nu numai cu cuvântul, ce şi cu lucrul acoperiţi goliciunea lor, potoleaşte foamea şi seatea lor, odihneaşte striinul, cercetează[1417] pre cei den temniţă, că acolo vei afla pre Iosif cu nuşii. Şi, când vei face aceastea, atunce şi voi veţ auzi nu numai aceaste cuvinte care zice: „Bucuraţi-vă!", ce şi acealea: „Veniţi, blagosloviţilor, feciorii şi featele Părintelui mieu de moşteniţi împărăţiia, care vă e /[433] gătită voao de-nceputul lumiei!".

O, vai de mine! Ce eu acmu aceastea nu le văz întru muierile creştineşti şi, mai vârtos, în deregătorease, că nu se înfrâmţeşază, nice se podobesc cu milosteniia şi cu bunătăţile, ce cu aur şi cu mărgăritariu şi cu veşmente de mult preţ. Şi eu nu le poci zice acestora iubitoare de Hristos, ce iubitoare de aur! Ce lepădaţi această neputinţă veache, ce au bătrânit întru voi, dorul cel iubitoriu de aur! Că, de veţ râvni bunătăţilor acelor svinte muieri mironosiţe, iată, împotrivă, veţ priimi frâmseaţea, în loc de cea trupască – sufletească şi, în locul veşmentelor[1418] ceale putrede, te vei îmbrăca întru ceale fără-de-moarte şi luminate.

[1412] Scris: дѣачѣсте.
[1413] Scris: прчстита.
[1414] Cuvânt lipsă în text.
[1415] Scris: свршит.
[1416] B.: golăciunea.
[1417] Scris: черчтѣаазъ.
[1418] B.: veşementelor.

Şi ce folos vă iaste voao de-aceale pietri scumpe şi de haine ţăsute? Ce şi aceasta ştiu că mulţi vor prepune cuvântului mieu şi-m vor zice: „Că aurul şi pietrile ceale scumpe şi veşmentele ceale de mult preţ, aceaste ni-s noao de folos, că de-acolea[1419] ne vine noao slava şi cinstea, mărirea şi cu aceastea ni se bucură noao sufletele şi ni se veselesc inimile!".

Ce şi aceastea nu-s adevăr, că eu ţie ţ-am zis ceale de folos şi de dobândă, iară tu-mi zici vătămare şi cădeare! Carea de aceastea poate fi bucurie; carele sânt dostoinice plânsului. Că cine se leagă cu aceastea şi se grijaşte de acea/[434]stea când se poate bucura unul ca acela cum se cade? Pre adevăr nime de cei înţelepţi şi iubitori de Hristos nu se bucură de-aceasta[1420], numai cei cu mente puţină şi iubitorii de lume, cei trupeşti, carii niceodată nu cugetă[1421] de ceale sufleteşti, nice vor să râmnească lucrurele direpţilor.

Vai de mine! Au doar ţie de-acmu bucurie ţi-e să te legi cu aurul şi să fii în legătura lui ca un rob şi să tragi spre tine pizmaş[1422] mulţi.

Ole[1423], nebuniia cea de-apoi! De-acolo-ţi[1424] iaste bucuriia, de la aurul, pentru carele se rădică diavolul cu războiu spre sufletul tău, iară tâlharii[1425] şi furii pre adevăr vătămare trupului aduc. iubitoare de aur muiare, carea eşti prădată de jelaniia acestui hiclean! Iată, nice glasul nu rabdă să auză să priimască slobozie sufletească! Ce şi cu pietri iaste gata să ucigă pre-aceştia[1426], carii opresc ei să nu slujască aurului şi lui Mamon! Ce, de m-ai tu ucide pre mine şi cu pietri, gata sânt şi sângele să-m vărs, numai păcatul tău să-l opresc!

Că, iară, voiu zice: „Ce folos e ţie de podoaba veşmentelor[1427] ceale scumpe şi de împistritura ta, ia spune-mi? Că veį zice: Îndulcescu-mă cu cântări şi mă mângâiu cu sufletul, că de-acolo mi-e slava şi cinstea de mulţi!".

Iară ş-al doilea [sic!] vătămare, iară, care-mi ziseşi înainte şi pricine a multe suflete şi /[436] ce stricăciune şi smenteală mai iaste ca aceasta şi vina măriei cea deşartă şi a trufei, carea grăieşti tu că iaste dobândă! Ole, prostiia mare! Ce eu-ţ voiu spune numai ce rabdă şi-mi îngăduiaşte până-ţ voiu spune, de această dobândă şi bucurie a ta – grije şi vătămare şi nădeajde

[1419] Scris: дѣаколѣ.
[1420] Scris: даѣчаста.
[1421] B.: cugită.
[1422] Scris: пизмашъ.
[1423] Scris: ѡлє.
[1424] Scris: дѣаколоци.
[1425] Scris: тлъχаріи.
[1426] Scris: прѣачєштѣ.
[1427] B.: veşementelor.

sufletului. Dară vei să-ți arăt vătămarea sufletului tău, carea nu o vezi pentru trufa ta?

Că tu te stidești și ochii a mulți tragi spre vedearea frâmseției tale și cu această căutare venez sufletele tinerilor cei netari și inima lor spre curvie purcezi și pornești pre ei să curvască cu tine întru inima lor și a ta și cu vedearea frâmseților tale, ca șarpele vasilisc, ucizi sufletele lor și în toată vreamea lupți spre spaseniia omenească, cu săgeata pohtei hitleanului! Iată vătămarea cea dentâiu, dobânda ta și frâmseațea den veșmentele ceale scumpe, iară al doilea iară în chipul acestuia.

Că de-acolo[1428]-s prepusurile, mărirea deșartă, trufa, ocara spre vecini, ce și aceasta mare vătămare e întru sufletul tău den frâmseațea ta. Ce și, mai vârtos de aceastea, că înfrâmțeșarea ta și veșmentele ceale de mult preț și zgardele ceale de aur – cugetă atâta întru sine! –, câtă nevoie fac acealea robilor voștri și dajnicilor, mișeilor și săracilor și văduolor, de la carii luat cu /[437] sila cu izvor de lacrăme mestecat cu sânge și câți robi se muncesc, câte legături și temnițe se fac, câtă osândă și blăsteame și jurămente strâmbe, muierile[1429] de bărbat și bărbatului de soți și sufletului de sine.

Și, iară, de-acolo[1430] svadele și războaiele ceale iuți se rădică și ucisăturile, răsipa cetăților și perirea limbilor, vărsare de sânge pretutindeni[1431]. Ce și aceasta e vătămare iute, că unde iaste grije înfrâmsețare trupască iată, acolo de ceale sufleteșt iaste scădeare și pământului pătrundere și voia trupului face, iară nu lui Dumnezeu. Și, în loc de vultur, te faci ca una den vite, că niceodată la ceriu nu vez, ce pământu-l[1432] scurmi, întunearecu-l[1433] vez, iară nu lumina.

Derept acea nu se cade muierilor celor iubitoare de Hristos să se înfrâmțeșaze cu aur și cu veșminte luminate de mult preț, să nu fii împreunată vilagului păcatelor și, iară, a mulți pârâși să deșchizi gura spre tine. Că nime de cei înțelepți nu se va mira de tine, ce, mai vârtos, va râde și-ș va bate joc ca de o muiare deșartă și trupască. Și nu numai de-aceștia[1434], carii șed la târg[1435], ce și de aceștia mai vârtos! Să vei întra în besearecă și vei ieși de-acolo, nemică altă nu vei lua, numai râsuri fără număr și ocăr și blăsteme, nu numai de ceia ce văd, ce și de proroci și de apostoli! Că numai cât cel cu mare glas Isaiia, deaca te va vedea, va striga.

[1428] Scris: дѣаколо.
[1429] Scris: мѹерїє. Altă lecțiune: muieriei.
[1430] Scris: дѣаколо
[1431] B.: pretutindini.
[1432] Altă lecțiune: pământul.
[1433] Altă lecțiune: întunearecul.
[1434] Scris: дѣчештѣ.
[1435] Scris: тръг.

„Așa grăiaște Domnul /[438] featelor Sionului celor ce-s în domnie și în boierie, carile îmblă cu cerbice înaltă și clipesc cu ochii și cu îmblarea, mulți după sine trăgându-i[1436] veșmentele și cu picioarele jucând[1437], ce va goli Domnul înfrâmsețarea lor și va fi în loc de mirosală bună împuțiciune și în locul brâului cel de aur se va încinge cu ață și în loc de veșmente luminate, vor pune pre dinsele dârstine[1438] și bobou de jale!”. Aceastea grăiaște ție Domnul, carea iubești să podobești trupul, iară nu sufletul.

Că nu-s zise aceastea cuvinte numai cătră acealea, ce și cătră toate muierile de-acmu[1439], carele se închipuiesc acelor trufași. Ce și Pavel apostol[1440] cu acela iaste voao pârâș și batjocuritoriu, grăind cătră Timotheiu[1441]: „Să cerți muierile să nu se înfrâmțeșaze pre eale întru împletituri de aur cu mărgăritariu și cu veșmente de mult preț, că să se podobască cum se cade cu bunătățile!”, Că pretutindinea de vătămare e a purta aurul[1442], iară, mai vârtos, întrând în[1443] besearică și nesocotind mișeii și nefăcându-le milă. Atunce și ție judecata se va apropiia fără milă și tăiare fără crutare ca cei smochini fără plod! Ce, te cugetă întru sine atâta, cât ai golit trupruile săracilor și ai trecut zgăure și pântece flămânde și ai oprit hrana a mișei fără număr până ai făcut aceale cununi ale tale și cercei și gherdane, brățări, carele porți pre tine în deșert și în heiabă[1444]! Și câte coade de veșmente scumpe tragi după tine, /[439] fără treabă și ai făcut cu nuse carâtă[1445] dracilor!

Mai bine-ț era ție să le venzi aceastea și să dai săracilor și să hrănești flămânzii și pre cei ce plâng să mângâi. Și, de-ai fi făcut aceastea cu credință și cu dragoste, atunce ai fi împreunată și soață cu aceale svinte muieri mironosițe și pre însuși capul lui Hristos cu milosteniia ta ca și cu mir l-ai fi uns și l-ai fi hrănit frământând! Și, pentru aceastea, te-ai fi spodobit aceii cămără luminată [sic!] a lui, cu featele ceale înțeleapte a sta de-a direapta Domnului tău în zua aceaea când va veni să dea fietecăruia după lucrul lui și a-i auzi glasul lui cel dulce: „Vino, înfrâmsețată și podobită cu podoaba sufletească blagoslovită, fata Părintelui mieu, de moșteneaște împărățiia lui și – soție cu îngerii!”.

[1436] Scris: тръгъндоѵи.
[1437] B.: жѹкенд.
[1438] Scris: дръстинє̃. Altă lecțiune: drâstine.
[1439] Scris: дѣакмѹ.
[1440] Scris: апсл.
[1441] Scris: тимоѳею.
[1442] scris: аѹ аѹл.
[1443] Scris: ⱥм.
[1444] Scris: χеѩбѫ.
[1445] Scris: карьтѫ.

Iară tu, auzind aceastea, nu cheltui avuțiia ta în deșert, spre osândă și ocară, ce, de ți-e voia să aibi de la aur slavă și laudă, împarți-i measerilor și vei avea vistiiar în ceriu și slavă, nu de la oameni, ce de la însuși Dumnezeu și laudă de la îngerii lui!

Și, de vei trage despre tine aceaste veșmente de râs și te vei îmbrăca în veșmântul dereptilor, atunce se vor mira de tine nu oamenii, ce heruvimii și toată domniia îngerească va propovedui slava ta!

Iară tu, deaca ești creștină bună și credincioasă, lasă veșmentele ceale scumpe /[440] și mirosealele și unsorile, deresurile cu carile se înfrâmțeșază muierile ceale curve spre înșelăciunea sufletelor omenești și aurul tău, carele[1446] face silă săracelor și pre mulți mișei scârbeaște! Că, deaca porți veșmente dentr-această silă fără dereptate, dară cum vei putea să te apropii cătră Hristos și picioarele lui să le ții și să le săruți, că svinția sa de neşte frâmseți ca aceastea se scarandiveaște[1447] [sic!] și-ș întoarce de cătră aceastea fața sa.

Derept acea și mumă-și alease lui în veșmente proaste și în eale se născu și într-o casă de teslariu lăcui și într-o groapă striină se puse și cu pânză striină goliciunea sa acoperi. Și cum vei putea vedea pre-aceasta[1448] neavând tu însăți frâmseațea lui cea jeluită? Cugetă atâta ce iaste aurul și veșemntele, căftanele! Nemică altă, numai pământ și cenușe, viermi și painjine, hrană moliilor! Cugetă și te miră și te rușinează cui slujeșt, ca lui Dumnezeu? Tinei și țăraniei te dai și laș toate ceale dumnezeiești! Pretutindinea porți aurul tău și în[1449] besearecă, când mai vârtos s-ară cădea a fugi de el, atunce! Că nice-i zidită besearecа pentru aceasta, ca să arăț într-însa bogăție putredă, ce să câștigi bogăție sufletească.

Că și când are cineva din voi boală sau altă nevoie, atunce cu multă nevoință dai toate câte ai și aurul și hainele ceale scumpe, numai să-l ve/[441]ndeci boala! Iară sufletu-l vedeț stricat și bolnav și nemică de aceastea nu faceț și sufletul, aproape de moartea veacilor, – fără de ajutoriu!

Deci tu – cu aur fără număr și cu veșmente scumpe îmbrăcată, iară trupul lui Hristos – gol și flămând și nice având de ca-i tribuie, iară tu pre aceștia-i treci fără milă! Ce Domnul Dumnezeu a toată lumea în ceriu și pre pământ găteaște voao tuturor masă depreună, iară însuș iaste nesocotit de voi, fiind în chip de mișel!

Iară voi, dragii miei, să nu-l treaceț, ce pre flămându-l hrăniț, și golu-l îmbrăcaț și nevoiașilor faceți milă și pre voi vă dezbrăcați de veșmentele

---

[1446] Altă lecțiune: care le.
[1447] Scris: скарандивѣще.
[1448] Scris: прѣачаста.
[1449] Scris: ꙟм.

ceale spurcate și de râs și vă goliț de frâmseațea trupască și, după acea, vă îmbrăcaț întru frâmseațe sufletească. Atunce va iubi pre voi Dumnezeu și va pohti frâmseațea voastră și vă va duce întru luminata cămară a slavei sale la împărățiia ceriului, carea să fie noao tuturor a dobândi, cu darul cel bun al Domnului nostru Isus Hristos. Căruia-i cu nusul slava Părintelui, cu Duhul lui Svânt, acmu și pururea și în veacii veacilor. Amin. /[442]

ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINECA A PATRA DUPĂ PAȘTI PENTRU SLĂBITUL. єѵ͠гліє. ѡт ıѡанна[1450]

Nemică nu e mai iute decât păcatul și mai pierzătoriu neamului omenesc[1451], că acesta de-nceputul[1452] călcăriei lui Adam împărăți în lume acesta a multe răutăț iaste ispravnic, că sufletul de la Dumnezeu lu [sic!] împarte cu împărțire de veaci și mentea cu întunearec o acoapere. Cum fu și lui Adam și feciorilor lui și neputințe în[1453] multe chipure în trup aduce[1454] și mâhnire întru suflet bagă și slăbire încheieturilor și tremurare face. Cum se tâmplă și lui Cain oarecând. Pentru păcat, și acestui slăbit de carele zice Hristos: „Iată, ești sănătos și de-acum să nu mai greșești, să nu-ț fie ceva mai amar!”, cum mai chiar vom auzi astăzi în sfânta Evanghelie ѡт ıѡанна зач. д͠ı[1455].

În vreamea aceaea, ieși Isus în Ierusalim[1456] *și era în Ierusalim*[1457] *Fântâna Oiei, carele se chiema*[1458] /[443] *ovreiaște Vithezda*[1459]. *Cinci pridvoară avea, întru carile zăcea mulțime de bolanvi, orbi, șchiopi uscaț, de aștepta scociorâtura apei. Că îngerul Domnului se pogorâia în toț anii în fântână și turbura apa; cela ce întra întâiu după turburarea apei sănătos era vare de ce boală era ținut. Și era acolo un om de avea treizeci și opt de ani întru neputința sa. Pre acesta-l, văzu Isus zăcând și precepu că multă vreame are de când zace. Grăi lui: „Vrea-vei să fii sănătos?”. Și răspunse lui bolnavul: „Dară, Doamne! Om n-am cându se turbură apa să mă arunce în fântână! Ce, când viiu eu, altul mainte de mine întră!”. Grăi Isus*

[1450] În slavonă: Evanghelie din Ioan.
[1451] Marginal: ıсаи. 59.
[1452] Scris: де ꙟчепꙋтꙋл.
[1453] Scris: ꙟм.
[1454] Marginal: 1 мѡи. 4.
[1455] În slavonă: din Ioan, zaceala 14.
[1456] Scris: їєрсли́м.
[1457] Idem.
[1458] Scris: скїєма.
[1459] Scris: виѳєзда.

lui: „Scoală /[444] de ia patul tău și îmblă!". Și atunceș fu omul sănătos și-ș luo patul său și îmbla. Și era sâmbătă într-acel ceas. Grăiră ovreaii celui ce se vendecase: „Sâmbătă iaste, de nu ți se cade ție să iai parte!". Și le răspunse lor: „Cine mă feace sănătos, acela-m zise; «Ia-ț patul tău și îmblă!»!". Deci lu [sic!] întrebară: „Cine e omul acela, carele ț-au zis: «Ia-ți patul tău și îmblă?»". Iară bolnavul nu știia cine iaste, că Isus se dedease în laturi den nărodul carele era pre-acel loc. Iară după aceaea-l află pre el Isus în besearecă și-i zise lui: „Iată, fuseși sănătos! De-acmu[1460] *să nu mai greșești, să nu-ș fie ceva mai rău!". Iară omul mearse și spuse ovreailor că „Isus iaste /*[448] carele *m-au*[1461] *făcut sănătos". Și, derept acea, goniia ovreaii pre Isus și-l căuta să-l ucigă, căce făcu aceastea sâmbăta.*

Partea întâiu: De bună lucrarea lui Hristos și de fântâna cum semnează[1462] taina botejuniei

Veni Domnul în[1463] praznic, dătătoriul a toate bunătățile, curățăniia stricaților, viața și învierea morților, lumina orbilor, vraciul bolnavilor, scârbiților și celor cu multe nevoi bucuriia de veaci, vârtutea slăbiților, zmulgătoriul păcatului den rădăcină, veni de vendecă și pre acest slăbit.

Că trei praznice prăzniciia ovreaii: Întâiu Paștile în[1464] martie, pentru ieșirea și sloboziia lor den Eghipet, când trecură Marea Roșie ca pre uscat. Al doilea praznic – Petdesetnița, cum să zice împlearea celor cincizeci de zile în luna lui aprilie, pentru aducerea amente, când luară leagea la Sinaia și cum se slobozîră de viața den pustie și cum veniră în Țara cea Făgăduită și se priceștuiră întâiu den rodurele pământului. Al treilea praznic prăznuiesc în septembrie – întinderea corturile, pentru aducerea amente lăcuirei den pustie, când viețuiră în pustie 40 de ani.

Domnul veni în Ierusalim[1465] /[446] în praznicul celor 50 de zile, care ziicem noi Rusalii, ca să nu se arate protrivnic legiei lor, că însuși era puietoriu de leage adevărat și prăznuiaște cu nușii.

Și ciudă preslăvită arată înaintea ovreailor spre slăbitul, ca să aducă pre mulți la credință. Căci[1466] iaste obiceaiul[1467] să se adune mulți oameni la

[1460] Scris: дѣакмꙋ.
[1461] Scris: маи.
[1462] Scris. семнѣлазъ.
[1463] Scris: ҂м.
[1464] Scris: ҂м.
[1465] Scris: ієрслим.
[1466] Scris: кълш.
[1467] Scris: обичаюл.

praznic, de pren multe cetăți și orașe. Atunce veni și Domnul cu nușii, vrând să tragă pre aceia la credința sa și la cunoașterea lui Dumnezeu. Atunce arătă lor darure multe, în multe chipure, învățătură preamândră și facere de minuni și iară lucrare bună, care vendeca pre bolnavi. Cum și pre-acest slăbit, carele fu în neputință 38 de ani îl[1468] vendecă numai cu cuvântul la Fântâna Oiei.

Iară Fântâna Oiei se grăiaște pentru ce acolo aduna oile carele aducea la jârtvă și se spăla măruntaiele lor într-însa. Iară această fântână zic unii că iaste făcătoare de ciude și cu rugăciunea Isaiei prorocul a fi făcută când veniră asirianii cu oaste spre Ierusalim și când scăzu apa în cetate. Atunce se rugă prorocul[1469] lui Dumnezeu Sabaot și deșchise pământul gura sa și slobozi izvor și se bucură sufletul prorocului și toț oamenii izrailtenești; atunce aflând apă. Iară, deaca veniră asirianii, nu se află lor acea apă.

Iară după aceasta, cu socotința lui Dumnezeu și cu porunca, pogorâia[1470] îngerul Domnu/[447]lui într-acea fântână în tot anul o dată, de turbura apa și făcea ciudă într-însa de vendeca multe boale. Iară aceasta nu fu în deșert, ce Dumnezeu de departe arăta calea oamenilor jidovești se [sic!] aducă cătră credința lui Hristos, ca să cunoască taina botejuniei și apa cea curățitoare de spălare păcatelor – neputințele sufletului.

Și această apă, văzând prorocul, o chiemă pre ea apă vie[1471], că văzu într-însa taina botejuniei. Derept acea, cu glas mare strigă: „Cei ce toț meargeț la apă vie și cât den voi n-aveț[1472] argint, meargeț și cumpărаț fără preț", că darul lui Dumnezeu iaste nevândut, ce cu harul lui cel bun iaste dat. Ce și noao această fântână deșchis chipui taina spăseniei[1473] noastre și a doao naștere cu botezul.

Că și noao, acmu, Domnul ne arătă fântâna apei cei curățitoare, carea curățeaște toate spurcăciunile și vendecă toată neputința sufletului. Că acea fântână avea întru sine înger, de băga puteare apei de vendecare, iară această svântă și noao fântână a botejuniei pre însuș Domnul îngeresc are întru sine, carele dă ei putearea darului său, să curățească spurcăciunea păcatului și să vendece întru suflet neputințele ceale aducătoare de moarte. Iară, se da acolo îngerul puteare vendecătoare apei, iată să cunoască ovreaii că cu mult mai vârtos poate da Împăratul Îngeresc puteare /[448] vendecătoare. Și, cum nu vendeca acolo apă proastă, ce îngerul băga puteare într-însa; așa și acicea, în

[1468] Scris: ҂л.
[1469] Scris: прорꙋл.
[1470] Scris: погорьѧ.
[1471] Marginal: ісаи. 55.
[1472] Scris: наавец.
[1473] Scris: сп҃сениеи. Altă lecțiune: spaseniei.

fântâna botejuniei noastre, Duhul Svânt lucrează[1474] curățind sufletul și trupul de toată spurcăciunea păcatului, băgând într-apă puteare curățitoare și vendecătoare de neputințele noastre.

Ce acea fântâna [sic!] aceaea numai pre unul vendeca, iară aceasta fântână a sventei botejuni, pre toți întocma vendeca, de-ară alerga și toată lumea cătră ea, ară dobândi vendecare și curățire.

Ce atunce, slăbiciunea opriia pre acel răslăbit a veni la vendecare, iară acmu slobod iaste tot omul fietecarele să se apropie cătră această apă svântă vendecătoare, că nu o turbură îngerul numai o dată într-un an, ce Domnul îngeresc în tot ceasul lucrează[1475] într-însa și face spăsenie[1476] tuturor carii vin cătră ea.

Că nu iaste acmu a zice bolanvului: „Om n-am!". Că pentr-acea fu Dumnezeu om:. „Și când viu eu, altul mainte de mine au luat vendecare", iară acmu și toată lumea de-ară veni, atunce nu se deșartă darul vendecăriei, nice scade lucrarea bunului dar al lui Dumnezeu. Și cum străluceaște și lucirea soarelui în toate zilele și nu se împuținează[1477], așa și aceasta în veaci lăcuiaște întreagă și întrutot lucrătoare.

Iară noi, aceastea auzind, mai vârtos să creadem și credință cătră credință să adaogem și întru nevoi ajijdere răb/[449]dare se câștigăm ca și acest slăbit. Atâta vreame pățiia rău în boală, 38 de ani, zăcea lângă fântână de aștepta den zi în zi în care an se va slobozi den boală. Cu răbdare ședea lângă fântână, iară nu se delunga, ce cu nădeajdea sănătăției da-și sufletului o mângâiare oarece. Că, de-ară fi slăbit acela den credință și să fie pierdut răbdarea, nu s-ară fi vrednicit să vază pre Împăratul Slavei, nu îngerul, pogorând spre fântână, ce pre Domnul îngeresc și nice a vorovi cu nus și să dobândească vendecare de la el curând.

Ce, cum văzu Domnul credința și răbdarea lui, atunce însuși veni spre el și-l întrebă pre el grăind: „Oare vreare-ai să fii sănătos?". Iară bolnavul răspunse cu blândeațe: „Vreare-aș, Doamne! Ce om n-am cându se turbură apa să mă arunce în fântână! Ce, când merg eu, altul mai tare de mine și mai bogat întră mainte de mine și se face sănătos, iară eu, chinuitul, în multă vreame șez lângă fântâna aceasta fără ajutoriu! Închieturile – slăbite; nu poci însumi să saiu într-apă în ceasul cel vendecătoriu. Meserătatea mă supără și n-am pre ce năiemi pre cela ce m-ară duce în fântână și aceastea pat, iată, 38 de ani întru neputința mea și om n-am să-mi ajute!".

[1474] Scris: лукрѣазъ.
[1475] Idem.
[1476] Scris: сп҃сение. Altă lecțiune: spasenie.
[1477] Scris: ⸙мпуцинѣазъ.

Iară Domnul nostru, iubitoriul de oameni, deaca auzi aceastea, i păru rău și i se feace milă de el și atunceș puteareа dulceției sale arătă slăbitului, grăi: /[450] „Ce grăiești, o, răslăbite, «Om n-am!»?[1478]. Că eu pentru tine om sânt și den nălțimea mărirei slavei meale am venit pre pământ întru smerenie pentru tine și am luat chip de rob[1479] și cu oamenii pre pământ viețuiesc și mă striinez ca un om!

Și tu grăiești: «Om n-am!". Eu sânt pentru tine om[1480] și nu om prost, ce și Dumnezeu depreună! Venit-am să iau neputințele voastre și boala ta să o vendec, ce și tu să cunoșt puteareа mea, că eu sânt acela carele dăruiaște viață morților și slăbiților vârtute! Derept acea, grăiesc ție: «Scoală, de ia patul tău și îmblă dirept și sănătos și propoveduiaște puteareа mea!»".

Și, când auzi acest glas, slăbitul, aciiș fu sănătos den glasul lui Hristos i întră puteareа în trup și sănătate slăbitului și numai cât sări ca un cerb tinăr den patul său, spre carele zăcea în boală de treizeci și opt de ani, că glasul Domnului învârtoșetoriu[1481] și tare întru vârtute iaste. Că glas iaste glasul puteriei lui Dumnezeu, acesta glas nu numai vinele slăbitului legă și strânse, ce și toate stihiile lumiei aceștiia le leagă și le face de stau nerăsipite[1482]. Acest glas al cuvântului lui Dumnezeu deșchide mormentele și rădică den morți pre tot neamul omenesc.

Iară aceasta slăbitul den credință și den răbdare dobândi și răbdarea lui fu lui sol și ispravnic de sănătate. Căce cân/[451]du-l întreba pre el Domnul: „Oare vrei să fii sănătos?", atunce el nu ocărî întrebarea Domnului, nice dosădi întru amărăciunea sufletului său. Nu zise: „Ce-mi faci usteneală, ome, de-ț râzi de boala și de nevoia mea? Că cine nu ceare pâine de cei flămânzi și den cei bolnavi nu pohtesc sănătate?". Ce nu zise aceasta, nice-i veni amente, că cu smerenie și cu blândeațe răspunse: „Ei, voia mi-e, Doamne! Om n-am!". Iară Domnul, văzu smereniia și răbdarea lui și credința carea zăcea la inimă ca un științoriu de inimi, că acest slăbit «Domnul» chienă pre el, iară nu om prost.

Derept acea, grăi lui: „Ia-ți patul tău și îmblă!", ca să cunoască ovreaii că acela iaste carele vendecă neputințele omenești și să-ș aducă amente de prorociia carea e zisă mainte, că acela va purta neputințele noastre și va lua durerile și atunce se vor întări mâinile slabilor.

Ce nice aceasta nu folosiră necredincioșilor ovreai și fariseilor, că prepusul diavolului orbi inima lor, că nu știu aceastea carele mai de folos să

[1478] Marginal: варух 3.
[1479] Marginal: ерем. 14.
[1480] Marginal: исаи. 53.
[1481] Scris: ⸙нврътошеторю.
[1482] Marginal: иоан 10.

le cinstească mainte, iară Domnul feace aceasta spre înfruntarea lor. Pentru ce porânci să-ş ia patul său ca şi aceluia în Capernaum, ca să întărească şi ciuda şi gura necredincioşilor şi a necuraţilor să o astupe, ca să nu zică după aceaea că cu nălucă l-au făcut pre el sănătos. Derept acea, porânci să-ş poarte patul.

Şi era atunce sâm/[452]bătă într-acea zi, când vendecă Domnul pre slăbitul şi, deaca-l văzură pre el ovreaii îmblând sănătos şi purtându-şi patul, atunceş năvăliră spre el cu turbare de-l supăra, căzându-i asupră de-l apuca de toate părţile şi-i grăiia[1483] lui: „Nu ţi se cade să-ţi iai patul sâmbăta şi să-l porţi pren cetate!".

Iară el, întărit cu credinţa şi şi întru bucurie săriia şi juca pren cetate de-ş râdea de mintea lor cea turburată şi-ş bătea joc de pizma lor, îmblând pren cetate şi pren târg[1484] şi pre uliţe. Cu îndrăznire chiar propoveduiia[1485] putearea făcătoriului de bine şi nicecum nu se temea de certarea fariseilor şi ocara năroadelor întru nemică nu o băga în samă, cându-i ponosluiia lui arhiereii, de i le lăuda grăind: „Călcătoare de leage! Numai ţi se cade să te ucigă nărodul cu pietri pentru ce porţi patul tău sâmbăta!". Iară el răspundea cu îndrăznire: „Cine mă feace sănătos acela-m zise: «Ia-ţ patul tău şi îmblă»; dară voi, balamuţilor, pentru ce rânjiţi spre mine şi-m poruncit să ascunzu cu tăcearea atâta puteare a făcătoriului mieu de bine, carele mă feace dentr-atâta boală sănătos? Şi acela-m porunci să-mi iau patul mieu spre carele am zăcut ca un mort 38 de ani! Dară au pentru aceasta-m prepuneţi acmu, căce îmblu sănătos naintea voastră purtând patul mieu? Că acesta mărturiseaşte acmu depreună boa/[453]la[1486] mea şi sănătatea, că spre acesta am zăcut mulţi ani lângă Fântâna Oiei, iară sănătatea mea – acmu că-l port pre el fără încetare cu vârtutea trupului mieu, că bolnavul nu poate purta nemică, numai sănătosul". Şi cu aceasta propoveduiesc slava şi putearea făcătoriului mieu de bine!".

Iară ei, făcătorii de rău, caută ce grăiesc lui! Că nu ziseră: „Cine iaste acesta carele te-au făcut sănătos?". Ce aceastea le tăcură, ce numai punea la mijloc călcarea de leage şi sâmbăta, de grăiia: „Cine iaste carele ţi-au zis: «Ia-ţi patul tău şi îmblă»? Iară cel vendecat nu ştiia cine iaste, că Isus se dedease în laturi de nărodul ce era pre-acel[1487] loc. Cu aceasta arăta Domnul că nu va să priimască cinste în faţă şi cum să fie fără prepus de mulţi mărturiia slavei lui şi iară, ca să nu-i tocmească pre aceştia mai mult să se

[1483] Scris: гръиѧ.
[1484] Scris: тръг.
[1485] Scris: проповедоѵїѧ.
[1486] Scris: боа/ала.
[1487] Scris: рѣачел.

mânie şi cu urgie şi cu pizmă să se mai aprinză. Că, de-ară fi fost acolo Hristos lângă slăbit, mulţi den ovreai ară fi zis atunce: „Pentru ce calci leagea şi spargi sâmbăta?". Iară aceastea toate le văzu Domnul mainte şi, derept aceaea, se deade în laturi den nărod, ca să nu fie nice facerea de minuni în trufă.

Partea doa: De boalele, în multe chipure cum aceastea den păcate se nascu /[454]

Şi, iară, mearse Hristos la cel slăbit şi-l află pre el în beseareca şi-i grăi lui: „Iată că eşti sănătos! De-acum să nu mai greşeşti, să nu-ţ fie ceva mai amar!".

Deci se cade noao a cunoaşte şi aceasta, că unele boale şi neputinţe întru firea omenească se nasc den rămăşiţele păcatului, pentru ce păcatul are rădăcina sa înlăuntrul sufletului şi odraslele răutăţilor lui se ascund întru inima omului. Şi, când se înmulţeaşte păcatul, atunce se covârşesc[1488] şi răutăţile lui şi ies din suflet şi afară de trup se arată, cumu e den saţiul bucatelor şi den beţie[1489] şi den leane şi, iară, den necurăţiia curviei se tâmplă boale în[1490] multe chipuri şi sânt de stricăciune trupului şi de muncă sufletului.

Că iaste şi rău păcatul şi foarte cumplit, că vătămarea lui se atinge şi de suflet şi de trup, iară de multe ori den prisoseala[1491] lui cea rea cură, piiarde[1492] trupul şi închieturile lui slăbeaşte, ca şi cestui slăbit. Că, de-acmu se cunoaşte, că şi la veacul ce va să fie şi la judecată păzeaşte Dumnezeu păcatele omeneşti să fie lor de muncă[1493] şi atunce, după cisla lor, va pune lor şi muncă. Într-aceaea şi acicea arată în multe chipure muncă pentru păcate mărunte de acea zi mare şi luminată, cum şi în zilele lui Faraon şi a lui Dathan şi a lui Aviron şi la acest slăbit fu certare.

Derept acea, toate răutăţile ce se /[455] tâmplă oamenilor, unele-s pentru păcate, iară altele-s spre îndereptarea celora ce greşesc şi se părăsesc; iară alţii, şi den slăbiciunea firei, se tâmplă boale. Şi aceastea sânt mai iuşoare, iară cealea ce sânt den[1494] păcatele carele sânt afară de fire, aceastea sânt

[1488] Scris: ковръшеск.
[1489] Scris: деꙟм беціє.
[1490] Scris: ꙟм.
[1491] Scris: деꙟм присосѣла.
[1492] Scris: пїіарде.
[1493] Marginal: 2 мои. 9.15.
[1494] Scris: деꙟм.

mai iuți și în lungă vreame se muncesc unii ca aceia, cum și acest slăbit dentr-această muncă păți.

Și de unde vom ști aceasta? Den cuventele Domnului, carele: „Iată, ești sănătos! De-acmu să nu mai greșeșt, să nu-ți fie ceva mai amar!". Cum ară fi zis: „Deaca răbdaș acmu pre trup dureare pentru păcate până la o vreame și, iată, ești sănătos! Iară după aceasta, de vei mai greși iară, iată, mai cumplit și mai rău vei păți, întru matca focului, dureare nu numai pre trup, ce și spre suflet de[1495] veaci!".

Vai de mine! De o certare ca aceasta să ne teamem și noi, fraților, acmu, pentru ce și noao cu frică ne va certa apostolul[1496], grăind așa celor ce greșesc de voie, după luarea înțelesului, „De-acii jârtva pentru păcate nu se mai află[1497], ce o așteptare înfricoșată a judecăției lui Dumnezeu!". Și, iară, zice celor botezați odată: „A doa oară nu iaste naștere și de cei căzuți iară a se înnoi întru pocaanie, a doa oară, răstignind lor Fiiul lui Dumnezeu!". Adevăr, înfricoșată e această certare și aproape pune așteptare. Iară noi, întru aceale cuvinte să nu ne lăsăm, că nu zice noao cestora, ce greșim de voie după luarea înțeleagerei, „Pocaanie /[456] de-acii nu mai află!", ci jârtvă! Care jârtvă? Acea care se junghe pre cruce, ce se chiamă a doa oară Fiiul lui Dumnezeu nu va mai muri pentru tine, pentru ce adaose a zice „A se răstigni Fiiul lui Dumnezeu a doa oară!"

Așijdere și aceasta, care celor luminați botezați odată, iară după aceasta greșesc, a doa oară nu iaste lor botejune și naștere. Că una e moartea Fiiului lui Dumnezeu, jârtvă și împăcare pentru păcatele a toată lumea și una botejune curățenie a toț creștinii, iară a doa oară nu iaste, ci numai pocaanie lăsată. Derept aceasta, mă rog mai bine iaste a nu greși, decât a greși și a căuta pocaanie, că nu o afli în toată vreamea.

Și, iară, altă pildă înfricoșată ne-au spus noao nainte Domnul[1498]: „Ieși", zice, „den om duhul cel hitlean și îmblă prin pustie de-ș caută răpaos și nu află și se întoarce iară de unde au ieșit și veade casa lui măturată și înfrâmțeșată, după botez de darurele ceriului. Să vei greși de voie după luarea înțelesului și vei lăsa pre satana cu păcatul la inema ta, atunce el va lua cu sine și alte șapte duhure mai iuți decât el și va întra într-o inimă ca aceaea și va fi omului aceluia mai amar apoi decât întâiu. Iară, de știi tu voia lui Dumnezeu și judecata lui cea direaptă și neîndoit greșești după luarea înțelesului, atunce mai cumplită muncă vei păți, /[457] căce că Dumnezeu te-au cinstit cu mare dar a fi fecior lui Dumnezeu și moștean ceriului. Iară tu,

[1495] Scris: д.
[1496] Scris: апсл҄ѹл.
[1497] Marginal: євреѡм 10.
[1498] Marginal: маѳ. 12.

deșarte ome, de nu vei păzi aceastea bine, atunce împrotiva mărirei cinstei tale, fi-va ție și mărire de muncă dată în gheena, ca unui nesocotitoriu de darul lui Dumnezeu!

Derept aceasta și voao, acmu grăiaște Domnul, „Iată, sinteț sănătoș, în fântâna botejuniei vendecați! De acmu să nu mai greșiți să nu fie voao ceva mai amar în zua aceaea, când se vor vădi tainele oamenilor și judecate vor fi!".

Cum nu se cade noao a ne amărî, când așteptăm ceva bine, ce cu răbdare a aștepta și întru scârbe a nu ni se supăra, învățătură pre obiceaiu[1499]

O, nerăbdătorilor și slabi de fire! Învățați-vă acicea răbdare de la acest slăbit, cugetând de neputința lui de mulți ani! Atunce suspinați și lăcrămați, că treizeci și opt de ani în neputință grea, nice fiind mort, nice viu, cu atâta răbdare și tărie de fire, ca al doilea Iov, nu huli pre făcătoriul său întru atâta neputință, ci toate cu mulțemire răbda.

Că cât ședea lângă fântână și ce aștepta nu dobândiia[1500], de acolo îndoită boală simțiia, spre trup – dureare de slăbire, iară spre suflet – de netâmplarea de care aștepta, ce nice așa nu i se supără, nice blăstema zua nașteriei sale, ci toate cu blândeațe răbda și cu bărbăție. /[458]

Iară noi nu facem așa, ci, măcară ce să tâmplă noao de scârbă au pentru păcatele noastre sau iară den socoteala[1501] lui Dumnezeu, atunce noi nu numai zua noastră blăsămem, ce și pre Dumnezeu hulim și județul lui cel dirept ocărâm și înșine pre noi blăstemăm! Și ce va fi mai mare nebunie decât aceasta și pedeapsă la zua aceaea?

Că știe Dumnezeu, judecătoriul cel dirept, cu ceale judecăț și taine minunate ale sale să lucreaze spasenia[1502] noastră: pre unii acicea-i munceaște, iară pre alții în veacul care va să fie. Și, de munceaște Dumnezeu pre cineva acicea în puținea vreame[1503], iară aceasta nu iaste chip de muncă, ce milă și certare; cum zice apostolul, că, judecați de la Domnul, ne învățăm să nu ne osândim cu pace, că cealea ce sânt acicea, învățături sânt, iară carele sânt acolo – munci și pedeapse de veaci.

Deci aceastea mai deșchis pre scurt arătăm, pre carele va Dumnezeu să slobozască de muncile de veaci: iată, acicea pre el munceaște până la o

[1499] N.n.: Titlul aceastei secțiuni nu este individualizat în textul tipărit cu slove mari.
[1500] Scris: добьндїа.
[1501] Scris: сокотѣаала.
[1502] Scris: спсениа. Altă lecțiune: spăsenia.
[1503] Marginal: маѳ. 3.

vreame sau-l învață pre trup pentru păcatele lui, numai acolo să fie sufletul lui mântuit. Iară pre carele va să-l muncească în veaci spre trup și spre suflet în veacul carele va să fie, acicea treace pre el și de trupul lui nu se atinge. Unul ca acela mai cumplite munci va păți acolo așteaptă pre el toate muncile. Derept aceasta certă Dumnezeu pre acest slă/[459]bit pre trup, ca să se mântuiască sufletul lui acolo.

Așa și Pavel, pre cel ce curvează, satanei i-l dă pre muncă trupului, ca să se mântuiască sufletul lui în zua aceaea, când va veni Domnul întru slavă a judeca lumiei după lucrul ei și celor răi și neînvățați rău să le dea.

Că mai bine iaste acicea a se pedepsi în puținea vreame, iară acolo mare mângâiare să aibă a lua și, de se va tâmpla noao certarea Domnului, să nu ni se supere, ce cu mulțemire acest păhar den mâinile Domnului și vendecare sufletelor să priimim și cu răbdare să-l bem, de va și fi amar în gurile noastre, ce înlăuntru ucide viiarmele cel veninat întru inimă.

Că noi pururea fărăleage și păcate facem înaintea feației și a ochiului celui neacoperit a celuia ce știe toate, rușini lucrăm și cu lucruri reale mâniem pre Dumnezeu, făcătoriul nostru, și, derept aceasta, sfințiia lui trimeate spre noi rane și boale, robie întrutot pierzătoare cetăților, moarte de năprasnă, foameți [sic!] și scârbe și năpăști în multe chipure ca să venim la înțelepciune și să ne învățăm a teame de Dumnezeu și să scăpăm cătră el și toate câte-s date de el cu mulțemire să le priimim și fără de răpște [sic!] cu răbdare să le purtăm, nu numai lecuirea cea dulce ce și cea amară.

Că nu iaste atunce numai bun Dumnezeu când ne dă noao bine, bogățiia lumiei aceștiia, cinste, să/[460]nătate, veselie, ce și atunce iaste bun, când și meserătate dă și necinste și boale și scârbe. Atunce și mai vârtos de oameni iubitoriul cel bun mai mare milă arată, că în puținea vreame dă certare ca să slobozască de bătăile și de muncile de veaci. Că mare iaste și acesta dar al lui spre noi, ca să răbdăm ceva de scârbă pre trup și de dureare cu sufletul. Că aceaea iaste de folos spre dereptarea noastră, aceastea spre noi slobozește cu socotința judecăților lui.

Pentru căce și vraciul nu iaste numai atunce bun, când adapă bolnavul cu ierbi dulci și-l scaldă în baie și-l scoate la flori, ce și atunce e bun, cându-i leșină cu foame și le dă lor leacure amară. Iară, aorea, și taie și arde cu foc și atunce bun iaste.

Dară cu cât mai vârtos iaste bun Dumnezeu și vraci adevărat sufletelor noastre, știe cu judecățile sale a socoti de spăsenia noastră. Că aceluia e slava, cinstea și închinăciune, împreună cu Tatăl și cu Duhul lui Sfânt, acmu și pururea și în veacii veacilor. Amin. /[461]

ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINECA A CINCEA DUPĂ PAȘTI DE SAMAREANINA. EVANGHELIE ѡт ιѡанна[1505]

Cum izvorăște apa den fântână de iase necurmat și cu râure de adapă pre mulți și stâmpără seatea înțeelpților și și a neînțelepților, așa și carile ies den rostul lui Hristos cel preasfânt ca și dentr-un izvor al preaînțelepției de veaci izvorăște apă vie darul Duhului Sfânt și ca un râu propovedaniia Evangheliei pre toți carii sânt în seate-i adapă întocma, nu numai pre ovreai, ce și pre greci și pre toate limbile ca și pre această muiare samareanină și toată cetatea ei, cum de aceasta mărturisește acmu evanghelia de la Ioan, зач. ві[1506]

În vreamea aceaea veni Isus în cetatea Samariiei, carea se grăiaște Sihar[1507]*, aproape de orașul carele deade Iacov lui Iosif, fiiului. Și era acolo izvorul lui Iacov. Iară Isus se ustenise* /[462] *de cale, ședea așa la fântână, că era ca al șasele ceas. Veni o muiare samareanină să ia apă. Grăi ei Isus: „Dă-mi să beau!". Că ucenicii lui era duș în cetate să cumpere bucate. Grăi lui muiarea samareanină: „Cum tu, jidov fiind, de la mine cei să beai, fiind muiare samareanină, că nu se ating jidovii de samareanini!". Răspunse Isus și zise ei: „De-ai tu fi știind darul lui Dumnezeu și cine iaste carele-ți grăiaște: «Dă-mi să beau!», tu ai ceare de la el și țe-ară*[1508] *da apă vie!". Grăi lui muiarea: „Doamne, nice pociârpală*[1509] *ai și puțul iaste adânc! Dară de unde ai apă vie? Au doar ma*[1510]*i-mare ești tu de părintele nostru Iacov, carele ne-au dat noao fântâna* /[463] *aceasta? Și acela au băut dentr-însa și feciorii lui și dobitoacele lui!". Ră[s]punse*[1511] *Isus, zise ei: „Tot cine va bea de apa aceasta însetoșa-va iară, iară acela ce va bea de apa carea-i voi da eu, nu va însetoșa în veaci! Ce apa carea-i voiu da eu lui fi-va întru el izvor de apă curătoare în viața veacilor!". Grăi lui muiarea: „Doamne, dă-mi apa aceasta ca să nu mai însetoșăz, nice să mai viu încoace să tocesc!". Grăi ei Isus: „Pasă, și chiamă pre bărbatul tău și vino încoace!". Răspunse muiarea, grăi lui: „N-am bărbat!". Grăi Isus ei: „Bine ai zis «N-am bărbat!», că cinci bărbați ai și acmu, carele ai, nu-ț*

1505 În slavonă: din Ioan.
1506 Zaceala 12.
1507 Scris: сυχарь.
1508 Scris: цеа рѫ.
1509 Scris: почрьпалѫ.
1510 Scris: мїа.
1511 Scris: ръпѹнсе.

iaste bărbat! Iată, adevărat ai zis!". Grăi lui muiarea: /[464] „Doamne, văz că proroc eşti tu! Părinţii noştri în măgura aceasta se închinară şi voi grăiţi că în Ierusalim iaste locul unde se cade să se închine!". Grăi Isus ei: „Muiare, ia-mi credinţa, că va veni o vreame când nice în măgura aceasta, nice în Ierusalim vă veţi închina Părintelui! Voi vă închinaţi celuia ce nu ştiţ! Noi ne închinăm căruia ştim, că den jidovi iaste mântuirea! Că va veni ceasul, şi acmu iaste, când închinătorii cei adeveriţi se vor închina Părintelui cu duhul şi cu adevăr, că Părintele caută închinători ca aceştia. Duhul iaste Dumnezeu şi carii se închină lui cu duhul şi cu adevăr se cade să i se închine lui!". Grăi /[465] lui muiarea: *„Ştiu că Mesia va veni, carele se grăiaşte Hristos! Când va veni acela, va spune noao toate!". Grăi ei Isus: „Eu sânt acela carele grăiaşte cu tine!". Atunce veniră ucenicii lui şi se mirară căce vorbeaşte cu muiarea şi nime nu zise: „Ce cauţi sau ce grăieşti cu ea?". Lăsă-şi vasul ei muiarea, alergă în cetate şi grăi oamenilor: „Veniţi şi vedeţi om care-mi zise toate câte am făcut! Au doară acela iaste Hristos?". Ieşiră den cetate de mergea cătr-însul. Iară, între aceastea, rugară pre el ucenicii grăind: „Dascale, mănâncă!". Iară el zise lor: „Eu bucate am să mânânc[1512], care voi nu ştiţi!". Iară grăiră ucenicii /[466] întru sine: „Au doară i-au adus lui cineva să mănânce[1513]?". Grăi Isus lor: „Mâncarea iaste să fac voia celuia ce m-au trimes şi să împlu lucrul! Au nu grăiţi voi, că încă sânt patru luni şi vine seacerea? Iată, grăiesc voao: Rădicaţi ochii voştri şi vedeţi holdele că sânt plăviţe, mai de secerat! Şi cel ce va secera plată va lua şi va aduna rodul în viaţa veacilor, ca să se bucure cel ce samănă depreună cu cel ce seaceră! Că de aceasta e cuvânt adevărat, că unul iaste cel ce samăn şi altul iaste cel ce seaceră. Eu tremeţ pre voi să seceraţi unde nu v-aţi ustenit, că alţii s-au ustenit şi voi aţi întrat în usteneala[1514] lor!". Iară den ce/[467]tatea aceaea mulţi crezură într-îns[1515] pentru cuventele muieriei ce mărturisiia: „Că-mi zise toate câte am făcut!". Iară deaca veniră cătr-însul samarineanii, rugară pre el de-ară ca [sic!] fi la dinşii. Şi fu acolo doao zile şi mult mai vârtos crezură pentru cuvântul lui, iară muierii grăiia: „Că nice cum pentru beseadele tale i-am crezut, că înşine n-am auzit şi ştim că acesta iaste adevărat Mântuitorul lumiei, Hristos!".*

[1512] Scris: мъньꙟкъ.
[1513] Scris: мъньꙟче.
[1514] Scris: оустенѣаала.
[1515] Scris: ꙟнтрнсъ.

Partea dentâiu: De plecarea lui Hristos şi de usteneala[1516] Lui

Ia[1517] amente ceriu, socoteaşte pămente! Iară tu, acmu, întru spaimă miră-te, mult, păcătoase suflete, că mântuitoriul tău, cu atâta nevoinţă şi usteneală[1518] caută spăsenia[1519] ta, Păstoriul oiei ceii perite, ca să o apuce den gura leului! Şi pentru tine veni den mărire întru atâta plecare şi luo chip de rob[1520] şi ca un striin pre /[467] pământ[1521] striinează, cel tare ca un slab de sudori se năduşaşte şi cu multă usteneală[1522] striinează, fiind pedestru, pre carele iau cu frică în gârba[1523] lor heruvimii cei cu mulţi ochi şi serafimii cei cu 6 arepi, carele e acmu înfricoşat mai vârtos decât împăraţii pămenteşti, Împăratul Îngeresc, carele îmblă spre arepile vântului, însuşi acela acmu îmblă pedestru şi striinează[1524], acela, carele are ceriul scaun, iară pământul perlnă supt picioarele sale!

Acesta [sic!] nu-i trebuie picioare striine întru şedeare şi nice căruţe ferecate şi părechi de telegari şi mulţime de mâşcoi, cum sânt acmu oamenii cei trufaş, săracii şi văduole şi robii obidesc de-ş fac lor mulţime de părechi de cai, podobiţi cu aur, cu carile poartă trupul său, întru carele vieţuiaşte sarcina păcatelor cea nemăsurată şi tarul fărălegiei cel ce nu e lesne purtat. Aceştia, înşiş pre sine mărturisesc şi arată greotatea păcatelor sale şi-ş aduc judecată mai nainte de judeţ, că se măresc întru mulţimea căruţelor şi a cailor, întru slugi, lăudători şi mâncători în cinste şi străbătători[1525] înainte.

Că trufa şi fără-ruşinea acestora o vădeaşte Domnul cu plecarea sa; aşijdere şi nebuniia jidovască şi înţeleagerea trupască o leapădă. Căce ei cugeta întru sine pre Mesia bogat, trufaş, vărsătoriu de sânge, /[469] băutoriu de vin şi lacom de pântece. Ce aceastea toate hicleane şi înţeleagere trupască jidovască o tăie Domnul nostru Isus Hristos cu plecarea şi cu meserătatea şi cu îmblarea pedestru, că şi ucenici avea pre lângă sine fără de arme şi întru seate nu-i trebuie vin ce apă şi bucate lângă sine nu poartă, ce în cetate trimite să cumpere. Şi în căruţă nu şade, ce pedestru striinare face. Că iaste Mesia cel adevărat şi spăsitoriu neamului omenesc cel perit, carele cu

[1516] Scris: оустенѣала.
[1517] Scris: ꙗ.
[1518] Scris: оустенѣкѫ.
[1519] Scris: сп͠сенѧ. Altă lecţiune: spasenia.
[1520] Marginal: ерем. 14.
[1521] Prima silabă a cuvântului, „pă" e prezentă şi în pagina anterioară.
[1522] Scris: оустенѣаалъ.
[1523] Scris: гърба.
[1524] Scris: сттриинѣѣзъ.
[1525] Scris: стрътътори.

iaste bărbat! Iată, adevărat ai zis!". Grăi lui muiarea: /[464] *„Doamne, văz că proroc eşti tu! Părinţii noştri în măgura aceasta se închinară şi voi grăiţi că în Ierusalim iaste locul unde se cade să se închine!". Grăi Isus ei: „Muiare, ia-mi credinţa, că va veni o vreame când nice în măgura aceasta, nice în Ierusalim vă veţi închina Părintelui! Voi vă închinaţi celuia ce nu ştiţ! Noi ne închinăm căruia ştim, că den jidovi iaste mântuirea! Că va veni ceasul, şi acmu iaste, când închinătorii cei adeveriţi se vor închina Părintelui cu duhul şi cu adevăr, că Părintele caută închinători ca aceştia. Duhul iaste Dumnezeu şi carii se închină lui cu duhul şi cu adevăr se cade să i se închine lui!". Grăi* /[465] lui *muiarea: „Ştiu că Mesia va veni, carele se grăiaşte Hristos! Când va veni acela, va spune noao toate!". Grăi ei Isus: „Eu sânt acela carele grăiaşte cu tine!". Atunce veniră ucenicii lui şi se mirară căce vorbeaşte cu muiarea şi nime nu zise: „Ce cauţi sau ce grăieşti cu ea?". Lăsă-şi vasul ei muiarea, alergă în cetate şi grăi oamenilor: „Veniţi şi vedeţi om care-mi zise toate câte am făcut! Au doară acela iaste Hristos?". Ieşiră den cetate de mergea cătr-însul. Iară, între aceastea, rugară pre el ucenicii grăind: „Dascale, mănâncă!". Iară el zise lor: „Eu bucate am să mânânc*[1512]*, care voi nu ştiţi!". Iară grăiră ucenicii* /[466] *întru sine: „Au doară i-au adus lui cineva să mănânce*[1513]*?". Grăi Isus lor: „Mâncarea iaste să fac voia celuia ce m-au trimes şi să împlu lucrul! Au nu grăiţi voi, că încă sânt patru luni şi vine seacerea? Iată, grăiesc voao: Rădicaţi ochii voştri şi vedeţi holdele că sânt plăviţe, mai de secerat! Şi cel ce va secera plată va lua şi va aduna rodul în viaţa veacilor, ca să se bucure cel ce samănă depreună cu cel ce seaceră! Că de aceasta e cuvânt adevărat, că unul iaste cel ce samăn şi altul iaste cel ce seaceră. Eu tremeţ pre voi să seceraţi unde nu v-aţi ustenit, că alţii s-au ustenit şi voi aţi întrat în usteneala*[1514] *lor!". Iară den ce*/[467]*tatea aceaea mulţi crezură într-îns*[1515] *pentru cuventele muieriei ce mărturisiia: „Că-mi zise toate câte am făcut!". Iară deaca veniră cătr-însul samarineanii, rugară pre el de-ară ca [sic!] fi la dinşii. Şi fu acolo doao zile şi mult mai vârtos crezură pentru cuvântul lui, iară muierii grăiia: „Că nice cum pentru beseadele tale i-am crezut, că înşine n-am auzit şi ştim că acesta iaste adevărat Mântuitoriul lumiei, Hristos!".*

[1512] Scris: мъньькъ.
[1513] Scris: мънььче.
[1514] Scris: оустенѣаала.
[1515] Scris: ѧнтрнсъ.

Partea dentâiu: De plecarea lui Hristos şi de usteneala[1516] Lui

Ia[1517] amente ceriu, socoteaşte pămente! Iară tu, acmu, întru spaimă miră-te, mult, păcătoase suflete, că mântuitoriul tău, cu atâta nevoinţă şi usteneală[1518] caută spăsenia[1519] ta, Păstoriul oiei ceii perite, ca să o apuce den gura leului! Şi pentru tine veni den mărire întru atâta plecare şi luo chip de rob[1520] şi ca un striin pre /[467] pământ[1521] striinează, cel tare ca un slab de sudori se năduşaşte şi cu multă usteneală[1522] striinează, fiind pedestru, pre carele iau cu frică în gârba[1523] lor heruvimii cei cu mulţi ochi şi serafimii cei cu 6 arepi, carele e acmu înfricoşat mai vârtos decât împăraţii pămenteşti, Împăratul Îngeresc, carele îmblă spre arepile vântului, însuşi acela acmu îmblă pedestru şi striinează[1524], acela, carele are ceriul scaun, iară pământul perlnă supt picioarele sale!

Acesta [sic!] nu-i trebuie picioare striine întru şedeare şi nice căruţe ferecate şi părechi de telegari şi mulţime de mâşcoi, cum sânt acmu oamenii cei trufaş, săracii şi văduole şi robii obidesc de-ş fac lor mulţime de părechi de cai, podobiţi cu aur, cu carile poartă trupul său, întru carele vieţuiaşte sarcina păcatelor cea nemăsurată şi tarul fărălegiei cel ce nu e lesne purtat. Aceştia, înşiş pre sine mărturisesc şi arată greotatea păcatelor sale şi-ş aduc judecată mai nainte de judeţ, că se măresc întru mulţimea căruţelor şi a cailor, întru slugi, lăudători şi mâncători în cinste şi străbătători[1525] înainte.

Că trufa şi fără-ruşinea acestora o vădeaşte Domnul cu plecarea sa; aşijdere şi nebuniia jidovască şi înţeleagerea trupască o leapădă. Căce ei cugeta întru sine pre Mesia bogat, trufaş, vărsătoriu de sânge, /[469] băutoriu de vin şi lacom de pântece. Ce aceastea toate hicleane şi înţeleagere trupască jidovască o taie Domnul nostru Isus Hristos cu plecarea şi cu meserătatea şi cu îmblarea pedestru, că şi ucenici avea pre lângă sine fără de arme şi întru seate nu-i trebuie vin ce apă şi bucate lângă sine nu poartă, ce în cetate trimite să cumpere. Şi în căruţă nu şade, ce pedestru striinare face. Că iaste Mesia cel adevărat şi spăsitoriu neamului omenesc cel perit, carele cu

[1516] Scris: оустенѣала.
[1517] Scris: ꙗ.
[1518] Scris: оустенѣкѫ.
[1519] Scris: спсенѧ. Altă lecţiune: spasenia.
[1520] Marginal: ерем. 14.
[1521] Prima silabă a cuvântului, „pă" e prezentă şi în pagina anterioară.
[1522] Scris: оустенѣаалъ.
[1523] Scris: гърба.
[1524] Scris: сттриинѣѣазъ.
[1525] Scris: стрътътори.

nevoință și cu osteneală[1526] multă caută să-l mântuiască pre el. Derept aceasta și în cetatea Samariei vine, pedestru cale făcând, și cu pripă cu multă osteneală[1527] până la sudori, păstoriul cel bun caută oaia cea pierdută. Ustenind pre cale veni și șezu să odihnească la puțul lui Iacov și să se răcorească – Răcoarea tuturor osteniților și Nădeajdea de veaci.

Iară puțul lui Iacov nu se chiamă în deșert, că acel loc, Sihem, câștigase-l feciorii lui Iacov, Simeon și Levie cu multă ucisătură a sihemleanilor și ucisease pre domnul Sihemului pentru ce făcuse silă surori-sa[1528]; acel oraș, Sihar, îl[1529] luară întru ținearе. Iară după aceasta, Iacov îl[1530] deade pre el moșie lui Iosif, fiiului său, și atunce fu săpat puțul de Iacov și de feciorii lui, la carele ședea Hristos de odihniia aproape de cetatea Samariei. Veni o muiare den Samaria să scoață /[470] apă.

Iară pentru ce Samaria se chiema acea cetate a Sihemului? La arătare că den numele unii măguri ce se chiema Sămor și pre numele unui om ce se chiema Samar, carele o câștigase.

Și pentru care rând se scârbiia jidovii de samareani? Că mainte de aceștia nu lăcuiia în Samariia samareani, ce jidovi și nu se chiema samariteani, ce izrailteani, iară preste mulți ani fiind acolo cu lucrure fără de leage, mâniiară pre Dumnezeul ceriului și-i deade pre ei întru robie împăratului Asiriei. Iară el i aduse pre ei în laturea sa și pren multe prentr-alte locuri i lăsă pre ei să lăcuiască, ci adună multe limbi păgâne și le trimease în Samariia să lăcuiască în locul ovreailor.

Atunce Dumnezeu se mânie pre asiriiani și trimease spr-inș fieri iuți, lei în Samariia, să facă pacoste asiriianilor și să-i piiarză, mâncându-i. Cu aceastea certa pre păgâni că nu era dați lor izrailteanii în robie pentru neputearea, ce pentru păcatele i deade pre ei Dumnezeu întru certare.

Iară după vreame, aceastea știu împăratul Asiriei și chiemă pre bătrânii jidovești de-i întrebă de aceasta pentru ce pierd leii nărodul lui în Samariia. Răspunseră bătrânii jidovești și ziseră împăratului că: „Dumnezeul Ceriului păzeaște locul acela și nu rabdă să vază acolo păgâni neobrezuiți, carii nu știu /[471] leagea lui! Ci, de vei vrea, împărate, să slobozești oamenii tăi de mâncarea leilor, trimite acolo den ovreai preoții lui Dumnezeu și oameni izrailtenești cu nuș să le dea lor leagea lui Dumnezeu!". Iară împăratul ascultă pre ei și trimise acolo preuț și diaconi și o parte de oameni jidovești

[1526] Scris: оустенѣалъ.

[1527] Scris: остенѣаалъ.

[1528] Marginal: 1 мои. 34.

[1529] Scris: ꙟл.

[1530] Scris: ꙟн.

și deaderă păgânilor leage den scripturile lui Moisi. Iară ei priimiră toate cărțile lui Moisi. Ce nice așa nu se părăsiră de rău, iară mai apoi se mestecară cu ovreaii și cunoscură pre Dumnezeu. Iară, deaca se întoarseră ovreaii den robie în Ierusalim și în Samariia, atunce pre acei asiriani i avea întru urăciune pentru căce ținea moșiia lor și ca neşte striini de neamul lor. Și derept aceasta le zicea lor samareani; iară ei se însoțiră cătră neamul lui Avraam, după obreazanie[1531] și socotiia pre Avraam a fi lor strămoș, cum ară fi den haldei.

Dentru acești samareani veni o muiare înțeleaptă să scoață apă și află pre Hristos șezând pre o piatră, nu pre scaun sau pre perină, și nu știia cine iaste, numai ce-l cunoștea pre el pre graiu și pre veșminte și pre fire că iaste jidov. Atunce Domnul zise ei: „Dă-mi să beau!". Răspunse muiarea și zise lui: „Cum tu, fiind jidov, de la mine, samareanină, cei să beai? Că nu se ating jidovii de samareani!".

Dară tu, caută de vezi înțelesul muieriei aceștia: nu zise că se scârbesc /[472] samareanii, ce jidovii. Grăi Isus ei: „O, muiare! De-ai fi știind tu darul lui Dumnezeu și cine iaste carele-ț grăiaște ție: «Dă-mi să beau!», tu ai ceare de la el și țe-ară[1532] da apă vie!".

Cum ară fi zicând Hristos cătră ea: „O, muiare! Fericită ești mai vârtos decât toată ruda ta, pentru ce te-ai vrednicit a grăi cu mine! Și, de-ai fi știind darul lui Dumnezeu, cine iaste carele-ț grăiaște: «Dă-mi să beau!», pre adevăr ți s-ară face greață de slava feații meale, spre carele nu cutează cinurele îngerești să caute și te-ai spărea de mărirea mea! Că înaintea feaței meale cei cu ochi mulți heruvimii și serafimii, acoapere fețele sale[1533], rușinându-se de slava feaței meale și toate neamurele îngerești stau înaintea mea cu frică și cu cutremur!

Iară tu cu mine cu îndrăznire vorbești și slobod cauț spre fața mea mai vârtos decât Moisi și prorocii și patriarșii și decât toți oamenii izrailtenești [sic!]. Că când grăiam[1534] cu Moisi la Sinaia, atunce el era înspăimat și tot omul izrailtean se sfiia de-a vorbi cu mine[1535]! Iară tu, mai vârtos de aceia te spodobeșt, că aceia de pogorârea slavei meale și de foc și de fum se spământară; iară tu, acmu, fața mea vezi și nu te cutremuri, că eu mă smeriiu pentru tine și cu blândeațe ție grăiesc: «Dă-mi să beau!». Că, de-ai ști tu cine iaste carele grăiaște cu tine: «Dă-mi apă!»! Eu sânt acela, carele marea /[473] și

[1531] Scris: обрѣзаніє.

[1532] Scris: це арѫ.

[1533] Marginal: исаи. 6.

[1534] Scris: гриѧм.

[1535] Marginal: 2 мои. 19.

iezerele[1536] le-am împlut de apă şi izvoară şi râure tremeț pren mijlocul măgurilor de apă[p][1537], pre toți cari-s în seate! Iară acmu, pentru tine însetoşez cu luarea trupului mieu ca să nu însetoşez tu în veaci! Eu acmu de la tine ceiu apă încetătoare, iară tu, să ai şti darul lui Dumnezău şi cine iaste carele-ț grăiaşte: «Dă-mi să beau!», tu ai ceare de la el şi ț-ară da apă vie, pururea purcezătoare, prealuminată, dulce apă curătoare în viața veacilor!".

Iară deaca auzi samareanina şi foarte se mira de graiurele lui, şi cu nepricepere cugeta întru sine şi puținel se râse întrăuntrul sufletului, zise: „De unde are acesta apă vie, pentru ce însuşi el acmu însetoşază şi de la mine, fiind muiare samariteancă, ceare apă să bea? Ce aceasta mă minunează şi mă înfricoşază, care-mi grăiaşte: «De-ai fi tu ştiind darul lui Dumnezeu şi cine iaste carele grăiaşte cu tine!". Şi de aceasta eu nu mă pricep cine iaste aceasta, ce-l voiu întreba de unde are apă vie!"

Şi zise: „Doamne, nice pociârpală[1538] n-ai şi puțul iaste adânc! De unde ai apă vie? Au doară tu mai-mare eşti de părintele nostru Iacov, carele se lupta cu îngerul şi născu 12 patriarşi şi au săpat acest puț. Şi acela au băut dentr-îns şi feciorii lui şi dobitoacele! Şi ce apă – mai cinstită de aceasta unde lăcuiaşte blagosloveniia părintelui până astăz şi pomenirea lui în neamurile de veaci! Şi cum tu vei /[474] să fii mai-mare de părintele nostru Iacov? Ci nice pocirparlă[1539] ai, nice mâşcoiu, nice slugă de cale, nice argint ca să lăcuieşti în uspătărie, ce şezi lângă puț setos şi de la mine, samareanină, cei să beai? Şi aceasta mă minunează cum poț fi tu mai-mare de părintele nostru, Iacov?".

Răspunse Domnul samareaninei: „Creade-mă, muiare, că eu-s mai-mare de Iacov. Acela au înşelat pre Isav, iară eu pre diavolul, ca să te izbăvesc de înşelăciunea lui! Acela pre mâşcoiu veni în Eghipet, de văzu pre Iosif[1540], iară eu – spre nuor iuşor, ca să gonesc acolo nevedearea întunearecului! Acela au săpat acest puț, iară eu de sus slobozesc ploaie! El numai una Samariia şi Siharul adapă, iară eu toată lumea! Acela e părinte a 12 feciori, iară eu sânt făcătoriu a toată lumea şi Samariei şi lui Iacov şi nu acestuia numai, ce şi lui Avraam şi lui Isaac şi lui Iacov şi lui Adam şi tocma ție însăți!

De mă şi arăt înaintea ta în vedearea proastă, că pentru Adam am meserit şi pentru Avraam şi Isaac şi Iacov, părintele tău, am pogorât pre

[1536] Scris: єзєрєлє.
[1537] Scris: адѫ.
[1538] Scris: почрьпалѫ.
[1539] Idem.
[1540] Marginal: исаи. 19.

pământ, ca să îmbogățesc pre aceştia cu mesărătatea mea! Nu te mira, o, muiare, de vedearea mea cea înspăimată! Deşi[1541] port chip de rob, dară împărat sânt a toț împărații! Deşi[1542] ceiu apă de la tine să beau, ce eu am apă vie, prealuminată pururea curătoare în lume; darea Duhului[1543] Sfânt tuturor celor ce cred întru mine! Cu aceasta /[475] au[1544] mila înțelepciuniei – apă vie, bună darea Duhului Sfânt, carele toate inimile ceale moarte şi uscate şi stearpe le înviază şi sufletul mult roditoriu-l face şi-l păzeaşte în viața veacilor!".

Deaca auzi aceastea muiarea samariteana zise: „Doamne, dă-mi această apă să nu însetoşez nice să mai viiu acicea să mai scoț!"

Acicea puținel oarece trupeaşte cugetă muiarea, care grăiaşte: „Să nu însetoşez, nice să mai viiu acicea să mai tocesc!". Iară mai vârtos la înțeleagerea sufletească vine, mai vârtos decât Nicodim înțeleaptă, că şi puțul lui Iacov întru nesosotință-l bagă şi de apa cea vie ceare şi de-acii nu mai chiamă pre Hristos jidov, ce Domn, de grăi: „Doamne, dă-mi apă vie!"

Că în multe chipure se chiamă Duhul Sfânt întru Scriptură, aorea apă şi iară foc, după împărțeala lucrăriei sale, căci apa, carea pogoară den nor, în multe chipure lucrează pre pământ, măcară să iaste numai întru o vedeare: face pământul roditoriu, curățeaşte, răcoreaşte şi cu ea Dumnezeu înfrâmțeşază flori în multe chipure, cu albața şi cu ruşala şi cu gălbeneala şi altele şi, iară, una face dulce, iară alta amară[1545].

Aşijdere şi Duhul Sfânt, în multe chipure lucrează, pre morți-i înviază, tainele preamândriei arată şi prorocie dăruiaşte, spurcăciunea sufletelor şi a trupurelor curățeaşte şi, iară, /[476] ca focul încălzeaşte inimi amorțite, luminează[1546] înțelesul, arde păcatele, toate bunătățile lucrează[1547]. Derept aceasta se chiamă foc şi apă. De această apă ceare samareanina Domnului de zice: „Dă-mi această apă, ca să nu mai însetez de acmu, nice să mai viiu acicea a toci de această apă dentr-acest puț, deaca voi lua de la tine apă vie!".

Ia căutaț înțelesul muieriei aceştiia, că, mai vârtos decât ovreaii, arată credință şi înțeles, că aceia, vărzură seamnele şi ciudele lui şi auziră şi preamândriia lui auziră [sic!], ce nu crezură lui, nice socotiră cuvintele lui ca această muiare bună înțelegătoare! Pentru o voroavă numai cunoscu pre el fiind Domnul! Că încă nu descoperi tainele inimiei ei şi zise lui «Domn», ci câte puținel o scoate pre ea la înțelesul cel înalt, ca să-l cunoască pre el că

[1541] Altă lecțiune: de şi
[1542] Idem.
[1543] Scris: дх҃лѹй.
[1544] Scris аѹ. Custodele paginii precedente conține forma: даѹ.
[1545] Scris: амар.
[1546] Scris: лѹминѣазъ.
[1547] Scris: лѹкрѣазъ.

mai-mare iaste de Iacov, pentru ce veade tainele muieriei. Că, când grăi muiarea: „Doamne, dă-mi apa aceasta!”, iară Domnul zise: „Pasă şi chiamă pre bărbatul tău şi vino încoace!”. Iară ea zise: „N-am bărbat!”, grăi Isus ei: „Bine ai zis «N-am bărbat», că cinci bărbaţ ai avut şi acmu pre carele ai nu ţi-e bărbat!”

Aceastea deaca auzi muiarea se miră şi, mai vârtos, se temu şi începu întru sine a cugeta grăind: „Adevăr mai-mare eşti de părintele nostru Iacov! Ce mai vârtos – şi de Iacov şi de Moisi pentru /[477] ce ştie [sic!] ascunsele inimiei meale ca Dumnezeu!”. Şi nu socoti a fi dosadă vădirea păcatului, ca jidovii cei necredincioş, ce mai vârtos veni la cearere, să cunoască cine iaste acesta, carele ispiteaşte inimile şi zgăurele şi lucrurele de taină. Ce nu se priceape, cugetând întru sine: „Părinţii noştri ziseră să fie Dumnezeu în ceriu, carele ştie tainele oamenilor. Iară eu pre acesta-l văz pre pământ ca un om! Ce, să-i voi şi zice lui proroc, ştiu că nu se va mâniia, că cinstit nume e acesta întru oameni!”. Şi grăi: „Văz că proroc eşti tu!”

Ce caută înţelesul muieriei aceştiia, nice acicea, deaca veni, nu stătu, ce socoteaşte şi se miră. Dară ce zice? „Văz că – proroc, ce mai sus de proroc, pentru ce ştie lucruile meale ceale de taină!”. Şi priimi aceastea întru înţeles, nu de ceale pământeşti, nice de ale lumiei întreabă, nice de sănătatea trupască, nice de aveare şi de bogăţie, ce de învăţătura creştinătăţiei întreabă. Caută ce grăiaşte: „Părinţii noştri în măgura aceasta se închinară!”. Iată, zicea de Avraam că ziseră unii c-au rădicat acolo pre Isaac la jârtvă în măgura Sămorului. Voi grăiţ în Ierusalim[1548] locul unde cade a se închina!”.

Oare văzuş câte nălţări socoteaşte muiarea şi cu amăruntul caută de închinăciunea dumnezeiască, cumu i se cade lui a se închina şi în care loc. /[478]

Iară, deaca văzu Domnul înţelesul şi credinţa ei, nu treace cearerea aceiia, ce către[1549] ceale înalte o scoate pre ea, pentru căce i zice lui proroc. Derept acea lucrure înainte-i arată ei şi ceale ce vor fi i spune ei înainte.

Zise: „Creade-mă, muiare, că va veni vreame cum nice în măgura aceasta, nice în Ierusalim vă veţi închina Părintelui. Voi vă închinaţi căruia nu ştiţ, iară noi ne închinăm căruia ştim, că mântuirea den jidovi iaste!”.

„Mântuirea” zice, că de la jidovi mainte ne-am învăţat a lepăda idolii şi dumnezeii mincinoşi. Sau aceasta, care zice şi Sfântul Pavel, că den ovreai iaste Hristos trupeaşte[1550], carele Dumnezeu, spre toţi cel blagoslovit în veaci – spăsenia cea adevărată, carea ne mântuiaşte pre noi de moartea de veaci şi de munca satanei şi de păcate.

[1548] Scris: прслим.
[1549] Scris: кърть.
[1550] Marginal: к рим. 9

Acicea cearcă credinţa cea dentr-adânc de la muiare, căce credinţa iaste mumă a toate bunătăţile şi sol ispravnic mântuirei, că fără de aceasta nimea nu va cunoaşte pre Dumnezeu şi a ţinea direptatea lui, numai cu credinţa. Derept aceasta zise Domnul: „Creade-mă, muiare, că va veni vreame a venirii meale şi arătarea a toată lumea! Atunce voiu arăta putearea şi mărirea Dumnezeirei meale, cu Tatăl mieu! Că pretutindinea iaste şi toate împle şi le cuprinde şi ţine toată lumea, văzută şi nevăzută şi întru mâinile lui – toate margeni/[479]le pământului şi nice de un loc nu e ţinut, ci toate locurile ţine.

Derept aceasta, în tot locul se cade lui a se închina cu duhul cel adeverit, nice în măgura aceasta, nice în Ierusalim, cumu-ţ pare ţie, o muiare, a fi Dumnezeu numai într-un loc ţinut, ce în tot locul iaste biruirea mea. Cade-se a se închina lui cu duhul direptăţiei[1551]. Şi nu unora ovreailor numai şi samareanilor iaste Dumnezeu, ce şi tuturor limbilor şi năroadelor iaste Dmnezeu şi de ei va să fie slăvit şi închinat, nu întru această măgură şi în Ierusalim, ce şi prespre toată lumea se vor închina lui adeveriţii închinători cu credinţă şi cu duhul!”.

Pentru ce Duhul iaste Dumnezeu, ce se chiamă fără trup, nevăzut, necuprins, neajuns, fără trup, neţinut de loc.

Pentr-acea şi slujbă i se cade să i se aducă fără trup. Cuvântătoare slujbă şi înţelgătoare închinare sufletească, suflet plecat şi inimă curată. Inimă înfrâmă[1552] şi curată, această jârtvă nevăzută cu dragoste o priimeaşte nevăzutul Dumnezeu, că aceasta iaste sufletească şi adevărată închinăciune. Şi slujitori şi închiători ca aceştia caută Dumnezeu, carii se închină lui cu credinţă şi cu duhul dereptăţiei. Că aceasta şi Sfântul Pavel zice: „Căruia slujesc cu duhul mieu întru bună vestirea Fiiului său”.

Dară cine sânt aceştia, închinătorii cei adeveriţi? /[480] La arătare că toţi creştinii direpţi, mai vârtos de jidovi şi de samareani şi decât alte limbi, aceştia, carii nu încuie pre Dumnezeu cu locul şi slujirea lui, ce, cu duhul slujind şi îngăduind, se închină cu duhul şi cu credinţă adeverită adevăratului Dumnezeu, în trei feaţe, Tatălui şi Fiiului şi Duhului Sfânt, acmu şi pururea şi în veacii veacilor. Amin.

Partea a doa: De încredinţarea muieriei şi de înţelesul ei şi de samareani, cum crezură lui Hristos pentru cuvântul unii muieri

De ceale tocmeale mari auzi muiarea de la Domnul, foarte se miră de graiurele lui şi de-acii nu se mai priceape de adâncul preamândriei, ce numai credinţă arată şi lui Hristos i pune o taină ca aceasta să-i arate ei.

[1551] Marginal: малах. 1.
[1552] Scris: ꙟфрьмтъ.

„Știu”, zice, „că va veni Mesia, carele se chiamă Hristos; acela noao ne va spune toate ceale de folos, carile slujesc spăseniei[1553] noastre și ne va învăța pre noi de aceastea!”. Iară, deaca văzu Domnul credința și înțelesul ei, zise ei: „Eu sânt acela carele grăiaște cu tine, pre carele aștepți! Venit-am acmu toate ceale bune să spuiu ție, pre carele jeluiești, numai ce mă cunoaște de acmu, că toate lucrurile tale ceale de taină le văz și le ară/[481]taiu ție!”.

Și cine acmu nu se va mira de înțelesul muierii aceștiia, că și de venirea lui Hristos știe și creade. Și de unde știe aceasta, fiind muiare? La arătare că den Scriptură și den procitirea cea cu de-adins, că într-aceaea pururea se învăța, ca dintr-aceasta să vie întru înțelepție mare și la săvârșirea[1554] credințelor.

Dară ce vom zice noi, către muierile de acmu, carele numai leanea iubesc și de farmece se grijesc și de înfrâmsețarea hainelor nevoiesc, numai să se împistrească[1555] și să se caute în oglindă și să socotească firea feaței lor, ungându-se cu deresure, făcându-ș sprânceanele[1556], spre înșelăciunea sufletelor celor tineri?

Ce vă rușinează[1557] pre voi acmu această muiare păgână, nebotezată, samariteancă, că cât știu adâncul Scripturiei și de venirea lui Hristos, că ascultă ce zice: „Știu că va veni Mesia, carele se grăiaște Hristos! Acela ne va spune de toate și ne va învăța ceale de folos!”.

Iară noao se cade a cunoaște de unde știură[1558] samareanii de venirea[1559] lui Hristos? La arătare că numai den Cărțile lui Moisi, că dentâiu el au arătat pre Fiiul când au zis: „Să facem omul pre chipul nostru!”, că către Fiiul fură aceastea zise: Așijdere și lui Iacov zise: „Nu va lipsi domn den Iuda, până va veni așteptarea limbilor!”. Și, iară, au zis însuși: „Rădica-va voao Domnul proroc den frații voștri! Pre acela ca pre mine să-l ascultați!” /[482] și care era cu toiagul și cu șarpele cel de arame[1560] [sic!] și cu Isaac și cu oaia și cu alte chipure se căuta de Hristos. Ce cu aceastea nu se arăta Hristos pre sine muieriei, ca lui Nicodim și lui Nathamail[1561], ce den apă o scoase pre ea la nălțime, că, pentru ce, fiind muiarea slabă și la Scriptură de tot neiscusită, iară bărbații pururea se învață.

[1553] Scris: сп҃сенией. Altă lecțiune: spaseniei.
[1554] Scris: съвръширѣ.
[1555] Scris: ꙟпастрѣскѫ.
[1556] Scris: спрънчѣнеле.
[1557] Scris: рꙋшинѣазѫ.
[1558] Scris: щїꙋръ.
[1559] Scris: венирѣе.
[1560] B.: раме.
[1561] Scris: наѳанаил.

Dară pentru ce se arătă Hristos pre sine muieriei samarineance, iară nu ovreailor? Că aceia de multe ori grăiia: „Până când sufletele noastre vei lua? Spune noao de ești tu Hristos!”. Acestora nu răspunse la arătare, ca samareaninei, că ei spre hitleșug întreba, ca să-ș bată joc de el. Că destul era ovreailor a cunoaște pre Hristos; den scripturile prorocilor, den semne și den ciude și den înseș cuventele lui!

Iară aceasta pentru prostiia cea nefățarnică și înțelesul răspunde: „Știu”, zice, „că va veni Mesia carele se grăiaște Hristos!”. Iară Isus zise ei: „Eu sânt acela pre carele aștepți și jeluiești, că pentru aceasta am venit să mă arăt ție și să mă cunoști că eu sânt acela, de carele grăiești!”.

Iară, după aceasta, veniră ucenicii lui și se mirară căce vorbeaște cu muiarea cu atâta blânzie și smerenie acel dascal mare și minunat al lor și încă fiind ea samareanină.

Și nu cuteza să-l întreabe ce grăiaște cu nusa, că așa era învățați, să-ș păzască cinul său; ca nește ucenici da cinste, cum se cădea învățătoriului său, rușinându-se de fața lui: nu ispitesc mul/[484]t ce face, că se temea de el cu stideală, ca de un dascal și domn ce era.

Iară muiarea veni întru înțelepție și întru înțeles desăvârșit[1562] și adăogea credință către credință, proroc și domn chiema pre Hristos și locul cel de închinăciune întreba. Luo de la Hristos apă vie – darul Duhului Sfânt. De-acii[1563] lăsă apa cea putredă și puțul părintelui său, de carele mainte se năluciia mult și se lăuda și lepădă vasele, curund alergă în cetate, de spuse năroadelor, grăind: „Veniț și vedeț om carele-mi zise toate cu dereptul și toate lucrurile meale câte am făcut întru ascunsu, le arătă! Au doar acela iaste Hristos?”.

Acea muiare socotitoare și înțeleaptă nu zise: „Veniț și vedeț pre Hristos!”, ce „omul”. Cu pogorârea neputeriei omenești vorbeaște, că așa iaste focul dragostei lui Dumnezeu, când se aprinde sufletul, atunce nici către una de cealea ce-s pre pământ nu caută, nice către cinste, nice către rușine, ce numai o slavă și o cinste are: pre Domnezeu, dorul aceluia și numai de o văpaie ce se ține a dragostei lui Dumnezeu.

Că curund premeneaște dragostea lui Dumnezeu și darul Duhului Sfânt, den purtătoare de apă – bună mărturisitoare, den samareanincă – ucenița. Cetățeanii atunce aștepta, să le ducă lor apă den puțul lui Iacov; iară ea lăsă apa cea trecătoare și aduse lor apă vie, carea toci de la Hristos – izvorul cel de /[482] pururea curătoriu. Și, glasul întărind cu credință, cu îndrăznire grăi: „Bărbaț samarineani și muieri, curund cu mine alergaț și den izvorul cel spăsitoriu apă vie tociț! Și nu aducereț căldări, ci urechile gătiț și

[1562] Scris: десбършит.
[1563] Scris: дѣачїй.

funi nu împletireț, ce credință câștigaț și nu împleareți vasele de această apă, ce sufletele voastre și înțelesul luminaț! Veniț și vedeț omul carele știe vistiariul cel adânc și ceale ce zac întru inimile omeneșt deșchis veade și ceale de întunearec ca pren lumină! Și pre adevăr, doară, acela iaste Hristos, carele toate lucrurile meale ceale ascunse la arătare-mi spuse!".

Acel foc al dragostei lui Dumnezeu, frica și rușinea afară o goneaște de la suflet. Derept aceaea între toț vădeaște viața sa și cădearea ca pre toț să-i tragă cătră Hristos.

Iară după aceasta veniră ucenicii lui și-l rugară: „Dascale, mănâncă!". Cu acesta rugăciune arată liubov dascalului său. Dară Hristos, ce răspunde lor? „Eu bucate am să mănânc carile voi nu știț!". Iară ei cugeta întru sine: „Au doar cineva i-au adus lui să mănânce?". Că încă nu înțelegea atunce ceale sufletești. Derept acea ruga pre el: „Mănâncă!". Iară Hristos zise: „Mâncarea mea – aceasta, ca să fac voia celuia ce m-au tremes și să împlu lucrul lui!".

Acicea «mâncare» chiamă mântuirea omenească; cu aceasta arată câtă jeluire are Domnul de spăsenia noastră, că, cum jeluim noi să mâncăm, așa /483 i-e dor și lui să ne mântuască pre noi și aceasta iaste și voia Părintelui, să fim mântuiț, că derept aceasta au tremes și pre Fiiul său în lumea aceasta.

De-acii, după aceasta și pildă le pune lor înainte. Ca să-i aducă pre ei la poslușanie și la mai-mare înțeleagere; zise: „Au nu grăiți voi că încă patru luni sânt și vine seacerea? Iată, vă grăiesc voao: Rădicaț ochii voștri și vedeț holdele, că sânt aproape de seacere! Socotiț spre cetatea Samariei, că iaste aproape de seacere, carea înălbeaște cu propoveadania unii muieri și întunearecul păcatului leapădă gata cătră seacere, cătră priimirea luminei Evangheliei! Numai rădicaț ochii voștri cei trupești și înțelegători ca să vază de-acmu[1564] mulțime de samareani carii vin gata cătră priimirea propovedaniei și a însuș lui Hristos. Iară voi, fiți secerătorii aceștii holde înțelegătoare și lucrători spaseniei omenești și propoveadnici nu numai samarineanilor, ce și a toată lumea, lucrând mântuire!".

Derept aceasta zice: „Cel ce va secera, plată va lua și va aduna grâul în viața veacilor, ca să se bucure cel ce samănă depreună cu cel ce seaceră".

Că seacerea acestui rod neveacinic ce trecătoriu așa și viața dentr-însul – trecătoare, iară seacerea, carea e sufletească, rod de veaci adună, așijdere și viața veacilor moșteneaște. Că tot lucră/484toriul aceștii holde sufleteșt și semănătorii și secerătorii depreună se vor bucura, după usteneala[1565] lor.

[1564] Scris: дѣакмꙋ.
[1565] Scris peste tot în această secțiune: оустенѣалѫ, оустенѣала etc.

Ca să știm și aceasta: Cine iaste cel ce samănă și cel ce seaceră? Sămănară patriarșii și prorocii – porunca lui Dumnezeu în holda cea înțelegătoare, ce aceștia nu secerară și rod dentru ea nu luară. Aceia se ustenită, iară apostolii întru usteneala[1566] lor întrară; prorocii cu lacrăme, iară apostolii cu bucurie secerară spăsenia omenească.

Și nu s-au lipit prorocii de plată pentru aceaea, de usteneala lor – Să nu fie aceaea! – pentru ce au adaos a zice Domnul, că și semănătorii depreună se vor bucura cu cei ce seaceră. Să, n-au nece secerat împreună prorocii cu apostolii, ce împreună se vor bucura de darea cununilor după usteninţele sale.

Că mult poate întru semănătură, așijdere și întru seacere, ce toate nu-s fără usteneală[1567]. «Semănătura» semnează[1568] vrearea prorociei, ca să vie oamenii cătră Dumnezeu și să cunoască voia lui. Iară apostolii secerară, că aduseră toată lumea întru cunoașterea lui Dumnezeu și întru credința lui Hristos, adevăratul Dumnezeu purtătoriul de trup.

Iară pentru ce zice Domnul că unii se ustenită, iară alții întru usteneala[1569] lor întrară? Cu aceaste cuvinte mângâie pre apostoli și le ia frica că vrea să-i trimață pre ei întru toate margenile lumiei, ca să propove/485duiască slava lui, să nu zică apostolii că e usteneală[1570] a aduce pre cei nebotezaț întru cunoașterea lui Dumnezeu, ci care e mai de usteneală[1571] luară prorocii de la ceia ce nu știia pre Dumnezeu și mainte de leage.

Că acicea ajută apostolilor leagea și prorocii cătră cunoașterea lu [sic!] Hristos. Cum și samareaninii a veni la credința lui Hristos, cinstind leagea și oarece den proroci auziia de el, derept aceasta și curund vin cătră Hristos, strigaț numai de o muiare, și-l ruga pre el de-ară fi la ei vro doao zile. Și fu și mult mai vârtos crezură pentru cuvintele lui; iară muieriei grăiia că: „Nicecum n-am crezut pentru cuvintele tale, că înșine am auzit și știm că acesta iaste adevărat mântuitoriul lumiei Hristos!".

Iară noao se cade numai a ne mira de căldura și credința cetățeanilor Samariei și a cării slave se spodobiră[1572], aceia nu numai pre pământ ce și de îngeri în ceriu, că aceștia sânt vreadnici slavei și laudei mai vârtos decât toată ruda jidovască. Că aceia în toate zile cinstesc pre prorocii carii prorocesc de venirea lui Hristos, ce pentru pizma, nu priimiră [pre][1573] cel prorocit, iară samareaninii, o leage cinstind, priimiră pre el cu bună credință. Iară Hristos fu la ei cu trupul 2 zile, iară cu dumnezeirea în veaci și, în loc

[1566] Scris: оустенѣаала.
[1567] Scris: оустенѣаалѫ.
[1568] Scris: семнѣазѫ.
[1569] Scris: оустенѣаала.
[1570] Scris: оустенѣаалѫ.
[1571] Idem.
[1572] Scris: сподбирѫ.
[1573] Cuvânt lipsă în text.

de ciude, dărui lor luminarea înțleageriei – cunoașterea lui Dumnezeu și viața veacilor și împărățiia ceriului, carea să fie /[487] noao tuturor a o dobândi cu bună darea Domnului nostru Isus Hristos, căruia e slava, cinstea și ținearea împreună cu Tatăl și cu Duhul lui Sfânt, acmu și pururea și în veacii veacilor. Amin.

ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINECA A ȘASEA DUPĂ PAȘTI: PENTRU ORBUL DIN NĂSCUT

Cumu e soarele lumină întru ceale văzute, de luminează[1574] pre toate, așa și Hristos – soarele cel direpț, strălucirea luminiei cea neapusă: lumina cea adevărată pre toț luminează[1575] îndoit spre suflet și spre trup, ca și pre acest orb den naștere, de carele acmu mărturiseaște ιоаннъ зач. л҃д[1576].

În vreamea aceaea, trecând Isus văzu pre un om orb den născută. Și întrebară pre el ucenicii lui grăind: „Doamne, cine au greșit: acesta au părinții lui să se nască orb?". Răspu/[488]nse Isus: „Nice acesta au greșit, nice părinții lui, ce să se arate lucrul lui Dumnezeu spre el. Iară mie mi se cade a lucra lucrul celui ce m-au tremis până când iaste zuo, că va veni noaptea, când nime nu poate să lucreaze! Când sânt în lumea aceasta, lumină sânt lumiei!". Și, deaca zise aceastea, scuipi în pământ și feace tină de scuipit și unse cu tina ochii orbului și-i grăi lui: „Pasă și te spală în Fântâna Siluanmului, care se spune «Trimes!»". Deci mearse și se spălă și veni văzând. Iară vecinii lui, carii-l văzură pre el mainte că era orb, grăiră: „Au nu e acesta carele ședea și cerea?". Alții grăiia: „Că acesta iaste!", Iară /[489] alții ziseră: „Ba! Ce samănă cu el!". Iară el grăiia: „Eu sânt!". Și grăiia lu: „Cum ți se deșchiseră ochii tăi?". Răspunse acela și ziise: „Un om, ce-l chiamă Isus, făcu tină și unse ochii miei și-m grăi mie: «Pasă de te spală în Fântâna Siluamului!». Și merșu de mă spălaiu și văzuiu!". Ziseră lui: „Unde iaste acela?". Grăi: „Nu știu!". Ce duseră pre el către farisei carele era oarecând orb. Și era sâmbătă când feace Isus tină și unse ochii lui. Iară întrebară pre el fariseii cum văzu. Iară el zise: „Tină făcu și puse la ochii miei și mă spălaiu și văzuiu!". Deci grăiia unii den farisei: Acesta e [sic!] om nu e de la Dumnezeu, pentru ce sâmbăta nu ține!". Iară alții /[490] grăiia: „Cum poate om păcătos minuni ca aceastea să facă?". Și fu price într-înși. Deci iară grăiră orbului: „Tu ce grăiești de el, că deșchise ochii tăi?". Iară el zise că iaste proroc. Și nu crezură ovreaii de el cum era orb și veade, până chiemară pre părinții lui. Grăiră: „Au acesta e feciorul vostru

[1574] Scris: л४минѣазъ.
[1575] Idem.
[1576] În slavonă: Ioan, zaceala 34.

carele grăiiaț[1577] voi că au [sic!] născut orb, dară acmu cum veade?". Răspunseră părinții lui și ziseră: „Știm că iaste feciorul nostru și cum s-au născut orb, iară cum veade, amu nu știm. Și el iaste în vârstă, tocma pre el întrebaț ca să răspunză însuș de sine!". Și aceasta ziseră părinții lui, că se temea de ovreai că se era svătuit fariseii /[491] ca, de va mărturisi cineva pre Hristos, acela să fie gonit de săbor. Derept aceasta, ziseră părinții lui că: „Însuși e în vârstă, pre el întrebaț!". Ci chiemară a doa oară pre omul carele era orb și ziseră lui: „Dă slavă lui Dumnezeu! Noi știm că acel om iaste păcătos!". Răspunse acela și zise: „Să iaste păcătos, nu știu! Numai aceasta știu că eu m-am născut orb și acmu văz!". Ce-i ziseră lui iară: „Ce făcu ție și cum deșchise ochii tăi?". Răspunse lor și zise: „Iată, v-am spus voao și n-aț auzit! Dară ce veț să mai auziț iară? Au doară și voi veț să fiț ucenici lui?". Iară ei ocărârî pre el grăind: „Tu ești ucenic aceluia, iară noi lui Moisi sântem /[492] ucenici! Noi știm că cu Moisi au grăit Dumnezeu! Iară pre acesta nu-l știm de unde iaste!". Răspunse omul și zise lor: „Că acesta iaste una minune că voi nu știț de unde iaste și deșchise ochii miei! Știm că pre păcătoș nu-i ascultă Dumnezeu, ce pre acesta, carele iaste cinstitoriu de Dumnezeu și face voia lui, pre acela ascultă. Că den veaci nu s-au auzit c-au deșchis cineva ochii orbului den născută. De nu ară fi acesta de la Dumnezeu, n-ară putea face nimică!". Răspunseră și ziseră lui: „Tu cu totul în păcate ești născut și încă tu să ne înveți pre noi!". Și-l goniră pre el afară. Iară, deaca auzi Isus că l-au gonit pre el afară, află pre el și-i /[493] zise lui: „Dară tu crezi în Fiiul lui Dumnezeu?". Răspunse acela și zise: „Și cine iaste, Doamne, să crezu într-însu?". Zise Isus lui: „Și l-ai văzut pre el și grăiaște cu tine! Acela iaste!". Iară el răspunse: „Crez, Doamne!". Și se închină lui.

Partea dentâiu: De putearea Dumnezeirei lui Hristos

Cum sânt rudarii pren rude lucrători, de nice o matcă nu trec, ce cu nevoință caută, ce dentra-aceastea nemică altă nu e, numai paguba lumiei, dară cu cât mai vârtos se cade noao a căuta cu nevoința puteriei întru dumnezeiasca Scriptură și nice o silă sau certă [sic!] a călca, fără căutare cu de-adins, ce toate a întreba pre amănunt se cade, pentru ce cu Duhul Sfânt toate se ziseră și nemică nu e într-înse prost sau fără treabă, ci toate spre folosul sufletelor noastre, mai vârtos decât matca rudarilor, lucrează noao bogăție de veaci și mântuire lumiei.

Pentru aceaea se cade a asculta cu credință Scriptura și a socoti cu înțeles și vei afla întru ea dereptate a răspunzătoriului Dumnezeu, că acesta

[1577] Scris: гръиѧц.

veni întru direptate în tot credinciosul, direptatea cea mainte de veaci, Cuvântul, /[494] carele e[1578] tocma și unul cu Tatăl, vorovind către ovreai și cu adevăr arătă înaintea lor că acela iaste cel adeverit Mesia Hristos, Fiiul lui Dumnezeu celui de sus, de-au venit de la Dumnezeu cătră ei, pâinea ceriului și cum iaste întocmai Părintelui după Dumnezeire și cumu e de la acela trimis cătră ei, lumina și viața veacilor și dătătoriul luminei și cum iaste mai de demult decât Avraam și Adam, pentru ce iaste făcătoriu lor.

Deci aceasta nu înțeleaseră acei necredincioș farisei, ci se îndoiia de el și de omeniia lui. Derept aceaea ziseră: „Ce grăiaște acesta «C-am pogorât den ceriu?”. Au nu iaste acesta feciorul lui Iosif, căruia-i știm și tată-său și mumă-sa?”. Iară Isus răspunse lor: „Nu răpștireț întru voi, nime cătră mine nu poate veni, de nu-l va trage Părintele mieu pre el! Au aceasta vă blăzneaște pre voi, care am luat chip de rob? Dară de veț vedea pre Fiiul Omenesc suind unde eram întâiu, ce veț zice?”. Ca și când ară fi zicând cătră ei: „Nu iaste al vostru înțelesul cel trupesc și necredincios, să ajungeți taina înălțăriei meale! Duhul iaste acela ce face viu înțelesul și luminare întru a mea cunoaștere, iară trupul și înțeleagerea trupască pre mine nu mă poate cunoaște!”.

Și aceastea zise, cu îndrăznire înfrunta pre farisei și cărtulari și întocma se arată lui /[495] Dumnezeu și Părintelui său. Iară ei, den credință orbi, de pizmă și de mânie se împlură și luară pietri de aruncară spre el. Iară Hristos se deade în laturi de acolea și, pren mijlocul lor, nevăzut ieși de acasă și trecea de îmbla pre denaintea ochilor lor și nice un rău nu luo de ceia ce-i era lui cu alean.

Și așa vine la vindecarea orbului den născută, încredințând înaintea fariseilor și neamului jidovesc ceale grăite de el, ca să cunoască întru el putearea de făcătoriu și putearea Dumnezeirei lui întru această facere de ciudă noao, spre orbul den născută și să-ș moaie greotatea inimiei sale cea necredincioasă.

Iară, deaca văzură ucenicii pre orbul den născută, de aceasta fură înspăimați și întreabă: „Doamne, cine au greșit, oare acesta au părinții lui, de s-au născut orb?”.

Că auziră pre Domnul său grăind cătră acel slăbit: „Iată, ești sănătos, de-acmu nu mai greși, să nu-ț fie ceva mai amar!”. Derept aceaea caută vină de orbiciunea lui den naștere.

Iară Domnul dezleagă neștiința lor, răspunse de zise: „Nice acesta au greșit, nice părinții lui! Că den naștere iaste orb și cum va putea să greșască încă nenăscut, ce nice părinții lui, pentru căce orb l-au născut pre el, că «Pentru păcatele părinților feciorul judecată nu ia», cum grăiaște prorocul,

[1578] Scris: а.

ca să nu mai fie de-acmu[1579] a se grăi această pildă /[496] că părinții mâncară acrimea, iară feciorilor le strepeziră dinții. Că nu e aceasta direaptă înaintea lui Dumnezeu, unii să greșască, iară alții să se muncească, ci, de va greși cineva, acela să se muncească și să moară!”.

Ce și aceasta se cade a ști, că nu ia Hristos cu aceaste ziceri păcatele părinților orbului, ce și acela au greșit pre vremi și părinții lui, că numai unul Dumnezeu e fără păcate, ci orbiciunea lui nu se tâmplă dentr-aceasta. Că, de-ară fi orbiciunea den păcate, mulți păcătoș ară orbi. Ci cu o socotință a lui Dumnezeu oare s-au născut acest orb, ca să se arate spre el lucrul lui Dumnezeu. Că și orbiciunea lui era mai ciudată decât a altora și mai înspăimată, că mulți orbi au semn în loc de ochi, iară acesta nice o gropilă [sic!] nu avea în locul ochilor.

Iară pentru ce zise Domnul „Ca să se arate spre el lucrul lui Dumnezeu”? Aceasta zise de sine Hristos, Fiiul lui Dumnezeu, iară nu Tatăl, căce slava aceluia, luminată e arătată în lucrurele ceale dentâiu, pentru ce că auziia ovreaii cum au făcut Dumnezeu pre omul[1580] de-au luat țărână den pământ și altă făptură după cisla ei. De-au și lucrat cu Fiiul aceastea Dumnezeu și Tatăl, ce numai unuia aceluia era slava scrisă în neamul cel de demult.

Iară Fiiul luo chip de rob și întru plecăciune mare era, pre pământ. Atunce se vedea a fi cum ară fi fără de cinste în neamul omenesc. /[497] Derept aceaea și înaintea fariseilor se arăta pre sine întocma lui Dumnezeu și Părintelui. Și întru slava aceluia se însoțiia pre sine, că zise: „Cum Părintele mieu până acmu lucrează, și eu lucrez! Cum face Părintele viu, de învie morții, așa și Fiiul face viu și înviiază morții pre carii-i va[1581]! Și acela m-au trimis în lume, ca se săvârșesc[1582] lucrul lui și putearea Dumnezeirei meale să o arăt în lume, ca să mă cunoască că eu și Părintele una sintem și întocma sânt cu el întru lucrure și, unul fiind întru Dumnezeire, și slavei ceii de pururea. Și pre aceasta m-am arătat în lume ca să fac lucrul celuia ce m-au trimes!”.

Deci acesta e lucrul lui Dumnezeu, ca să cunoască cu Fiiul pre Părintele cel nevăzut și cum Fiiul de la acela s-au născut mainte de veaci[1583] și e într-o fire cu el și întocma și din sânul aceluia au venit pre pământ și cu trup acoperi nerăbdata lumină a Dumnezeirei sale. Lucrul lui Dumnezeu acesta iaste: ca să se spăsască firea neamului lui Adam și să se înnoiască.

[1579] Scris: дѣакмꙋ.
[1580] Aluzie la crearea lui Adam.
[1581] Marginal: ιωан 5.
[1582] Scris: съвр҃ъшеск. Altă lecțiune: svârșsesc.
[1583] Marginal: ιωан 2.

Derept aceasta zise Domnul: „Mie mi se cade să lucrez lucrul celuia ce m-au tremis până iaste zuo, că va veni noaptea întru [care][1584] nime nu poate lucra!”.

„Zua” semnează[1585] venirea sa cea purtătoare de lumină şi vreamea vieţiei noastre dentr-acest veac, întru carele lucrează Domnul nostru Isus Hristos, lucrând mântuire noo de veaci. Cu seamne şi cu ciude multe, arată Fiiul lui /[498] Dumnezeu putearea Dumnezeirei sale şi seamnat lucrează[1586] lucrul lui Dumnezeu.

Că aceastea sânt lucrurele lui Dumnezeu să ia ţărână den pământ şi să zidească pre omul[1587] şi să sufle în faţa lui duhul vieţiei[1588] şi iară să scuiepe pre pământ şi să facă tină, să ungă cu aceaea ochii orbului den naştere şi să zidească şi lumină să dăruiască. Lucrurele Fiiului lui Dumnezeu aceastea sânt, ca să contenească vântul şi marea şi să-l asculte pre el cu cutremur, fiind făcătoriu, şi stihiile a schimba, râurele întru sânge şi apa întru vin. Lucrul lui Dumnezeu iaste să-ş deşchiză mâna şi să sature toată zidirea şi cu cinci pâini mici – cinci mie de năroade.

Lucrul Fiiului lui Dumnezeu, împreunarea lui a unuia cu[1589] Cuvântul[1590] – a curăţi stricaţii, pre şchiopi a dereage şi îmblare[1591] a dărui, muţilor să le poruncească a grăi dirept, pre cei slăbiţ sănătoş să facă, pre orbi să-i lumineaze, dracii den oameni cu cuvântul să-i gonească şi pre morţi să-i învie.

Şi pentru păcătoş să moară cu ocară spre cruce şi soarele în tunearec să-l acoapere şi pământul să-l scuture den fundul său şi mormentele să deşchiză şi mulţime de morţi să înviiaze întru viaţa de veaci şi în ad să între şi pre carii sânt acolo întru întunearecul morţiei să-i lumineaze cu lumina Dumnezeirei sale, pre patriarşi şi pre proroci den legătu/[499]rile morţiei să-i dezleage şi moartea de veaci să o ucigă, toată lumea de la închinarea de idoli să o curăţască şi pre neamul omenesc den robiia vrăjmaşului să slobozască şi către Ierusalimul cel de Sus şi împărăţiia cea slobodă să-l aducă şi acolo cu îngerii să-l sălăşluiască şi în veaci să lăcuiască cu viaţa cea fără-moarte în lumina lui cea minunată.

Acesta e adevărat lucrul lui Dumnezeu, a însuşi Fiiul lui Dumnezeu unul născut, că aceaste lucrure ciudate alt nime nu poate lucra, numai acela

[1584] Cuvânt lipsă în text.
[1585] Scris: семнѣазъ.
[1586] Scris: лȣкрѣаазѫ.
[1587] Aluzie la crearea lui Adam.
[1588] Marginal: 1 мои. 2.
[1589] Scris: къ.
[1590] Scris: кȣвьнȣл.
[1591] Scris: ₼мбларе.

însuşi, carele e într-o fire cu Părintele, întru una slavă şi puteare şi tărie dumnezeiască slăvit, spre lucrarea acestor lucrure trimes în lume. Iară «trimeterea» semnează nu robie ce bună vrearea a lui Dumnezeu şi a Tatălui şi a Fiiului lui, împreună şi Duhul Sfânt întocma într-o fire fiind Preasfintei Troiţe.

Iară care zice: „Vine noaptea când nime nu poate lucra”, «noaptea» socoteaşte Domnul ceasul morţiei şi treacerea a fietecarele de noi den lumea aceasta şi părăsire de lucrure, că moartea pre toţi adună şi lumina lumiei aceşteia şi credinţa şi nădeajdea şi lucrarea lucrurelor celor bune. Că toate aceastea slujesc noao numai în veacul acesta, iară, deaca ne ajunge pre noi noaptea morţiei şi veacul cel ce va să fie, atunce toate aceastea se deşartă şi credinţa şi nădeajdea /[500] şi lucrul cel bun, că acicea numai cu chipul acestora ne purtăm şi fiind ca derept o zăvasă a trupului, ca într-o măiestrie şi oglindă, numai ce vedem cealea ce vor să fie, iară acolo, faţă către faţă descoperit vedem slava lui Dumnezeu[1592].

Că acicea e lucru şi usteneală[1593], iară acolo e odihneală[1594] şi, după lucru – plată. Derept aceasta şi veacul care va să fie putem să-i zicem noapte, nu după lucrul întunearecului, ce după lucrul odihnei, căce că zua lucrătorii pământului se ustenesc, iară noaptea se odihnesc de usteneală[1595], aşa şi veacul, care va să fie iubitorilor de usteneală[1596], carii lucrează lucrul lui Dumnezeu, se vor răposa cu răpaosul de veaci.

Derept aceasta şi noi acmu să lucrăm fietecarele de noi lucru bun, lucrul lui Dumnezeu şi voia lui, până avem zi – lumina lumiei aceştiia şi lumina lui Hristos, Dumnezeul nostru, a porânciei lui.

Cum însuş au zis: „Când sânt în lume, lumină sânt lumiei!”, grăiaşte Hristos pre sine a fi lumină şi adevăr. Aşa iaste, pentru căce el pre toţi luminează[1597] cu lumina cea de minte preste mai presus de lume cu mintea pre toate neamurele îngereşt şi iară sufletul nostru cel de minte şi ochiul lui cel mult văzătoriu mentea luminează[1598] şi deşchis dă să vază lumina slavei sale şi lumina a dulciei preamândriei ceriului şi adâncul tainelor socotinţei sale.

Şi, iară, lumina cea văzută /[501] a lumiei aceştiia cu ochii omeneşt, şi, cum făcu atunce dentâiu şi zidi ochii lui Adam den ţărână, aşa şi acmu den

[1592] Marginal: 1 кор 13.
[1593] Scris: оустенѣалѫ.
[1594] Scris: одихнѣаалѫ.
[1595] Scris: оустенѣаалѫ.
[1596] Idem.
[1597] Scris: лȣминѣаазѫ
[1598] Idem.

scuiepit şi den ţărână face ochii orbului den născută, şi ochii carii nu era i făcu, ca un făcătoriu adevărat al firei omeneşti, ţărâniei den ţărână care nu era zideaşte.

Înaintea ochilor a tot norodul jidovesc, scuiepând pre pământ şi tină face şi la ochii orbului den născută pune. Şi nu meastecă ţărâna cu apă, ce cu scuiepit, ca să cunoască că tot darul den preacinstit şi dumnezeiesc rost al lui iase, dăruind viaţă şi lumină omului.

Că acolo suflă în faţa lui Adam celui fără suflet şi cu suflarea dărui suflet viu, iară acicea scuiepi şi şi cu scuieparea dăruiaşte lumină şi, den ce n-au fost, face ochii să fie.

Cu toate cu aceastea arată că acela iaste adevărat ziditoriu şi făcătoriu tuturor şi întocma cu Părintele întru putearea dumnezeiască. Derept aceasta face aceastea aşa: den ţărână şi den scuiepire ochi zideaşte.

Că, s-ară fi zis arătat: „Că eu sânt acela: Am luat ţărână den pământ şi am zidit omul!", cu greu li s-ară fi părut aceasta jidovilor. Ce Domnul, aceasta cu lucru arată, iară nu cu cuvântul: luo între ochii lor ţărână şi o mestecă cu scuiepit şi unse ochii orbului den naştere şi-i dărui lui lumină să vază, ca un făcătoriu a to/[502]ate fapturile.

Cu aceastea deşchis arată că omul iaste mai cinstit de toate fapturile, că fapturile numai cu un cuvânt fură făcute, iară omul cu mâna lui Dumnezeu şi cu suflarea. Aşa şi întru noi, mai cinstitu e ochiul, să iaste şi mic mădulariu. Derept aceasta nu zideaşte prost ochii, ce în chipul lucrării ceii de demult, ca şi pre cel zidit dentâiu.

Că toate cealea ce sânt întru noi arată preamândriia lui Dumnezeu cea minunată, iară cu mult mai vârtos întru ochii noştri, că aceasta tot trupul face luminat şi frâmseaţe dăruiaşte, iară însuş mult veade întru ceale văzute ale lumiei aceştiia, nălţimea şi adâncul şi lărgimea şi mişcarea neamurelor şi fealiurele lor semuiaşte.

Derept aceasta ziseră bogolsoveţii[1599] că omul iaste a doao lume mică, preamândriia lui Dumnezeu cea mare şi minunată întru sine încuie, că iaste ceriu şi pământ şi ceale ce-s în ceriu şi ceale ce-s pre pământ, văzutele şi nevăzutele, den buric până în cap, ca ceriul şi iară den buric partea lui cea de jos, ca pământul.

Că şi acesta are puteare născătoare şi primblare de ape şi fieri stricătoare de trup, aşa şi într-această parte de jos a omului aceastea sânt.

Şi iară, în partea lui cea de sus, cumu-s în ceriu lu/[503]minile, luna, tunetul, vântul, aşa şi întru om ochii în cap şi glas şi dihanie şi clipala ochiului ca fulgerul curund îmblătoriu.

[1599] Scris: бг҃ословецїи҃.

Iară, mai vârtos de toate, mintea, mult văzătoare, de ştie toate văzutele şi nevăzutele şi le ţine ca cu palma, curund îmblătoriu îmblă neoprit ceriul şi pământul şi iară iase neţinut, fără-moarte, nevăzut, însuş putearnic că iaste chip lui Dumnezeu celui nevăzut, iară lângă el cuvântul şi duhul legat cu legătură nevăzută.

De-acii, după aceaea, puteri nevăzute ca îngerii: Înţelesul, aducerea aminte, simţirea cea supţire, vedearea, ascultarea, mirosirea şi alte puteri ale sufletului, că auzul ia glas de afară, carele vine de la sine însuşi şi dă înţelesului împrumut, iară acela luminează[1600] toate mădularele, că, deaca se stinge soarele, pre toate le acopere întunearecul, aşa şi sufletul, când piiarde înţelesul şi orbeaşte mintea, atunce toate întunecate vor fi, iară acest întunearec iute întru suflet păcatul lucrează[1601].

Iară Hristos veni în lume – lumina cea adeverită, gonitoriul acestui întunearec şi dătătoriul luminiei cei îndoite şi amândoi ochii luminează[1602] cei sufleteşti şi cei trupeşti ai orbului den născută, în Fântâna Siluamului, iară noao în fântâna botejuniei, aceluia – cu scuiepit şi cu ţărână, iară noao – cu Duhul Sfânt.

Iară pentru ce au pus Hristos tină la frunte orbului /[504] den născută şi-l trimite pre el la Fântâna Siluamaului? Aceasta feace ca să vază pre el toţi cei ce era adunaţ în Ierusalim[1603] mergând pren cetate la Fântâna Siluamului şi să cunoască că orbul poartă tină în frunte în loc de ochi.

Ole, preamândriia[1604] lui Dumnezeu, făcătoriul tuturor! Întru arătare puteriei sale cea făcătoare! Iată, arătă înaintea ochilor tuturor, ca să vie şi orbul den născută la credinţă desăvârşit, că pentru credinţa vendecă pre el.

Că, când punea tină la ochii lui, nu zise întru sine: „Ce face acesta? Cu tină unge ochii miei şi mă trimite la fântână? Dară au nu putea şi fără aceasta să mă vindece şi atunce să mă trimiţă acolo? Că eu de multe ori m-am spălat în Fântâna Siluamului şi nemică n-am folosit! Doară acesta va să-ş râză de orbiciunea mea?".

Ce aceasta nu zise, nice cugetă, ce cu credinţă face porunca şi cu ascultare arată lucru, curund mearge şi se spală şi, numai cât căută, şi lumina lumiei aceştiia văzu şi se bucură cu sufletul şi începu a slăvi pre Dumnezeu, dătătoriul de lumină.

Dară tu, deaca auz aceastea, să nu scrii putearea vendecăriei izvorului, nice ţăraniei, că, de-ară fi vendecând ţărâna, dară ce ară fi trebuit Fântâna

[1600] Scris: лѹминѣаатѫ.
[1601] Scris: лѹкрѣаазъ.
[1602] Scris: лѹминѣазъ.
[1603] Scris: і҃слим.
[1604] Scris: прѣмьⷩдрѫ.

Siluamului şi, iară, să ară fi dând fântâna vedeare, iată, mulți orbi ară vedea /[482] spălându-să într-însa, ce putearea carea iase den preacinstit rostul lui cel dumnezeiesc dărui orbului den născută vedeare şi lumină să vază.

Iară Siluam se chiamă «trimes», iară sufleteaşte se scoate spre Hristos, căce, cumu e Hristos piatră sufletească, aşa şi fântâna sufletească pre toț cei setoş adapă cu bucurie şi cu preamândrie, curățeaşte spurcăciunea; şi această fântână de la Dumnezeu s-au trimes neamului omenesc.

Că aceasta văzută şi fără suflet oarecând prorocului fiind în seate, şi oamenilor izrailteneşti s-au tremes.

Iară cine va să ştie cum s-au deşchis ochii orbului de[n][1605] născută şi cum au văzut deac-au spălat tina şi nemică altul dentru noi n-au auzit sau tocma de la orbul den naştere, numai aceasta, că chipul nu ştim, că neajunsu e lucrul lui Dumnezeu. Ce, deaca se spălă orbul den născută, văzu şi se întoarse în cetate. Cu bucurie mearse de slăviia pre Dumnezeu şi propoveduia ciudele lui şi numele Domnului nostru Isus Hristos măriia înaintea tuturor năroadelor carile era în Ierusalim şi înaintea fariseilor.

Partea a doao[1606]: Pentru nemulțemirea ovreailor şi pentru necredința şi pizma lor /[506]

Iară deaca veni cel orb den născută de la Fântâna Siluamului, având ochi şi vederi luminate, atunce, vecinii lui, deaca-l văzură, se ciudiră şi nu se pricepea de el, grăind[1607]: „Au nu era acesta orb, de şedea şi cerea? Şi cum are acmu ochi luminaț şi lumina lumiei veade?".

O, adâncul iubirei de oameni a lui Dumnezeu şi a preamândriei! Că deade ovreailor cu palma preste gură, celor necredincioşi, trecându-i pre ei mai de cinste şi deregători luminaț şi ca unor necredincioşi! Nu le arătă acestora dulceața sa, ce proştilor, săracilor şi nevoiaşilor acestora le dăruiaşte mila sa cea mare, cum şi acestui sărac cerşitoriu ochi şi lumină-i dărui.

Iară aceasta văzând vecinii lui, fac price întru ei. Că unii grăiia: „Acesta iaste!", iară alții: „Ba! Ce-i samănă lui!". Că vedea ochii lui deşchiş; de mare ciudă se vedea a fi necredincioşilor. Iară el cu îndrăznire grăiaşte că: „Eu sânt, carele mainte ochi nu avea, iară acmu mi-s ochii dăruiț!".

Ziseră: „Cum s-au deşchis ochii tăi?". Răspunse acesta şi zise: „Om, ce-l chiamă Hristos tină feace den scuiepit şi unse ochii miei şi-m zise:

1605 Scris: де нѫскѹтѫ. Întrucât în majoritatea cazurilor avem *de născută*, presupunem că e o greşeală de tipar. Altă lecțiune: *de născută*.

1606 Scris: даѡ.

1607 Scris: гринд.

«Pasă şi te spală în Fântâna Siluamului!». Şi merşu de mă spălaiu şi văzuiu!".

Şi se mirară ovreaii şi se spăreară auzind orbul grăind aceastea şi cu amăruntul întreabă pre el: „Ce grăieşti?! Au – om să lucreaze lucrure ca aceastea /[507] carile numai însuş unui Dumnezeu slujesc aceastea!". Iară el cu adevăr mărturisi, dară zice: „Om (pre glas şi pre deaget cunoscu pre el a fi om), că numai puse la ochii miei tină şi cu glasulu-m zise: «Pasă de te spală!». Şi de acolea înțeleg că iaste om!". Ci-i ziseră lui: „Unde iaste acela?". Iară el zise: „Nu ştiu!".

Ce-l duseră către farisei pre carele era oarecând orb, că era sâmbătă atunce când feace tină Isus.şi unse ochii orbului den născută şi-i lumină vederile lui. Iară întrebară pre el fariseii cum văzu, iară el zise: „Tină puse la ochii miei den scuiepitul lui şi-m zise: «Pasă de te spală!». Şi mă spălaiu şi deşchis văz acmu lumina lumiei aceştiia!". Iară fariseii se spământară de acea ciudă preaslăvită, văzând într-însă o puteare lucrătoare a lui Dumnezeu celui de sus şi de aceasta nu se precep şi în deşert cu necredința se amețesc.

Iară saducheianii, pre cel ce veade, trag la judecată, irodianii săbor adună, cărtularii şi bătrânii se îndoiesc de o ciudă preaslăvită, fariseii nu cred de orbul den născută că era orb şi chiamă pre părinții lui şi-i întreabă: „Au acesta e feciorul vostru, carele, grăiiați[1608] voi, că s-au născut orb? Şi acmu cum veade?".

Iară ei răspunseră, ziseră: „Ştim cum iaste feciorul /[508] nostru[1609] şi cum au născut orb, iară cum veade acmu nu ştim! Însuş pre el întrebați! Însuşi de sine să dea răspuns, că are crescut şi înțeles!"

Aceasta zicea pentru frica, ca să nu fie scoş afară den săbor. Fariseii iară întrebară pre orbul cel den născută: „Ce-ț feace ție şi cum se deşchiseră ochii tăi?". El răspunse: „Deaca am spus voao că au făcut tină den scuiepirea sa şi unse ochii miei şi văzu! Dară de acmu ce-m mai daț trudă, că văz că inima voastră cu necredință iaste plină!"

Ziseră fariseii: „Vezi ce face Isus: Sâmbăta tină den scuiepit face şi unge ochii orbilor şi cu aceastea vendecă orbiciunea şi lumină lor dă să vază!". Iară alții ziseră: „Nu iaste acest om de la Dumnezeu! Pentru ce sâmbăta nu păzeaşte?". Şi iară alții grăiia: „Cum poate om păcătos seamne ca aceaste să facă?". Şi, iară, era price întru ei.

O, nebuniia necuraților şi a necredincioşilor, că, unde se cade să se bucure şi să mulțemească lui Dumnezeu pentru acea facere de bine şi ciude, atunce ei, în loc de veselie – împluți de scârbă şi în loc de mulțemire – pizmă, după cuvântul carele e zis: că nebuniia şi pizma nu ştie să cinstească care e de folos.

1608 Scris: грънiаци.

1609 Scris: носщри „nosştri", cu с suprascris. În pagina precedentă custodele e: ност.

Ce ție – obidă[1610], rod necredincios, pentru ce lumină Domnul sâmbăta orbii tăi, pre stricaț curăți, zgârciții[1611], den legătura satanei dezlegă și pre morți învise? Pentru ce acela iaste însuș domn /[509] simbetei și biruitoriu tuturor!

Dară nu se cădea voao a vă bucura de aceasta, care nu feace Domnul într-altă limbă aceaste ciude minunate, ci în ruda lui Avraam, întru fiii izrailtenești, în cetatea lor! Ce toate aceastea nu le socotiră, nemulțemitorii! De pizmă se împlură!

Că fariseii înșală pre năroade, iară irodianii pre făcătoriul de ciude Dumnezeu hulesc, saducheii den săbor gonesc cel miluit de Dumnezeu, carele veade, arhiereii ceartă, ca să hulească pre cel ce l-au luminat, că ziseră lui „Dă slavă lui Dumnezeu, noi știm că acela iaste păcătos!".

Iară el, ca un înțelept, se râse și-ș bătea joc de nebuniia lor și de judecata nedireaptă și cu îndrăznire naintea tuturor mărturisească ciuda făcătoriului său de bine și slava lui. Iară însuș turbarea lor vădeaște și în[1612] price grăiaște adevăr, protivindu-se mincinoasei ispovedaniei lor. „Eu", zice, „nu știu de iaste păcătos, ce numai aceasta știu că orb m-am născut fără ochi, iară el lumină ochii miei ca un dătătoriu de lumină și deșchis cu ei văz acmu lumina lumiei aceștiia, cu facerea lui de bine, pre carele voi huliț!".

Ziseră lui: „Iară ce făcu, cum deșchise ochii tăi?". Ce răspunse orbul den născută cu mânie, de astupa gura celor fără rușine și cu ocară zise: „Iată, v-am spus voao și na-ț auzit, dară ce veț iară să mai auziț? /[510] Au doară veț să-i fiț ucenicii lui?". Iară ei ocărâră pre el și ziseră: „Tu – ucenic lui, iară noi lui Moisi sântem ucenici. Noi știm că lui Moisi i-au grăit Dumnezeu, iară pre acesta nu știm de unde iaste!".

Răspunse mișelul cu îndrăznire mare și neputearea lui mai tare decât a cei putearnici se arătă, că zise: „Că-n deșert mă întrebaț, fățarnicilor, nu că veț să fiț ucenicii lui, ci hulnici și nemulțemitori, pururea protivindu-se Duhului Sfânt și prorocilor celor trimeș de el! Căce văz de-acmu că coaseț minciuni[1613], că voi învățătura lui Moisi nu știț, nice l-aț văzut pre el, ci numai den strămoșii voștri aț auzit de el, iară pre Hristos nu l-aț numai auzit, ci l-aț și văzut și nu – crezut lui, că, de-aț fi voi ucenici lui Moisi, și lui Hristos aț fi, că Moisi lui Hristos mărturisească și pre urma lui mearge. Iară care ziceț voi: «Noi pre acesta nu știm de unde iaste!» că de-aceasta[1614] e și minune că voi nu știț de unde iaste și huliț spre el fără frică și rușine! Știu că

[1610] Altă lecțiune: ți-e obidă.
[1611] Scris: згръчицїй.
[1612] Scris: ꙟм.
[1613] Scris: минчѹни.
[1614] Scris: дѣачѣста.

pre păcătoș Dumnezeu nu-i ascultă, ce, de iaste cineva cinstitoriu de Dumnezeu și face voia lui, pre acela ascultă! Den veaci nu s-au auzit să deșchiză cineva ochii orbului den[1615] născută. De n-ară fi acesta de la Dumnezeu, n-ară putea să facă nește lucrure ciudate ca aceastea și seamne preslăvite să arate spre orbiciunea mea den naștere!".

Iară ei ocărâră pre el și ziseră: „Tu tot în[1616] păcate ești născut și au tu vei /[511] să ne înveți pre noi!". Și goniră afară den săbor; le părea că se va lepăda de Hristos. Iară el nu se lepădă, ci mai vârtos propoveduiia nălțimile lui și săracul și necărtulariul învățătoriu se feace cărtularilor și fariseilor și înfruntătoriu de nebuniia lor.

Atunce ei osândesc pre el fără dereptate și cu orbiciunea-ș bat joc de el și împută cu păcate celui direpț, carele urăște și vădeaște nedireptatea lor și afară scot pre el den săborul lor cel călcătoriu de leage și necredincios, carele varsă sângele sfinților proroci dentâiu și trimeșii de la Dumnezeu cătră ei cu pietri-i ucide. De acest săbor hiclean fu despărțit, mărturisitoriu de ciudele lui Hristos, ieșind și bucurând-se că se învrednici și a păți pentru adevăr, că lăsă săborul cel ucigaș de proroci batjocuriț și fără dereptate înfruntați și curund ieși de acolo.

Aciiș află pre el Hristos, Dumnezeul nostru, carele-i dărui lui lumină și viață și-l priimi pre el cu dragoste și-l duse înlăuntrul beseareciei sale și-l însoți pre el cu ceata apostolească. Nu-l lăsară pre el popii să între în beseareca lui Solomon, iară Svânta Svinților cea mai de sus priimi pre el și cu patriarșii și cu prorocii împreună pre el; nu stropiră pre capul lui preoții sânge de capră și cenușe de junc și nu-l botezară pre el leviții cei urâț lui Dumnezeu, ci Hristos, arhiereul cel adeverit al bunătăților ce vor să vie turnă pre capul /[512] lui svântă[1617] îngerească căție și se turnă în capul lui apa cea curățitoare de păcate și darea cea bună a Duhului Sfânt și-l semnă pre el slăvit a fi întru lauda celor derepți, în ceriu și pre pământ și-l sfinți pre el cu sângele său și credință cerșu de la el și o află ca un mărgăritariu întreg întru inima lui și prealuminată.

Că-i zise lui: „Dară tu crezi întru Fiiul lui Dumnezeu?". Răspunse acela și zise: „Cine iaste, Domnul mieu, să crez într-îns[1618]?". Zise Isus lui: „Văzutu-l-ai și grăiaște cu tine!".

Iară el căzu la pământ cu lacrăme de omilință și sărută picioarele lui preacinstite, cu dragoste închinându-se[1619] dătătoriului său de lumină și

[1615] B.: de.
[1616] Scris: ꙟм.
[1617] Scris: с͡нтѫ.
[1618] Scris: ꙟнтрънс.
[1619] Scris: ꙟкиньꙟдѹсе.

făcătoriului şi cu bucurie de la inimă răspundea: „Crez, Domnul mieu! Şi mă închin mării tale şi mărturisesc că tu eşti Fiiul lui Dumnezeu, carele ai venit în lume! Crez că tu eşti lumina celor de-ntunearec, carele ai luminat vederile! Tu eşti viaţa morţilor! Crez, Părinte, şi te propoveduiesc mântuitoriul lumiei, că tu eşti nădeajdea izrailtenească şi bucuroasa aşteptare a limbilor şi mântuirea lor! Crez că, şi din carele n-au fost, faci de sânt; toate te cunosc după lucrare, fiind Dumnezeu! Numai Izrail pre tine nu cunoscu, oameni neplecaţ şi năsilnici, priceavi[1620], răpştitori, pizmaş ciudelor tale, nemulţemitori, ocarnici, nu te cunoscură cine eşti, putearea lui Dumnezeu cea lucrătoare de /[513] viaţă, că nu-i încredinţă pre aceştia nice steaoa[1621] carea străluci den ceriu şi nice mulţimea ciudelor tale ceale minunate!

Iară eu, Doamne, crez întru tine şi mărturisesc că tu eşti Fiiul lui Dumnezeu, unul născut şi pururea fiind şi întru scaun întru o Dumnezeire slăvit şi mă închin neajunsei slavei tale şi milei tale cea fără măsură putearnică, că pentru mine ai meserit şi pre pământ te-ai arătat, ca să luminez vederile meale!".

Într-aceaea şi noi, fraţilor, să lăudăm pre omul cel miluit de Dumnezeu şi cu direapta[1622] celui de sus luminat îndoit, cu trupul şi cu sufletul, că acela pre pământ propoveadnic fu Fiiului lui Dumnezeu şi în ceriu se spodobi cununiei apostoleşti.

O, tare voinice a lui Hristos, carele bine te-ai nevoit pentru direptate, că întru îndrăznire mare mărturisiş putearea lui Hristos! Derept aceasta, bucură-te acmu că te-ai vrednicit a vedea pre Împăratul Slavei şi a grăi cu nus şi preacinstite picioarele lui a săruta! Bucură-te cu bucuriia de veaci, nebiruite şi mucenice şi propoveadnice al slavei Fiiului lui Dumnezeu şi priimitoare al legiei cei noao şi întâiu închinătoare pre pământ lui Hristos, Dumnezeul nostru!

De viaţa noastră[1623] cu de-adins şi de lucrarea până când avem zi, învă/[514]ţătură

Să creadem şi noi, fraţilor, în Fiiul lui Dumnezeu şi să ne închinăm lui cu mulţemire, că acela ne-au izbăvit pre noi den întunearecul rătăciriei[1624] şi den putearea satanei ne-au apucat şi ne-au pus pre noi întru lumina

[1620] Scris: причави.
[1621] Scris: стѣаѡ.
[1622] Scris: дирѣапта.
[1623] Scris: нострѫ.
[1624] Scris: рътъчиреией. Altă lecţiune: rătăcireiei.

împărăţiei sale, ca să fugim noi de întunearecul păcatului, întru lumina lui să îmblăm şi să fim feciori luminiei, iară nu întunearecului şi să lucrăm lucrul zua, iară nu noaptea pre întunearec, că lucrul cel întunecat n-are parte cu întunearecul. Derept aceasta se cade noao să lucrăm lucrul luminiei până avem zi, că va veni noaptea întru carea nime nu poate lucra.

Acicea socoteaşte, dragul mieu, că, de se grăiaşte Împăratul Slavei şi Domnul a lucra până iaste zi, dară robul cel leaneş ce va să mai zică către aceasta? Au nu se va ruşina? Domnul naintea ochilor lui lucrează[1625] şi se nevoiaşte zua, aceasta, carele vieţuiaşte întru lumina carea e pururea strălucitoare, dară robul cel leaneş pentru ce stă fără lucru şi cheltuiaşte zua vieţiei sale în deşert şi nu lucrează[1626] întru ea lucrure spăsitoare, văzătoare de lumină?

Ce – alta, şi mai rea de aceasta, căce lasă lumina cea adevărată, pre Hristos, şi la întunearecul păcatului curund aleargă şi se face fiiu întuneare/[515]cului. Şi câtă muncă va păţi unul ca acela, carele lasă pre Dumnezeu şi se lipeaşte satanei, mincinosului şi întunecatului duh, şi iaste un duh cu satana. De nu e cu firea, iară cu vrearea cea rea să împreunează[1627] diavolului şi se dă pre el întunearecului de veaci şi muncii ceii amară.

Dară cine-i iaste lui poveţitoriu la întunearec? Numai păcatul, că acesta desparte pre om de la Dumnezeu şi de la lumină, cum grăiaşte prorocul: „Păcatele voastre despart pre voi de la Dumnezeul!". Că păcatul iaste întunearecul, lucrul hicleanului satanei, căci, când întră păcatul întru suflet şi înceape a împărăţi întru el, atunce suflet ca acela cade den lumină şi de toate întunearecele să împle şi de puterile ceale protivnice. Puterile ceale întunecate cu el domnesc, scaun de şedeare diavolului se face acel suflet iubitoriu de păcate şi întru întunearec îmblă şi lucrurile ceale întunecate şi de ruşine lucrează[1628] după sfatul diavolului.

Preacurviia şi curviile şi lucrul cel de ruşine sodomesc, curvie la vite şi toată necurăţiia, tâlhăriile[1629], uciderile, furtişagurile, jahurile, lăcomiia, jurămintele strâmbe, mărturiile mincinoase, farmecele, otravele, pârâle[1630], nepocăinţele, mâhniciunea, cugetele reale, nemila[1631], urâciunea, pizma, obida, nemulţemirea, mâncarea preste saţiu, beţiia, leanea, mărirea de/[518]şartă, trufa, iată, aceastea sânt lucrurele întunearecului.

[1625] Scris: лѹкрѣаазъ.
[1626] Idem.
[1627] Scris: ꙟпреѹнѣазъ.
[1628] Scris: лѹкрѣазѫ.
[1629] Scris: тльхърїиле.
[1630] Scris: пьрьле.
[1631] Scris: нимила.

Deci, să vor ținea aceastea, mintea și inima omului, ia bagă samă, într-atâta întunearec al înșelăciunei satanei, se încuie acela suflet și cu moartea de veaci moare și fără lumina lui Hristos întru întunearecul de veaci rămâne, într-un cin cu diavolii împreunare are, așijdere și plată focul gheeneei[1632] va lua.

Și acesta e întunearecul cel iute și noaptea cea neluminată întru carea nime nu poate lucra, lucrurile ceale bune și spăsitoare, că ține pre el întunearecul și voie și puteare n-are, că păcatul lucrează[1633] cu el, după cuvântul Domnului: „Cela ce face păcatul, rob iaste păcatului și legat întunearecului!".

Derept aceasta, rog pre tot creștinul: Păzească-te curat de păcate și fugi de el ca de un șarpe veninat. Iară, deaca te vei apropiia cătră el, te va mușca, că dinții lui sânt de leu[1634], de ucig sufletele oamenilor și nu e lesne vendecarea ranelor lui, că multe lacrămi trebuiesc și tânguiri și suspini, mâncare uscată și culcare pre jos, căce nu numai acolo, ce și acicea păcatul naște muncă și firea, ca un judecătoriu, aduce spre suflet osândire mainte de acel județ. Derept acea, fietecarele de noi să se păzească pre sine cu de-adins să nu rătăcească[1635] întru întunearecul facerei de păcate, ce să fugă curund de întunearecul păcatu/[517]lui în hotarul luminei.

Că Hristos iaste lumină lumiei și porunca lui strălucire prealuminată, că întru ea lăcuiaște toată împlearea luminei dumnezeiască, strălucirea carea e pururea, și, de ne vom împreuna lui, atunce vom fi feciori luminei desăvârșit[1636] și în lumina lui să îmblăm pururea și să lucrăm lucrul luminei până avem zua și lumină.

Iară „zua" și „noaptea" în trei fealiure putem înțeleage: „Zua" luminei și Hristos se chiamă, iară diavolul, noaptea, întunearecul. Iară într-altu chip, „zua" iaste viața noastră ceastă de acmu, iară „noaptea" – ceasul morției. Și, iară, „zua" – cest veac care iaste acmu, iară „noaptea" – răpaosul celui veac ce va să fie semnează[1637].

Deci acicea toț derepții lucrează[1638] lucrure luminate și la lucru multe usteneale iau, greotate și zăduhul zilei și îmblă pre căile ceale de scârbă în veacul acesta, schituindu-se prin pustii și prin măguri, întru seate și foame, iară alții cu ucidere de spată muriră și cu pietri fură uciș; aceștia toț în cela veac ca întru noapte vor fi odihniț de ustenealele sale.

[1632] Scris: геенееи.
[1633] Scris: лѹкрѣазъ.
[1634] Marginal: сиpaχ 21.
[1635] Scris: ръТъчаскѫ.
[1636] Scris: десъвршит.
[1637] Scris: семнѣазѫ.
[1638] Scris: лѹкрѣазѫ.

Pentru aceaea și noi, fraților, să lucrăm lucrul lumiei până avem zi, până nu ne ajunge pre noi noaptea morției, că această noapte toate lucrurele ne taie noao și nime întru ea nu poate lucra ceva, că nu iaste după moarte pocaanie, nice în ad /[518] ispovedanie, să lucrăm până avem zi, până nu se stinge lumina lumiei aceștiia den ochii noștri[1639] și până nu-s luate sufletele noastre de pripă și de nevoie la judecata lui Dumnezeu, la întrebare.

Derept aceasta, rog pre iubitorii de Hristos, să lucrăm cu de-adins lucrure bune și luminate destoinice pocaaniei, până avem lumină pre Hristos și în lumina aceluia să îmblăm și pururea aceluia să ne împreunăm, ca să fim mădulare curate și luminate lui Hristos, că n-are parte întunearecul cu lumina și necuratul cu cel curat și să fim un duh cu Domnul, să ne împreunăm luminei lui, ca să fim fiii luminei și sălaș curat al Sfintei Troițe, că atunce Hristos, Împăratul cel de veaci, va împărăți întru noi și sălaș să face cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Și ce cinste și slavă mai mare de aceasta ca să fie casă și ședeare Dumnezeirei[1640] în trei strălucitoare? Că cine se va apropiia de aceasta lumină se va lumina[1641], dară cu cât mai vârtos carele se va împreuna cu Dumnezeirea, acela însuși lumină va fi și lucrul luminei lucrează[1642].

Cum sânt lucrurele luminei, așa și lucrurele luminei: credința direaptă, nădeajdea cea neîndoită, dragoste desăvârșit, curățiia inimii și a trupului, blânzie și smerenie, nerăutatea și lacrăme cu umilință, mulțemire, ascultare, rugăciunea cu /[517] nevoință, aducerea aminte de Dumnezeu, adevărul, aceastea sânt lucrurile luminei.

Căce de la Hristos lumina cea adevărată au înceaperea sa și naștere cu aceaste frâmseți purtătoare de lumină, datoriu iaste să se înfrâmțeșaze pre sine cine iaste al lui Hristos și neguțătorie să facă până stă târgul[1643] și până nu să răsipeaște sfințeniia vieții noastre. Că cine lucrează acicea lucrul luminei și face târg[1644] bun, unul ca acela va mearge acolo cu bucurie și cu bogăție și cu multă laudă înaintea acelui zbor luminat al îngerilor, den usteneală[1645] la răpaosul de veaci, den moarte la viață, de pre pământ la ceriu la împărățiia lui, carea să fie noao tuturor a o dobândi cu bună darea a Domnului nostru Isus Hristos, a căruia e slava, împreună cu Tatăl și cu Duhul lui Sfânt, acmu și pururea și în veacii veacilor. Amin. /[521]

[1639] Marginal: иоан 8.
[1640] Scris: дѹмнезеире.
[1641] Marginal: сиpaχ 21.
[1642] Scris: лоѵкрѣазъ.
[1643] Scris: търгѹл.
[1644] Scris: тръг.
[1645] Scris: оѵстенѣаль.

ÎNVĂȚĂTURĂ LA PREASLĂVITA ZI A NĂLȚĂRIEI DOMNULUI NOSTRU ISUS HRISTOS

Acmu ceriurele să veselesc și porțile sale deșchid să priimească pre făcătoriul său cu trupul de la pământ ieșit, astăzi neamurile îngerești și cinurele heruvimilor, de multă bucurie plini și cu spaimă ținuți, se gătesc a ieși în timpimarea Împăratului și spre spinarea sa pre acela să-l ia cu priimirea trupului, Că astăz, de la pământ se înalță Domnul nostru Isus Hristos în ceriu cătră Părintele, unde era și întâiu și șezu de-a direapta mărirei sale, mai sus decât toate domniile, puterile și tăriile, cum mărturiseaște acmu evanghelia ѡт лꙋки зач р҃ді.[1646]

În vreamea aceaea, zise Domnul ucenicilor săi: „Scris iaste că așa lui Hristos se cade a păți ș-a învie [sic!] den morți a treia /[522] *zi și a se propovedui întru numele lui pocaanie și lăsare păcatelor întru toate limbile, începând den Ierusalim! Iară voi sinteț mărturie acestora! Și eu voiu trimeate făgăduința Părintelui mieu spre vo; iară ședeți în cetatea Ierusalimului până când vă veți îmbrăca cu puteare de sus!". Deci i scoase pre ei afară den Bithaniia și rădică mâinile sale de-i blagoslovi pre ei și fu, deaca-i blagoslovi pre ei, se delungă d-inșii și se sui la ceriu! Și aceia se închinară lui și se întoarseră în Ierusalim cu bucurie mare și era pururea în*[1647] *besearecă lăudăm*[1648] *[sic!] și blagoslovind pre Dumnezeu. Amin.* /[523]

Partea dentâiu: De biruirea lui Hristos cum cu judecată și direptate birui pre diavolul

Să se bucure acmu pământul și cei ce viețuiesc spre dinsul și să joace măgurile și munții cu veselie[1649] și să se înfrâmțeșaze astăz măgura Eleomului, carea va să priimască pre Domnul său, că acesta vine acmu den tabăra războiului său și cu biruirea slavei de veaci! Și toț svinții lui cu nus stătură pre măgura Eleonului înaintea Ierusalimului, unii scoși den ad, cum era patriarșii și prorocii, iară alții den pământ.Adunaț, era apostolii și ucenicii lui, iară mie, celui mai sărac întru cei preamândri nu să priceape puteare înțelesului mieu, că mi-e împăinjinită geana ochilor mentei, că se teame a se pleca într-adâncul judecăților ceale de taină, a socotinței purtătoriului de trup Dumnezeu.

[1646] În slavonă: de la Luca, zaceala 114.

[1647] Scris: ꙟм.

[1648] Recte: lăudând.

[1649] Scris: весл҃іе.

Că sufletul mieu veade minunate lucrurele Domnului și adâncarea cea nemăsurată a dulceței lui, că pentru păcătoș Dumnezeu se pogorî pre pământ și lumina Dumnezăirei cea fără-moarte o acoperi cu trup mort și cu acela chinui și răbdă toată rușinea și durearea cel fără păcate pentru cei păcătoș, ca să-i /[524] izbăvască pre ei den rușine și den durerile de veaci.

Derept acea să legă și cătră judecătoriul cel nedirept fu dus, lovire cu palma preste obraz și scuiepare, batjocură, bătaie și judecata nedireaptă cu blândeațe o răbdă, adăpare cu oțăt și cu fiiare și spre cruce răstignire și goliciune de voie luo.

Derept acea zise că așa se cade lui Hristos a păți, celui dirept pentru cei nedirepți, că pre adevăr păți și moarte luo ca să izbăvască pre păcătoș de moartea cea de veaci și cătră viața cea fără-de-moarte să-l [sic!] ducă. În groapă să puie, ca să deșarte groapele și în temnița adului pogorî, ca să dezleage pre carii era legaț acolo și să-i scoață den-tunearec la lumină.

Și toate văzându-le aceastea, foarte mi se bucură sufletul cu bucurie[1650] nespusă, căce iaste[1651] slobozit den[1652] munca vrăjmașului și den biruirea satanei luat cu dereapta lui Hristos și cu vitejiia lui și cum se sparse împărățiia țiitoriului de lume și putearea vrăjmașului călcată era.

Bucură-mi-se sufletul căce se stinse blăstemul și păcatulu e ars cu focul Dumnezăirei lui Hristos, călcă-se veninul morției și dracii legaț și orbiți, răsipi-se întunearecul, moartea de veaci – ucisă, golit deșertă iadul, dracul – biruit și tăriile lui ceale întunecate și puterile ceale protivitoare – rușinate cu putearea cruciei Domnului, cu vârtu/[525]tea și cu biruirea lui Hristos, Dumnezeului nostru.

Că aceastea le-am auzit de văzătoriul de serafimi, că însuș Domnul, Împăratul Slavei se tăbărî spre toate puterile drăcești și aruncă vârtutea[1653] lor, că zice: „Călcaiu întru urgiia mea și-i stricaiu pre ei și întru mâniia mea făcuiu cu nușii luptă și-i răniiu pre ei.[1654] Călcaiu pre ei întru urgiia mea și nu era cu mine bărbat den limbi[1655], că însum eu biruiiu pre ei, că pogorâiu tocma până la vistiarele robiților miei și de acolo i scoș[1656] pre ei și-i izbăviiu cu vârtutea brațului mieu și făcuiu lor mântuire de veaci, că aduș spata mea cea sfântă, cea mare și tare spre șarpele care fuge pre pământ,

---

[1650] Scris: кꙋбꙋрїє. Altă lecțiune: bucurie.

[1651] Scris: ꙗцтѣ.

[1652] Scris: де ꙟм.

[1653] Scris: врътꙋтѣ.

[1654] Marginal: ісаї 65 [Cifra notată este ѯіє [60 15], fiind, în mod evident, o greșeală de tipar].

[1655] Marginal: апок. 19.

[1656] Marginal: ісаи. 27.

spre şarpele cel hiclean şi uciş pre cel necurat cu duhul rostului mieu şi sparşu toată vârtutea lui!”.

Şi, iară, zic: „Bucură-mi-se sufletul că Domnul mieu acmu vine de la războiu cu biruire vârtoasă, că de pripă aruncă adul, scoase curând pre cei robiţ şi dobândă multă luo. Iară însuşi Domnul cu bucurie de la tabără vine[1657] şi legaţii adului – dezlegaţ, patriarşii, prorocii den nevoia legăturiei de veaci, cu suflete bucuroase şi cu veasele picioare mergu pre urma lui în lumina slavei întru împărăţiia lui cea slobodă. Şi în zua slăvitei înălţăriei lui, stătură toţ spre măgura Eleonului înaintea Ierusalimului, până vor vedea ieşirea lui către ceriu!”.

Fu o bucurie preaminunată a a celor legaţ, /[526] carii să slobozіră den robiia cea grea şi den temniţa cea împuţită şi înşiş se apropie cătră moşiia sa cea veaselă şi cătră rudele sale ceale iubite şi slăvite. Aşijdere, şi acelor cetăţeani multă bucurie le fu, când împăratul lor se întoarce cu biruire de la războiu, cătră împărăţiia sa aducând ceate de robi nenumărate, iară ei timpinară pre el cu bucurie şi cu mare cinste-l priimesc şi sărutare-i dau cu tâmpene şi cu strane[1658], cu ceatere şi urlete de bucine, cu bucurie priimindu-l pre el şi toate genunchele[1659] sale înaintea lui le pleacă şi laudă-i dau, ca unui biruitoriu al vrăjmaşilor săi.

Aşa şi patriarşii şi prorocii, carii era legaţ în ad, atunce să bucurară foarte, când-i slobozi pre ei Domnul nostru Isus Hristos den legăturile morţiei şi den-tunearecul[1660] adului şi cându se apropiia cătră moşiia sa cea veaselă şi cătră luminata cetate, Ierusalimul ceriului[1661], căruia iaste meşter şi făcătoriu Dumnezeu şi cătră iubiţii rudele sale şi cătră preslăviţii soţii săi, cei ce-s mai presus de lume, îngerii.

Aşijdere şi acei cetăţeani ai laturiei ceriului, heruvimii cei cu mulţi ochi şi serafimii cei cu şase arepi, foarte se bucura văzând pre Domnul şi Împăratul lor de la războiu viind cu biruire multă şi ceate nenumărate de patriarşi şi de proroci şi de împăraţi pămenteşti slobozіţ den /[527] temniţele adului şi după sine mergând cu multă smerenie şi cu cinste că, în timpinarea lui, tocmind stranele ceale mai presus de lume şi cântând cântări de biruinţă mai vârtos decât neşte tunete tari şi decât sunetul apelor măriei grăind: „Aliluia! Acmu fu mântuirea lumiei! Slava şi putearea Dumnezeului nostru[1662] şi ţinearea Hristosului său, carele astăzi birui, pre cale birui mai de

[1657] Marginal: ѱ. 67.
[1658] Probabil greşeală: strune.
[1659] Scris: џенȣкеле. Altă lecţiune: genuchele.
[1660] Scris: дꙟнтȣнѣрекȣл. Altă lecţiune: de întunearecul.
[1661] Marginal: евреом. 335.
[1662] Marginal: апок. 19.

mult pre neamul omenesc şi robii den munca lui i întoarse şi cătră împărăţiia sa i aduse.

Partea a doa: De înălţarea lui Hristos cu trupul în ceriu şi de plângerea apostolilor[1663]

Iară să înceapem den cuventele apostolilor.a grăi, că zise Domnul ucenicilor săi că aşa se cade lui Hristos: a chinui şi a treia zi a-nvie den morţi şi a se propovedui întru numele lui pocaaniia şi iertăciunea păcatelor întru toate limbile.

Pre adevăr, toate aceastea acmu se împlură după neschimbata făgăduinţa lui Dumnezeu, carea o văzu mainte de veacii ce vrea să fie, cum fu cădearea omului, aşa fu şi scularea lui şi mântuirea. Derept acea zise că: „Aşa se cade a fi după svatul Părintelui mieu cel veacinic: Pogorâiu den ceriu pre pământ, dentru mărirea mea întru smerenie şi luaiu trupul meserătăţiei lui Adam /[528] şi, cu priimirea mea, Preacesta[1664] o dumnezăiiu, curăţiiu-o[1665] şi o svinţiiu. Şi, de răbdaiu dureare cu luarea trupului şi luaiu moarte, ce pre Adam şi pre ruda lui izbăviiu den dureare şi de moartea de veaci şi-l duş cătră viaţa de veaci. Şi, după patima mea, a treia zi mă sculaiu den morţi şi arătaiu tuturor morţilor lumina învierei şi a schimbăriei den[1666] putrejune în neputredire şi den[1667] moarte în fără-de-moarte, că şi înaintea ochilor voştri în zua morţiei meale multe mormene am deşchis şi morţii cei den veaci am învis. Iară voi sinteţ mărturii acestora şi înşivă văzători lucrurilor meale ceale minunate. Derept acea propoveduiţi întru toate limbile şi năroadele pocaanie, să se pocăiască den lucrurele sale ceale hicleane şi reale şi să se părăsască de închinarea la idoli şi de toată facerea de păcate, ca să se deşarte slujba drăcească şi atunce să se întoarcă cătră mine şi să crează întru numele mieu. Şi eu i voiu priimi pre ei şi le voiu ierta lor toate greşalele şi voiu stropi pre ei cu apă curată. Şi voiu curăţi pre ei de toate spurcăciunile şi vor fi ei oamenii miei şi eu – Dumnezeul lor[1668]. Aceia-mi vor fi mie feciori şi feate şi eu lor – părinte[1669].

Iară voi, o, soţii miei, de vă pare că sânt aceastea neputincioase şi nelesne, cătră îndireptarea voastră şi iuţi[1670], dară puţinea vreame în cetatea

[1663] Scris: а͡пклlор
[1664] Scris: прѣачеста.
[1665] Scris: кȣръціїнюѡ.
[1666] Scris: деꙟм.
[1667] Idem.
[1668] Marginal: ерем. 31.
[1669] Marginal: 2 кор 6.
[1670] Scris: лȣци.

Ierusalimului, până vă veți îmbrăca cu putearea /[524] de sus a Duhului Svânt și veți fi vârtoși în războiu și înfricoșați diavolului și puterilor lui și toată putearea lui răsturnați și mulțime de suflete den ținutul lui cel întunecat la lumină aduceți, că de aceasta iaste voia Părintelui mieu și eu voiu trimite făgăduința lui spre voi!".

Și, deaca zise aceastea Domnul nostru Isus Hristos, scoase pre ucenicii săi afară den cetatea Ierusalimului în Bithaniia, către măgura Eleonului și acolo duse pre ei și mult vorbi cu dinșii de ceale cerești și de împărățiia ceriului, de mângâia inimile lor cu făgăduința Duhului Svânt.

După acea spuse de suirea sa către ceriu, cum se duce dentr-această lume văzută și zăpodie de plângere, către lumea cea de sus și de bucurie și până la înfrâmsețata slava sa, către scaunul mărirei cel neajuns și împărăției sale cea veacinică, întru lumina cea neapropiată, unde era și întâiu, de-a dereapta lui Dumnezeu și Împăratului său, că zise lor: „Iată, mă suiiu[1671] către Părintele mieu și Părintele vostru, Dumnezeul mieu și Dumnezeul vostru, numai ce vă bucurați cu mine și nu vă întrestareț[1672] pentru cuvintele aceastea!".

Iară, deaca auziră aciia, de acel graiu den rostul lui cel preasvânt, atunce foarte să obidiră și cu milă și cu amar suspini să împlură. Deci, unii vărsa lacrăme și necurmate pre obraz cura, iară alții cu plângere către prea/[525]cinstite picioarele lui cădea și cu dragoste le cuprindea și le săruta și cu plânsu cu milă grăiia: „Pentru ce te duci așa de pripă de la noi, dulcele nostru dascale? Cui ne laș pre noi, scârbiți și săraci, Părintele nostru cel svânt și milostiv într-această zăpodie de plângere a veacului acestuia, într-acea nestătută și înfricoșată mare a lumiei, într-o corabie mică, dereptătoriul nostru cel preamândru, neavând noi cârmaci[1673], nice opacine într-aceale unde și valure sălbateci și vânture tari, carele ne vor bate în față? Pentru ce ne laș pre noi și răsipești mica turma ta de oile tale ceale slabe în mijlocul leilor cei iuți și sălbateci, păstoriul nostru cel bun, carii încă suflă cu sângele proorocilor, în mijlocul necredinciosului rodului jidovăsc, carele slava ta nu o iubesc?".

Iară Domnul nostru Isus Hristos, ca o mumă iubitoare de feciori, mângâie pre apostolii, carii plâng ca pre neşte coconi și zice: „Că ziși: Opriți-vă de plâns! Pentru ce sinteți scârbiți, că eu nu mă voiu despărți de voi, ce voi fi cu voi până la svârșeniia[1674] veacului! Unde vor fi de voi doi sau trei adunaț întru nunele mieu, acolo sânt eu în mijlocul vostru! Și nu vă

[1671] Scris: ıатмсꙋию. B.: ıатмїꙋ аꙋ.
[1672] Scris: ↑нтрестарец. B: ↑нтсетарец
[1673] Scris: кръмач.
[1674] Scris: свршенїѧ.

voiu lăsa pre voi săraci, ce voiu trimete voao alt mângâietori, Duhul Svânt, carele v-au făgăduit voao[1675] să vă dea Părintele mieu; că acela v-au iubit pre voi cum ați iubit și voi pre mine! /[526] Că mai bine iaste voao să mă duc eu către Părintele mieu, că, de nu mă voiu duce eu, mângâitoriul[1676] nu va veni! Ce, deaca mă voi duce eu, îl[1677] voiu trimeate voao de la Părintele mieu, Duhul mieu și al Părintelui, Duhul – mângâitoriul cel adeverit! Și, deaca va veni, vă va învăța și vă va derepta pre tot adevărul și vă va arăta voao tainele venirei meale pre pământ și împelițarea și vă va învăța pre voi preamândriia ceriului și cealea ce vor veni va spune voao! Acela va veni să vădească lumea de păcate, de direptate și de judecată! Deci de păcate, că nu crezură întru mine, de judecată căce boiarenul lumiei aceștiia fu osândit și gonit afară și diavolul biruit! Iară, deaca va veni mângâietoriul[1678], Duhul Direptăției, acela scârba voastră o va schimba întru bucurie și mințile voastre va lumina întru cunoașterea mea! Acela mă va proslăvi și suspinile voastre ceale cu lacrămi le va opri și le va mângâia!".

Și, deaca zise aceastea, să delungă puțin de la ei și rădică preacinstite mâinile sale și blagoslovi[1679] pre ei. Iară ei căzură de să închinară lui cu smerenie. Și adecă aciiș un nor luminat îl[1680] luo pre el dentr-ochii lor. Și cumu-ș era ei prevind, ducându-se el în ceriu. o, de câte lacrăme să împlură atunc! Apostolii cei rămaș jos cu de-adinsul căuta la ceriu și ucidea piepturile sale și lacrăme pre obraz vărăsa.

Atunce cunoscură că acela iaste /[527] carele au făcut ceriul și pământul și acela biruiaște cu eale.și ca un Dumnezeu adevărat sălășui cu trupul pre pământ cu noi, neștiut. Și mai vârtos atunce se jeliia, că nu e puteare a spune jelaniia lor, cându-ș aducea aminte că de multe ori se[1681] îndoiia de el cu necredința și cu pricea lor, dosădiră pre făcătoriul său și Dumnezeu. Și de-aciia cu mai tare plângere să împlu inima și sufletul lor.

După chipul acesta, ca și când ară fi oarecine un împărat slăvit, de ș-ară scoate stema și căftanul ș-ară mearge la un mișel de rob al său și ară viețui în casa lui câteva zile, necunoscut de nime, toate poticnealele cu blândeațe să le rabde de robul său și, iară, să le ducă și, după ducerea lui, să-i fie în știre aceluia de aceasta cum au fost împăratul în casa lui. O, cu câtă jale s-ară implea de neștiința împăratului său și cum de multe ori au mâniiat pre el cu cuvinte deșarte!

[1675] Scris: воа.
[1676] Scris: мьнгиторюлъ.
[1677] Scris: ↑л.
[1678] Scris: мьнгьеторюлъ.
[1679] Scris: блсви.
[1680] Scris: ↑л.
[1681] B.: le.

Așa și apostolii, atunce nu știia că era Împăratul într-înșii, carele[1682] împărățeaște cu toți, de-i și slujiia lui, ce-i priciia și-l supăra, ca și Petru și feciorii lui Zevedeiu și alții. Iară Domnul lor toate cu blândeațe le răbda și neștiința lor nu o pomeniia, ce mângâia pre ei cu făgăduința Duhului Svânt și blagosloveniia[1683] sa cea dumnezăiască o dă lor ducându-se la ceriu.

Iară ei, văzându-l pre el ducându-se în ceriu, cunoscură-l pre el că acela iaste /[532] carele au venit den ceriu, și atunce mai vârtos[1684] se întristară, cu inimile și cu sufltele ohta și plângând ducerea sa.

Că așa feace și Tobia cu feciorul său, când se duse de la ei îngerul Domnului, așijdere și Elisei cu feciorii prorocilor, când fu luat de la dânșii Ilia, atunce căzu Elisei pre fața sa și, de jale, vășmântul lui sparse și începu cu lacrăme a striga: „Părinte! Părinte! Iată căruțele și caii izrailteneşti!".

Dară cu cât mai mult, atunci, apostolii fură întru jale nespusă și întru nedomirire mare, că în multă vreame ca într-o uitare veniră și zăpăceală, țiind tot în sus ochii cu plângere la ceriu, văzând pre dulcele învățătoriul și Domnul său că, iată, din ochii lor mergea și-l acoperiia un noor[1685] luminat pre el, iară – plângând ei și suspinând.

Văzu Domnul[1686] nemângâiata scârba inimiei lor, trimease lor îngerii săi, pre Gavriil și pre Mihail, să le mângâie lor inima cea scârbită, că, iată, doi bărbați stătură înaintea lor, întru veșmente albe, carii și ziseră lor: „Bărbați galileieşti, ce stați așa căutând la ceriu? Iată, acest Isus, să-nalță[1687] dentru voi la ceriu[1688]! Așiderea iară va veni să judece lumiei cu mulțime de năroade îngerești întru nor[1689] luminat[1690] ca spre un cal alb, în ce chip îl[1691] vedeți pre el ducându-se la ceriu!".

Atunce d-abiia se mângâiară apostolii și întoarseră ochii spre îngeri, mirându-se de minunea frâmseației feațelor lor și se /[529] închinară lor; iară fură nevăzuți de înaintea[1692] feației lor.

Aceasta fu înaintea a mulți credincioși, că atunce, lângă apostoli, fost-au mai mult și de cinci sute de fraț în[1693] măgura Eleonului și înaintea ochilor

[1682] Scris: петрь.
[1683] Scris: блсвенїа.
[1684] Scris: врътос.
[1685] Scris: ноωр.
[1686] Scris: дȣмнȣл.
[1687] Scris: сънналцѫ.
[1688] Marginal: дѣан. 1.
[1689] Scris: ноωр.
[1690] Marginal: апок. 19.
[1691] Scris: ꙟл.
[1692] Scris: деꙟнаинтѣ. Altă lecțiune: den-naintea.
[1693] Scris: ꙟм.

lor, puterile îngereşti, cealea ce – mai presus de lume, luară pre Domnul nostru Isus Hristos cu porunca însuși aceluia, plecându-se lui îngerii, ca făcătoriului și stăpânului său cu frică slujesc.

Și atunce apostolii să întoarseră den măgura carea se chiamă Eleon în Ierusalim, cu bucurie multă, lăcuind în toată vreamea în besearecă întru post și în rugăciune și mulțemire mare, așteptând fericita făgăduială și venirea Duhului Svânt.

Iară noi, să ne întoarcem în cuvântul cel dentâiu: „Cu nuor luminat luo pre dinsul ochilor lor". Nuorul vederiei trupului[1694], cu ochii cei trupeșt arată lucrul cel văzut, al groasei firiei omenești.

Ce pre Domnul nostru îl[1695] luară puterile[1696] ceale mai sus de lume, cinul cel început dentâiu, scaunele ceale minunate, că acesta luminei cei dentâiu a Dumnezăirei împreunează și spre a lor curată mente și văzătoare și preamândră ca și spre un scaun odihnește lumina Dumnezăirei cea în trei feațe[1697].

Iară heruvimii cei cu mulți ochi și serafimii cei cu câte șase arepi, cu frică mergând înaintea lui Hristos, Împăratului său slujesc și mijlocul[1698] neamurelor îngereşti striga: „Luați-vă, boiari, porțile voastre, /[530] și să se ia poarta ceriului cea de veaci, să între Împăratul Slavei întru răpaosul său unde era!". Și întră. Iară alte neamure îngereşti, de spaimă ținuți; nu se pricepea ce va să fie aceasta, văzând pre un om mergând la ceriu neoprit, pren mijlocul ceatelor lor și întreba pre heruvimi: „Cine iaste acesta. – Împăratul Slavei, carele vine den Bosora și veșmântul lui – stropit cu sânge și va să treacă pre poarta cea de veaci, pren carea nime n-au trecut, numai însuși Dumnezeu, făcătoriul nostru?".

Iară serafimii răspunseră și ziseră: „Iată, den războiul taberei sale, Împăratul nostru vine cu biruire multă, cu multă bucurie, că însuși să tăbărî spre diavolul și spre toate puterile vrăjmașului și tăriile lui ceale întunecate și întru mâniia sa răni pre ei cu vârtutea Dumnezeirei sale! Însuși Domnul călcă pre ei cu picioarele sale ca neşte vin în jgheab. Și nu era atunce bărbat den limbi să-i ajute lui, ce însuși acela birui pre hitleanul șarpe cu crucea puteriei sale și într-acel războiu veșmântul omeniei sale toată iaste stropită [sic!] cu sânge. Și acesta iaste Domnul puterilor ceriului și a pământului și celor de supt pământ făcătoriu, Domnul cel putearnic în războiu și biruitoriul cel de veaci, carele birui pre diavolul și pre dracii lui legă,

[1694] Scris: трȣпȣли.
[1695] Scris: ꙟл.
[1696] Scris: пȣтеририлє.
[1697] Scris: фѣц.
[1698] Scris: мижлокъл.

întunearecul adului răsipi şi pre cei legaţi den temniţele lui i scoase la lumină şi împărăţiia cea moartă /[531] o sparse şi moartea cea de veaci cu moartea sa o ucise. Şi acesta iaste Domnul Puterilor şi Împăratul Slavei, acesta e Dumnezeul nostru, îmbrăcat cu trupul neamului omenesc. Deci acesta vine acmu cu biruire den războiu, den[1699] marea înfrâmseţată şi neapropiată lumina împărăţiei sale!

Iară voi, o, boiarilor, şi portarii porţilor ceriului, fără zăbavă deşchideţ porţile voastre, că, iată, Împăratul Slavei, Împăratul Puterilor, să apropie cătră voi, vine den lumea cea de jos cu biruire şi cu slavă multă, căruia noi cu frică şi cu cutremur i stăm înainte, acoperindu-ne featele noastre, că nu putem răbda să vedem lumina slavei featei lui!".

Iară, deaca auziră de la serafimi alalţi îngeri, domniile şi puterile, începăturile şi tăriile, atunce numai cât căzură cu frică de se închinară făcătoriului său, grăind: „Slava ta – adâncul dulceţâiei[1700] cea neajunsă, Părinte a toate fâpturile! O, preamândrie minunată, că sânt pitulate şi neurmate şi neajunse judecăţile tale, Împăratul Sfinţilor, că aşa bine vruseşi să spăseşti neamul omenesc.!"

Iară după aceasta, toate cinurele îngereşti ceale noao, rădicară glasul său ca un glas de nănoade, ca un glas de ape multe şi glasure de tunete tari, grăind: „Aliluia, că se împărăţi Domnul Dumnezeul nostru întrutot ţiitoriu! Să ne bucurăm şi să ne veselim şi să dăm slavă lui, că veni /[532] de la războiu cu biruire de veaci şi pierdu pre clevetnicul fraţilor noştri, carele clevetiia pre ei naintea Dumnezeului nostru zioa şi noaptea!".

Iară Domnul, după graiurele lor, treace prentr-aceale ceate de vorbă tuturor şi se sui mai sus de toate ceriurele şi de toate domniile şi puterile mai sus de toate neamurele îngereşti şi şezu de-a direapta lui Dumnezeu spre cei înalţi, întru slava cea neajunsă.

Iară Părintele, pre Domnul nostru Isus Hristos, Dumnezeul cel blagoslovit în veaci priimi în sân pre Fiiul său şi-l sărută pre el cu sărutarea dragostei de veaci.

Iară Duhul Sfânt se veseli cu biruirea lui şi se găti să iasă în lume, ca să mângâie şi să veselească acei săraci rămaş – ceata apostolească şi să-i înţeleptască pre ei şi pre tot adevărul să-i derepteaze.

Ce şi aceasta să nu să ascunză voao, dragii miei, pentru ce unii îngeri întru nepriceapere mare fură atunce când se sui cu trupul în ceriu Domnul nostru Isus Hristos, că nu era tuturor îngerilor arătat întruparea Fiiului lui Dumnezeu şi aceale taine den veaci ascunsă[1701] şi de neamure pitulată [sic!]

[1699] Scris: деѫм.

[1700] Scris: дȣлчецьей. B.: дȣлчецъеи.

[1701] Scris: аскȣѫсъ.

şi nu era atunce tuturor descoperită, ce numai a doi voivozi îngereşti, den cinul cel mai de jos, carii sânt aproape de lumea cea văzută: lui Mihail şi lu [sic!] Gavriil.

Iară alţii îngeri nececât[1702] n-au fost împreunaţ lu/[533]miei cea de jos, că stau pururea întru înălţime, cu căutarea unii mente direaptă cătră cea lumină de sus şi începută dentâiu caută necurmat.

Iară noao cinure îngereşti, bogoslovia[1703] semnează carea arată întru sine chipul cel neapropiiat[1704] al Sfintei Troiţe, împărţind noao cinure în trei, într-o[1705] parte câte trei cinure, după acest chip:

Partea cea deîntâiu a celor trei cinure, scaunele, heruvimii şi serafimii, arată chipul cel dentâiu al Sfintei Troiţe şi faţa.

A doao parte a celor trei cinure mijlocie: domniile, puteri – tării [sic!], al doilea faţă şi chip al Sfintei Troiţe, că aceştia se chiamă portari, că amândoao hotarăle ţin, în mijlocul cinurelor celor de sus şi celor de jos.

A treia parte a celor trei cinure, mai de jos, începătura, arhangheli, anghelii[1706], al treile chip al Sfintei Troiţe sămnează întru ale sale cinure; aceştia aproape de lumea cea văzută sânt puş, ca la sfârşenia[1707] puterilor ceriului.

Dentr-aceaste cinure doi voivozi mari în toată vreamea slujiia Fiiului lui Dumnezeu fiind în trup pre pământ, tocma până la înălţarea lui; iară după înălţare iară rămaseră întru al lor hotar şi cin, de straje neamului omenesc şi a lumiei cea de jos văzută.

Iară la vreamea înălţăriei Domnului nostru Isus Hristos, luară pre ei [sic!] /[534] puterile ceale de sus îngereşti, scaunele, heruvimii şi serafimii, iară a treia parte de îngeri fu întru nepriceapere mare; derept acacea întreba pre puterile ceale de sus, ţinuţ de spaimă, ca neşte portari, văzând o taină preaslăvită, cum Dumnezeu, îmbrăcat cu trup treace prentr-aceale zborure den lumea cea de jos, aceasta carele e mai sus de toate neamurele îngereşti şi afară de preamândriia lor se sălăşuiaşte în lumina cea neapropiată.

Şi aşa, Domnul nostru Isus Hristos, Împăratul Slavei de veaci, mai presus de acealea de toate mearse şi şezu de-a direapta lui Dumnezeu, Tatăului său.

O, neajunsă adâncare de dulceaţă, Hristoase, Dumnezeul mieu! O, minunate judecăţile tale şi neispitite, că aşa ai mărit moartea, firea noastră –

[1702] Scris: нечкът.

[1703] Scris: бгословїа.

[1704] Scris: неапропїiат.

[1705] Scris: ѫнтрѡ.

[1706] Scris: архг͠гли аг͠гли.

[1707] Scris: сф͠ршенїа.

prah și cenușe, într-atâta slavă și cinste aduseș, că mi se pare tocma și îngerii se cade să se mire de slava lui, că mai presus de cealea – șezând! Ia aminte, ceriu și socotească, pămente că atâta facere de bine feace Domnul neamului omemenesc!

Iară eu, nedestoinicul în făpturile ceale ințeleapte, cu buzele meale ceale de țărână cânt darul tău cel negrăit și laud ciudat și slăvit numele tău preasfânt Hristoase[1708], Dumnezeul nostru, și înaintea scaunului slavei tale cei înfricoșate și veacinică, smerit sufletul mieu plec și cu frică caz, eu, prahul cel nestătut, înaintea feaței tale închină/[535]ciune [sic!] cea mai de jos dau ție preaveacinică, neîmpărțită Troiță Preasfântă, Tatăl și Fiiul și Duhul Sfânt, carele ai mărit așa neamul nostru și l-ai izbăvit den munca satanei și de puterile ceale întunecate și l-ai adus pre el întru împărăția ta cea slobodnică, întru lumina slavei tale, în veaci acolo să te laude, acmu și pururea și în veacii veacilor. Amin.

ÎNVĂȚĂTURĂ DENTÂIU ÎN DUMINECA SFINȚILOR PĂRINȚI LA EVANGHELIE DE SLAVA FIIULUI LUI DUMNEZEU

Dară cine acmu den creștini nu se va mira de această milă mare a Fiiului lui Dumnezeu, cu câtă jelanie jelui să moară pentru păcătoș, toate durerile și rușinea pentru ei cu dragoste răbdă și această patimă a sa și moarte cinste o socotește, cum mai chiar vom auzi den Evangheliia lui Ioan, зач. ҃нѕ.[1709]

În vreamea aceaea, rădică Isus ochii săi la ceriu și zise: „Părinte, vine ceasul! Proslăvește pre Fiiul tău ca și Fiiul tău să te proslăvască cum ai dat lui puteare a toate trupurile, tot care i-ai dat lui, dat-au lor, /[536] viața veacilor! Deci aceasta iaste viața veacilor ca să știe pre tine unul adevărat Dumnezeu și pre cela ce ai trimes Isus Hristos! Eu pre tine proslăviiu pre pământ, lucrul sfârșiiu[1710] care mi-ai dat mie și acmu mă proslăvește, Părinte, de la tine însuți cu slavă, carea avuiu de la tine mainte, până n-au fost[1711] [în][1712] lume. Arătaiu numele tău oamenilor, cărora mi i-ai[1713] dat den lume, ai tăi era și mie i-ai dat pre ei și cuvântul tău păzîră! Acmu cunosc că toate câte mi-ai dat ale tale sânt, că cuvintele carele mi-ai dat am dat lor

[1708] Scris: χρϊстоасе.
[1709] În slavonă: zaceala 56.
[1710] Scris: сфрш҃їю.
[1711] Scris: фос.
[1712] Cuvânt lipsă în text.
[1713] Scris: ми.

și ei le priimiră și mă cunoscură că de la tine am ieșit și crezură că tu m-ai tremis! Ce eu de aceștia mă rog, iară nu de toată lumea, ci de carii mi-ai dat, că ai tăi sânt! Și ale meale toate ale tale sânt și ale tale – ale meale și mă proslăviiu într-înșii și nu mai sânt de acmu în lume, iară ei sânt în lume și eu către tine viiu! Părinte sfinte, păzește-i pre ei întru numele tău!

Partea dentâiu: De slava Fiiului lui Dumnezeu și de slava celora ce cred întru El

Cine se va ohili întâiu și întru scârba inimiei va lăcrăma, aducându-și aminte de moartea iubitului părintelui său /[537] și cuvintele lui ceale așezate pre leage noao? Numai înșiș feciorii lui cei adevărați și featele; aceștia cu de-adins ascultă adeveritele cuvinte ale părintelui său cel iubit când iase den astă lume cu moarte și cu dragoste le țin întru inima lor și în mințile lor neuitat și ades aceastea în gură le poartă, cu suspine și cu vărsare de lacrăme pre obraz.

Așa și noi, dragii mei, datori sântem astăz să umilim sufletele noastre, aducându-ne amente de moartea și de cuvintele ceale lăsate den preacinstit rostul Fiiului lui Dumnezeu, Părintelui nostru cel preamilostiv și drag; că acela ne născu pre noi cu cuvântul cel adevărat întru viața veacilor și păcatele noastre sânt vina și moartea lui, să socotim cu de-adinsu și cu dragoste cuvintele lui ceale lăsate, carele zise înainte, lăsând leage noao, ucenicilor săi.

Numai caută cu socotință, cu de-adins și de unde începe și întru ce sfârșaște[1714] cuvintele sale. Că zise[1715]: „Acmu se proslăvește Fiiul Omenesc și Dumnezeu se proslăvește de el!", sfârșaște[1716] cuvintele sale cu mare dragoste către noi împreunându-se și însoțind, că, așa iubi pre noi, că și pre sine se deade pre moarte pentru noi[1717]. Derept aceasta zise: „Părinte sfinte, păzește pre ei întru numele tău și-i iubește cum ai iubit pre mine, că voi, unde voiu fi eu, și aceia să fie cu mine /[538] ca să vază slava mea, căce mă cunoscură că tu m-ai tremes!

Întâiu aceastea cunoaște, o, robul lui Hristos, ce bogăție și vistiiariu lăsă Domnul tău ție într-acest testament al său, numai nu te trufi cu acest dar și bogățiia aceasta nu piiarde cu nemulțemirea ta, că tu știi că îngerii jeluiesc să vază frânseața și mărirea bogăției tale, carea Părintele tău cel iubit lăsă ție.

[1714] Scris: сфръшаще.
[1715] Marginal: юан 13.
[1716] Scris: сфрьшаще,
[1717] Marginal: юан 27.

Dară ce poate fi omului mai mare ca aceasta, ca să fie proslăvit de Dumnezeu și miluit[1718] și împreunat? Adevărat, mai mare de această bogăție nu iaste alta și cinste mai înaltă omului mort! Că, de slava ta așa zise: „Amu se proslăveaște Fiiul Omenesc", adecă Hristos – capul nostru, iară noi – nădularele lui. Iară cu care slavă iaste Hristos proslăvit cu aceaea și cei ce cred întru el. Hristos, cu lumină îmbrăcat fără-morției, cu slavă și cu cinste mai vârtos decât îngerii cununat și mai presus de toate ceriurele și cinurele îngerești se sui cu slavă și mai sus de toate domnii [sic!] și puterile și șezu de-a direapta lui Dumnezeu[1719] întru lumina împărăției lui întru cei de sus. Ce și de tine aceasta zise cu rugăciune cătră Părintele: „Părinte direapte, să fie una cu mine cei ce mă cunoscu, cum eu – cu tine întru slava ta și aceia – întru slava mea! Și iubeaște pre ei cum ai iubit pre mine, că voiu unde sânt eu și /[539] aceia să fie cu mine și să vază slava mea și împărățiia mea!". Iară care zise aceasta și făcu, că toate au dat Părintele în mânile lui și nemică nu-i opri Fiiului său celui iubit.

Iară tu, cugetă, o, iubitoare de Hristos, câtă bogăție și slavă ai luat, mai vârtos de îngeri, că aceia cu frică stau acelui scaun înfricoșat al lui Dumnezeu nevăzut, iară a ta viață și fire ascunsă întru Hristos, șade de-a direapta lui.

O, adâncul bunătăției cei nemăsurate a lui Dumnezeu, că așa proslăvi și cinsti pre Fiiul Omenesc și firea cea moartă o schimbă întru fără-moarte și întru lumina împărăției sale în veaci o împărți să împărățască!

Și, iară, de slava sa zise Fiiul cel preaveacinic, Cuvântul lui Dumnezeu, de fața sa cea dumnezeiască: „Părinte sfinte, proslăveaște pre Fiiul tău cu slava carea o avuiu de la tine mainte, până n-au fost lumea!".

Acicea pomeni slava acea preaveacinică carea e pururea cu Tatăl, carea avea în sânul aceluia mainte de lume și de toate făpturile de la toț îngerii laudă și închinăciune de la heruvimi și de la serafimi mărire și cinste priimind, ca un împărat și făcătoriu al lor mainte de împelițare întru cei de sus, «slavă» chiamă una puteare, una fire a Dumnezeirei, unul scaun de împărăție și sălaș întru lumina cea neapropiiată. Când bine vru Fiiul lui Dumnezeu /[540] den ceriu să pogorî pre pământ dentru mărire întru plecare și să ia chip de rob și lumina cea dumnezeiască a minunatei slavei sale să acoapere cu zăblaie, măsărătatea [sic!] și rușinea lui Adam, să se împreuneaze și să se socotească Fiiul Omenesc și pre pământ să lăcuiască cu oamenii și să se puie în iaslea vitelor și în vârtop[1720] întunecat să viețuiască și în Eghipet să se striineaze și iară, de acolo – pedestru în Nazareth și după aceasta cu păcătoșii și cu vameșii să șază.

[1718] Scris: мѹлѹит.

[1719] Marginal: єфєс. 1.

[1720] Scris: врътоп.

Atunci slava lui aceaea minunată și bogată nu se cunoștea lângă el și ca un neslăvit[1721] era atunce, că nu se cinstiia ca un Dumnezeu, ce ca un păcătos, mâncătoriu și la vin[1722] băutoriu soț vameșilor și păcătoșilor se socotiia și nime atunce de el nu grăiia slăvite și înalte, când pre pământ ca un fără-casă se striina den cetate în cetate, den Ierusalim[1723] în Galileiu și den Galileiu în Samariia, că, deși[1724] făcea atunce ciude multe, dară nu se proslăviia ca un Dumnezeu, ce ca un proroc și se cinstiia de oameni.

Derept acesta zise mainte de moartea sa cea de voie: „Părinte, vine ceasul! Proslăveaște pre Fiiul tău ca și Fiiul tău să te proslăvască!". Acicea chiamă «ceasul», acea vreame de mainte de veaci trecută, întru carea vrea să junghe jârtva cea de taină pentru curățiia a toată lumea – preacinstitul trupul său pre cruce, ca spre oltariu jârtvă /[541] veacinică să facă împrotiva mâniei lui Dumnezeu. Ceasul patimei carea va să vie spune, rădicarea ochilor la ceriu, cu aceasta pre Dumnezeu Tatăl cinsteaște și pre noi ne învață acolo[1725] ochii la rugăciune să-i ridicăm și de acolo ajutoriu a căuta.

Iară slava o chiamă crucea și moartea și vreamea patimei sale; deci minunată e această slavă și nu iaste mai ciudată decât aceasta pentru ce acel Dumnezeu mare și slăvit și întru lucrure ciudat întru atâta plecăciune veni. Că slăvitu e den toate laturile Dumnezeu, că atâtea lucrure multe și ciudate feace, den nefire întru fire îndoită lume aduse, văzută și nevăzută făptura cea înțelegătoare, cinul firiei îngerești și sufletul nostru și iară tinse lățimea și nălțimea cea nemăsurată a ceriului și lungimea apei măriei cea purcezătoare și iară greotatea pământului cea nețінută o puse de stă pre nemică și cât foc al luminei aprinse cu strălucirea cea nearătată fără stingere spre tăriia ceriului, spre ceale ape iuți de sus le tocmi să înoate. Pre adevăr lucrătoriul cel slăvit și făcătoriul minunat al acestora, Fiiul lui Dumnezeu și Cuvântul Părintelui, mare slavă are de-acmu[1726] în ceriu și pre pământ.

Ce nu e așa slăvit acel lucru al lui ca acesta, pentru ce făcătoriul unor lucrure preaslăvite și ciudate, cu aceastea cu luarea trupului moare, acesta, /[542] carele dăruiaște suflare și viața însuși, fără suflare cu morții se socoteaște și cel, ce viețuiaște în lumina cea neapropiată, întru groapă întunecată se pune și acesta se goleaște, carele se îmbracă în lumină ca în văşmânt și spre cruce iaste slobozit acela carele ceriul și pământul l-au pus de stă pre nemică.

[1721] Scris: нелъвит.

[1722] B.: van.

[1723] Scris: ієр҃слим.

[1724] Altă lecțiune: de și.

[1725] Scris: аколло.

[1726] Scris: дѣакмѹ.

Adevăr aceasta iaste slava Fiiului lui Dumnezeu mai vârtos[1727] decât toate slavele, că, fiind Dumnezeu aşa mare şi slăvit, să meserească şi să fie fără cinste, că unii slave ca aceştiia cu spaimă se cade să se mire, nu numai oamenilor, ce şi îngerilor. Derept aceasta zise: „Părinte, vine ceaslul patimei meale, când voiu fi batjocurit, scuiepit şi preste obraz ucis, când se va ocărî vedearea mea de oameni păcătoşi şi când voiu fi golit şi spre cruce răstignit în mijlocul tâlharilor[1728]. Atunce mă proslăveaşte cu acea slavă mai preste fire[1729] şi un scaun fiind, carea avuiu de la tine mainte de rânduiala lumiei! Proslăveaşte pre Fiiul tău, arată slava mea oamenilor, deşchide ochii miei ca să mă cunoască că eu de la tine am ieşit în lume şi cred întru numele mieu, că tu m-ai trimes! Şi mă proslăveaşte cu slava aceaea preaveacinica [sic!] pre pământ, carea avuiu cu tine; arată aceastea oamenilor, că într-una fire sânt cu tine şi cum de la tine mă născuiu mainte de toţ veacii şi cum sânt chip strălucirei cei ne/[543]grăite a slavei tale, întru una slavă întru cei de sus slăvit de îngeri; arată aceastea oamenilor, ca să mă cunoască pre pământ, stăpân în chip de rob striinând[1730], arată lor slava mărirei meale, să cunoască că Fiiul tău sânt unul născut şi într-o fire pururea! Proslăveaşte pre Fiiul tău, Părinte Sfinte, ca şi Fiiul tău să te proslăvească, ca să fac şi eu lucrul tău şi să învăţ oamenii să crează[1731] întru tine, să cunoască pre tine unul Dumnezeu adevărat, toate limbile, carele nu te ştiia mainte, carile slujiră a mulţi dumnezei mincinoş şi idoli, ca şi aceştia să se întoarcă den necurăţia lor, să te cunoască pre tine, Părintele mieu sfânt, unul Dumnezeu adevărat şi pre carele ai trimes, Isus Hristos, ca să facă veacinică mântuire acestora, carele cred întru el! Că zis e că de la tine am ieşit, den firea ta am strălucit, cu strălucirea cea de pururea şi den sânul tău am ieşit – cel adevărat de la cel adevărat Dumnezeu, preaveacinic, de la Dumnezeu preaveacinic! Derept aceasta, Părinte, proslăveaşte-mă, întru acest ceas al mieu de muncă şi de ocară, când se va întuneca slava mea şi frâmseaţea ca şi Fiiul tău să te proslăvască. Iară slava Părintelui aceasta iaste, ca să se crează Fiiul lui în lume şi, iară, slava Fiiului – ca să fie cunoscut întru limbi Părintele lui!". Derept aceasta zise: „Părinte, proslăveaşte pre Fiiul tău ca şi Fiiul tău să te proslăvască!".

Acicea «slava» semnează[1732] /[544] crucea şi munca. Că mainte de cruce nice Părintele nu era cunoscut de ovreai, că zice: „Israil[1733] pre mine nu mă

[1727] Scris: врътос.
[1728] Scris: тлъхарилор.
[1729] Marginal: исаи. 53.
[1730] Scris: стрїиньнд.
[1731] Scris: краѣзъ.
[1732] Scris: семнѣазѫ.
[1733] Scris: і͠илъ.

cunoscu[1734]", iară după cruce toată lumea cunoscu pre el, că trimease pre ucenicii săi întru toate limbile ca să propoveduiască slava Dumnezeirei în trei feaţe, botezându-i pre ei în numele Tatălui şi al Fiiului şi al Duhului Sfânt. Aceasta iaste putearea Fiiului, ca să arate lumiei pre Tatăl şi pre Duhul Sfânt, ca să cunoască lumea una Dumnezeire în trei feaţe şi să se închine lui şi să proslăvască ca un făcătoriu tuturor, aceasta – slavaTatalui [sic!] şi a Duhului lui Sfânt.

Deci slava Tatălui aceasta iaste, carea trimise pre Fiiul în lume pentru spaseniia omenească şi iară slava Fiiului aceasta iaste, ca să se suie pre cruce şi puterile ceale întunecate şi tăriile ceale protivnice şi pre diavolul cu crucea bătu şi moartea cea de veaci cu moartea sa ucise şi soarele întru întunearec îmbrăcă, întunearecul adului răsipi, pământul cutremură şi pre morţi-i învie în viaţa veacilor. Când tinse mâinile pre cruce, atunce toate limbile chiemă şi toată lumea trase întru cunoaşterea lui Dumnezeu, Părintelui său. Derept aceasta zise: „Ca toţ carii ai dat lui [sic!], dat-au lor viaţa veacilor". /[545]

Partea a doa: De dragostea lui Dumnezeu cu carea iubi pre noi, aşa şi noi datori sântem să iubim pre El

Iară, care zise Domnul că: „Mi-ai dat puteare pre toate trupurele" şi aceasta răspunde cu smerenie pogorând firea omenească, iară nu c-au luat atunce puteare noao, când au zis ucenicilor săi după înviere den morţi: „Dată-mi iaste toată putearea în ceriu şi pre pământ". De va întreba ereticul acicea: „Au atunce au luat Hristos puteare când au învis den morţi?". Dară ce ţi se pare de putearea lucrurelor lui ceale ciudate, carele feace mainte de cruce? Apa întru vin schimbă, marea şi vântul conteni şi ascultară pre el, pre morţii-i învise, ochii orbului den născută zidi, cu 5 pâini cinci mie de năroade sătură, mulţime de draci cu cuvântul goni, pre slăbănogi ţepeni, pre stricaţi curăţi şi păcatele a mulţi iertă! Spune-mi, de unde-i era lui acea puteare atunce şi, au doară, la o vreame lua şi la altă vreame o pierdu? Şi care demon[1735] îndrăzni să răspunză aceasta? La arătare că Aria necuratul şi carii sânt pre urma lui acmu, ponurţii grăiesc aceastea!

Iară putearea Fiiului lui Dumnezeu nu s-au început supt ani, ce mainte de veaci cu nus era, nu era da/[546]tă după înviere, ce mainte era crucea; de-acii putearea, că însuşi acesta Fiiul lui Dumnezeu au arătat şi au zis: „Cum înviază Părintele pre morţi, aşa şi Fiiul învie pre carii-i va şi face vii, ca un stăpân tuturor fiind, de biruiaşte şi cu moartea şi cu viaţa".

[1734] Marginal: ісаи. 1.
[1735] Scris: дѣмон.

Ce se cade întru graiurele scripturilor foarte a socoti, că, de multe ori omeneaşte răspunde, de adaoge lui Dumnezeu şi a se îmbăta şi a dormi şi a se schimba şi rânduit a fi. Aşa şi acicea, înţeleage căce iaste «a toate trupurile". Au doară toate trupurele oamenilor sau a fierilor au crezut într-însul? Nu băga samă aceaea, ce numai putearea sa arată înaintea ucenicilor întru toate lucrurele de trupul cel înţeles. Numai aceasta zise, căce voia şi partea lui, ca să-l cunoască toţi şi să crează[1736] întru el.

Iară oamenii cei hitleani şi necredicioş nu socotiră cuvintele şi învăţătura lui. Derept aceasta nu crezură într-însu. Iară câţi crezură întru el, le deade lor puteare să fie fiii lui Dumnezeu şi moşteani împărăţiei ceriului; deade lor viaţa veacilor, fără-moarte şi cu îngerii veselie în veaci. Că aceasta e putearea lui, să dăruiască darure ca aceastea robilor săi: ceriul şi împărăţiia lui.

Adevăr, aceasta puteare nu iaste a omului prost, ce a unuia însuş Dumnezeu adevărat iaste. Iară care /[547] zise: „Eu pre tine proslăviiu pre pământ, lucrul săvârşind[1737]! Arătaiu numele tău oamenilor, carii mainte de el nu auziră, iară acmu multe năroade şi limbi măresc şi slăvesc şi înaintea lui cu frică cad şi se închină lui, deci aceasta[1738] lucru eu făcuiu. Aceştia pre carii mi i-ai dat mie den lume ai tăi era şi mie i-ai dat şi Cuvântul tău păziră, ce se zice pre mine – Fiiul tău, priimiră şi crezură, că tu m-ai tremes în lume şi cum de la tine am ieşit!".

Şi, iară, întru toate cuvintele arată una cugetare şi întocmire cu Tatăl, pentru ce zise: „Pre caii ai dat mie, ai tăi fură!"

Şi dragoste cătr-însul arată că totdeauna cugetă şi Tatăl de spasenia noastră ca şi Fiiul şi una vreare a lor şi voie era de aceasta, să cunoaştem pre Dumnezeu Tatăl şi pre Fiiul lui.

Iară, să ară vrea cineva să întreabe aceasta omeneaşte, cum zise necredinciosul Aria oarecând: „De le-au avut pre eale Tatăl, iată n-au fost ale Fiiului", ce şi noi zicem cătr-însul: „Doară le-au dat Fiiului, iară însuş s-au delungat de puteare şi de-acii nu le mai are?". Ce aceastea sânt râsului dostoite şi Fiiul lui Dumnezeu toată prepunerea de aceasta ia.

Pentru căce au zis: „Toate căte are Părintele, ale meale sânt şi ale meale toate ale lui sânt!", că împreunată e împărăţiia lor şi Dumnezeirea, putearea şi tăriia /[548] şi slava.

Întrebare-aş pre ereticul arianul, carii grăiesc a fi Hristos om prost, iară nu Dumnezeu, ce are Tatăl cu nus împreună: Hristos se leagă, batjocură, lovire preste obraz, scuiepare, cu oţăt şi cu fiare adăpare, şi pre cruce moare? Dară şi Tatăl are aceastea? Ba, să nu fie! „Eu", zice, „Şi Părintele

[1736] Scris: крѣазѫ.
[1737] Altă lecţiune: svârşind.
[1738] Scris: ачаст.

una sântem!". Nu grăiaşte aceasta de omenie, ci de Dumnezeire şi de ceale dumnezeieşti. Derept aceasta să se ruşineaze arianii, ponurţii, carii îndumnezeirea Fiiului lui Dumnezeu şi făptura lui o fac Dumnezeu.

Şi cine acmu den cei credincioşi nu-ş va râde de orbiciunea şi de hula lor pentru ce aduc multă dumnezeire elinească şi închinătură la idoli, crezând în doi dumnezei împărţiţ, la unul nefăcut, mai-mare şi la altul făcut, mai mic! Ce[1739] a creade în cel făcut, închinătură la idoli iaste păgânească! Grăiesc ponurţii de zic că iaste Tatăl mai-mare Dumnezeu decât Fiiul şi iară de Fiiul grăiesc că iaste Dumnezeu mic de la cel Dumnezeu mai-mare rânduit şi dat în lume, cum şi Moisi oarecând: „Datu-te-am", zice Dumnezeu, „lui Faraon!"[1740]. O, nebuniia ereticească, că, să vor creade la un Dumnezeu făcut, iată şi într-altul vor creade şi în al treile şi al zeacele! Deci, de vor creade într-unul iară pre alţii-i va treace, iată sânt protivnici lui Dumnezeu arianii şi dumnezeilor săi! Aceasta grăiesc cătră ruşinea ereticilor şi orbiciunea lor. /[549]

Iară noi, creştinii direpţţi, datori sântem a mărturisi de Fiiul lui Dumnezeu şi a creade tare că acela iaste întru o fire cu Tatăl după dumnezeire şi ca un Dumnezeu nefăcut, ci născut mainte de toţ veacii de la Dumnezeu, de la lumina cea adevărată, lumină şi Dumnezeu adevărat, nu făptură ci făcătoriu făpturiei, întru fire îndoită, Dumnezeu împreună şi om şi într-un stat şi faţă, Fiiul lui Dumnezeu iaste.

Şi, să va creade cineva aşa de Hristos şi va mărturisi de el, atunce el se va ruga unul ca acela cătră Părintele ca să-i păzească pre ei de toate iscuşeniile eriticilor şi năpăştile şi, iară, cu rugăciunea cinsteaşte pre cel născut, că putea pre ei să-i păzească şi fără rugăciune însuşi, ci întrutot ca un Fiiu pre Părintele cinsteaşte, că rugăciunea nemică altă nu semnează, numai dragostea Fiiului lui Dumnezeu cătră credincioşii lui. Căci zise că: „Aceia priimiră cuvintele meale, învăţătura şi datele porânciei meale şi mă cunoscură că de la tine ieşiiu mainte de toţ veacii, den firea ta fără de ani străluciiu, ca cela ce sânt strălucirea feaţei tale, arătaiu numele tău lor şi aceia-l priimiră cu dragoste şi crezură întru mine că de la tine ieşiiu! De aceştia[1741] numai mă rog, iară nu de toată lumea, de ereticii cei necredincioşi şi de păgânii cei nebotezaţi. De aceştia nu mă rog, pentru ce nu vrură să priimeas/[550]că numele tău şi să crează întru mine că de la tine am ieşit şi mă îmbrăcaiu în trup.

Ci, căţ te cunoscură, Părinte sfinte, şi priimiră pre mine, Fiiul tău, de aceştia rog: Păzeaşte-i pre ei, carii rămân în lumea aceasta, că eu cătră tine

[1739] Scris: ча.
[1740] Marginal: 2 мои. 7
[1741] Scris: ачѣщѣ.

viiu să împărăţesc cu tine în veaci, ca să fie şi aceiia cu noi împăraţi în viaţa de veaci.

Iubeaşte-i pre ei, Părinte sfinte, cum ai iubit pre mine, arată lor slava împărăţiei meale, că voiu unde voi fi eu şi aceia să fie cu mine a împărăţi întru cămărâle[1742] ceale luminate ale slavei meale, împreună cu îngerii să vază slava împărăţiei şi mărirei meale!".

O, prea-adâncare nemăsurată a dulceţiei ce iaste mai mare decât această cinste, slavă şi dragostea lui cătră noi, cu carea ne iubi pre noi şi luo pre noi den munca satanei şi putearea cea întunecată şi ne aduse pre noi întru lumina cea slobodă a împărăţiei sale! Aşa şi noi cu dragoste neîndoită datori sântem să iubim pre el şi porunca lui să păzim, cum însuş au zis: „Acesta mă iubeaşte, carele păzeaşte poruncile meale!".

Deci porunca Domnului aceaea iaste să iubim unul pre alalt, că această învăţătură ne lăsă noao, la ceastă leage noao tocmită, Părintele nostru cel iubit fiilor săi. Şi, de vom face aceastea, cu adevăr atunce şi pre noi ne va iubi Domnul nostru Isus Hristos până în sfârşit[1743] şi ne aduce den ceale deşarte şi păminteşti întru ceale den ceriu la împărăţia sa, /[551] carea să fie noao tuturor a o dobândi.

ÎNVĂŢĂTURĂ DENTÂIU LA PREALUMINATA ZI PEATDESETNIŢĂ[1744], CE SE CHIAMĂ ÎMPLEAREA CELOR 50 DE ZILE, ÎNTRU CARE FU POGORÂREA DUHULUI SFÂNT ÎN LUME

Oamenii, cei ce şedea mainte întru întunearec[1745] şi era ţinuţ în umbra[1746] morţiei, acmu bucuraţi-vă cu preaslăvită bucurie şi cu veselie[1747] de veaci veseliţi-vă[1748] că lumina întrutot desăvârşit străluci întru voi a Dumnezeirei în trei feaţe: lumina cunoaşterei săvârşitului Dumnezeu, unuia în trei feaţe slăvit: Lumina – Tatăl, lumina – Fiiul, lumina – Duhul Sfânt, acmu în lume s-au arătat spre luminare şi sfinţire şi curăţeniia noastră, apă vie curăţitoare, carea cură den izvorul cel curătoriu, Isus Hristos, Dumnezeul nostru şi marele Dumnezeu.

[1742] Scris: късмърьле.
[1743] Scris: сфршит.
[1744] Scris: пѣтдес
[1745] Marginal: ісаи. 9.
[1746] Scris: ѹбра.
[1747] Scris: весліе.
[1748] Scris: веслицивъ.

Că acealea pre toţ cei setoş de apă vie chiamă cătră sine să nască[1749] apă vie şi să bea de la el fără preţ cu darul cel ce se dă den harul lui şi fără scădeare curând de la el râure ale preamândriei ceriului, cu strălucirea cea de pururea, cum mai deşchis vom auzi den cuvintele Evangheliei ѡт іѡанна зач. кз.[1750] /[552]

La zua cea de apoi a praznicului celui mare, sta Isus şi chiema grăind: „Cine-i e seate să vie cătră mine şi să bea! Cel ce creade întru mine, cum zice Scriptura, râure den maţele lui vor cură ape vii"! Aceasta zise de duhul carele vrea să priimască pre ceia ce cred în numele lui, că nu era Duhul Sfânt, că Isus încă nu era proslăvit! Iară mulţi den năroade auzind cuvântul grăiră: „Acesta iaste adevărat proroc"! Iară alţii grăiia: „Acesta iaste Hristos"!

Partea dentâiu: Că desăvârşit cercetă Dumnezeu lumea aceasta şi pre omul carele vieţuiaşte într-însa

Acmu se apropie noao zua cea mare şi luminată, zua cunoaşterei cea desăvârşit a Dumnezeirei întrutot desăvârşit, zua luminei şi a veseliei. Aceasta e zua cea aşteptată den veac de sufletele ceale direapte, că această zi a sfintei Petdesetniţe mai luminată e şi mai fericită în zilele veacului acestuia, cumu e soarele în mijlocul stealelor de străluceaşte cu slavă de veaci şi mai blagoslovit.

Pentru căce întru această zi desăvârşit se arătă Dumnezeu lumiei şi toată împlearea cea desăvârşit a Dumnezeirei în trei feaţe se arătă cu credinţă den oameni, că patriarşii /[553] în ceale veacure trecute cunoscură a fi una faţă a Sfintei Troiţe, părinţască faţă şi de una faţă vorbesc.

Întrebare[1751]: Pentru ce patriarşii şi prorocii numai de o faţă a Tatălui vorbesc în scripturile Legiei cei Vechi, iară doao feaţe sânt ascunse de ei?

Răspuns[1752]: Pentru ce atunce Israil, ca un copil tinăr, nesăvârşit întru înţeles se ducea după idolii cei fără suflet; derept aceasta cu lapte se hrăniia atunce, iară nu cu bucate tari; ca un bărbat nesăvârşit nu putea şti pre săvârşitul Dumnezeu în trei feaţe, iară întru una dumnezire.

Văzu Dumnezeu înţelesul lor cel nesăvârşit şi ascunse de ei a sa săvârşire. Şi, de ară fi fost arătat lor atunce întreiala Dumnezeirei, atunce ară fi crezut în trei dumnezei, după elineasca multă dumnezeire. Ci patriarşii

[1749] Scris: маскъ.
[1750] În slavonă: din Ioan, zaceala 27.
[1751] Scris: marginal.
[1752] Idem.

den făpturile ceale văzute cunoscură pre Făcătoriul, cum şi Avraam – den mărirea celor văzute după înțelesul marelui şi nevăzutului Făcătoriul lor.

Iară deaca ajunse împlearea vremilor, atunce purcease Dumnezeu Tatăl mila sa cea mare şi mainte de veaci, trimise în lumea cea văzută pre Fiiul – Cuvântul firiei sale, a doa față a Dumnezeirei sale, să se îmbrace în trupul firiei omeneşt şi cu aceaea să se apropie cătră oameni. Şi aşa, Cuvântul cel mainte de veaci al Părintelui acoperi lumina sa a Dumnezeirei cea nerăbdată, ca şi cu o zăvasă oarece, cu /[554] trupul cel mort, că într-alt chip nu era puteare să se apropie nerăbdata lumină a Dumnezeirei cătră văzuta şi moarta făptură a neamului omenesc, spre slobzirea lui şi spre luminare celor ce şed întru întunearec, străluci lumina şi slobozitoriul se arătă Fiiul lui Dumnezeu şi izbăvitoriul lumiei.

Acela, deaca veni pre pământ, neamul nostru lumină cu cunoaşterea lui Dumnezeu şi pre carii era în seate-i adăpă, de sațiu den darul Duhului Sfânt. Ci şi pre carii sânt acmu-i adapă când vin cătră el cu credință, cătră izvoriul cel pururea curătoriu al apei cei vii, că pre toț nemearnicii carii vin den nefirea lumiei întru fire-i chiamă cătră sine să bea de la el apă vie, bogată dăruire a Duhului Sfânt.

Cum auzim astăzi den cuvintele Evangheliei: În zua cea mare a praznicului sta Isus şi striga, grăiia: „Să însetează cineva şi doreaşte de viața veacilor, de vedearea prealuminatei feaței lui Dumnezeu, însoțirea îngerilor celor mai presus de lume, moşiia în ceriu şi luarea împărăției cea de sus, să se apropie cătră mine! Cu dragoste şi cu credință aceastea va dobândi de la mine!".

Iară de care zice Hristos: „De însetează cineva să vie cătră mine şi să bea!", acicea deşchis arată Fiiul lui Dumnezeu că iaste izvor pururea curătoriu al Duhului Sfânt, că nu viețuiaşte într-îns /[555] cu dar, ce adeverit de fire, cu față dumnezeiască ca şi întru Părintele aşa şi întru Fiiul, Duhul Sfânt pururea era, nice început şi nice curmat, şi iaste unul Duh al Părintelui şi al Fiiului. Iiară cătră cei ce cred, zise: că vor cură rârure de ape vii den mațele lor. „Râure" chiamă multe darure în multe chipure ale Duhului Sfânt, carile luară de la Hristos cei ce crezură întru numele lui.

Veniră cătră Hristos apostolii cu credință, ca cătră un izvor pururea curătoriu şi se adăpară de la el de apă vie, putearea Duhului Sfânt, luară de la el şi râurele învățăturiei şi dăruirea Duhului, multe curseră în lume den[1753] inima apostolilor de adăpară pre toate firile curate şi necurate, pre ovreai şi elini şi păgâni şi multe năroade. Adăpară apostolii şi mucenicii cu apă vie pre mulți cu multă dăruire a Duhului Sfânt.

[1753] Scris: ден ⸙.

Iară pentru ce zice evanghelistul că nu era Duhul Sfânt, că Isus nu era proslăvit?

Mainte de cruce şi de răstignire, mainte de muncă şi de moartea sa cea de voie, Fiiul lui Dumnezeu nu era proslăvit în lume cu slava dumnezeiască, ce ca într-o ceață fu acea slavă a lui carea o avea de la Părintele mainte de facerea lumiei. Căce pre pământ mainte de muncă nu se socotiia înaintea oamenilor ca un Dumnezeu, ce ca un proroc şi netocmit grăiia de el ucenicii şi năroadele; unii – Ilie, iară alții – Ieremia[1754], iară alții – Ioan Bote/[556]zătoriul, iară de ovreai se chiema înşelătoriu, samaritean, soț vameşilor şi păcătorşilor.

Atunce şi Duhul Sfânt nu era încă arătat în lume şi dat, pentru ce că atunce încă era vrăjmaş lui Dumnezeu, ci vrăjmaşilor dar nu se dă, ce priiatenilor! Că încă atunce era între Dumnezeu şi între om pre mijloc zid şi vrajbă, că încă atunce nu era jârtvă adusă pentru păcatele a toată lumea.

Iară când luo Isus Hristos, Fiiul lui Dumnezeu, şi Cuvântul Părintelui cel de pururi, îmbrăcat cu trup munca şi moarte de voie şi spre cruce junghe a sa omenie ca şi pre oltariu, făcu jârtvă[1755] pentru păcatele a toată lumea şi domoli mâniia în Dumnezeu Părintele său şi cu al său sânge şi moarte împăcă pre oameni cu Dumnezeu şi Dumnezeu cu oamenii.

Atunce întâiu arătă slava Dumnezeirei sale şi tărie, soarele întru întunearec ascunse, pământul cutremură[1756], pietrilor porunci să se desplature, mormente multe deşchise şi pre mulți morți den veaci au învis în viața de veaci.

Iară după aceasta şi mai multe ciude făcu şi mai bune lucrări şi darure neamului nostru dărui, că veni Fiiul lui Dumnezeu în lume[1757], slobozi pre noi den munca satanei şi, carii era în tunearec lumină şi spurcăciunea firiei noastre cu botejunea o curăți şi cu sângele o sfinți şi darul punerei de feciori dărui şi, iară, închinătura la idoli o zmulse şi împărățiia divolului sparse /[557] şi puterile lui ceale protivnice şi tăriile întunecate cu cruce le vătămă şi le ruşină, întunearecul adului răsipi, muncitoriia morției pierdu, înviere şi neputrezire dărui morților, blăstemul călcă, firea noastră de-ntunearecul păcatelor a vrajbei sparse, ceriul şi pământul îngerii şi cu oamenii într-una împreună şi cu una dragoste legă în veaci şi învâncu cu putearea sa cea dumnezeiască toată putearea vrăjmaşului.

Şi atunceş, după învincerea Fiiului, Duhul Sfânt veni în lume a treia față a Dumnezeirei, întocma Părintelui şi Fiiului întru Dumnezeire şi într-o fire. Duhul Sfânt cel mângâitoriu – mângâiarea şi veseliia noastră cea de

---

[1754] Scris: еремїа.
[1755] Scris: жрѫтвѫ.
[1756] B.: greşală de tipar: cătremură. Altă lecțiune: că tremură.
[1757] Marginal: 5 мои. 7.

veaci şi luminare, înţelepţie şi sfinţie tuturor celor ce cred întru Fiiul lui Dumnezeu. Că acela, Duh Sfânt, deaca veni, înfruntă lumea de păcate, de direptate şi de judecată. Deci – de păcate căce nu crezu întru unul născut Fiiul lui Dumnezeu, de direptate că Fiiul se înălţă cătră Părintele, unde era întâiu, de judecată, că boiarenul lumiei aceştiia gonit fu afară şi biruit cu biruinţa lui Hristos.

Acest Duh Sfânt astăzi veni în lume în vedeare cu portari de foc şi cu lumina săvârşitei preamândrii, acesta cu venirea sa sfinţí, înţelepţí, lumină minţile şi inimile şi sufletele apostolilor şi aprinse cu dragoste cătră Dumnezeu. /[558] Acela, deaca veni, tainele ceale den veac arătă şi cealea ce vor să vie spuse şi cei necărturlari cu preamândrie-i învăţă şi-i înţelepţi.

Venirea acestui Duh Sfânt noi astăz să prăznuim în neamurile de veaci, cu bucuroase sufletele noastre întru luminata zi aceştiia sfinte a Petdesetniţei, întru carea se arătă lumina cea de pururea. În toată vreamea luminătoriu, Duhul Sfânt – veselie şi lumina de veaci, carele cu lucirea cea nestinsă lumină cu preamândriia ceriului, întru întunecate inimile omeneşti cătră luminarea slavei lui Hristos, iară acmu înaintea luminei lui fuge întunearecul înşelăciuniei drăceşti şi facerea de basne a filosofilor Athinei, iară gura apostolească se împle de preaînţelepciunea cea neajunsă şi mreaja lor vă vână.

Duhul Sfânt astăz se arată în lume, săvârşita[1758] lumina Dumnezeirei, acmu toată direptatea se împlu pentru trei mărturii, după cuvântul Domnului, că desăvârşit acmu luo firea noastră întru neîmpărţita dragostea sa şi întru mântuirea de veaci, că mărturiseaşte de aceasta însuşi săvârşitul adevăr, Dumnezeirea cea în trei feaţe, Tatăl şi Fiiul şi Duhul Sfânt, carele se arătă astăz în vedeare de foc, spre arderea păcatului, spre luminare înţelesului celor ce cred întru Sfânta Troiţă.

De carele eu, puţinea ţărână, voroavă încep nu /[559] dentru ale meale proaste cuvinte, ce tocma cu aceluia însuş bun dar şi umbrire şi den dumnezeieştile Scripturi câtu ne spuse noao Duhul Sfânt de slava sa.

Întâiu cunoaşteţi, dragii miei, putearea cuvintelor de Duhul Sfânt, ce iaste Duhul şi pentru ce se chiamă Duh întru Sfintele Scripturi.

Duhul iaste o fire supţire şi fără trup şi nerânduită fire, nevăzută, purtătoare de lumină, toată împlearea preamândriei cei desăvârşit [sic!] şi neajunsă vistiariul a toată sfinţiia, izvorul cel pururea curătoriu, fire neajunsă şi neatinsă, neschimbată, în toată vreamea vie, făcătoare de viaţă, întrutot ţiitoare întru toate fără de hotar tinsă.

[1758] Scris: съвръшита.

Duhul Sfânt iaste lumina preamândriei şi dătătoriu de lumină, cu iuşurime grabnică – îmblarea lui, pren toate minţile îmblă[1759] neoprit şi toate firile străbate neţinut şi iase afară de toate minţile şi însuş[1760] întru sine se sălăşuiaşte negrăit.

Duhul Sfânt dăruiaşte puterilor îngereşti viaţă şi mişcare şi lumina preamândriei, toate cinurele heruvimilor şi ale serafimilor şi alte cinuri de domnii răzbate, luminează[1761], înţelepţeaşte, cătră răutate nepurceadere dăruiaşte ş,i mainte de ce nu iaste, ştie ce va fi şi celor ce iubesc pre el dăruiaşte să ştie.

Duhul Sfânt toate le ispi/[560]teaşte şi adâncurile lui Dumnezeu că însuş acela ştie singur a sa fire şi Dumnezeire ales, că Dumnezeu iaste adevărat şi lumina neajunsei Dumnezeiri, nălbirea luminei de veaci, acela varsă den destul. Toate darurele ceale bune iubiţilor săi dăruiaşte, descoapere tainele, dăruiaşte prorocie, spune cealea ce vor să vie, dă deşchis să vază întru lumina slavei lui Hristos. Acela învaţă înţelepciune pre apostolii cei necărturlari şi întări pre măcenici spre războiu împrotiva puterilor celor protivnice ale hicleanului şarpe.

Aşa iaste acel Duhu [sic!] Sfânt, pretutindinea suflă unde va, toate împle, ceale văzute şi ceale nevăzute toate le cuprinde, ceriul şi pământul, marea şi toate adâncurile ceale dedesupt şi toate le ţine, iară însuş neţinut, lumină cu minte, izvorul cel viu, pururea purces, cu alergare nescăzută. Nice început, nice sfârşit[1762], pururea era întru Tatăl şi întru Fiiul, lumină iaste neajunsei Dumnezeiri, a treia faţă a Sfintei Troiţe, fire mai presus de fire făcătoare de puteri.

Duhul se chiamă cu multe nume întru Sfânta Scriptură şi multe duhure sânt făcute în multe chipure, că sânt ceale noao činure de îngeri, cum iaste scris: „Cel ce face îngerii săi duhure şi slugile sale – foc arzând"; Duhul şi sufletele omeneşti se grăiaşte: „Ieşi", zice, „duhul lui şi se întoarse în pământul său". Şi, iară, duhul şi drac se grăiaşte: /[561] „Ieşi", zice, „duhule, mut şi surd den omul acesta; eu-ţi poruncesc!". Duhul iaste şi vântul: „Cu duhul cel de vihor zdrobi corabiile Tharsului[1763], duh cu furtună făcând cuvântul lui".

Iară noi să lăsăm făptura, cătră făcătoriul tuturor fápturilor să ne apropiem, că iaste Duhul lui Dumnezeu cel pururea fiind într-un scaun întocma Părintelui şi Fiiului întru Dumnezeire întru una puteare şi tărie şi vreare, svatului şi împărăţie, de carele acicea punem ştiinţă den Sfintele Scripturi.

[1759] Scris: ѧмбнѫ.

[1760] Scris: ѧншꙋш.

[1761] Scris: лꙋминѣазъ.

[1762] Scris: сфршит.

[1763] Scris: ѳарсꙋлꙋй.

Partea a doa: Adusă den prorocii a Legiei cei Noao de fața Duhului Sfânt, împrotiva arianilor și a ponurților

Deșchis se grăiaște Duhul Sfânt întru Svintele Scripturi „duhul direptății, a luminei și a purceaderei[1764]", carea o chiamă Dumnezeu fața lui. Că zise cătră Moisi: „Eu voiu fi în rostul tău și a lui Aron!". Acest Duh Sfânt, fiind în mintea și în rostul lui Moisi, minunate ciude făcu și lucrure înfricoșate în Eghipet[1765]: Pre Faraon munciia și întru Marea Roșie.

Și în pustie și prorociia dăruiaște și tainele a vremilor carii vor să vie descoapere. Pre acest Duh Sfânt luo Dumnezeu și băgă în cei 70 de stareți, lor le proroci Eldad și /[562] Emodad[1766], de carii aprodul lui Moisi, Isus Navin, spuse de zise: „Doamne Moisi! Eldad și Ermodad prorocesc în tabără; oprеaște-i pre ei!". Răspunse robul lui Dumnezeu: „Pentru ce pizmești tu, că eu voiu să dea Dumnezeu Duhul său cel Sfânt tuturor oamenilor să prorocească!". Moisi, capul prorocilor, Duhul Sfânt chiamă pre Duhul lui Dumnezeu, nu făcut ce într-o fire și împreunat lui Dumnezeu Tatăului.

Duhul Sfânt – întrutot lucrătoriu, carele dă tărie și vârtute slabului mai multă de fire. „Mută-se", zice „Duhul Domnului, în Sampson[1767] și ucise o mie de bărbați aleși ai filistineanilor cu o falcă de măgariu".

Acel Duh Sfânt dă prorocie celor fără nădeajde: „Mută-se Duhul Svânt în Saul și proroci în mijlocul prorocilor Domnului: și luo păstroriu împărat și proroc rânduiaște". Ado-ț aminte de Saul și de David, feciorul lui Iesei.

Duhul Svânt – cel făcătoriu de ciude și întrutot putearnic, că acela lucră întru Ilie prorocul de încuie ceriul în trei ani și 6 luni și iară-l deșchise, de trei ori foc den ceriu aduse și pre cei doi ceauș[1768] arse și jârtva[1769] și pietrile, apa și focul linse, pre fiiul vădoui învise, pre Ilie la ceriu răpi cu căruța și nu arse pre cel răpit, ce mai vârtosu-l lumină.

Pre acest Duh Sfânt ceru Elisei la Ilie de doa ori și dobândi, că-l priimi și se sfinți de el, cât și oasele lui moarte înviseră pre mortul.

Că acel Duh Sfânt iaste făcătoriu și dătă/[563]toriu de viață omului, cum iaste scris: „Duhul lui Dumnezeu mă feace și Duhul cel întrutot putearnic mă învie".

Că acest Duh Sfânt a lui Dumnezeu de viață făcătoriu, carele înviază în viața veacilor pre tot neamul omenesc, den prah întru neputredire și înviiază

[1764] Marginal: 1 мои. 1.

[1765] Marginal: 2 мои. 4.

[1766] Marginal: 4 мои. 11.

[1767] Scris: самѱон.

[1768] Scris: чаꙋш.

[1769] Scris: жрѫтвѫ.

cel mort și înnoiaște fața pământului cu fără-moarte și trupurele firei omenești neputrede la vreamea de apoi, cum iaste scris: „Trimeț Duhul tău și să zidesc și înnoiește fața pământului". Iară căce zice: „trimeț", să nu zici a fi slugărie Duhului Sfânt, ce grăiaște prorocul trupeaște, iară tu înțeleage sufleteaște, că nu căce e îmblare dentr-un loc într-alt loc, ce ieșirea carea e cătră lucrarea lui acicea semnează[1770].

Că Duhul Domnului împlu toată lumea și-n toate fapturile iaste lucrătoriu de viață și, îmblând, toate luminează[1771] cu toate domnind și întărind slăbiciunea. Derept aceasta prorocul se roagă cătră Domnul și ceare de la el Duh Sfânt. Zise: „Duhul tău Sfânt nu-l lua de la mine", „Cu Duhul[1772] cel biruitoriu întru neputințele meale întăreaște-mă" și „Acela Duhul tău însuși cel dulce și mare înfrâmsețat să mă direpteaze și să mă ducă în pământul celor vii și celor blânzi și îngerilor celor mai presus de lume și să mă direpteaze pre calea cea dreaptă, carea duce în viața veacilor".

Acest Duhu Sfânt al lui Dumnezeu întrutot lucră/[564]toriu – putearea cea tare a puterilor ceriului, că zise: „Cu cuvântul Domnului ceriurile se întăriră și Duhul rostului lui – toate puterile lor".

Duhul – întrutot plinitoriu, cel ce cuprinde toate pretutindini, cum grăiaște prorocul: „Unde mă voiu duce de la Duhul tău și de la fața ta încătro[1773] voiu fugi? Să mă voiu sui în ceriu, acolo ești, să voiu pogorî în ad, acolo ești, să-m voiu lua arepile mintei meale, și voiu zbura la marginea adâncului mării și acolo – mâna ta întrutot făcătoare".

Duhul Sfânt – apa, viață făcătoare și curățitoare de toate spurcăciunile, carea e vărsată acmu cu dereapta acelui de sus spre neamul lui Izrail, ce-l noi în pământul cel uscat: „Nu te teame, robul mieu, Iacove, alesul mieu den limbi, că vărsu apă pre cei setoș, iară râurele pre pământ uscat, torn Duhul mieu spre neamul tău și blagosloveniia mea spre ruda ta și vor răsări ca sălcile pre marginea râurilor curătoare de apă darul Duhului Sfânt"[1774]. Astăzi râurele învățăturilor apostolești se varsă, pre pământul cel uscat și sterp, a multe năroade, carii acmu răsăriră ca salcea întru bunătatăț învățăturile sufletești.

De-acii și alt proroc zice[1775]: „Iată, grăiaște Domnul Adonai: «Când mă voiu sfinți înaintea ochilor voștri și vă voiu lua de pre de latur și vă vă [sic!] voiu aduna den toate neamurele și vă voiu duce în țara voastră și vă voiu

[1770] Scris: семнѣазѫ.

[1771] Scris: лꙋминѣазъ.

[1772] Scris: дх҃ꙋл.

[1773] Scris: ꙟнкътрѡ.

[1774] Marginal: сам. 4.

[1775] Marginal: агеа 6.

stropi pre voi cu apă curată şi vă curăţiţ de /[566] toate necurăţiile voastre şi voiu da voao inimă noao şi duh nou şi voiu lua de la voi inima cea de piatră şi voi da voao inimă de trup şi Duhul mieu voi da voao»!”.

Deci, iată grăiaşte: „Când mă voi sfinţi întru voi şi mă voi aduce pre mine jârtvă sfântă Părintelui mieu, înaintea ochilor voştri pre cruce, după aceaea vă voiu lua pre voi şi vă voiu aduna den toate laturile întru credinţa mea, atunce voi vărsa Duhul mieu spre voi; da-voiu voao Duhul mieu cel curăţitoriu de toate spurcăciunile şi arzătoriu de păcate şi voi fi în mijlocul vostru. Nu vă teamereţi!”.

De această vărsare[1776] a Duhului Sfânt deşchis grăiaşte Ioil prorocul[1777]. Adecă „Grăiaşte Domnul: «Şi fi-va la zilele de apoi vărsa-voiu den Duhul mieu spre toate trupurele şi fi-vor prorocind fiii voştri şi featele voastre, bătrânii şi tinerii voştri vise vor vedea, că spre robii miei şi spre roabe (cum se zise spre credincioş), voiu turna Duhul mieu – apă vie şi curăţitoare»!”.

Acmu toate aceaste prorocestvii se împlură înaintea ochilor noştri, dragilor iubitori de Hristos. Deci acest Duh al lui Dumnezeu toate bunătăţile ne dărui noao, carile ochiul n-au văzut şi ureachea n-au auzit şi la inima omului n-au suit, neşte darure ca aceastea, carile jeluiesc îngerii să le vază.

Derept aceasta să ne bucurăm astăz că împlu noao /[566] Domnul făgăduiala sa: Acmu turnă spre noi apa cea vie, Duhul Sfânt şi adăpă inimile noastre ceale secetoase cu veselie de veaci şi luo de la noi inima cea de piatră şi dărui noao duhul umilinţei inimii mestecate cu credinţă, spre carile iaste leagea scrisă cu lumina Duhului Sfânt, iară nu cu cerneală[1778], că pre inima cea împietrită şi necredinicoasă jidovască şi ereticească leage scrisă cu cerneală[1779], care iaste neamul întunecăriei şi vrăjmaşul lumiei. Iară noao ne scrie Duhul Sfânt leage – lumina dereptăţiei spre inimile noastre.

Acmu Dumnezeu împlu făgăduinţa sa, carea făgădui cu prorocii de demult şi la anii de apoi însuşi cu sine grăi cu ucenicii săi: „Eu voiu trimite spre voi făgăduiala Părintelui mieu, iară voi şedeţ în cetatea Ierusalimului, până vă veţi îmbrăca cu puteare de sus! Duhul mieu şi al Părintelui voiu trimite voao, iară voi vă întăriţ şi tari să fiţ în războaie împrotiva vrăjmaşilor celor văzuţ şi nevăzuţ! Că acela, deaca va veni, vă va direpta spre tot adevărul şi va învăţa pre voi preamăndrie şi cealea ce vor veni va spune voao, veselie cu îngerii şi împreunare cu prorocii şi cu patriarşii şi veselie fără sfârşenie[1780] înaintea feaţei lui Dumnezeu. Spune, treacere de la pământ

[1776] Scris: връсаре.
[1777] Marginal: агеа 2.
[1778] Scris: чернѣалѫ.
[1779] Scris: чернѣалѫ.
[1780] Scris: сфршенїе.

la ceriu, de-ntunearec la lumină, den moarte întru viaţă, de la usteneală[1781] întru ră/[567]paosul împărăţiei ceriului!”.

Care să fie tuturor noao a dobândi cu bună darea a însuş aceluia Duhului Sfânt, a căruia e slava împreună cu Tatăl şi cu Fiiul, acmu şi pururea şi în veacii veacului. Amin.

ÎNVĂŢĂTURĂ A DOAOA LA POGORÂREA DUHULUI SFÂNT, CÂND POGORÎ SPRE APOSTOLI

Cine va grăi puterile Domnului şi auzite să facă toate laudele lui, cum iaste minunat şi mare, aşa şi puterile lauda lucrurele şi faptele lui ceale bune, care le[1782] arătă şi dărui neamului nostru, după neschimbata lui făgăduită, întâiu apostolilor săi şi, cu aceia tuturor noao credincioşilor? Aceale darure minunate dărui, nu după destoiniciia noastră, ce după a lui bogată milă.

Întâiu izbăvi pre noi den amara robie a vrăjmaşului şi scoase pre noi den Eghipetul neştiut, den ţinutul satanei şi de-ntunearecul păcatului, izbăvi pre noi den moarte şi den durerile de veaci, cu moartea şi durearea Fiiului său unul născut. Şi, după aceasta, proslăvi cu slava ceriului firea noastră /[568] şi o cinsti întru Hristos cu şedearea de-a direapta[1783] şi o duse în pământul celor vii şi blânzilor îngeri şi cătră Ierusalimul cel de sus, cătră măgura Sionului, cătră zborul a întunearece de îngeri. Stropit-au pre noi cu apă curată şi vie şi au curăţit pre noi de toate necurăţiile noastre[1784], apa cea vărsată în lume Duhul său cel Sfânt – focul ceriului şi lumina spre luminarea înţelesurilor apostolilor şi ale noastre, cum mai deşchis acmu auzim den Deaania[1785] apostolilor.

După înălţarea Domnului nostru Isus Hristos în ceriu cu trupul cel priimit de Dumnezeu, atunce apostolii se întoarseră în Ierusalim den măgura Eleonului şi lăcuia în biserareă zua şi noaptea de slujiia Domnului cu postul şi cu rugăciunea şi cu lacrăme de bucurie aşeptând fericita nădeajde până la zeace zile. Iară a zeacea zi după nălţarea Domnului în al treilea ceas de zi veni spre dinşii Duhul Sfânt – turnarea şi făgăduinţa Tatălui ceriului, cum iaste scris.

Când se svârşiia, zice[1786] zilele Petdesetniţei, fură apostolii într-o fire împreună şi fu de pripă sunet den ceriu, cum ară fi purtat de un vihor,

[1781] Scris: оустенѣалѫ.
[1782] Altă lecţiune: carele.
[1783] Scris: дир͠апта.
[1784] Marginal: евреом 12.
[1785] Scris: дѣанїѧ.
[1786] Recte: zece.

suflare și se împlu toată casa unde era șezând și se arătară lor împărțite limbile ca de foc, de ședea câte pre unul fietecarele de ei și se împlură toț de Duhul Sfânt și începură a grăi într-alte limbi mărirea lui Dumnezeu cum da lor /[569] Duhul a răspunde minunata preamândriia lui Dumnezeu.

Iară deaca fu acest sunet den ceriu, atunce nărod mult se adunară și nu se pricepea, de spaimă era ținut – o, preaslăvită ciudă! –, că auziia pre ei fietecarele grăind întru limbile lor mărirea lui Dumnezeu, întru carile era născuți, iară apostolii toț era galileiani[1787] și de neam și de limbi. Și ziseră întru sine: „Ce va să fie această ciudă noao și preaslăvită?". Și era atunce într-acea vreame multe năroade în Ieusalim den toate laturile câte-s pre supt ceriu cu socotința lui Dumnezeu, multe fealiure de limbi: tătari[1788], turci, persi, arbănaș, eghipteani[1789], pamfiliani, arapi, leași, latini, frânci, și altele care venise den toate limbile câte-s pre supt ceriu și se mira foarte de acea preamândrie minunată, carea grăiia apostolii.

Iară alții den nărodul[1790] jidovesc râseră și ziseră că sânt plini de vin și s-au îmbătat de sânt beați de vin.

Atunce se sculă Petru[1791] cu cei unsprăzeace, de începu[1792] către ei a grăi cu glas mare. „O, bărbaț jidovești și voi, carii lăcuiț pre toată fața pământului! Luaț aminte cu înțeles cuvintele noastre, nu cugetareț de noi a fi beați de vin, că, iată, că iaste al treilea ceas de zi și neceodată n-ai [sic!] văzut pre noi într-această vreame beați! Ce acesta să vă fie voao la știre că nu sintem beați și nime den /[570] voi să nu socotească darul lui Dumnezeu cu beție! Să veț vrea să ne amirosiț lângă noi vin, apropiiați-vă aproape către noi și vedeț cu de-adinsu oare mirosim a vin, au suflăm cu darul lui Dumnezeu? Dară cinstesc mărirea lui Dumnezeu beații, oare leagănă-se ca trestiia biruiț de vin, sau stau iară ca neşte sâlpi[1793]; întăriți sânt cu trezvie? Cu beție vă pare a fi lucrul lui Dumnezeu, o, jidovilor, pizmașii dereptății? Că bețiia leagă limba, gura strămutează, ochii întorși-i face! Dară voi ce vedeț întru noi de aceastea, oare durmitează[1794] cu beție grea, au învață tainele văzătoare de Dumnezeu? Cunoașteți să nu fiț cumva îmșivă beați cu răutatea!.

Că, unde se cădea a se mira de darul lui Dumnezeu și a mulțemi celuia ce-au dat noao aceastea, iară voi de aceasta vă râdeți și cu ocară ocărâți

[1787] Scris: галилеани.
[1788] Scris: тътаръ.
[1789] Scris: егvптѣни.
[1790] B: sărodul.
[1791] Scris: петръ.
[1792] Altă lecțiune: de-ncepu.
[1793] Scris: стлъпи.
[1794] Scris: дȣрмитѣазъ.

darul lui Dumnezeu, cel făgăduit părinților voștri de la Dumnezeu cu prorocul: «Și va fi», zice, «la zilele de apoi; voiu vărsa den Duhul mieu spre toate truprele și vor proroci feciorii voștri și feaetele voastre, bătrânii și tinerii voștri vi se vor vedea, că spre robii și spre roabele meale, voiu vărsa den Duhul mieu!».

Această făgăduință noi astăzi am luat de la Dumnezeu, pre carele voi cu beție ne chiemați! Să fie după cuvântul vostru, ce nu după înțeles: Îmbătatu-ne-am, ci nu de vin văzut, cum vă pare, ci de darul lui Dumnezeu!. Că /[570] de aceasta beție de mulți ani striga prorocul: «Îmbată-se», zice, «de sațiul casei tale și cu izvorul hranei tale adăpi pre ei, că de la tine e izvorul vieției, întru lumina ta vedem lumină». Iată, noi acmu ne-am îmbătat de darul lui Dumnezeu den casa scaunului cel înfricoșat al lui Dumnezeu Sabaoth[1795] și cu izvorul hranei cu turnarea Duhului Sfânt, cu carele sânt hrăniț toț direpții den veaci!

Că acest isvor cărora beau dentr-însul, le dăruiaște viața de veaci și întru lumina lui văzut-am lumina Fiiului lui Dumnezeu, lumina Duhului Sfânt, carea o vedeți acmu pre câte unul, fietecarele de noi, cu lumina vederiei de foc, luminând mințile noastre, iară nu arzând, numai păcatele, ca hreasturele arzând, că aceasta e lucrarea lui! Această dare bună carea e făgăuită, trimise voao acmu Dumnezeu și feciorilor voștri, tuturor celor de departe și celor de aproape, pre câți-i chiamă Domnul Dumnezeul nostru! Iară voi vă mântuiț de acest rod îndărăptinic și vă pocăiț de păcatele voastre și vă botezaț în numele Domnului Isus Hristos; atunce și voi veț priimi acest har, darul Duhului Sfânt!".

Iară ei, deaca auziră, se înfrâmseră cu inimile și crezură vârtos întru numele Domnului și se botezară atunce trei mie de suflete cu dragoste și se împlură toț de Duhul Sfânt și de bucuriia cea mare.

Că aceaea iaste lucrarea Duhului Sfânt, acesta e putearea lui cea /[572] preamândrită și întrutot lucrătoare: Deaca luo, pre păstoriul cântăreț și proroc feace pre el și duhurelor celor reale gonitoriu. Ado-ț aminte de David[1796] și de Amos[1797]. Și, de luo pre coconul tinăr, și judecătoriu bătrânilor fără crescut rânduiaște[1798]; mărturisește de aceasta Daniel[1799].

Și, de află pre păscari, și cu ei vână toată lumea lui Hristos cu mreaja cea vânătoare. Ado-ț aminte de Petru[1800] și de Andrei, fratele său și de

[1795] Scris: сабаѳ.
[1796] Scris: двъ͠д.
[1797] Marginal: 1 цар. 16.
[1798] Marginal: 1 мои. 1.
[1799] Marginal: даніил 13.
[1800] Scris: петръ.

feciorii lui Zevedeiu, Fiiul Tunetului, carii înalt tunară mărirea lui Dumnezeu.

Ce, să au şi luat pre vameşul şi pre tâlhariul[1801] şi curva şi gonaciul, iată-l rânduiaşte evanghelist şi neguţătoriu de sufletele, carele cu Evangheliia ca şi cu preţ slobozeaşte sufletele omeneşti den moartea cea de veaci. Mărturiseaşte de aceasta Mathei evanghelistul[1802], pre tâlhariul feace întâiu mărturisitoriu împărăţiei lui Hristos şi întâiu vieţuitoriu în raiu[1803].

Să-ţ vei aduce aminte de Mariia Magdalina[1804], că aceaea spuse întâiu învierea lui Hristos şi fu bună vestitoare apostolilor, spuse că au văzut pre Hristos învis den morţi! Şi, iară, – Mariia Eghipteanina, cumu se lumină mai vârtos cu zarea Duhului Sfânt, mai vârtos decât soarele şi înfricoşată fu puterilor drăceşti. Dară ce vom zice de Sfântul Pavel, den gonaci – iubitoriu de direptatea lui Hristos şi înfrânătoriu limbilor, că iată lucrul Duhului Sfânt preaslăvit[1805].

Duhul Sfânt /[573] pune episcopii să pască beseareca lui Dumnezeu cel viu, care au scumpărat cu sângele său, într-alte limbi dă să răspunză mărirea lui Dumnezeu şi un glas în multe glasure împărţi.

Cu un glas apostolii grăiia, iară ceia ce auziia multe glasure făcură cu sunarea văzduhului, cum şi la facerea stâlpului[1806] un glas în multe glasure se împărţi, aşa şi acicea – cu lucrarea Duhului Sfânt, cu putearea lui Dumnezeu atotputernicul.

Ce şi aceasta să ştim pentru ce Duhul Sfânt în al treilea ceas de zi – în lume. Că în al trilea ceas s-au început păcatul în raiu pentru muiare isaanu [sic!][1807], iară cădearea lui Adam la al şasele ceas. Derept aceasta Hristos al şasele ceas s-au suit pre cruce şi pentru mâna aceluia ce au tinsu pre lemn, mâinile sale ceale cinstite tinse pre curce şi cu acealea sparse osânda lui Adam şi zapisu-l sparse.

Aşijdere şi Duhul Sfânt al trilea ceas – în lume cu lumină de foc, ca să răsipască întunearecul păcatului şi să arză cu văpaia luminei sale tot fealiul de păcate şi minţile credincioşilor lumină şi inimă rădăgită [sic!] o încălzi cu dragoste cătră Dumnezeu şi o aprinse.

Deci acest foc sfânt ardea întru sufletele apostolilor şi întru inima mucenicilor se aprinse văpaia foarte şi întru pustinici lumina lui străluciia.

[1801] Scris: тлъхарюл.
[1802] Scris: матѳеи єѵ҃гелистꙋл. Marginal: маѳ. 9.
[1803] Marginal: лꙋк. 8. În majoritatea exemplarelor nota nu e marcată.
[1804] Marginal: лꙋк. 23.
[1805] Marginal: дѣан. 21.
[1806] Scris: стлъпоѵлоѵй.
[1807] Scris: исаанꙋ.

Iară cum au înviiat păcatul şi moartea întâiu pentru trei şi fu cădearea neamului nostru fu, pentru diavolul şi pentru muiare şi pentru /[574] om, aşa şi acicea mântuirea lumiei fu pentru trei, cu Tatăl şi Fiiul şi Duhul Sfânt: În ceasul dentâiu Părintele deade leage neamului omenesc şi putearea păcatului tâmpi; într-a doao vreame Fiiul lui Dumnezeu dărui dar bun, moartea ucise şi viaţa de veaci deade; în al trilea ceas Duhul Sfânt veni, pre apostoli lumină şi înţelepţi, tainele descoperi, sufletul veseli, cunoaştere desăvârşit de Sfânta Troiţă dărui, tuturor noao cestora ce creadem întru întreita Dumnezeire.

Partea a doa: De una fire a Duhului Sfânt cu Tatăl şi cu Fiiul Lui şi cum să nu ispitească mult de firea lui Dumnezeu, nice să se pricească de el cel mort de cel fără-moarte şi făptura cea deşartă de făcătoriul său

Deşchis am arătat den Sfintele Scripturi de Duhul Sfânt şi de lucrarea lui cum lucră întru[1808] patriarşi şi în proroci, întru apostoli şi întru mucenici şi întru bogoslovi învăţătorii lumiei.

Ce şi acmu acela Duh Sfânt lucrează întru beseareca lui Hristos şi întru noi credincioşii lui. Şi, iară, mărturie adus-am den proroci, de Duhul Sfânt. /[775] cum iaste lui Dumnezeu într-una fire firiei [sic!] lui Dumnezeu, nu striin, nice denafară au venit cătră Dumnezeu, cum huliia҂ necuratul Evnomie şi Machiedonie, ce întru firea lui Dumnezeu pururea era şi iaste, întru Tatăl şi Fiiul, sălăşuindu-se întocma cu Părintele şi cu Fiiul şi într-un scaun; putearea lui Dumnezeu nefăcută, cum hulesc necuraţii ereticii, ce de fire; nu făptură, ce făcătoriu a toate făpturile şi Dumnezeu adevărat după Dumnezeirea cea neîmpărţită, a treia faţă, puteare făcătoare a toate văzutele şi nevăzutele şi tărie de veaci a puterilor ceriului.

Cum grăiaşte prorocul[1809]: „Cu cuvântul Domnului ceriurile se întăriră şi cu Duhul rostului lui – toată putearea lor".

Deci câte are Dumnezeu întru firea sa cea dumnezeiască? Firea lui Dumnezeu iaste Cuvântul şi Duhul Sfânt – întru firea lui Dumnezeu. Iară pentru ce iaste Cuvântul şi Duhul firea lui Dumnezeu şi şi Dumnezeirea? Dumnezeu cel adevărat ispiteaşte adâncul firiei sale şi-l ştie ca un Dumnezeu adeverit[1810], Duhul Sfânt; aşijdere ispiteaşte adâncul lui Dumnezeu şi ştie a sa fire cu amăruntul. Pentru aceaea iaste Dumnezeu adevărat. Dumnezeu ceriul şi putearea lui întăreaşte, aceastea face şi Duhul Sfânt, că iaste

---

[1808] Scris: ҂ртꙋ.
[1809] Marginal: ѱал. 32.
[1810] Marginal: 1 кор 2.

Dumnezeu întrutot putearnic făcătoriu tuturor; aşa creadem şi mărturisim de el. /[576]

Iară nu aşa, ca fiii protiviriei, arianii, hulitorii Dumnezeirei aceii în trei feațe şi înfricoşatei măriri, unde îngerii cu tărie mare tremură de slava lui, aceştia, carii hulesc pre Duhul Sfânt, chiemându-l pre el făptură, cu puteare făcută şi scot pre Dumnezeu făptură. Cu hula, că grăiesc ereticii că Duhul Sfânt iaste putearea lui Dumnezeu mărturisită! Iată – făcută, ca şi alte duhure şi puteri!

O, nebuniia ereticilor! Dară au atunce era slab Dumnezeu până nu-ş făcuse puteri şi acmu facerea lui Dumnezeu dă puteare şi potpreaşte[1811] [sic!] neputearea lui Dumnezeu? Şi cine acmu den cei credincioş nu-ş va râde de nebuniia acestora şi nu va plânge de periciunea lor? Întrebare-aş pre unul de cei protivnici: Oare poate făptura să ispitească tainele lui Dumnezeu şi să ştie cu de-adins firea lui? De va zice că poate, iată va fi Dumnezeu ajunsu de făpturi, atunce toată Scriptura dereptatea sa va schimba, carea zice de neajungerea Dumnezeirei! Iară de va zice că nu poate făptura să ispitească adâncul lui Dumnezeu şi firea lui, numai Dumnezeu însuşi ştie, dară pentru ce e Duhul Sfânt – ispitititoriu firiei[1812] şi adâncul lui Dumnezeu? Chiamă ereticii pre el făptură şi hulă spre el grăiesc".

Că tot cine va grăi hulă pre Duhul Sfânt nu i se va ierta lui nice în cest veac, nice în cel ce va să fie. /[577] Iară cine va grăi hulă spre Fiiul, zice Domnul, ierta-se-va lui, iară spre Duhul Sfânt nu se va ierta lui, că cine va huli pre Fiiul lui Dumnezeu nu iaste păcat aşa greu, căce-l blăzneaşte pre el omeniia cea văzută şi moartea cruciei. Ce, care va huli pre Duhul Sfânt, ce răspuns vor să aibă sau care iertăciune? Pentru căce Duhul Sfânt – fără trup şi fără pohtă, nevăzut, neajuns, întrutot țiitoriu, de toate cuprinzătoriu, iară însuş necuprinsu neținut, toate pretutindinea împle. Acela ştie însuş cu amăruntul firea lui Dumnezeu. Cum zice apostolul: „Nime nu ştie cealea ce-s în om, numai duhul omului", aşa şi ale lui Dumnezeu nime nu ştie, numai Duhul lui Dumnezeu, carele ispiteaşte adâncul lui Dumnezeu.

O, ucenicii Ariei [sic!] şi ai lu Machedonie ce veț să să [sic!] huliț mai mult înfricoşata mărie a Duhului lui Dumnezeu şi a scoate Dumnezeirea întru făptură, ca şi Fiiul lui Dumnezeu! Ce să ştiț că Duhul Sfânt iaste Dumnezeu Sabaoth, că aceastea le-am ştiut de la fericitul Pavel, carele au trecut nălțimea lui Dumnezeu, tocma până la al treilea ceriu. Isaia, văzătoriul de serafimi, pre Duhul Sfânt chiiar i zice Dumnezeu[1813]? „Fu", zice, „Întru anul carele muri Iozia împărat, văzuiu pre Domnul Sabaoth

---

[1811] Scris: потп͠рѣще.

[1812] Scris: фїєрїєй.

[1813] Marginal: ісаи. 6.

şezând pre scaun înalt şi serafimi cu şase arepi sta împrejurul lui şi auziiu glasul Dmnului Sabaoth grăind: «Pre cine voiu trimite către oamenii aceştia neplecaț?» şi /[578] ziş: «Iată – eu, Doamne, lasă-mă». Şi zise: «Pasă şi zi oamenilor acestora: Cu urechile auziț şi nu aveț a înțeleage şi, văzând, veț vedea şi nu aveț a vedea!». Că s-au îngroşat inima oamenilor acestora şi cu urechile aud cu greu şi ochii săi se împăinjiniră şi doară se vor întoarce şi voiu vendeca pre ei".

Acestui cuvânt şi alt văzătoriu de Dumnezeu[1814], Pavel, Vasul cel Ales i mărturiseaşte, căce când mearse în Rim[1815], atunce se adunară către el ovreaii, iară el tinse către ei cuvânt de Hristos den leage şi den proroci încredințându-i pre ei de el şi, deaca nu-l [sic!] plecară lui, atunce zise către ei un cuvânt: „Au n-au zis bine Duhul Sfânt cu Isaia prorocul către părinții voştri, grăind: «Pasă către oamenii aceştia şi zi lor: Cu auzul să auziț şi nu veț înțeleage, că s-au îngroşat inima voastră!» şi, deaca zise aceastea, se duse dentr-înşii".

Acmu să se ruşineaze hulnicii Duhului Sfânt, că le astupă gura lor prorocii şi apostolii, că, să am întrebat noi pre ovreaiu sau pre ereticul: Pre cine au văzut Isaia pre scaun[1816] înalt în mijloc de serafim, vor răspunde c-au văzut pre Dumnezeu Sabaoth. Derept aceasta iaste Duhul Sfânt Dumnezeu Sabaoth, carele împle ceriul şi pământul de slava sa.

Deci – adevăr Duhul Sfânt Dumnezeu iaste adevărat, ales al Dumnezirei neîncepute şi făcătoriu cinurelor îngereşti şi întăritoriu puterilor acelora şi pren firea acelora /[579] tuturor treace neoprit, luminând mințile lor cu cunoaşterea lui Dumnezeu şi cu preamândriia minunată şi negrăită. Acel Duh Sfânt acmu veni în lume cu bună vrearea lui Dumnezeu şi a Tatălui, căruia mărirea lui lumea nu o poate priimi, nice slava lui să o ajungă, Duhul Sfânt den firea lui Dumnezeu ieşind de la Tatăl mainte de veaci, fără de toată treaba[1817], cu strălucirea a treia față întru Dumnezeire den Tatăl cel neînceput, ca den trup – izvor al Dumnezeirei, cu strălucirea carea e pururea stâlpări[1818] sădite de Dumnezeu den rădăcină dumnezeiască, neîmpărțite den firea Părintelui.

De la Tatăl Fiiul s-au născut şi Duhul Sfânt au ieşit cu slobozie neajunsă cu ieşire negrăită – ieşire mainte de veaci, înțeleage-se luarea feaței şi a firiei Duhului Sfânt, carea iaste strălucirea feaței de a treia întru Dumnezeire.

[1814] Scris: дꙋмнезꙋ.

[1815] Marginal: дѣан. 28.

[1816] Scris: скан.

[1817] Scris: трѣаба.

[1818] Scris> стлъпъри.

De carea acmu nebunii şi oamenii cei neînvăţaţi fac pâră şi cu vedearea mintea sa întăresc a fi Dumnezeirea aşa, ieşirea Duhului Sfânt cum află ei. Ci nu iaste aşa; Pre adevăr, în ceasul dentâiu Părintele deade leage neamului omenesc şi putearea păcatului tâmpi, într-a doao vreame Fiiul lui Dumnezeu dărui dar bun, moartea ucise şi viaţa de veaci deade, în al treilea ceas Duhul Sfânt veni, pre apostoli lumină şi înţelepţi, tainele descoperi, sufletul veseli, cunoaştere desăvârşit de Sfânta Troiţă dărui, tuturor noao cestora ce /[582] credem întru întreita Dumnezeire.

Năluca mentei voastre vă înşală pre voi de-ajungerea[1819] firea lui Dumnezeu, iară eu grăiesc: De acestă taină neajunsă a nu cerca mult, de carea se pricesc acmu oamenii cei spurcaţ păcătoşii, preacurvarii, beţivii, carele – orb şi de ochi trupeşti, iară nu numai de cei sufleteşti. Aşijdere şi curvarii la cârcime[1820] pre la curvii de acesta fac svade şi întrebări, fără frică îndrăznesc a ajunge şi a ispiti neajunsa şi neispitita fire şi aşa a turbura beseareca lui Dumnezeu de amândoao laturele.

Vai de mine, oameni deşerţi, derep ce rânjiţ fără minte! Orbii, vă priciţ de lumina soarelui şi niceodată lumina lui n-aţ văzut!

Că îngerii, fiind aproape de Dumnezeu, cu luminarea preamândriei şi cu înţelesul pre toţ oamenii cuvârşaşte [sic!], ce aceştia nu întreabă, nu ispitesc, ce cu frică-l slăvesc şi cu spaimă genunchele pleacă înaintea slavei înfricoşatului Dumnezeu.

Iară oamenii cei păcătoş, nebuni fără frică, se pricesc şi rânjesc, învăţându-se celor deşarte, hulesc Dumnezeirea cea în trei străluciri, scad scaunul lui Dumnezeu, cum zice с͠тїи[1821] Zlatoust, toţi unii ca aceia plini de nebunie, carii cearcă pre cela ce e mai sus cu firea decât ei, că de pogorârea Duhului Sfânt, taina cea negrăită, de toţi oamenii trufaş şi iubitori de păcate /[585] au ascunsu Dumnezeu taina aceasta. Derept aceasta nu ispiti pogorârea, că adâncu e acest cuvânt şi neajunsă de facerea, cea moartă cumu „E mainte de veaci" şi „E supt ani" naşterea Fiiului lui Dumnezeu. Aşa şi pogorârea Duhului Sfânt mainte de veaci – feţuită şi lucrată, supt ani – ieşirea Duhului Sfânt.

Iară căce au ieşit Duhul Sfânt către faceri, mărturiseaşte de aceasta Scriptura, că pogorârea Duhului Sfânt fu către îngeri, întru începătura firiei lor, Duhul Sfânt au întărit puterile lor, dărui lor nepurceadere către răutăţ şi luminare înţelesului întru cunoaştere făcătoriului. Şi, iară, pogorârea Duhului Sfânt fu la facerea stâlpului[1822], mearse şi o limbă o împărţi întru

[1819] Scris: дѣажѹнцерѧ.
[1820] Scris: кръчиме.
[1821] În slavonă: Sfântul.
[1822] Scris: стлъпѹлѹй.

multe limbi. Cu pogorârea Duhului Sfânt lucră întru patriarşi şi întru proroci. Şi întru darul cel nou, arhanghel[1823] Gavriil zise către fata Mariia: „Duhul Sfânt va pogorî spre tine şi putearea celui de sus te umbri pre tine!". Şi spre apostoli în zua de Rusalii, Duhul Sfânt au venit cu vedeare cu faţa sa cea dumnezeiască, cum grăiaşte сты григоріе назианскки[1824], pentru zua de Rusalii, deaca veni, împlu inima lor de bucuriia de veaci şi dărui lor darure cu striine limbi a grăi şi taine de veacul care va să vie arătă.

Iară, să te va întreba cineva den cei protivnici cum crezi de Duhul Sfânt, răspunde-i lui: /[582] Credem că Duhul Sfânt de la Părintele – nelipsit şi spre Fiiul odihneaşte nedespărţit, că de aceasta prorocul spuse înainte: „Ieşi", zice, „toiag de rădăcina lui Iesei[1825] şi floare dentr-însul înfluri şi odihneaşte spre el Duhul lui Dumnezeu", şi, iară, Fiiul lui Dumnezeu zise: „Duhul Domnului – spre mine, pentru carele mă unse şi bine a vesti measerilor mă trimease". Toiagul – Precista[1826], floarea – Hristos, spre carele odihneaşte Duhul lui Dumnezeu, ales omeniia lui.

Iară întru ceale feaţe dumnezeieşti de mainte de veaci, însuş Duhul Sfânt ştie să se sălăşuiască întru Tatăl şi Fiiul şi iaste Duh al Fiiului după firea şi adeverinţa Dumnezeirei şi de la el se dă noao, cum însuş Domnul au spus: „Eu", zice, „voiu trimite pre el către voi". Iară „trimiterea" înţeleage nu robeaşte, ce dumnezeiască pogorâre către faceri.

Că una e Dumnezeirea lor, una puteare şi tărie şi vreare, voie, fire şi împărăţie şi împreunarea firei neîmpărţită, că nu cade oarecând întru Tatăl, oarecând întru Fiiul, ce pururea întru aceia sălăşluiaşte cum ştie însuş.

Aşa credem întru Sfânta Troiţă închipuind fără lipsire Tatălui – nenaştere, iară Fiiului – naştere, Sfântului Duh – ieşire. Aceasta mie, creştinului dirept, destulu e. Fără întrebare multă dirept se cade noao a creade dentru sfânta şi începătoarea de viaţă Troiţa, întru Tatăl şi /[583] Fiiul şi Duhul Sfânt, în Troiţă a unuia Dumnezeu, a căruia e slava, cinstea şi ţinearea, acmu şi pururea şi în veacii veacului. Amin.

ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN DUMINECA A TOŢ SFINŢII. EVANGHELIE ѡт матѳеа[1827]

Cum iaste omul îndoit, are suflet nevăzut şi trup văzut, aşa şi bunătăţile îndoite după el i trebuiesc lui Dumnezeu: Credinţă nevăzută de la

[1823] Scris: архглъ.
[1824] În slavonă: Sfântul Grigorie Naziazeanul (= din Nazianz).
[1825] Scris: ıесеи.
[1826] Scris: прчста.
[1827] În slavonă: din Matei.

de la inimă şi ispovedire văzută de la gură, că cu inima se creade întru direptate, iară buzele se mărturisesc întru spasenie şi lui Hristos nu i-e destul cu aceasta, care numai să crează[1828] întru el, ce a mărturisi numele lui înaintea năroadelor, datori sintem şi muncitorilor şi a spune de el cu îndrăznire că iaste Dumnezeu şi nu a sta numai la aceasta, ci şi a muri pentru numele lui şi pentru adevărul lui Dumnezeu şi a nu ne lepăda de el, mărturiseaşte acmu de aceasta evanghelia ѡт маѳ҃. зач. л҃и.[1829].

Zise Domnul ucenicilor săi: „Tot omul carele mă va mărturisi naintea oamenilor, mărturisi-l-voiu şi eu înaintea Părintelui mieu, carele iaste în ceriu. /[584] Iară carele se va lepăda de mine înaintea oamenilor, lepăda-mă-voiu şi eu de el denaintea Părintelui meu, carele[1830] e în ceriu. Să nu vă pare că am venit să arunc pace pre pământ, ci spată! Că n-am venit să împarţ pre om spre părintele său şi fată spre mumă-sa şi nor spre soacră-sa şi vrăjmaşii omului den casa lui. Cine iubeaşte tatăl sau muma mai vârtos de mine, nu iaste harnic mie şi carele nu va lua crucea sa şi să vie după mine, nu iaste destoinic mie".

Atunce răspunse Petru[1831] şi zise lui: „Iată, noi am lăsat toate şi după tine am mers, dară ce va fi noao?" şi zise Isus lor: „Adevăr grăiesc voao, că voi, carii meargeţi după mine, la a doa venire, când va şedea Fiiul Omenesc spre scaunul slaviei sale, atunce veţ şedea şi voi spre 12 scaune, de veţ judeca doaosprăzeace rude ale fiilor lui Izrail şi tot cine-ş va lăsa casa sau fraţii sau surorile sau tatăl sau muma sau muiarea sau feciorii sau satele pentru numele mieu, de o sută de ori va priimi şi viaţa veacilor va moşteni şi mulţi vor fi den cei dentâiu apoi, şi den cei de apoi – întâiu.

Partea dentâiu: De îndrăznirea şi bărbăţiia creştinească şi cum sint datori şi a muri pentru mărturiia sfintei credinţe /[585]

Cumu e un împărat oarecine, cându-ş ascute voinicii spre războiu, atunce le spune lor nevoinţa patimei şi, după biruire, – bucurie şi luare de cununi purtătorilor de biruire. Aşa şi Domnul nostru Isus Hristos, Împăratul a toţ împăraţii zise înainte ucenicilor lui toate câte vrea să fie şi neamului creştinesc multă nevoinţă şi oştire împrotiva în toată voinicamea satanei, împrotiva a multe năroade, carele sânt întru necurăţie, şi împrotiva leilor celor iuţi – împăraţii pămenteşt, şi muncitorii cei cumpliţ şi, după aceastea, plată spune la a doa venire şi cinstea şedeariei pre scaun.

[1828] Scris: крѣазѫ.
[1829] În slavonă: din Matei, zaceala 38.
[1830] B.: carelere.
[1831] Scris: петръ.

Că se cade a tot voinicul lui Hristos mainte întru îndrăznire mare a sta şi bărbăteaşte a se îndemna împrotiva a toată putearea vrăjmaşului şi nu numai cu inima a creade întru Hristos, ci şi deşchis cu buzele înaintea muncitorilor a mărturisi de el, ceale înalte ale lui şi smerite dumnezeişti şi omeneşti, că cu inima se creade întru dereptate, iară gura se ispovedeaşte întru spăsenie[1832]. Derept aceasta şi Domnul zise: „Tot cine mă va mărturisi înaintea oamenilor, mărturisi-l-voiu şi eu pre el înaintea Părintelui mieu cel den ceriu!".

Dară ce e mai mare oare, credinţa au mărturisitura? Ci se cade a cunoaşte că amândoao[1833] aceastea sânt mari ispravnice spăseniei, că cumu e sufletul împreunat cu trupul, toate ale /[582] sale vreri şi începături lucrează în lume; aşa şi credinţa cu mărturisitura isprăvesc mântuire de veaci sufletului şi trupului. Că credinţa celor nevăzute întru începăturile ceale denainte socoteaşte, întâiu pre nevăzutul Dumnezeu şi împărăţia lui şi întru ceale ce vor să fie neschimbate şi firea celor fără trup în trup şi întru socotinţa smereniei lui Hristos şi domneaşte mântuirea omemenească cu vrearea întru bine, chipuind dereptatea şi cea neaşteptată întru arătare aducând.

Iară ispovedirea sfârşaşte[1834] lucrul credinţei întru ceale văzute, deci mărturisitura, tăriia credinţei şi mirare îngerilor, frică dracilor, grije muncitorilor, bucurie şi slavă măcinicilor şi biruire spre diavolul, răsipire slujiriei la idoli, sfărmare[1835] bozilor[1836]. Că, adevăr, mărturisitura e lumina slavei lui Dumnezeu, aceasta înaintea lui Dumnezeu face pre oamenii cei mici mari.

Derept aceasta, zise Domnul. „Tot carele mă va mărturisi înaintea oamenilor celor morţi şi pămenteşti, în mijlocul neamului păcătos şi precurvariu [sic!], şi a nu se înspăima de faţa acestora, nice să se ruşineaze de meserătatea şi de smereniia mea înaintea bogaţilor lumiei aceştiia şi, măcară cine den credincioşii miei va proslăvi moartea mea cea fără cinste şi va pune înaintea muncitorilor slava mea den ceriu, /[581] atunce şi eu voiu mărturisi de el înaintea Părintelui mieu den ceriu şi-l voiu proslăvi pre el înaintea îngerilor cei sfinţi ai miei".

Acicea spre răbdare şi spre muncă îndeamnă Domnul pre credincioşii săi şi inimile lor întăreaşte cu bărbăţiia zice: „Nu vă teamereţ de cei ce vor ucide trupul, că sufletul nu-l poate ucide; ce de aceasta vă teameţ mai vârtos,

[1832] Scris: сп҃сенїе. Altă lecţiune: spasenie.
[1833] Scris: амѫндаѡ.
[1834] Scris: сф҃ршаще.
[1835] Scris: сфрьмаре.
[1836] Scris: боѕилор.

de carele poate să[1837] ucigă şi trupul şi sufletul că-l ucigă, şi după ucidere, în matca focului să-l arunce!”.

Dară cine iaste carele aruncă în gheena? La arătare că lepădarea aceaea, carea se leapădă de Hristos, Domnul slavei, sau pentru frica munciei sau pentru avuţiia! Deci lepădarea face păcat, iară acest pierzătoriu a tot neamul, ucide trupul şi sufletul celui lepădat şi în gheenă aruncă, iară nu Dumnezeu, numai, aşa prost[1838], că Dumnezeu pre nime nu piiarde, nice munceaşte fără vină.

Derept aceasta ne învaţă pre noi să nu ne lepădăm de el înaintea necredincioşilor şi muncitorilor, când se va tâmpla cuiva den creştini au cu o socoteală a lui Dumnezeu, sau, iară, de la aleanul satanei, a fi dus la zborul celor necuraţi, înaintea a domni şi împăraţi pămenteşti şi muncitori iuţi, pentru numele lui Hristos şi pentru credinţa cea adevărată, întru mărturie limbilor; atunce să nu ne lepădăm de Hristos, ci cu îndrăznire să spunem de el că iaste Dumnezeu adevărat şi iaste spăsitoriu lumiei, Fiiul lui Dumne/[587]zeu.

Şi, de vom răbda pentru el toate răutăţile, scârbele, nevoile, ocărâle[1839], strânsoarea, foamea, legătura, închisoarea şi însăş moartea cea de pripă, atunce şi el va mărturisi slava mărturisitorilor lui înaintea Părintelui său, dragostea şi credinţa şi răbdarea lor şi înaintea vilagului a luminaţilor îngeri, a patriarşilor şi a prorocilor şi apostolilor, întrăznirea[1840] [sic!] şi bărbăţiia lor şi va da atunce de o sută de ori: pentru scârba şi nevoia – bucuriia şi sloboziia, pentru necinstea şi ocara – slavă şi laudă, pentru strânsoarea şi temniţa – largul şi luminatul ceriu, pentru legăturile şi închisorile – sloboziia şi moşiia împărăţiia ceriului, pentru foamea – dulceaţa cea nesăţioasă, jeluită şi de îngeri, pentru bogăţiia cea trecătoare – cea veacinică, pentru puţinea moarte trecătoare – viaţa de veaci şi fără-moartea cea înfluritoare şi cu îngerii vieţuire şi însoţire.

Şi, iară, cine se va lepăda de Domnul său înaintea oamenilor cei păcătoş şi muncitori şi nu va să se muncească pentru numele lui şi, de se va teame de moartea cea trecătoare şi de muncă, unul ca acela înaintea acelui săbor minunat, înaintea Părintelui cel den ceriu şi a mulţimi de îngeri lepăda-se-va de el Domnul şi va zice: „Nu iaste de oile curţiei meale şi de numărul ucenicilor miei, pentru căce se temu de moarte şi de mun/[588]că[1841] în puţinea vreame şi aceastea l-au trecut pre el, iară ceale veacinice curund

[1837] Scris: cє.
[1838] N.n.: simplu.
[1839] Scris: ѡкъpьлє.
[1840] B.: îndrăznirea.
[1841] Scris: мꙋꙟкѫ.

ajunseră pre el şi eu nu-l ştiu cine iaste. Că şi eu de la el mărturisitură şi credinţă nu dobândiiu pre pământ; aşa şi el de la mine în veaci nu va dobândi milă!”.

Ci noi, o iubitori de Hristos, să ascultăm pre Domnul nostru şi învăţătoriul şi să ne plecăm cuvintelor lui, ca nişte ucenici ce-i sintem şi mărturisitori a celor sfinţi mai denainte şi spuitori! Să râvnim ceatei apostoleşt şi mucenicilor, că aceia chiar – de el mărutrisiră şi cu îndrăznire mare înaintea năroadelor şi muncitorii veacului acestuia şi nice de o certare nu se temură sau muncă[1842] sau moarte.

Partea a doao: De marea răbdare a sfinţilor mucenici cei de demult şi de tăria lor, cum toată putearea vrăjmaşului biruiră

Cade-se noao să ştim credinţa şi dragostea, îmdrăznirea acelor sfinţi mucenici[1843] mai denainte, cum aceia pentru Hristos pătiră rău şi întru răbdare tocma până la sânge şi moarte stătură împrotiva diavolului şi a păcatului[1844] şi toate pedeapsele şi puterile hicleanului biruiră.

Că, să ne vom mira în veacul cel de deumlt de lucrure /[589] minunate şi judecăţile lui Dumnezeu, cum Dumnezeu cu sfinţii, ogodnicii săi, minunate ciude au făcut, cu Avraam şi Moisi şi se proslăviră întru pomenirea cinstiţilor soţii săi şi toată vrearea sa minună într-înşi şi putearea lor foarte o întări. Cum grăiaşte prorocul: „Iară mie foarte cinstiţi fură soţii tăi, Doamne, şi foarte se întăririă domniile lor”.

De pre adevăr, chemară-se sfinţii a fi soţi lui Dumnezeu, cum iaste scris: „Crezu Avraam lui Dumnezeu şi i se socoti lui întru dereptate şi soţ lui Dumnezeu se chiemă, că pentru el şi pre fiiul său unul născut la jârtvă-l aduse”.

Aşijdere şi Moisi în foc şi în văpaie nu arse, ce cum ară fi soţ către soţ, grăiia faţă către faţă cu Dumnezeu: şi unul în[1845] măgura Semorului, iară acesta în măgura Sinaiei; Aşijdere şi prorocul Ilie vorovi cu Dumnezeu în măgura Horivului.

Şi, au doară, puteare mică se dărui acestora de la Dumnezeu? Lui Avraam cu îndrăznire a vorovi cu Dumnezeu şi iară cu trei sute de bărbaţi să bată pre cinci împăraţi păgâneşti! Ce şi Moisi au n-au făcut aceasta? Că câtă puteare luo de la Dumnezeu să facă ciude: apa în sânge să o schimbe, să

[1842] Idem.
[1843] Scris: м҃чнчи.
[1844] Scris: пъкатꙋй.
[1845] Scris: ꙟ.

ucigă Eghipeul, să muncească pre Faraon, să împarță apa cea adâncă și să seace marea și den vârtoasa[1846] piatră să scoață râure!

Și iară, să vom căuta pre aprodul lui Moisi, pre Isus Navin, /[590] câtă puteare luo de la Dumnezeu: să ție soare spre nălțimea cea mare a ceriului, râul Iordanului să seace și apa cea curătoare reapede întoarse și zidurile Ierihonului[1847] cu cuvântul le sparse.

Dară de cel cu armă de foc ce voiu zice? Au doară mică e această puteare să încuie ceriul și să-l deșchiză și de trei ori să aducă foc den ceriu spre muncire și înfruntare necuraților și pre văzduh cu căruță de foc și cu cai purtători de văpaie încălecare și cale să facă și pre morți să învie?

Și iară, ce voiu zice de putearea celor sfinți trei coconi, și pre Daniil cel ciudat, că coconii cuptoriul, arzând, intrară într-însul cu trupurele sale și-l stinseră, Daniil gura leilor astupă și cu frică pre aceștia-i legă?

Pre adevăr, foarte se întăriră puterile sfinților, cinstiților soții lui Dumnezeu! Deși[1848] sânt vreadnici mirăriei ciudelor acealor sfinți de demult ce au făcut, ci nu așa, cum sânt vreadnice ciudele sfinților mucenici[1849] și lucrurele lor, în Leagea cea Noao, nu numai oamenilor, ci și tocma îngerii îm pare să se mire cu mare minune. Că mai mari ciude făcură apostolii și mucenicii decât Moisi, că acela necă pr Faraonul cel trupesc, iară aceștia pre muncitoriul cel fără trup biruiră, Isus Navin[1850] sfărmă[1851] zidurele Ieriuhonului, iară mucenicii sparseră zidurele adului, zidurele păcatului, zidurile a toată putearea vrăjmașului, ceale nefrâmte /[591] lesne, carele astupă noao calea carea ne duce cătră viața veacilor.

Că acolo astupară calea vechiului Israil la Țara cea Făgăduită, oamenii cei trupești a Ierihonului și ai Amoreiei[1852], iară mucenicilor a noului Izrail celui cu minte luminată, astupa drumul dracii cei fără trup, boiarii întunearecului veacului acestuia și astupară cu zidurile puteriei sale.

Au doar nu iaste acesta zid tare, întâiu munci înfricoșate, ce putuse dracul chipzui munci în multe chipure pre lume, acealea aduse pre sfinții mucenicii: închisori, temnițe, pline de mucenici, fiară, coase ascuțite, țepi arse, grătare, fiiarbere de căldări, roate frângătoare de oase, unghii de fier de zgărâiare[1853] trupurelor sfinților, foc înfricoșat, hieri sălbatece, gadine și șepri veninaț spre înghițirea lor gătiră.

[1846] Scris: врътоаса.
[1847] Scris: ерихонꙋлꙋй.
[1848] Altă lecțiune: de și.
[1849] Scris: мчничи.
[1850] Scris: наввин.
[1851] Scris: сфььмж.
[1852] Scris: амореией.
[1853] Scris: згъръѫре.

Adevăr mare acest zid și gard – până la spăsenie și până la împărăția ceriului. Ci socoteaște și alt zid al puteriei diavolului, cum astupă calea până la viața veacilor, cu-nșelăciunea veacului acestuia, căce când duc la divan pre voinicul lui Hristos, atunce-l încungiură pre el feciorii spartului Ierihon.

Iată pre cel ce stă în mijlocul Iordanului curându-i sângele lui, dracii și muncitorii veacului acestuia și încep a striga propoveadncii: „O, ome, miluiaște-te pre tine singur, nu te da înfricoșatelor munci!". Așijdere și împărații cu cuvinte de pace șutu/[592]lesc [sic!] și grăiesc: „Voinice de bun neam, nu te da pre tine acestor munci carele sânt gătite ție, ci te leapădă de Dumnezeu cel răstignit și te închină și junghe jârtvă dumnezeilor ai noștri și vei fi noao soț și întâiu șezătoriu în scaunul nostru te vei chiema și voievod mare la împărăția noastră!".

Că așa grăi Diocletian Sfântului Gheorghie și alți muncitori altor sfinți mucenici: „Ia de la noi căftanul și coruna, numai te leapădă de Hristos răstignitul!". Ci și mai vârtos de aceștia cu multă înșelăciune, cu aur și cu pietri scumpi înșela și turbura tarele sufletul lor. Iară ei, toate acealea, nălucurele lumiei aceștiia, întru nemică nu le socotiră și de înșelăciunea diavolului-ș râseră și cu îndrăznire grăiesc muncitorilor: „Noi de frica voastră nu avem a ne teame, nice de făgăduialele voastre a ne blăzni; aurul vostru și slava să fie de periciune, dumnezeii voștri – cu voi, iară noi cu Hristos ne muncim și murim, ca să ne și proslăvim cu Hristos întru învierea lui, că pre acesta noi mărturisim adevăratul Dumnezeu, făcătoriul ceriului și al pământului".

Și veade dracul nebirutitul voinicul lui Hristos – credință și dragostea cătră Dumnezeu și se turbură și cugetă cu ce încă va mai astupa calea spasenie și drumul până la împărăția ceriului. Atunce încă rădică și al treilea zid, mai tare decât întâiu și nu e lesne[1854] răzbit, cu carele /[593] poate multe săgeți să sloboază pre voinicul lui Hristos și să turbure tare sufletul lui.

Aceasta iaste, iată, când va fi scos voinicul lui Hristos la săbor și va sta în mijlocul muncitorilor. Atunce vor încungiura pre el armașii cu unealte de muncă, stă împăratul și mulțime de nărod împrejurul lui, stau și rudele lui, tată-său și muma, fratele și sora, stă și fămeaia cu feciorii în obiiale sparte.

Atunce încep pristavii a striga: „O, voinice, vez muncile gătite și te teame de eale și nu te da pre tine a peri rău cu munci înfricoșate!".

Iară împăratul cu cuvinte blânde înșală grăind: „Voinice de bună rudă, nu te da pre tine muncilor[1855] celor iuți, ci priimeaște de la noi cinste și fii noao soț, numai ci [sic!] te leapădă de Dumnezeul tău cel răstignit!"

[1854] Scris: лелне.
[1855] Scris: мꙋꙟчилор.

Aşijdere şi rudeniile strigă. Părintele amar suspină şi-ş zmulge cărunteațele, grăind: „Fiiul mieu, nu duce bătrâneațele meale în ad, cu moartea ta ce cu ocară!”

Şi, iară, maica descoapere țițele sale, de jale murind, cu multă scârbă geame şi grăiaşte: „Fiiul mieu iubit, facăți-se milă de mine, muma ta, carea au bolit cu tine şi vezi țițele ceiia ce te-au hrănit pre tine şi mângâie[1856] durearea mea, nu te da pre tine muncilor, fă porunca împăratului!”.

Ci aşa face fratele şi sora, căzând spre grumazii lui, sărutând cu dragoste şi grăind: „Nu te îm/[594]părți de noi, frate, cu muncile ceale înfricoşate, ce fă jârtvă dumnezeilor!”

După aceasta se apropie şi fămeaia tristă şi îmbrăcată cu haine de jale, curându-i lacrămele pre obraz şi cu amar chiot țipă: „Fie-ți milă de tine, iubitul mieu soț, şi nu te despărți de mine cu moarte de ruşine!”

Aşijdere şi feciorii se apropie, cu dârstine[1857] de jale îmbrăcaț şi cu lacrăme cu suspini către picioarele lui cad şi cu plângere strigă grăind: „O, hrănitoriul nostru, mângâiarea tinereațelor noastre, cui ne laş pre noi, carii rămânem săraci? Nu te împărți de noi cu moarte de ocară, ci te miluiaşte pre tine însuți!”

Şi aşa clătesc şi turbură tarele suflet al voinicului lui Hristos şi den toate laturile pătrund pre el tunecatele[1858] săgeți, ceale purtătoare de moarte, iară acel sfânt suflet atunce va fi întru blâguire[1859] mare, căutând spre ceriu foarte să veseleaşte.

Iară cumu-i iaste lui ceriul deşchis şi Împăratul Ceriului coruna ține, de aşteaptă biruirea şi ieşirea lui să cunune capul lui şi îngerii se gătesc să iasă în timpinarea lui, Avraam patriarh tinde mâinile gata a priimi pre voinicul lui Hristos, prorocii şi apostolii aşteaptă ieşirea lui de la pământ în ceriu.

Şi, iară, deaca caută pre pământ, suspină greu, că ruda lui cea trupască la o bucurie ca aceaea nu-l lasă şi calea la împărățiia ceriului astupă lui[1860]

Atunce[1861] numai cât, /[595] întru cutezare mare stă direptul înaintea celor ce-l dodeiesc pre el şi împrotiva a toată tabăra satanei şi boiarilor aerului şi leapădă frica mâniei şi jalea rudeniei şi râzându-şi de înşelăciunea diavolului şi ocăreaşte urgiia muncitorilor.

Însuşi ca un leu stă întru puteare, îmbrăcându-se întru toate armele lui Dumnezeu, în scutul credinței şi coiful răbdăriei, întru mântuire şi focul dragostei lui Dumnezeu şi aciiş sfărâmă zidurile tăriei satanei şi calcă cu

[1856] Scris: мъ҆гье.
[1857] Scris: дръстине.
[1858] Scris: тѹпскателе.
[1859] Scrie: блъгѹире. Alte lecțiuni: bâlguire, bălguire.
[1860] Marginal: маѳ. 3.
[1861] Marginal: мѹд. 3.

picioarele puterile țiitoriului de lume şi goneaşte duhurile ceale reale. Iară însuşi neoprit se suie la ceriu bucurându-se, răspunzând rudelor: „De veț muri şi voi aşijdere cu mine pentru adevăr, atunce-m veț fie mie fraț, tată şi mumă, făcmeie şi feciori! Iară, să nu –, iată, de acmu nu mi-e partea cu voi, că altă rudenie am eu, nu trupsacă pre pământ, ci sufletească, în ceriu: Îngerii, patriarşii şi prorocii, apostolii şi alți sfinți, că către aceia degrabă acmu merg şi către Împăratul Slavei de veaci!”. Iară Împăratul Ceriului, cunună capul lui cu cunună purtătoare de biruire şi-l timpină pre el îngerii cei prealuminaț, şi laudă pre făcătoriul său cel ce dă atâta bărbăție voinicilor săi celor ce-s cu trup.

Acicea se cade a cunoaşte credința şi dragostea acelor sfinți mucenici de demult, că aceia cu bucurie multă muriră pentru credința sfântă /[596] şi pentru numele lui Hristos şi împlură porunca aceluia, nu se temură de muncă şi de moarte şi de muncitorii carii ucig trupul, nice fugiia naintea acestora, cum făcură oarecând unii den proroci. Ci, cu bucurie, toate nevoile răbdară, scârbele şi durerile şi muncile, închisoarea temniței şi răsipa avuției şi scoaterea dinților şi a unghiilor şi bătaia şi sfărâmarea[1862] a tot trupul, cu dulceață răbdară pentru Hristos; derept aceasta cu nus acmu şi împărățesc întru împărățiia lui cea de sus.

Pentru ce nu se înşelară cu împărăția cea pămentească şi cu aurul cel peritoriu al lumiei aceştiia, ca neşte biruitori tari, râsără-ş de-nşelăciunea drăcească şi nu iubiră rudenia cea trupască şi pămentească, tatăl şi muma, nice fămeaia, nice feciorii mai vârtos decât pre Hristos şi nice avuțiia şi slavele şi nice tocma împărățiia lumiei aceştiia, ci toate gunoaie şi deşertare le socotiră. Că-ş aduseră aminte de graiul Domnului şi învățătoriului său şi cuvâtnul lui Hristos la inimă şi întru mintea lor scris fu, carele zise: „Să va iubi cineva tatăl sau muma, fămeaia, feciorii, featele[1863] frații mai vârtos de mine, unul ca acela nu iaste vreadnic de mine, nice poate fi acesta ucenic mie!”.

Că mulți şi den mucenici căzură atunci, răbdară bătaie, ranele şi legăturile pentru Hristos, iară, mai apoi, pentru dragostea legăturiei trupeşti şi a părinților /[597] se înşelară şi de Hristos Domnul său să lepădară, iară alții făcură şi jârtvă idolilor, numai să nu rămâie de dragostea părinților. Că era atunce iubitori de trup, că iubiră tatăl şi muma, fămeaia, feciorii, fratele şi sora mai vârtos decât pre Hristos. Derept aceasta zise Hristos „Nu vă pară că am venit să arunc pace pre pământ, ci spată!”, ca să taie dragoste ca aceasta şi împreunare în ruda creştinească.

Că nu e tot [sic!] împreunarea bună, ce e şi[1864] împărțirea oarecând dă viiața veacilor, cum şi sfinților mucenici mărturisaitorilor celor adevăraț lui

[1862] Scris: сфръмарѣ.
[1863] B.: satele.
[1864] Scris: єши. Altă lecțiune: ieşi?

Hristos. Că într-acea vreame era întru creştini bărbatul robul lui Hristos, iară muiareaa – păgână, şi iară muiarea – creştină, iară bărbatul – păgân; aşijdere şi întru feciori, tatăl – păgân, feciorul şi fata – creştini şi iară tatăl şi muma – creştini, iară fiiul şi fata – păgâni şi închinători la idoli; aşijdere şi soacra şi nevasta şi mulţi atunce din părinţi da feciorii lor spre muncă, să va fi tatăl şi muma necredincioş şi închinătoriu la idoli şi eretici şi fratele şi sora, muiarea şi feciorii. Cu unii ca aceia nu iaste parte credinciosului, că nu iaste parte luminei cu întunearecul.

Derept aceasta zise Domnul că: „Am venit să despart pre tată de fecior şi fată de mumă!", că, iată, mi se pare vrăjmaşii omului cei den case sau iară pohtele păcatelor carile sânt întru firea omenească cumu e mâncarea preste saţiu şi beţiia şi pohta de /[598] de [sic!] curvie şi leanea şi altele în chipul acestora, că, iată, pre adevăr vrăjmaşii den casă pururea oştesc spre viaţa noastră; pre aceştia porunceaşte Domnul să-i lase şi dup-însul să meargă, să ia crucea sa, fietecarele de noi, a sa răbdare să arate şi pentru adevăr să se muncească să fim gata a muri păcatului şi a ne răstigni lumiei.

Că crucea lui Hristos nime nu o poate purta, numai însuş Domnul, că acela tuturor noao ne purtă durerile spre trupul său cel fără păcate şi pentru toţ răbdă cu blândeaţe.

Iară pre ceia ce vor să margă pre urma lui nu-i nevoiaşte, că zise: „Cine va vrea să margă după mine, să meargă şi să vie după mine, ca, unde voiu fi eu, acolo – şi cei ce vor mearge după mine".

Aceastea, deaca auzi Petru şi zise: „Iată, noi am lăsat toate şi după tine am mers, dară ce va fi noao?". Răspunse lor Domnul şi zise: „Oare vei să ştii, Petre, ce va fi voao, celora ce meargeţi după mine? Lua-veţ voi o slavă mare şi cinste întru împărăţiia mea, şedeare de-a[1865] direapta şi de-a[1866] stânga mea, cinstiţi veţi fi nu ca neşte robi, ci ca neşte soţi Împăratului; şedea-veţ pre 12 scaune la a doao fire[1867] a lumiei cei noao, de veţ judeca 12 rude ale fiilor lui Izrail".

Petru, ca un mai cald la credinţă şi grabnic tutindenea la răspuns, ispiteaşte pre Hristos ce va fi lor plata de la el pentru aceaea, carii mearseră du/[599]pă el şi grăiră: „Iată, noi am lăsat toate!"

Spune noao, o, fericite Petre, carile ai lăsat toate şi ce unele ca acealea, au slava lumiei aceştiia sau vistiiare de aur, pietri scumpe, au cetăţi sau sate, ci nimică de aceastea, numai o mreaje veache? Aceasta grăim, nu că ocărâm pre bărbatul sfânt, ci usârdiia lui, credinţa şi dragostea către Hristos voiu deşchis să arăt.

[1865] Scris: дѣа.
[1866] Idem.
[1867] Scris: фїирє.

Că adevăr grăiesc că toate lăsară apostolii, ce avea una, nu unul meşterşugul păscăriei şi mreaja, ci şi casele şi muiarea şi feciorii şi părinţii, ca feciorii lui Zevedeiu. Şi toate câte avea lăsară, iară Dumnezeu, ca un judeţ dirept, nu caută în făţărie şi nice spre bogăţiia bogaţilor, ci spre doi mangâr ai cei văduo sărace caută şi mai vârtos de cei bogaţ laudă.

Aşijderea şi de Petru[1868] şi de alţi apostoli cugetă că şi mreaja lor cea proastă nu o trage Domnul, ci spre credinţa şi dragostea lor caută, carea e către el, căce cu un om fără casă se striinează den cetate în cetate, den oraş în oraş, de-ş lase [sic!] casele sale, muiarea şi feciorii.

Şi ce iaste mai mare de acest liubov? Derept[1869] aceasta şi Hristos mângâia pre ei cu plată de o sută de ori şi-i cinsteaşte cu şedearea şi le zice judecători, ca să şază de-a direapta[1870] lui Dumnezeu şi de-a stânga. Această cinste covârşaşte[1871] preste slava îngerilor, că aceia ca nişte robi stau cu frică împreju/[600]rul scaunului Domnului. Iară aceştia, ca neşte soţi ai Împăratului şed, şi ce cinste e mai mare, decât aceasta, care să şază cu Împăratul Împăraţilor tuturor?

Iară care zise că: „Voi veţ judeca pre fiii izrailteneşt", ci şi întru aceaste cuvinte se cade a socoti cum vor judeca nu ca neşte judecătorii cum se cade, că mulţi ară fi judecând şi apostolii şi împărăteasa[1872] de pre amiazăzi şi nineviteanii. Ce, să nu fie aceasta! Că unul iaste judecătoriul cel adevărat, Fiiul lui Dumnezeu, căruia i-au dat Părintele toată judecata.

Ci la judecată nu judecă judeţul însuşi judecata de vină, ci şi mărturisitorii, iară judecătoriul dă răspuns de judecată. Aşa şi apostolii, cu Hristos la judecată vor fi să mărturisească nărodul jidovesc, carii nu crezură întru Domnul nostru Isus Hristos şi după atâtea multe faceri de bine şi ciude, carele arată lor, că înaintea apostolilor mainte de chiemare, nice o ciudă nu feace Hristos, că nu văzură ciudele şi seamnele lui, că nice pre unul mort naintea lor n-au învis.

Iară naintea ovreailor şi pre feciorul văduiei şi pre Lazar[1873] mortul de a patra zi şi pre fata lui Iaron învise Hristos şi multe ciude au făcut şi nu crezură lui evanghelia lui Hristos şi propoveadaniia ei, preamândriia lui Dumnezeu de doao ori mai mare decât propoveadaniia lui Ioan proroc /[601] şi preamândriia lui mai vârtos decât preamândriia lui Solomon, ci neamul jidovesc nu se pocăiră de lucrurele sale ceale hicleane şi nu vru să asculte preamândriia ceriului.

[1868] Scris: петръ.
[1869] Scris: дерепъь.
[1870] Scris: дирѣапта.
[1871] Scris: коврърашце
[1872] Scris: ꙟмпърътѣаса.
[1873] Scris: лазарар.

ѵг поѹченїе

стътѹ ꙟмпълокѹл ло, ши зисе
паче воаѡ, дѹпъ ачеа ꙟгрън до
ме, ꙟдо дрептѹлъ тъѹ ꙟкоаче,
ши вези мъинилe меле ши адо
мната, ши багъ ꙟкоастеле меле,
ши нѹ фїи некредин҃чос че кредин҃чос.
ши ръспѹнсе Дома, ши зисе лѹи
домнѹ мїеѹ ши дѹмнезеѹ мїеѹ,
грън їсѹси, пентрѹ че мъ възѹши
крезѹши фериции деи че нѹ възѹ
ръ ши мї крезѹръ, де ате семне
мѹлте фъче їс ꙟнаинте ѹченици
чилѡр сън, каре нѹ сънтъ скрїсе
ꙟкартеа ачаста, їаръ ачесте фѹ
ръ скрїсе, ка съ авеци ꙟкреде
къ їс хс еaте фїюл лѹи дмне
зеѹ, ши креѕънд съ а
веци вїацъ ꙟтрѹ
нѹмеле лѹи.

парте

Evanghelie învățătoare, Govora, 1642 (p. 403).

ѵкѕ. Дѹминика

скърби пентрѹ фаптеле лѹи чеалерле, ши аша
ва фи скърби, къ вїаца девѣчь нѹ ва авѣ, чева
фи ꙟнекатъ ꙟмѹнчиле девѣчь. Дечи съвъ фе
рицъ фрацилор съ нѹ фачецъ пъкате, че съ петре
чецъ кѹ любовь, кѹм нещe алешь алѹи дмнзеѹ, съвъ
юбицъ ѹнѹ пре алалтъ, съ нѹ гъндицъ ръѹ ѹнѹлъ
алтѹѧ, че кѹ прїєщь цїе, аша съ прїєщь фїе кърѹ
крещин, съ нѹ петречецъ ꙟсваде, ниче ꙟмънїе,
ниче ꙟклевете, че ꙟтрѹ бѹнъ дарe мѹлтъ, ꙟтрѹ
плекаре, ꙟтрѹ дхл свѣнт, ꙟтрѹ покъинцъ, ꙟтрѹ
исповѣданїе, съ въ исповедѹици, ши съвъ покъ
ици де грешалеле воастре, къ дмнзеѹ нѹ вѣще
съ пїаре ниме, че съ ꙟтоаркъ фїе чинекътос,
ши съ фїе вїѹ. Аша съ невоицъ съ фачецъ, ши
пентрѹ ачаста вецъ добънди, дела дмнѹ дмнзеѹ
востръ милъ ши избъвире лазѹа жюдецѹлѹи,
ши дѹпъ моарте вїаца девѣчь, пентрѹ їс
хс дмнѹл ностръ, акърѹѧ їасте слава,
ши чинсте ши ꙟкинъчѹна, ши пѹ
тѣрѣ, ши ꙟпърѫцїа, кѹ пърин
теле ши кѹ дхѹлъ свѣнтъ,
акмѹ ши пърѹрѣ ши ꙟ
трѹ вѣчи де
вѣчи не
трекѹ
ши несфършицъ.
Аминъ.

ладѹ

Evanghelie învățătoare, Dealu, 1644 (p. 426).

Derept aceasta vor fi spre dinşi vadnici şi mărturii apostolii şi împărăteasa de amiazăti şi nineviteanii şi judecată spre dinşi vor aduce cu mărturie.

Că, nevăzând ciude, mearseră după Hristos şi crezură întru el; aşijdere şi împărăteasa de la amiazăzi, lăsă împărăţiia şi casa, de departe veni să asculte preamândriia lui Solomon. Iară aceştia avură casă înlăuntrul lor preamândriia ceriului şi nu vrură să o asculte şi nice vrură să se pocăiască cu ispovedaniia[1874] lui Hristos. Derept aceasta se vor osândi cu aceastea la munca veacilor.

Ci de aceştia se cade să se teamă tot creştinul, carele nu vine la pocaanie auzind Evanghelia lui Hristos şi propoveadaniia lui, ca să nu se tâmple şi ţie aceale înfricoşate.

Iară cum arătă Hristos apostolilor darea de plată, aşa şi acestora arată şi făgăduiaşte, carii vor vrea după aceştiia să meargă pre urma lui, pentru ce zice: „Şi tot cine-ş va lăsa casa sau fraţii şi surorile, tatăl şi muma, muiarea şi feciorii şi satele pentru numele mieu, de o sută de ori va priimi şi viaţa veacilor va moşteni”.

Iară pre noi nu ne învaţă prost să lăsăm pre părinţii /[602] noştri, ce, de vor împiedeca noao calea spăseniei, cum am zis mai sus şi de mucenici, iară părinţilor celor buni şi creştini, datori sintem să ne plecăm şi dragoste să avem către ei şi cinste lor a da, după porunca Domnului, ca să fim împreunaţ amânduror bunătăţilor şi, de va lăsa cineva pentru Hristos şi dragostea cătră el avuţiile, casele, satele cetăţile, rudele, acela de o sută de ori va priimi în loc de rudenii trupeşti – soţie sufletească, împreunare şi dragoste cu îngerii, cu patriarşii, cu prorocii, cu apostolii, cu mucenicii; în loc de sate şi de case de piatră – luminatul rai şi vieţuirea în sălaşul ceriului şi cetatea Ierusalimului cel de sus şi în locul celui de apoi – întâiu şedeare întru el şi în loc de împărăţie pămentească, priimi-va cea den ceriu, carea să fie tuturor noao a o dobândi, cu buna darea Domnului nostru Isus Hristos. Că aceluia se cade slava, cinstea, ţinearea, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, acum şi pururea şi în veacii veacului. Amin.

[1874] Scris: исповедані́ѧ, având с suprascris.

LISTA DE PRESCURTĂRI ŞI TRIMITERI MARGINALE SLAVONE

авак, авакѹм: Avacum
аг., агеа: Aghea
амос: Amos
апок.: Apocalipsul
бит, бьт.: Bitia, Bâtia (Facerea)
барѹх: Baruh
гал, галат: Galateni, Epistola către galateni
дан, даніил: Daniil
дман: Deaania, Faptele apostolilor
евр. евреом, евреи: Evrei, Epistola către evrei
езд., ездра: Ezdra
езек, е҃зкил, езекіил: Iezechil
еклез, еклезиаст: Ecleziastul
ерем: Ieremia
ефес: Efeseni, Epistola către efeseni
жѹд: Judecătorii
зак: Zaconic (A doua lege)
зах, захаріа: Zaharia
златоуѕ: Zlatoust (Sfântul Ioan Gură de Aur)
іак, іаков, иак, иаков: Iacob, Epistola apostolului Iacob
іоан, іоанн, иоан: Evanghelia lui Ioan
1 іоан: Epistola ăntâia a lui Ioan
2 іоан: Epistola a doua a lui Ioan
3 іоан: Epistola a treia a lui Ioan
іов, іоб: Iov
іона, иона: Iona
і҃с нав., і҃с, нав: Iisus Navi
іса., іси: Isaia
исх., исхд: Ishod (Ieşirea)
іѹд, іѹда: Epistola apostolului Iuda
іѹдиѳ: Iudita, Cartea Iuditei

к рим: Către Romani, Epistola către romani
колас: Colaseni, Epistola către coloseni
1 кор, корин: 1 corinteni, Epistola întâia către corinteni
2 кор, корин: 2 corinteni, Epistola a doua către corinteni
лев, левит: Leviticul
лѹк: Evanghelia lui Luca
1 мак: Cartea întâi a macabeilor
2 мак: Cartea a doua a macabeilor
малх҃, малах: Malahia
мар, марк: Evanghelia lui Marcu
маѳ, мѳ, матѳ: Evanghelia lui Matei
мих, михеа: Mihea
1 мои: Cartea întâi a lui Moise
2 мои: Cartea a doua a lui Moise
3 мои: Cartea a treia a lui Moise
4 мои: Catea a patra a lui Moise
5 мои: Cartea a cincea a lui Moise
мѹдрос., мѹдрост: Înțelepciunea lui Solomon
нав: Iisus Navi
1 пет: Epistola întâia a lui Petru
2 пет: Epistola a doua a lui Petru
прит, притч, прич: Pritcea, Pildele lui Solomon
пѣс: Cântarea Cântărilor
рим, к рим: Epistola către romani
рѹѳ: Rut
1 сам: Cartea întâi a lui Samoil
2 сам: Cartea a doua a lui Samoil
сирах: Iisus Sirah
1 сол: 1 Solunenei, Epistola întâia către tesaloniceni
2 сол: 2 Soluneni, Epistola a doua către tesaloniceni
софон: sofonea
1 тим, ѳим: 1 Timotei, Epistola întâia către Timotei
2 тим, ѳим: 2 Timotei, Epistola a doua către Timotei
тит: Epistola către Tit
товїа, товїе: Tobie,
филимон: Epistola către Filomon
фил, филип: Epistola către filipiseni
1 цар, царст, цс: Cartea întâi a regilor

2 цар, царст, цс: Cartea a doua a regilor
3 цар, царст, цс: Cartea a treia a regilor
чис, числ, числа: Cisla, Numerii
1 ѳим: Epistola înia către Timotei
2 ѳим: Epistola a doua către Timotei
ѱсал. ѱс, ѱсалом: Psalmul

GLOSAR

A

a, prep.: la
acicea, acii, adv.: aici
aciia, adv.: aicea; în acel moment
aciiaş, aciiş, adv.: îndată, instantaneu, în acest moment
acolea, adv.: (în expr. „de acolea") din acel moment
acopeiritură, s.f.: aspect
acoperemânt, s.n.: acoperitoare, aparență
acopericiune, s.f.: acoperământ
acoperire, s.f.: aspect exterior, înfățișare
acoperitură, s.f.: înfățișare, aspect
ad, s.n.: iad
adânc, a.: amplu, profund; s.n.: amplitudine
adâncare, s.f.: adâncime, profunzime
adevăra, vb.: adeveri
adevărătură, adeveritură, s.f.: adeverire, certitudine
adeverință, s.f.: dovadă, certitudine
adeverit, a.: adevărat
adeveritură, s.f.: dovadă, dovedire
aduce-aminte, loc. vb.: memora
aducere-aminte, loc. subst.: memorie
aiave, adv.: aievea
aimintrea, aimentrea, adv.: altmintrelea
ajun, s.n.: ajunare
alalt, pr. neh.: celălalt
albață, s.f.: culoarea albă
alean, s.n.: ură, duşmănie, adversitate
alergător, a.: (în expr. „alergătorii de noapte") atlet
amăgeu, s.n.: amăgitor
amărăciune, s.f.: amărâre
amente, adv.: aminte
amirosi, vb.: adulmeca
amistui, vb.: digera
ande, prep.: (în expr. „se pârăsc ande sine") întru

anghel, s.m.: înger
aorea, adv.: câteodată
apolinar, pl. **apolinarii**, s.m.: adept al lui Apolinarie
arătare, s.f. aparență, apariție; (în expr. „la arătare") cu certitudine
arătat, adv.: evident
arbănaș, s.m.: albanez
argint-tăiare, s.f.: negoț
arian, a. și s.m.: adept al lui Arie; reformat, antitrinitarian
arhimandrie, s.f.: instituția arhimandritului
arumit, a.: vezi **nearumit**
ascuns, pl. **ascunsele** s.n.: taină, secret
așăzătură, așezătură, s.f.: așezământ, fapt stabilit
atunceș, adv.: în acel moment, instantaneu

B

balamut, a. și s.m.: nechibzuit, nătărău, nebun
balsamov, a.: (în expr. „unsori balsamovi") balsamic
basnă, s.f.: legendă neadevărată, relatare mincinoasă
batjocuricios, a.: care ridiculizează
bărbătească, adv.: în mod viteaz, eroic
bătrâni, vb.: îmbătrâni, deteriora
becisnic, bezcistnic, bescisnic, a. și s.m.: inferior din punct de vedere social, de jos
becisnicie, s.f.: nemernicie, stat inferior
bere, s.f.: băutură
beseadă, s.f.: vorbă
biruiutor, s.m.: (în expr. „biruitoriu de lume") stăpân terestru
blagocestiv, a.: bine-credinciosos
blagoslovenie, s.f.: blagoslovire
blagoslovie, s.f.: blagoslovire
blăzni, vb.: a induce în eroare
blâguire, s.f.: nedumerire
blânzie, s.f.: blândețe
blema, vb.: (imper.: blemați) umbla, merge
bobou, pl. **boboaie, boboao**, s.n.: manta țărănească, suman
bogoslov, a.: teolog
bogoslovet, s.m.: teolog
bogoslovie, s.f.: teologie, text teologic
boiaren, s.m.: boier
boierie, s.f.: instituția boierească, rang nobiliar
boli, vb.: suferi

borâciune, s.f.: vomă
botejune, s.f.: botez
bucate, s.f. pl.: hrană
bucin, s.n.: bucium
bucina, s.f.: buciuma
bură, s.f.: (în expr. „bură mare") furtună

C

carâtă, s.f.: caretă
cădeare, s.f.: prăbușire, surpare
căftan, s.n.: caftan
călțun, s.m.: încălțăminte
călugărie, s.f.: instituția călugărească
cărtular, s.m. și a.: cărturar
căruntețe, s.f.: încărunțire
cătătură, s.f.: vezi **căutătură**
cătenel, adv.: încetinel, pe rând
căție, s.f.: cățuie, vas în care se ard mirodeniile
căuta, vb.: cerceta
căutătură, s.f.: investigație, cercetare
ce, cj.: ci
ceauș, s.n.: slujbaș
celariu, s.n.: încăpere, celar
cenghie, cinghie, s.f.: instrument muzical asemănător castanietelor
cerbice, s.f.: gât
cerca, vb.: încerca, verifica
cercător, s.m.: cercetaș, iscoadă
certa, vb.: mustra, persecuta
certare, s.f.: mustrare, persecuție
certă, s.f.: (în expr. „nice o silă sau o certă a călca") lucru mic, neînsemnat; punct
cetaș, s.m.: membru al aceleiași cete, tovarăș, ins aflat în aceeași ceată
cetățean, s.m.: locuitor
cetenie, s.f.: lecură
ceteră, s.f.: instrument muzical cu coarde, vioară
cetet, s.m.: cititor, lector
ceti, vb.: citi
cetitor, s.m.: cititor
chema, vb.: denumi
chezășui, vb. refl.: a garanta
chiot, s.n.: țipăt

chip, s.n.: imagine, simbol
chipui, vb.: închipui, alcătui; refl.: a se asemăna
chipuire, s.f.: închipuire, alcătuire
chipuit, a.: închipit, alcătuit
chit, s.m.: balenă
chiti, vb.: calcula, cugeta, socoti
cin, s.n.: rang, stare socială
cine, pr. neh.: (în expr. „toți cine") fiecare
cineş, pr. neh.: fiecare
cislă, s.f.: (în expr.: „după cisla lor") categorie, rang
ciuda, ciudi, vb.: minuna, mira
ciudat, a.: minunat
ciudă, s.f.: minune
ciudi, vb.: a se minuna, a se mira
clăti, vb.: clătina
clătire, s.f.: clătinare
clătitor, a.: instabil
cleveti, vb.: reclama, calomnia
clevetnic, a. şi s.m.: reclamant, calomniator
clipeală, s.f.: clipită
cocon, s.m.: copil mic, tânăr
contenitură, cuntenitură, s.f.: reținere, oprelişte
coperemânt, s.n.: acoperemânt, aspect exterior, înfățişare
coperi, vb.: acoperi
coronă, corună, s.f.: coroană
crăcimă, s.f.: cârciumă
credință, s.f.: (în expr. „muiare, ia-mi credința că va veni o vreame") încredințare
creştinătate, s.f.: credința creştină, creştinism
crunt, a.: însângerat
crunta, vb.: însângera
cugeta, vb. refl.: (în expr. „a-şi cugeta", „a se cugeta") a-şi imagina
cujbi, vb.: încovoia
cum, adv.: (ştim cum au născut orb) că
cumpăta, vb. tranz.: îndruma
cumuş, adv.: aşa cum
cununa, vb.: încununa
cununat, a.: încununat
cura, vb.: curge
curăție, s.f.: curățenie
curmat, a.: întrerupt, necontinuu

curund, adv.: curând, rapid
curvariu, a. şi s.m.: depravat
curvă, s.f.: prostituată
curveaşte, adv.: în mod depravat
curvi, vb.: a se deprava
curvie, s.f.: viață desfrânată

D

dajnic, s.m. şi a.: birnic, plătitor de bir
dare, s.f.: (în expr. „bună dare") dărnicie
dată, s.f.: aşezământ, lege
dărăban, s.m.: dorobanț, soldat
dăruire, s.f.: dar
dârstină, s.f.: (în expr. „dârstine de jale") îmbrăcăminte, țol, dârştină
de, cj.: dacă, decât
de, prep.: (în expr. „care inemă de oameni credincioşi"; „de cei săraci să nu se teamă de meseerătate") din
degrabă, a. şi adv.: imediat, urgent
delunga, vb.: îndepărta, prelungi, amâna
delungare, s.f.: îndepărtare, prelungire, amânare
delungat, a.: îndepărtat, prelungit, amânat
demineață, demâneață, dimâneață, adv. şi s.f.: dimineață
demult, a. şi adv.: (în expr. „iaste mai demult decât Avraam şi Adam") vechi
denafară, a. şi adv.: exterior, dinafară
denainte, adv.: dinainte
denaintea, prep.: dinaintea
dentâiu, a. şi adv.: întâi, primul
depreună, dempreună, a. şi adv.: împrenă
deregător, s.m.: dregător, demnitar
deregătoreasă, s.f.: soția dregătorului
deregătorie, s.f.: funcție, demnitate
derege, vb.: (în expr. „pe orbi şi şchiopi a dereage") vindeca
derept, derep, dirept, a. şi adv. şi s.m.: drept
derepta, direpta, vb.: îndrepta, îndruma
dereptate, direptate, s.f.: dreptate
dereptătoriu, a. şi s.m.: îndreptător, îndrumător
deres, pl. **deresuri**, s.n.: (în expr. „deresurile cu care se înfrâmşețează muierile") sulimanuri, cosmeticale
descoperi, vb.: arăta, revela
descoperire, s.f.: revelație, revelare
descoperit, a.: revelat, arătat

despărți, vb.: separa
despărțire, s.f.: acțiunea de a separa, separare
despărțit, a.: separat
despărțitor, a.: separator, care se desparte
despicătură, s.f.: (în expr. „despicăturile pământului, despicăturile pietrilor") prăpastie
desplătura, vb. refl.: (despre pietre) a se sfărma
despre, prep.: de pe, dinspre
despuitor, a.: stăpân
destoinicie, s.f.: vrednicie
desupra, adv.: deasupra
deșchide, vb.: deschide
deșchis, a. și adv.: direct; s.n.: deschidere
deșertare, s.f.: inutilitate, fapt fără valoare
deșertăciune, s.f.: zădărnicie
deusebi, a. și adv.: special, separat
devestăvnic, devesteavnic, a. și s.m.: (persoană) care se abține de la păcate
dezlega, vb.: elibera de o îndatorire, a desființa o oprelişte
dezlegare, s.f.: eliberare de îndatorire, oprelişte
dezrădăcina, vb.: extirpa, distruge
diadimă, s.f.: diademă
dihanie, s.f.: vietate
dimon, s.m. demon
dimonesc, a.: demoonic
direptat, a.: îndreptat
doară, adv.: doar
dobândi, vb. tranz.: câștiga sufletește, îndupleca
dobitoceaște, adv.: în felul animalelor
domiri, vb.: dumiri
domnie, s.f.: înnobilare, autoritate, stăpânire
dosadă, s.f.: persecuție, înjosire
dosădi, vb.: înjosi, acuza
dostoinic, a.: destoinic, demn de ceva
dostoit, a.: destinat, demn de (pentru) ceva
drăci, vb.: îndrăci
drăcie, s.f.: îndrăcire
drăcire, s.f.: îndrăcire
drăcit, a. și s.m.: îndrăcit
drăngănitoare, s.f.: zdrăngănitoare, instrument muzical de percuție

ducere, s.f.: plecare, îndepărtare (de ceva, cineva); (în expr.: „a avea ducere") acces
duhnit, a.: (în expr. „cu veninul păcatelor duhnit și omorât") inspirat
dumnezăire, dumnezeire, s.f.: divinitate
dvorbă, s.f.: adunare

E

ealeș, pr. întăr.: ele însele
egumenie, s.f.: instituția egumenului
ei, adv.: da
eiș, pr. întăr.: ei înșiși
elament, s.n.: element
eluș, pr. întăr.: el însuși
episcupie, s.f.: instituția episcopului

F

facere, s.f.: creatură, creație
fariseiesc, a.: fariseic
farmec, s.n.: vrăjitorie, preparat farmaceutic
făcător, a. și s.m.: creator
făgăduială, s.f.: promisiune
făgăduință, s.f.: promisiune
făgăduire, s.f.: făgăduință
făptor, s.m.: făcător
făptură, s.f.: ființă, aspect exterior, alcătuire
fără-lipsire, loc. subst.: coerență
fără-măsură, loc. adj.: incomensurabil
fără-moarte, a.: imortal, nemuritor; s.f.: imortalitate, nemurire
fățărie, s.f.: fățărnicie
fățărit, a.: prefăcut, duplicitar, fățărnicit
feri, vb.: proteja, respecta
ferica, vb.: ferici
fericie, s.f.: fericire
feție, s.f.: feciorie; calitatea de fiu
fiecare, pr. și a. neh.: oricare
fiece, pr. neh.: orice
fiecine, pr. neh.: oricare
fietecare, fietecarele, pr. și a. neh.: oricare
fietecum, adv.: oricum
finic, s.m.: palmier
fire, s.f.: constituție fizică, regn

flămânzie, s.f.: flămânzire
fotă, s.f.: brâu, șorț, bucată de pânză
frâmseațe, s.f.: frumusețe
frâmt, a.: frânt
frânc, s.m.: occidental
fugător, s.m.: atlet

G

gadină, s.f.: animal sălbatec
gălbeneală, s.f.: culoarea galben
gâlceavă, s.f.: zgomot, strigăt puternic
gândi, vb. refl.: imagina
gândit, a.: imaginat
gârbă, s.f.: spate
gherdan, s.n.: colan, șirag de aur, mărgele sau petre prețioase
glăsitoriu, a.: vorbitor; vezi și **înainte-glăsitor**
goană, s.f.: persecuție
goleciune, goliciune, s.f.: vid, nuditate
gonaci, s.m.: persecutor
goni, vb.: îndepărta, persecuta
gonire, s.f.: persecuție
grabnic, a.: rapid, cu grabă
grăi, vb. refl.: a se numi
grăitor, a.: expresiv
greață, s.f.: durere, neplăcere; (în expr. „a-i fi greață de cineva sau ceva)" a respinge
gropilă, s.f.: scobitură, groapă mică

H

harnic, a.: vrednic
hartie, s.f.: hârtie
hasnă, s.f.: folos, odihnă
heiabă: (în expr. „în heiabă") inutil
heruvimesc, a.: care ține de heruvimi
hiclean, hitlean, a. și s.m.: vezi **vitlean**
hicleșug, hitleșug, s.n.: vezi **vitleșug**
hlăpie, s.f.: lăcomie
horă, s.f.: adunare, comunitate
hreast, pl. **hreasturi**, s.n.: vreasc
hulenie, s.f.: hulire, acțiunea de a huli
hulnic, a. și s.m.: hulitor

I

iani, interj.: ia
ieftin, a.: generos, milos
ieftinie, s.f.: îndurare, milă
iertăciune, s.f.: acțiunea de a ierta, iertare
ieșire, s.f.: emitere
iezbândi, vb.: izbândi
ijdări, vb.: ațâța, întărâta
irodian, s.m.: eretic herodian
iscușenie, s.f.: viclenie, seducție vicleană
ispiti, vb.: cerceta
ispititor, s.m.: anchetator
ispolin, s.m.: uriaș
ispovedanie, s.f.: spovedire, spovedanie
isprăvitor, a.: distrugător, nimicitor
iușor, a.: ușor
iușura, vb.: ușura
iute, a. și adv.: aprig, feroce
iuțime, s.f.: ferocitate
ivire, s.f.: înfățăișare, aspect
izbândi, vb.: (în expr. „să izbândească vrăjmașului") a învinge
izbândire, s.f.: victorie
izrail, s.m.: evreii (contragere din „neamul lui Izrail")

Î

îmbla, vb.: umbla
îmblare, s.f.: umblare
îmblătoriu, a.: umblător
împărăție, s.f.: regn
împărțeală, s.f.: separare, despărțire
împărți, vb.: separa, despărți
împărțire, s.f.: separare, despărțire
împărțit, a. și adv.: separat, despărțit
împelița, vb.: a se întrupa, a se încarna
împelițare, s.f.: întrupare, încarnare
împelițat, a.: întrupat, încarnat
împistri, vb.: împodobi, înfrumuseța
împistritură, s.f.: împodobire
împle, vb.: umple, împlinit
împlere, s.f.: umplere; (în expr. „împlerea vremilor") împlinirea unui termen
împlut, a.: umplut, împlinit

împrejur, s.n.: împrejurime (toate împrejurele)
împrejurean, s.m.: (în expr. „Ierusalimul cu împrejuranii lui”) vecin
împreunare, s.f.: unire
imputăciune, s.f.: imputare
împuțeciune, împuțiciune, s.f.: împuțire
înainte a, loc. prep.: înainte de
înainte-glăsitor, loc. adj.: prevestitor
înălțime, nălțime, s.f.: amploare
încai, adv.: cel puțin, măcar
încăpere, s.f.: (în expr.: „după măsura încăperiei sale!”) capacitate
începătură, s.f.: inițiere, început
încetător, a.: vremelnic, temporar
încheietură, s.f. membru, segment al corpului uman
închinăciune, s.f.: închinare
închinătură, s.f.: închinare, acțiunea de a se închina, slujire
închipui, vb.: înfățișa, imagina
închipuire, s.f.: imagine, înfățișare
închipuit, a.: înfățișat, imaginat; (în expr. „cine-mi iaste închipuit”) cine îmi este egal
încinde, vb.: (în expr. „sufletul lor se va încinde”) aprinde
încinge, vb.: (în expr. „luo fota sa și se încinse”) îmbrăca
îndărăpnicie, s.f.: îndărătnicie
îndărăptnic, îndărpnic, a.: îndărătnic
îndelungătoriu, a.: întârzietor
îndelung-răbdător, a.: tenace
îndestul, a. și adv.: suficient
îndoire, s.f.: îndoială
îndoit, a.: dublat, de două ori
îndumnezeire, îndumnezăire, s.f.: deificare, acțiunea de a se deifica
înfla, vb.: umfla
înflat, a.: umflat
înfluri, vb.: înflori
înflurit, a.: înflorit
înfluritor, a.: înfloritor
înfrâmt, a.: supus
înfrâmșeța, înfrâmțeșa, vb.: înfrumuseța
înfrâmsețare, înfrâmțeșare, s.f.: înfrumusețare
înfrâmsețat, înfrâmșețat, înfrâmțeșat, a.: înfrumusețat
înfrânătoriu, a.: reticent (la excese); s.m.: povățuitor
înfrâmge, înfrânge, vb.: supune
înfricoșa, vb.: înspăimânta

înfricoșare, s.f.: înspăimântare, spaimă
înfricoșat, a.: înfricoșător
înfrunta, vb.: contrazice
înfruntare, s.f.: contrazicere
înfruntat, a.: contrazis
înfruntător, a: care contrazice, contrazicător
îngăduială, s.f.: îngăduință
înghimpa, vb.: înțepa, (metaf.) îndemna
înglotire, s.f.: întovărășire, solidarizare
îngrija, vb. refl.: a se îngrijora
îngrijat, a.: îngrijorat
îngrupa, vb.: îngropa
îngrupare, s.f.: îngropare
înjugător, s.m.: animal de povară
înlegiui, vb.: legifera
înrădăcina, vb.: stabili, permanentiza
însășie, s.f.: proprietate
însoțire, s.f.: întovărășire, asociere
înspăima, vb.: înspăimânta
înspăimat, a.: înspăimântător
întoarce, vb. refl.: a se echivala
întocma, a. și adv.: întocmai, asemenea
întrarepa, vb.: întraripa
întreba, vb. tranz.: a solicita
întreială, s.f.: (în expr. „întreiala Dumnezeirei”) întreire
întria, vb.: întărâta, încăpățâna
întruna, adv.: unitar, permanent
întrutot, a. și adv.: complet
întuneca, vb.: acoperi, opaciza; refl.: a se însera
întunecare, s.f.: mulțime
întunecăciune, s.f. întunecare
întuneric, întunerec, s.f.: obscuritate; (în expr. „întuneric de”) mulțime, zece mii
înțelepțeaște, adv.: în mod înțelept
înțeles, s.n.: înțelegere, sens
învartitură, s.f.: învârtire, acțiunea de a învârti
învartop, s.n.: groapă, vârtop
învârtoșa, vb.: întări
învârtoșat, a.: ferm, rigid
învârtoșenie, s.f.: fermitate, rigiditate
învârtoșetoriu, a.: întăritor

învince, vb.: învinge
învincere, învecere, s.f.: învingere
învis, a. (participiul verbului a învia): înviat

J

jăhui, jehui, vb.: jefui
jăhuitor, jehuitor, a. şi s.m.: jefuitor
jâdări, vb.: stârni, aţâţa, jidări
jârtvă, s.f.: jertfă
jelanie, jilanie, s.f.: jale, dorinţă
jelire, s.f.: plângere
jelui, jălui, vb.: a dori fierbinte
jeluinţă, s.f.: dorinţă
jeluire, s.f.: reclamaţie
jiganie, s.f.: vietate
judeţ, s.m.: judecător; s.n.: judecată
junghea, vb.: (despre jertfă) sacrifica
jungheat, a.: (în expr. „ceale jungheate") sacrificat
junghere, s.f.: sacrificiu
junghetoriu, s.m.: sacrificant, preotul care sacrifică

L

latin, s.m.: vorbitor de limbă romanică
lature, s.f.: teritoriu, parte
lavră, s.f.: mănăstire
lăcui, vb.: locui
lăcuinţă, s.f.: locuinţă
lăcuire, s.f.: locuire
lămuri, vb.: purifica, clarifica
lămurit, a.: purificat, clarificat, curat
lăsa, vb.: abandona; refl.: renunţa, permite; tranz.: (despre păcate) ierta
lăsare, s.f.: abandonare, permisiune
lăsat, a.: abandonat, permis
lăsată, s.f.: (în expr. „lăsata de carne", „lăsata de brânză") începutul postului Paştilor
leaş, s.m.: polonez
legare, s.f.: unire, prindere
legat, a.: unit, prins
legătură, s.f.: obeadă, (metaf.) închisoare; relaţie de coeziune (cu ceva sau cineva)
lemn, pl. **lemne**, s.n.: copac, arbore

leni, vb.: lenevi
lepăda, vb.: respinge, abandona
lepădare, s.f.: respingere, abandon
lepădat, a.: respins, abandonat
lighin, s.n.: lighean
limbă, s.f.: vorbire; (folosit îndeobşte la plural: limbile) popor păgân; (în expr. „limbă necredincioasă") exprimare falsă
limbuţie, s.f.: vorbărie, logoree
litră, s.f.: măsură de capacitate (circa o treime dintr-un litru)
liubov, s.n.: dragoste
logodit, a.: (în expr. „zeastre logodită") de logodnă, nupţial; s.m.: logodnic
lumean, s.m.: pământean
lunătăcie, sf.: somnambulism
lungare, s.f.: prelungire, lungime

M

mai, adv.: aproape
maidan, s.n.: stadion
mainte, adv.: mai înainte
maintea, prep.: înainte
manahiian, s.m.: maniheian
mangâr, s.m.: monedă măruntă, para
maramatha, formulă de blestem, textual: „vino, Doamne!", cu valoarea „Doamne, fereşte!"
margine, s.f.: extremitate (a unui obiect, teritoriu)
matcă, s.f.: (în expr. „matca focului") vale; vână metaliferă (rudarii, de nice o matcă nu trec)
măcar, măcară, adv.: chiar dacă
măcenic, s.m.: mucenic
măhramă, s.f.: maramă
măiestrie, s.f.: artificiu; lucru artistic
mărie, s.f.: mărire
mărturisitură, s.f.: confirmare, recunoaştere a ceva
măscări, vb.: mamuţări
mâhniciune, s.f.: mâhnire
mâlcomie, s.f.: linişte
mâmca, vb.: (despre obiecte, materiale) a se deteriora, a se consuma
mâncător, a.: comestibil, care se poate consuma; s.m.: (în expr. „mâncător în cinste") persoană compromiţătoare
mândrie, s.f.: înţelepciune; vezi şi **preamândrie**
mâşcoi, s.m.: măgar

mefățarnic, a.: sincer, adevărat
mertic, s.n.: tain, porție sau provizie de hrană
meser, a. și s.m.: sărac, (om) de jos
meserătate, s.f.: sărăcie, simplitate
meseri, vb.: sărăci; (metaf., în expr. „pentru Adam am meserit") decădea
mesteca, vb.: amesteca
mestecat, a.: amestecat
mestecătură, s.f.: amestec
meşte, vb.: turna, amesteca
meşterşugului, vb.: vicleni
meşteşugi, vb.: vicleni
meşteşugie, vb.: viclenie, artificiu
meşteşugit, a.: viclenit
milcui, vb.: linişti
milcuit, a.: liniştit
milosârd, a.: binevoitor, milostiv
milosârdie, s.f.: îndurare
miloste, s.f.: milă, îndurare
milostenie, s.f.: acțiunea de a fi milostiv
mirăciune, s.f.: mirare, neîncredere
mirezmă, mirizmă, s.f.: mireazǎ
miroseală, mirosală, s.f.: mirodenie, substanță aromatică (bine) mirositoare
mirosire, s.f.: mireazmă; capacitatea de a mirosi
mişel, a. şi s.m.: sărman
mohorât, a.: purpuriu
mortăcină, s.f.: mortăciune
moştean, a. şi s.m.: moştenitor
moştenie, s.f.: moştenire
moşti, s.n. pl.: moaşte
mulțemi, vb.: mulțumi
mulțemire, s.f.: mulțumire
mulțemită, s.f.: mulțumire, acțiunea de a mulțumi
mulți, vb.: înmulți
mumă, pl. **mumâni**, s.f.: mamă
mumesc, a.: matern
muncă, s.f.: chin, efort
munci, vb.: chinui
muncire, s.f.: chinuire
muncit, a.: chinui
muncitor, a. şi s.m.: chinuitor, de chin, călău
muncitorie, s.f.: acțiunea de a chinui

N

na, prep.: la
nainte, prep.: înainte; **nainte de**, loc. prep.: înainte de
naintea, s.f.: înaintea, înainte de
nalt, a.: înalt
nazareanin, s.m.: nazaritean
năiemni, vb.: a sluji, a angaja pe bani
năiemnic, a. şi s.m.: mercenar, slujbaş
năiemnicie, s.f.: slujire pe bani, mercenariat
năiemnit, a. şi s.m.: angajat pe bani
nălbi, vb.: înălbi
nălța, vb.: înălța
nălțare, s.f.: înălțare
nălțime, s.: înălțime
nălucă, s.f.: nălucire, fantomă, apariție
năluci, vb. refl.: imagina
nălucire, s.f.: imagine falsă
nălucitură, s.f.: fantasmă
nălucură, s.f.: nălucitură, fantasmă
năprasnă, s.f.: (în expr. „de năprasnă") instantaneu
nărod, s.m.: popor, mulțime, persoană fizică (cinci mii de năroade)
născător, a.: generator
născută, s.f.: (în expr. „den născută", „de născută") naştere
năsilnic, năsâlnic, a.: nărăvaş, impulsiv
neacoperit, a.: care nu poate fi acoperit
neadormire, s.f.: veghe
neadormit, neadurmit, a.: vigilent
neajuns, a.: intangibil, inegalabil
neapărat, a. şi adv.: direct
neapropiat, a.: inaccesibil
neapus, a.: veşnic, permanent
nearumit, a.: neațipit, vigilent
neaşezat, a.: neorganizat, instabil
neatins, a.: intangibil
nebătrânitor, a.: inalterabil, nedeteriorabil
nebiruit, a.: invincibil
nebuni, vb.: înnebuni
neca, vb.: îneca
necare, s.f.: înecare
necat, a.: înecat
necăiri, necăirea, adv.: nicăieri

necărtulariu, a.: neinstruit, neînvățat
necinste, s.f.: degradare
neclătit, a.: care nu poate fi mişcat
necruțat, a.: inepuizabil (lacrime necruțate)
necugetător, a.: (în expr. „inimă necugetătoare rău") care nu poate gândi
necuprins, a.: incomensurabil
necurat, a.: impur
necurăție, s.f.: impuritate
nedespărțit, a.: inseparabil; continuu
nedestoinic, a.: nevrednic
nedezlegat, a.: care nu se poate desface
nedomirire, s.f.: nedumerire; uimire
nefire, s.f.: neființă, inexistență
nefrâmseațe, s.f.: hidoşenie
nefrâmt, a.: inexpugnabil
nefrică, s.f.: curaj
nefurat, a.: care nu se poate fura
negătit, a.: nepregăti
negânditor, a.: ignorant
negrăit, a.: inexprimabil
negreşit, a.: pur
negrije, s.f.: indolență
neguros, a.: încețoşat
negutătorie, s.f.: comerț
neiscusit, a.: nepregătit, neînvățat, inexpert
neispitit, a.: imposibil de cercetat, inaccesibil cercetării
neisprăvit, a.: inexpert
neiubire, s.f.: ură
neiubitor, a.: urâtor, care detestă ceva
neîmblânzit, a.: nedomesticit, sălbatec
neîmpărțire, s.f.; indivizibilitate, inseparabilitate, continuitate
neîmpărțit, a.: indivizibil, inseparabil, continuu
neîmputat, a.: ireproşabil
neîmpuținat, a.: inepuizabil
neîncăput, a.: infinit, imens
neînceput, a.: fără început
neîndoit, a. şi adv.: ferm
neîntărit, a.: slab, neferm
neîntoarcere, s.f.: lipsă de răspuns, ireversibilitate
neîntors, a.: ireversibil
neîntrarmat, a.: dezarmat

nelesne, a. şi adv.: dificil
nelipsit, a. şi adv.: solidar
neluat, a.: care nu se poate lua (înstrăina) de la cineva, ireversibil
nemăsurat, a. şi adv.: incomensurabil
nemângâiat, a.: inconsolabil
nemeri, vb.: nimeri
nemilă, s.f.: cruzime
nemilosârd, a.: nemilostiv, crud
nemilosârdenie, s.f.: nemilostenie, cruzime
nemiloste, s.f.: cruzime
nemort, a.: viu, imortal
nemulțemire, s.f.: ingratitudine
nemulțemitor, a.: ingrat
nemutat, a.: imovabil, care nu poate fi mutat
nenăscut, a.: care nu are naştere, fără naştere
neobrezuit, a.: necircumcis
neoprit, a.: direct
neosebit, a. şi adv.: inseparabil
neplecare, s.f.: incorigibilitate, neascultare
neplecat, a.: rebel, incorigibil
nepocăință, s.f.: (în expr. „pârile, nepocăințele") lipsa de regret pentru greşeli
nepricepere, s.f.: confuzie
nepriiatin, a. şi s.m.: inamic, adversar
neprins, a.: (despre animale) nedomesticit
nepurceadere, s.f.: (în expr. „nepurceadere spre răutăți") lipsă de inclinație spre ceva
neputere, s.f.: slăbiciune, lipsa de forță, de energie
neputincios, a.: slab, bolnav, imposibil, cu neputință
neputință, s.f.: slăbiciune, boală
neputred, a.: nealterat, nealterabil
neputrezire, **neputredire, neputrejune**, s.f.: inalterabilitate
neputrezitor, a.: inalterabil
neputrezitor, **neputreditor**, a.: inalterabil
nerăbdare, s.f.: insuportabilitate, neputința de a răbda
nerăbdat, a.: insuportabil, care nu se poate răbda
nerăbdător, a.: intolerant, care nu poate răbda
nerăsipit, a.: coerent, compact
nerăutate, s.f.: blândețe
nerânduit, a.: amorf, dezorganizat
nesățios, a.: insațiabil
nesăvârşit, a.: incomplet, neterminat

nescăzut, a.: inepuizabil
neschimbat, a.: invariabil, care nu poate fi schimbat, neschimbător, ireversibil
nesemuit, a.: incomparabil
nesfiire, s.f.: indecență
nesocotință, s.f.: ignoranță
nesocotire, s.f.: ignorare
nesocotit, a. şi adv.: ignorat
nesocotitor, a. şi s.m.: ignorant
nespus, a.: inexprimabil
nestătut, a.: instabil
nestâmpărat, a.: insațiabil, nepotolit
nestins, a.: care nu poate fi stins
nestrânsoare, s.f.: nezgârcenie
neştiință, s.f.: ignorare, ignoranță
neştine, pr. neh.: cineva
neştiut, a.: ignorat
netare, a. şi adv.: slab
netâmplare, s.f.: lipsă de acțiune, de eveniment
netemere, s.f.: cutezanță
netemos, a.: curajos
netocmeală, s.f.: dezorganizare
nețietor, a.: care nu respectă legea, drumul etc.
nețінere, s.f.: neabstinență
nețіnut, a. şi adv.: care nu poate fi ținut, de nețіnut
neuitător, a.: care nu uită
neulmat, a.: imposibil de mirosit, neadulmecat, nemirosit
neurmat, a.: care nu poate fi urmat
nevăzut, a.: invizibil
nevândut, a.: de nevândut, imposibil de vândut
nevecinic, a.: temporar, trecător
nevedre, s.f.: imposibilitatea de a vedea
neveştejit, a.: imortal
nevindecat, a.: nevindecabil, incurabil
nevoință, s.f.: efort
nevoitor, a. şi s.m.: stăruitor, zelos
nezleit, a.: inepuizabil
nicecât, nececât, adv.: deloc, nicicât
nicecum, nececum, adv.: nicicum
nicedănăoară, necedănăoară, nicedenăoară, nicedinioară, adv.: niciodată
niscare, pr. neh.: unul, unii
noi, vb.: înnoi

noire, s.f.: înnoire
nor, s.f.: noră (nor spre soacră-mea)
notare, s.f.: înotare
nuor, s.m.: nor
nus, nusa, nuşii, nusele, pr. pers.: însul, însa, el, ea

O

oarecând, adv.: cândva
oarece, pr. neh.: ceva
oarecine, pr. neh.: cineva
oarecum, adv.: aproximativ
obială, s.f.: încălțăminte
obicei, s.n.: (în expr. „invățătură pre obicei") moralitate
obrezanie, s.f.: circumcizie
obrezuit, a.: circumcis; vezi şi **neobrezuit**
ocarnic, a.: ocărâtor, insultător
ocină, s.f.: moşie, moştenire
odănăoară, adv.: odinioară
odihneală, s.f.: odihnă
ogodnic, ugodnic, a. şi s.m.: plăcut, iubit
ohili, vb.: întrista
ole, interj.: vai
oltar, s.n.: altar
omeneaşte, adv.: uman
omeni, vb.: umaniza
omenie, s.f.: umanitate, trăsătură umană
omilință, s.f.: umilință
ondi, vb.: (în expr. „inima cu rostul să-şi ondească") a armoniza
opacină, s.f.: vâslă
orbiciune, s.f.: orbire
osârdi, vb.: (în expr. „cu suspini se osârdi") stărui
osârdie, usârdie, s.f.: stăruință, strădanie
oscârbi, s.f.: scârbi
oscârbit, a.: scârbit
osebit, usebit, a. şi adv.: deosebit
ostoi, vb.: potoli

P

padină, s.f.: podea
painjină, s.f.: pânză de paianjen
pamfilian, s.m.: locuitor al Pamfiliei

paminte, s.f.: memorie, amintire
patrierşesc, a.: de patriarh, patriarhal
pază, s.f.: paznic
păcosti, vb.: persecuta
păcostitor, a. şi s.m.: persecutor
părăseală, s.f.: părăsire
părăsi, vb. refl.: (a se părăsi de ceva) a renunța
părăsire, s.f.: abandonare
păreare, s.f.: opinie; aparență
păsa, vb.: merge (păsa)
păscariu, s.m.: pescar
păscărie, s.f.: meseria pescuitului
pătrunzătură, s.f.: pătrundere
păți, vb.: pătimi
păzi, vb.: feri, proteja; (despre sărbători, legi etc.) respecta
păzitor, s.m.: protector
pâră, s.f.: reclamație
pârâş, s.m.: reclamant
pârât, a.: reclamat
pârî, vb.: reclama
peire, s.f.: pierire
pentru, prep.: din cauza
periciune, s.f.: pierire
pesteală, s.f.: întârziere, amânare
pesti, vb.: întârzia, amâna
petdesetniță, peatdesetniță, pendesetniță, s.f.: cincizecime, rusalii
petrecător, a.: care parcurge (ceva), trecător (prin ceva)
petrece, vb. tranz.: (despre suflet) pătrunde; (despre avere) a consuma, a folosi; vb. intranz.: trăi
pieiciune, s.f.: piericiune
pieitor, a.: pieritor
pironi, vb.: fixa cu piroane
piştă, s.f.: (în expr. „de putearea piştei") desfătare, dezmăț
pită, s.f.: hrană
pitula, vb.: ascunde
pitulat, a.: ascuns
planită, s.f.: planetă
plaşcă, s.f.: mantie, hlamidă (acordată învingătorilor)
plată, s.f.: răsplată
plăviț, a.: alb-gălbui, alburiu

pleca, vb. tranz.: supune, îndupleca; (în expr. „a pleca capul") a dormi; vb. refl.: a se umili, a se închina
plecare, s.f.: umilință
plecat, a.: umil
plecăciune, s.f.: modestie, umilință
plini, vb.: împlini
plinire, s.f.: împlinire
plinitor, a.: împlinitor
plod, s.n.: rod
plodi, vb.: rodi, prăsi
pocaanie, s.f.: pocăință
pocirpală, pociârpală, s.f.: prăjină de scos apa
poclon, s.n.: plocon
podmojie, s.f.: postament, pernițăsub picioare
podobi, vb.: împodobi
podobit, a.: împodobit
podpri, vb.: propti
pogan, s.m.: stricat, corupt
pogorâre, s.f.: coborâre
pogorî, vb.: coborî
pohiva, s.f.: (în expr. „iaste pohiva şi fealiul postului") chipul, modul
pohtă, s.f.: poftă
pohti, vb.: pofti
pomeni, vb.: aminti, (re)memora
pomenire, s.f.: (re)memorare, amintire
pomesealnic, pomisealnic, s.n.: năframă
poncişa, vb.: împotrivi
ponos, s.n.: (în expr. „cu ponos", „de ponos") infamant
ponoslui, vb.: defăima
ponurt, pomurău, s.m.: eretic
porâncă, s.f.: poruncă
porânci, vb.: porunci
porâncită, s.f.: poruncă, ordin
porâncitor, a. şi s.m.: poruncitor
posluşanie, s.f.: slujire, acțiune obedientă
posluşnic, a. şi s.m.: serviabil, slujitor
posnic, postnic, s.m.: postitor
poticneală, s.f.: impediment
potopri, vb.: depăşi, covârşi
poveste, s.f.: relatare
povețuitor, a.: povățuitor, îndrumător

prah, s.n.: praf
prăpăstenie, propăstenie, s.f.: prăpastie
prăvăluit, a.: răsturnat
prăvi, previ, vb.: privi
prăvire, previre, s.f.: privire
prăvit, a.: privit
prăznici, vb.: prăznui, sărbători
pre, prep.: pentru
preaadâncare, s.f.: imensitate, infinit
preacinstit, precinstit, a.: vrednic de cinste
preacredincios, a. şi s.m.: (om) demn de credinţă
preacurat, precurat, a.: neprihănit
preacurvar, a. şi s.m.: destrăbălat, depravat
preacurvie, s.f.: destrăbălare
preadulce, a.: foarte dulce
preaiubire, s.f.: iubire mare
preaiubitor, a.: ahtiat după ceva
preaînfrâmseţat, a.: foarte frumos
preaînşălător, a.: (în expr. „preaînălătoriu şi fur meşter") foarte amăgitor
preaînţelepciune, s.f.: înţelepciune foarte mare a divinităţii
preaînţelept, a.: foarte înţelept
preaînţelepţie, s.f.: înţelepciune foarte mare a divinităţii
prealuminat, preluminat, a.: plin de înţelepciune
preamândrie, s.f.: preaînţelepciune
preamândrit, a.: preaînţeleptit, foarte înţeleptit
preamândru, a.: preaînţelept
preamilostenie, s.f.: milostivire supremă (a divinităţii)
preaminunat, a.: demn de toată admiraţia
preasaţiu, s.n.: îmbuibare
preasfânt, preascânt, a.: (înzestrat) cu harul divinităţii
preasfinţit, a.: cu harul divinităţii
preaslăvire, s.f.: glorificare
preaslăvit, a.: glorificat
preaveacinic, a.: etern, perpetuu
presoslov, s.m.: prefaţator
prejur, pregiur, adv.: împrejur
prelunga, vb.: prelungi, amâna
premeni, vb.: primeni, înnoi
premenire, s.f.: înnoire, schimbare
premenit, primenit, a.: înnoit
premenitor, a.: înnoitor, schimbător

prentre, prep.: printre
preoţie, s.f.: statutul, calitatea de preot
prepastie, prăpăstenie, s.f.: prăpastie
prepune, vb.: bănui, suspecta
prepunere, s.f.: bănuială
prepus, s.m.: bănuială
prespre, prep.: peste
preste, prep.: peste
preuţie, s.f.: preoţie
previ, vb.: privi
previre, s.f.: privire
price, s.f.: ceartă, cârtire
priceav, a.: certăreţ
priceştui, vb. refl.: a se împărtăşi, a se cumineca
prici, vb.: certa, cârti
pricitor, a.: certăreţ, cârtitor
priimi, vb.: accepta
prilaz, s.n.: pârleaz
prilij, s.n.: prilej
primbla, vb.: preumbla
primblare, s.f.: preumblare, plimbare
pripă, s.f.: precipitare
prisosinţă, s.f.: prisos
pristav, s.m.: crainic
pristăvi, vb.: muri
procitire, s.f.: lectură cu atenţie
proclet, a.: blestemat
procleţeciune, procleţiciune, s.f.: blestemăţie
procleţi, vb.: blestema
procleţire, s.f.: blestemăţie, blestemare
procleţit, a.: blestemat; s.n.: blestemare
propovedanie, propoveadanie, s.f.: predică
propovednic, a. şi s.m.: predicator
propoveduitor, s.m.: predicator
propovedui, vb.: predica
prorocesc, a.: care ţine de prorocie
prorocestvie, s.f.: prorocie, capacitatea de a proroci
proslăvi, vb.: glorifica, slăvi
proslăvie, s.f.: glorificare, stare de slăvire
proslăvit, a.: glorificat, slăvit
prost, a. şi adv.: simplu

prostie, s.f.: simplitate, needucare
prostime, s.f.: simplitate
protiva, prep.: împotriva; adv.: pe măsura (protiva a fiecărui păcat)
protivi, vb.: împotrivi
protivire, s.f.: împotrivire
protivit, a.: împotrivitor, advers
protivitor, a.: împotrivitor
protivnic, a. și s.m.: adversar
punere, s.f.: acumulare; așezare; (în expr. „darul punerii de feciori") darul adopției (sufletești)
purcar, s.m.: porcar
purcede, vb.: pleca
purcedere, s.f.: plecare
purces, a.: plecat
purcezător, a.: plecător
purtare, s.f.: (în expr. „purtare de zicere") schimbare a sensului cuvântului, metaforă
pustinic, s.m.: (călugăr) locuitor în pustie, pustnic
putred, a.: perisabil, stricăcios
putrejune, putrejiune, putrezeciune, s.f.: perisabilitate, stare de putrefacție
putrezitor, a.: perisabil

R

razmă, adv.: (în expr. „și altă față întru Dumnezăire razmă de făptura Părintelui") divergent, separat
rădăcină, s.f.: (metaf.) origine
rădăgit, a.: înghețat, răzbit de frig
rădica, vb.: înălța
rădicare, s.f.: înălțare
rămășiță, s.f.: urmare; rămășiță de bani, mărunțiș
răpște, pl. răpști, s.f.: violență
răpști, vb.: cârti, a-și exprima nemulțumirea, cârti, nedreptăți
răpștitor, a. și s.m.: cârtitor
răsăritor, a.: (în expr. „Dumnezăirea în trei răsăritoare") izvorâtor, generator
răsipă, s.f.: risipă
răsipi, vb.: risipi
răsipire, s.f.: risipire, distrugere
răsipit, a.: risipit
răslăbit, s.m. și a.: (persoană) grav bolnav
răspunde, vb.: (în expr. „în alte limbi să răspunză mărirea lui Dumnezeu") transmite

răspundere, s.f.: răspuns
răspunzător, a: (în expr. „buzele tale ceale dulci răspunzătoare", „a răspunzătoriului Dumnezeu") interlocutor
răstignit, s.n.: (în expr. „făcători de răstignit") răstignire
răsturna, vb.: (metaf.) anihila, anula
răsturnat, a.: (metaf.) anihilat, anulat
rătund, a.: rotund
rătunzime, s.f.: rotunjime
răzbi, vb.: pătrunde
războli, v.: a se îmbolnăvi grav
războlit, a. și s.m.: bolnav grav
răzluși, vb.: rătăci, a se depărta, a se despărți
răzvrătit, a.: corupt
răzvrătitor, a. și s.m.: corupător
râmlean, rimlean, a.: roman
râmnă, s.f.: râvnă
râmni, vb.: râvni
rând, s.n.: așezare, structură
rânduit, a.: așezat
rânduitură, s.f.: rânduială, regulă, lege
repejune, s.f.: repeziciune
robeaște, adv.: servil
robesc, a.: de rob, servil
rojeț, s.m.: secărea, „bromus secalinus"
rost, s.n.: gură
rudar, s.m.: miner
rudă, s.f.: mineral; neam, rudenie
rujă, s.f.: trandafir
rumân, s.m.: iobag
rumânesc, a.: românesc
rumânește, adv.: românește
rumpe, vb.: rupe
rumpere, s.f.: rupere
rumpt, a.: rupt
rușală, s.f.: roșu (culoarea roșie)

S

saducheu, s.m.: saduceu
salce, s.f.: salcie
samarean, samareanin, samarintean, a. și s.m.: samaritean
samareanincă, samariteană, samarineancă, s.f.: samariteancă

să, se, cj.: dacă
săblăzni, vb. refl.: a se înşela, a rătăci (în credinţă)
săbor, s.n.: sobor, adunare
săbornic, săbornicesc, a.: sobornicesc, ecumenic, sinodal
săcărea, s.f.: obsigă (bromus secalinus)
sălăşluire, s.f.: locuire
sălăşuitor, s.m.: locuitor, sălăşluitor
sămna, vb.: însemna
sămnat, a.: însemnat, marcat cu un semn
sămuitură, s.f. reglementare
săritură, s.f.: salt
săvârşenie, s.f.: desăvârşire
săvârşire, s.f.: alcătuire, împlinire
săvârşi, vb.: împlini
săvârşire, s.f.: împlinire, întregire (a unui fapt)
săvârşit, a. şi adv.: complet
sâhastru, s.m.: sihastru
scandelă, s.f.: scandal
scanrandivi, vb.: scandaliza
scaun, s.n.: sediu, (metaf., în expr. „într-un scaun") rang; masă de negustorie, tejghea
scăldătură, s.f.: scăldare, acţiunea de a scălda
scăndăli, vb.: scandaliza
scârbă, s.f.: durere, neplăcere
scârbi, vb.: îndurera
scârbit, a. şi s.m.: îndurerat
scârbitor, a.: dureros
scârbului, vb.: (în expr. „de aceştia se scârbuluiaşte besearica lui Dumnezeu") scârbi
schimb, s.n.: schimbare, alterare
schimba, vb.: transforma, altera
schimbare, s.f.: transformare, alterare
schimbat, a.: transformat, alterat
schimbător, a.: alterabil, care se transformă
schitui, vb.: schivnici
scoate, vb.: (în expr. „scoţ judeţ") a face judecată
scociorâtură, s.f.: mişcare
scrâşca, scrişca, vb.: scrâşni
scropos, a.: zgrumţuros
scuiepa, scuiepi, vb.: scuipa
scuiepare, scuiepire, s.f.: scuipare

scuiepat, scuiepit, a. şi s.n.: scuipat
scumpăra, vb.: răscumpăra
scumpărare, s.f.: răscumpărare
scumpărător, a. şi s.m.: răscumpărător
scura, vb.: scurge
scurt, adv.: (în expr. „în aceasta scurt leagă Domnul") necondiţionat
scurtare, s.f.: limită (scurtarea acestor zile)
sealbăd, a.: searbăd
secere, s.n.: secerat
selbezi, vb.: a deveni searbăd
selbezie, s.f.: serbezie (starea de searbăd)
semna, vb.: însemna
semnare, s.f.: însemnare
semnat, a.: însemnat
semui, vb.: socoti, aprecia
semuire, vb.: socotire, apreciere
semuit, a.: socotit, apreciat
semuitură, s.f.: socoteală, apreciere
serafimesc, a.: care ţine de serafimi, serafimic
sfărmitură, s.f.: fragment
sfârşenie, svârşenie, s.f.: final, capăt, sfârşit
sfetii, s.m.: (alături de nume proprii) sfânt
sfinţie, svinţie, s.f.: sfinţenie
sihemlean, s.m.: locuitor din Sihem
silă, s.f.: abuz; virgulă
sireap, a.: sălbatec, neîmblânzit
slobod, a.: liber, eliberat
slobodnic, s.m.: eliberator
slobozenie, s.f.: libertate, eliberare
slobozie, s.f.: libertate
slobozire, s.f.: eliberare
slugărie, s.f.: statutul de slugă, supunere
smenteală, s.f.: eroare
smenti, vb.: (tranz.) înşela; (refl.) greşi
socoteală, s.f.: calcul
socoteală, s.f.: plan, calcul
socoti, vb.: a lua în considerare
socotinţă, s.f.: luare-aminte, plan
socotire, s.f.: plan
socotitor, a.: înţelept, cu luare-aminte; s.m.: protector
sodomesc, a.: de sodomie

sodomitean, sodomlean, s.m.: sodomit, locuitor al Sodomei
soroc, s.n.: (în expr. „vreame de soroc") termen
soție, s.f.: însoțire
spaimă, s.f.: înspăimântare
sparge, vb.: desfința, anula; (o lege religioasă, o sărbătoare) a nu lua în considerare
spart, a.: (despre haine) uzat, folosit
spată, s.f.: sabie
spăima, spăimânta, vb.: înspăimânta
spăimat, a.: înspăimântător
spământa, vb.: înspăimânta
spărgător, s.m.: distrugător, cel care desființează
spăsenie, spasenie, s.f.: mântuire
spăsi, vb.: mântui
spăsitor, a. și s.m.: mântuitor
spânzura, vb.: atârna
spodobi, vb.: învrednici
spre, prep.: despre, pentru, peste
sprejini, vb.: întări
spuietor, a.: care relatează
spunere, s.f.: exprimare
stare, s.f.: statut
stărnutare, s.f.: strănutare
stătător, a.: stabil, bazat
stâlpare, s.f.: mlădițe
stâmpăra, vb.: potoli
stemă, s.f.: însemn
stideală, s.f.: sfială
stidi, vb.: sfii
stih, s.n.: paragraf
stihie, s.f.: element al naturii
strajă, s.f.: paznic
stramiță, stramță, streamță, s.f.: zdreanță
strană, s.f.: sediu
strat, s.n.: așternut
străluca, s.f.: strălucire
strălucitură, s.f.: strălucire
strămină, stremină, s.f.: (în expr. „străminele pământului") cotlon, ungher
strămuta, vb.: deforma
strâmtură, s.f.: strânsoare, strântură
strâns, a.: meschin

strânsoare, s.f.: strâmtorare
strânsură, s.f.: dificultate, necaz
strein, striin, a. și s.m.: străin
streinătate, streinetate, striinătate, striinare, s.f.: străinătate, înstrăinare
strein, striin, a. și s.m.: străin
streina, striina, vb.: înstrăina
streinat, striinat, a.: înstrăinat
strejar, străjar, s.m.: străjer
stricăciune, s.f.: deteriorare
strimt, a.: strâmt
strimtură, s.f.: stâmtură
struncina, vb.: zdruncina
stropitură, s.f.: (în expr. „stropitură de apă") picătură, strop
studi, vb.: covârși, zdrobi
suflător, a.: spiritual
sufletesc, a.: spiritual, intelectual
sufletește, adv.: spiritual
sulimăni, vb.: a se farda (în mod exagerat)
suspinător, a.: (în expr. „vreame suspinătoare") trist, jalnic
sutaș, s.m.: centurin, superior peste 100 de ostași
svadă, s.f.: ceartă
svat, s.n.: sfat
svărâmare, s.f.: sfărâmare
svătui, vb.: sfătui
svânt, a. și s.m.: sfânt
svârșenie, s.f.: sfârșit
svârși, vb.: sfârși
sveșnic, s.n.: sfeșnic
svetii, a. și s.m.: (în slavonă **светїи** lângă nume proprii) sfântul
svetnic, a. și s.m.: sfetnic
svinți, vb.: sfinți
svinție, s.f.: sfințenie
svințire, s.f.: sfințire
svințit, a.: sfințit

Ș

șar, pl. **șarure**, s.n.: (în expr. „trupul său închipuit cu șarure") vopsea
ședeare, s.f.: poziție
șutelnic, a.: (în expr. „mâncători în cinste, șutealnici sătui") ipocrit
șutuli, vb.: (în expr. „cuvinte de pace șutulesc") vicleni, falsifica

T

tabără, s.f.: oaste, oştire
tainică, a.: misterios; s.f.: (în expr. „tainica socotinței") mister
tar, s.n.: greutate
tăbărâtură, s.f.: organizare militară
tăbărî, vb. refl.: a se oşti, a se lupta
tăcea, vb.: tăcea, (metaf.) ignora
tăcere, s.f.: tăcere, (metaf.) ignorare
tăietor, s.m.: călău
tărie, s.f.: forță
tâmp, a.: prost
tâmpănă, s.f.: timpan, instrument muzical
tâmpi, vb.: teşi, prosti
tâmpinare, timpinare, s.f.: întâmpinare
tâmpla, vb.: întâmpla
tâmplare, s.f.: întâmplare
tânji, vb.: (a tânji de cineva) suferi, a fi gelos
târgar, s.m.: negustor, târgoveț
teslar, s.m.: dulgher
timpina, vb.: întâmpina
timpinare, s.f.: întâmpinare
timpinat, a.: întâmpinat
tină, s.f.: noroi
tinde, vb.: întinde
tins, a.: întins
toci, vb.: a scoate apă din fântână
tocma, tocmai, a. şi adv.: întocmai
tocmală, s.f.: întocmire; tocmala lumii: întemeierea lumii
tocmi, tomni, vb.: întocmi
tocmit, a.: preparat, întocmit
tocmitor, a. şi s.m.: întocmitor
topşi, vb.: zdrobi
trăgător, a.: (despre animale) de povară
treazv, a.: treaz, vigilent
trecător, a.: perisabil
trece, vb.: ignora, ierta; (despre obiecte, materiale) a se termina, consuma
trecere, s.f.: ignorare, iertare; (despre obiecte, materiale) deteriorare, consumare
trezvie, s.f.: trezie, vigilență
tribui, vb.: trebui
tristuială, s.f.: tristețe
trufă, s.f.: trufie

trufăşie, s.f.: trufie
trufi, vb.: mândri
trupesc, a.: concret, fizic
trupeaşte, adv.: concret, fizic
tunearec (în tunearec), s.f.: întuneric
turbureală, s.f. turburare
tutindinea, adv.: pretutindenea

Ț

țepeni, vb.: înțepeni
țiitor, a.: stăpânitor, domnitor
ține, vb.: (tranz.) poseda „ține lumea"; (pe cineva de ceva) considera; (postul, sărbătorile) respecta
ținere, țâneare, s.f.: regn, imperiu
țoli, vb.: înțoli

U

ucenıță, s.f.: ucenică
ucide, vb: lovi
ucigătură, ucisătură, s.f.: crimă
ugodnic, a. şi s.m.: credincios
ulmat, a.: mirosit, adulmecat; vezi şi **neulmat**
umbrar, s.m.: adăpost de protecție (împotriva arşiței soarelui)
umbri, vb: lucra (despre Duhul Sfânt), (metaf.) a influența
umbrire, s.f.: lucrarea activă a Duhului Sfânt
umilenie, s.f.: umilință
umili, vb. refl.: a se îndura, a se milostivi
umilință, omilință, s.f.: îndurare, recunoştință, emoție
umple, vb: împlini
unda, undi, vb.: (în expr. „să-ş undească inima cu rostul") armoniza
unul, una, a.: unic, singur (unul născut)
urâciune, uriciune, s.f.: lucru detestabil, urât; ură
usârdie, s.f.: osârdie
uspătărie, s.f.: ospătărie
uspăț, s.f.: ospăț
usteneală, s.f.: osteneală
usteni, vb.: osteni
ustenință, s.f.: osteneală
ustenire, s.f.: ostenire
ustenitor, a.: ostenitor

V

vadnic, a.: adeveritor
vare, adv.: oare
varecare, pr. neh.: oarecare, careva
varecine, pr. neh.: cineva
vareunde, adv.: undeva
vădi, vb.: expune
vădire, s.f.: dovedire, expunere
văduo, s.f.: văduvă
vătăma, vb.: deteriora, (despre ființe) răni
văzătură, s.f.: vedere, acțiunea de a vedea
văznesenie, s.f.: Rusalii
văzut, a.: aparent, vizibil
văzută, s.f.: lucru vizibil, aparent
vâltur, s.m.: vultur
vârhovnic, a. și s.m.: căpetenie
vârsta, vb.: înfrumuseța
vârtop, s.n.: hârtop
vârtos, a.: puternic, tare
vârtute, s.f.: putere, forță
vechitură, s.f.: antichitate, învechire
vecinătate, s.f.: proximitate, apropiere
vendeca, vb.: vindeca
vendecare, s.f.: vindecare
vendecător, a.: de vindecare
veninat, a.: înveninat
veselitură, s.f.: veselie
vestnic, s.m.: vestitor, crainic
vetrilă, s.f.: pânză de corabie
via, vb.: trăi
viezunie, vizunie, s.f.: vizuină
vig, s.n.: val (bunătatea în trei viguri: Sfânta Treime)
vihor, s.n.: vifor
vihorât, a.: viforât
vilag, s.n.: univers, lume
vinui, vb.: învinui
vinuit, a. și s.m.: învinuit
vistiiar, s.n: comoară, tezaur
vitlean, hiclean, hitlean, a. și s.m.: viclean
vitleșug, hicleșug, hitleșug, s.n.: vicleșug
vlădicesc, a.: care ține de episcop

voinicame, s.f.: totalitatea voinicilor, ostașii
voire, s.f.: dorință
voiși, pr. întăr.: voi înșivă
volnic, a.: liber
volnicie, s.f.: libertate
vorbă, s.f.: adunare, comunitate, conversație
voroavă, s.f.: adunare, conversație, discurs
vorovi, vb.: conversa, discuta
vorovitor, a. și s.m.: participant la o discuție
vrăciui, vb.: vindeca
vrăciuire, s.f.: vindecare
vrăjbi, vb.: învrăjbi
vrednici, vb.: învrednici
vreminatec, a.: temporal

Z

zare, s.f.: lumină, strălucire, rază, sursă de lumină
zăbăvi, vb.: zăbovi
zăblău, s.n.: sac pânză groasă de câlți sau de păr de capră
zăcător, a.: inerent, inferior
zăduh, s.n.: zăduf
zăpodie, s.f.: vale
zăvasă, zăveasă, s.f.: perdea, țesătură acoperitoare
zbor, s.n.: adunare, conclav
zdrobitură, s.f.: zdrobire (zdrobitura tainei)
zecea, s.f.: (a zecea) zeciuială, decima
zgardă, s.f.: lanț în jurul gâtului, colan
zgău, s.n.: pântece
zicere, s.f.: exprimare; zicere acoperită, metaforă
ziditură, s.f.: obiect (persoană) creat
zmâci, vb.: zmulge
znamenie, s.f.: (în expr. „cei ce fac spre morți znanenii afară de leage") petrecere, sărbătorire

CUPRINS